

ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

*Moldavian Journal
of International Law
and International Relations*

*Молдавский журнал
международного права
и международных отношений*

**Nr. 1
2021**

**REVISTA MOLDOVENEASCĂ
DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Apare din 2006 de 4 ori pe an, din 2018 apare de 2 ori pe an

Nr. 1 (Volumul 16), 2021

Publicație periodică științifico-teoretică
și informațional-practică fondată de
Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova

Asociați:

**Institutul de Cercetări Juridice și Politice
al Academiei de Științe a Moldovei,
Universitatea de Studii Europene din Moldova,
Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova,
Asociația pentru Politică Externă
și Cooperare Internațională din Republica Moldova**

Înregistrată
de către Camera Înregistrării de Stat
de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova
Certificatul nr. MD 000039 din „04” august 2009

Acreditată
prin Hotărârea C.S.Ș.D.T. al A.Ș.M. și C.N.A.A.
Nr. 93 din 18.07.2017

în calitate de publicație științifică de profil, Categoria „B”,
la specialitățile: 12.00.10 - drept internațional public; 12.00.03 - drept
internațional privat (*profilul drept*) și 23.00.04 – teoria și istoria
relațiilor internaționale și dezvoltării globale (*profilul științe politice*)

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații
Internaționale” este o revistă științifică care publică articole
cu acces deschis în baza Licenței
Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY).

Revista este inclusă în bazele de date internaționale:
International Scientific Indexing (ISI) – /Factorul de impact - 0.845 (2016),
**European Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH
PLUS), Social Science Research Network (SSRN), Biblioteca Științifică
Electronică eLIBRARY.RU, Instrumentul Bibliometric Național**
pentru calcularea factorului de impact și indexului de citare

ADRESA NOASTRĂ:

Republica Moldova, mun. Chișinău,
str. Gh. Iablocikin, 2/1, bir. 802, MD 2069.

Tel: (+373) 69185527
Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruburian@mail.ru; alexandruburian@yahoo.com;

WEB pagina: <http://usem.md/md/p/rmdiri>

Indexul poștal: PM 32028

Toate articolele științifice primite de biroul editorial al revistei în
mod obligatoriu sunt supuse recenzării. Revista folosește
recenzarea „double-blind reviewing” (recenzentul nu știe cine este
autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Formulările și prezentarea materialelor nu reprezintă întotdeauna
poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor
revine în exclusivitate autorilor.

© „Revista Moldovenească de Drept Internațional
și Relații Internaționale”, 2006-2021.

Toate drepturile rezervate

SUMAR

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

- **CAZACU Doina , NASTAS Andrei.** Unele reflecții privind starea de urgență în sensul articolului 15 al Convenției europene a drepturilor omului.....9

DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT

- **BĂIEȘU Aurel.** Dreptul european al contractelor: evoluții recente și situația actuală 24

DREPT EUROPEAN

- **SUCEVEANU Natalia, POZNEACOVA Veronica, MOSCALU Cristina.** Supranationalism vs. Intergovernmentalism în cadrul Uniunii Europene - abordare politico-juridică.....35

DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR

- **CAUIA Alexandr, ALABDULJABBAR Naif Jassim.** Prevederile normative internaționale aplicabile asupra crizelor regionale din Africa (Congo, Mali, Libia).....55

RELAȚII INTERNAȚIONALE

- **BROCKOVA Katarina, LIPKOVA Ludmila.** Traseul Maritim Nordic: realități și perspective.....72

TRIBUNA TINERILOR CERCETĂTORI

- **POCKLAN Marek.** Starea și perspectivele industriei auto din Ucraina.....84

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- **ANIȚEI Nadia Cerasela.** Autoritatea părintească în Dreptul Internațional Privat Român.....98

RUBRICA REVISTEI

- Consiliul redacțional al revistei „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” 117
- Colegiul de redacție (Recenzenții).....124
- Date despre autori.....129
- Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor pentru publicare în „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” 132
- Declarație privind etica publicațiilor științifice.....144

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Nr. 1 (Volumul 16), 2021

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

CONSILIUL REDACȚIONAL:

REDACTOR-ȘEF:

BURIAN Alexandru

doctor habilitat în drept, profesor universitar

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT:

CHINDÎBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

SECRETAR ȘTIINȚIFIC:

CHIRTOACĂ Natalia

doctor în drept, conferențiar universitar

MEMBRI AI CONSILIULUI REDACȚIONAL:

ANGEL Jose Luis IRIARTE	Doctor în drept, profesor universitar (Spania)	
ARHILIUC Victoria	Doctor habilitat în drept, profesor cercetător (Republica Moldova)	
ABASHIDZE Aslan	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)	
BALAN Oleg	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Republica Moldova)	
BENIUC Valentin	Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (Republica Moldova)	
BOSHITSKY Iuryi	Doctor în drept, profesor universitar (Ucraina)	
DERGACIOV Vladimir	Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar (Ucraina)	
DYULGEROVA Nina	Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Bulgaria)	
FUAREA Augustin	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
HABÁNIK Jozef	Doctor în economie (Slovacia)	
HEINRICH Hans-Georg	Doctor în drept, profesor universitar (Austria)	
KAPUSTIN Anatolie	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)	
LIPKOVA Ludmila	Doctor, ing., profesor universitar (Slovacia)	
MAZILU Dumitru	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
NAZARIA Sergiu	Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
PAPAVA Vladimer	Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Georgia)	
POPESCU Dumitru	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
STRATIEVSCHI Dmitrii	Doctor în științe istorice (Republica Federală Germania)	
SEDLIȚCHI Iurie	Doctor în drept, profesor universitar (Republica Moldova)	
TIMCENCO Leonid	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Ucraina)	
VERESHCHETIN Vladlen	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)	
WILLIAMS Silvia Maureen	Doctor în drept și științe sociale, profesor universitar (Argentina)	

COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII):

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT, PREȘEDINTE AL COLEGIULUI DE REDACȚIE:

CHINDÎBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

MEMBRI AI COLEGIULUI DE REDACȚIE:

ANIȚEI Nadia Cerasela	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
BURIAN Cristina	Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
CIUCĂ Aurora	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
DORUL Olga	Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
EVSEEV Vladimir	Doctor în științe tehnice (Federația Rusă)	
GENTIMIR Alina Mirabela	Doctor în drept (România)	
GLADARENCO-STOIAN Maia	Doctor în istorie (Marea Britanie)	
GLUHAIA Diana	Doctor în drept (Spania)	
GUO Ping	Doctor în drept maritim, profesor universitar (Republica Populară Chineză)	
IOVIȚĂ Alexandrina	Doctor în drept (Republica Moldova – Elveția)	
JANAS Karol	Doctor în științe politice, conferențiar universitar (Slovacia)	
KOVALEVA Natalia	Doctor în pedagogie, conferențiar universitar (Federația Rusă)	
LÎSENCO Vladlena	Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
MATTOȘ Boris	Doctor în științe politice (Slovacia)	
METREVELI Levan	Doctor în științe politice (Georgia)	
MOUSMOUTI Maria	Doctor în drept (Grecia)	
SÂRCU Diana	Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
ȘICI Alexandru	Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar (Ucraina)	
SMOCHINĂ Carolina	Doctor în drept, conferențiar universitar (Cipru)	
SOLNȚEV Alexandr	Doctor în drept, conferențiar universitar (Federația Rusă)	
ISMAYL Togrul	Doctor în istorie, doctor în economie, conferențiar universitar (Turcia)	
ȚIGĂNAS Ion	Doctor în drept (Republica Moldova)	

© „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2006-2021.

Toate drepturile rezervate

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Issued since 2006. Published 4 times a year
Since 2018, it is published 2 times a year

No. 1 (Volume 16), 2021

Scientific-theoretical and information-practical
periodical publication founded by
[Association of International Law from
the Republic of Moldova](#)

Co-founders:

[The Institute of Legal and Political Research
of The Academy of Sciences of Moldova,](#)
[The University of European Studies of Moldova,](#)
[The Moldavian State Institute of International Relations,](#)
[The Association of Foreign Policy
and International Cooperation from the Republic of Moldova](#)

Registered
by the State Registration Chamber
of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova
[the Certificate No. MD 000039 „4” august 2009](#)

Accredited

by decision [Nr. 93 din 18.07.2017](#)
of the Supreme Council for Science and Technological Development
of the Academy of Sciences of Moldova and the National Council
for Accreditation and Attestation of the Republic of Moldova
as of profile scientific publication, Category „B”,
in the field of: 12.00.10 - Public International Law; 12.00.03 - Private
International Law (*profile of legal science*) and 23.00.04 -Theory and
History of International Relations and Global Development (*profile of
political science*)

„Moldavian Journal of International Law and International
Relations” is a scientific journal that publishes articles
with *open access*, is licensed under
[Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY).

The journal is included in the international database:
[International Scientific Indexing \(ISI\)](#) – / Impact Factor - 0.845 (2016),
[European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH
PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Scientific Electronic
Library eLIBRARY.RU](#), [Instrumental Bibliometric National](#)
to calculate the impact factor and citation index

OUR ADDRESS:

MD-2069, The Republic of Moldova, Chisinau, of. 305,
2/1 Ghenadie Iablocikin str.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandrurburian@mail.ru; alexandrurburian@yahoo.com;

WEB site: <http://www.rmdir.md>; <http://usem.md/md/p/rmdir>

Edition index PIN: PM 32028

All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal
are subject to mandatory review. The journal uses *double-blind*
reviewing – (authors do not know who reviews their paper, and
reviewers do not know the names of the authors).

The views of the Editorial Board does not necessarily coincide with
the views of authors.

The responsibility for the authenticity and accuracy of the facts
in the published articles rests with the authors.

© Moldavian Journal of International Law
and International Relations, 2006-2021.

All rights reserved.

CONTENTS

PUBLIC INTERNATIONAL LAW

- **CAZACU Doina , NASTAS Andrei.** Some reflections on the state of emergency within the meaning of article 15 of the European Convention on Human Rights.....9

PRIVATE INTERNATIONAL LAW

- **BAIESU Aurel.** European Contract Law: recent developments and current situation 24

EUROPEAN LAW

- **SUCEVEANU Natalia, POZNEACOVA Veronica, MOSCALU Cristina.** Supranationalism vs. Intergovernmentalism in the European Union - political-legal approach.....35

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

- **CAUIA Alexandr, ALABDULJABBAR Naif Jassim.** International regulatory provisions applicable to regional crises in Africa (Congo, Mali, Libya).....55

INTERNATIONAL RELATIONS

- **BROCKOVA Katarina, LIPKOVA Ludmila.** The Northern Sea Route: reality and prospects.....72

THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS

- **POCKLAN Marek.** The state and prospects of the automotive industry in Ukraine.....84

THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS

- **ANITEI Nadia Cerasela.** Parental authority in Romanian Private International law.....98

OUR JOURNAL

- Editorial board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.....117
- Reviewers.....124
- About authors.....129
- Requirements to papers for publication in the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”...136
- Declaration on the ethical and legal basis of the editorial policy.....146

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

Nr. 1 (Volume 16), 2021

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

EDITOR –IN – CHIEF:

BURIAN Alexander

Doctor of Juridical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

SCIENTIFIC SECRETARY:

CHIRTOACA Natalia

Ph.D in Law, Associate Professor

MEMBER OF THE EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

ANGEL Jose Luis IRIARTE	Doctor of Law, Professor (Spain)
ARHILIUC Victoria	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)
ABASHIDZE Aslan	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)
BALAN Oleg	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)
BENIUC Valentin	Doctor of Political Sciences, Professor (The Republic of Moldova)
BOSHITSKYI Iurii	Ph.D in Law, Professor (Ukraine)
DERGACHEV Vladimir A.	Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics (Ukraine)
DYULGEROVA Nina	Doctor of Economic Sciences, Professor (Bulgaria)
FUEREA Augustin	Doctor of Law, Professor (Romania)
HABÁNIK Jozef	Doctor of Economic Sciences (The Slovak Republic)
HEINRICH Hans-Georg	Doctor of Juridical Sciences, Professor (Austria)
KAPUSTIN Anatoly	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)
LIPKOVA Ludmila	Doctor Eng., Professor (The Slovak Republic)
MAZILU Dumitru	Doctor of Law, Professor (Romania)
NAZARIA Sergei	Doctor of Political Sciences (The Republic of Moldova)
PAPAVA Vladimir	Doctor of Economic Sciences, Professor (Georgia)
POPESCU Dumitru	Doctor of Law, Professor (Romania)
STRATIEVSKI Dmitri	Doctor of History (The Federal Republic of Germany)
SEDELETSCHI Yuri	Ph.D in Law, Professor (The Republic of Moldova)
TIMCHENKO Leonid	Doctor of Juridical Sciences, Professor (Ukraine)
VERESHCHETIN Vladlen	Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)
WILLIAMS Silvia Maureen	Doctor of Law and Social Sciences, Professor (Argentina)

EDITORSHIP (REVIEWERS):

DEPUTY EDITOR–IN–CHIEF, HEAD OF EDITORSHIP:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

MEMBER OF THE EDITORSHIP:

ANITEI Nadia Cerasela	Ph.D in Law, Professor (Romania)
BURIAN Cristina	Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)
CIUCA Aurora	Ph.D in Law, Professor (Romania)
DORUL Olga	Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)
EVSEEV Vladimir	Ph.D in Technical Science (The Russian Federation)
GENTIMIR Alina Mirabela	Ph.D in Law (Romania)
GLADARENCO-STOIAN Maia	Ph.D in History (United Kingdom)
GLUHAIA Diana	Ph.D in Law (Spain)
GUO Ping	Doctor in Law, Professor of Maritime Law (The People's Republic Of China)
IOVITA Alexandrina	Ph.D in Law (The Republic of Moldova – Switzerland)
JANAS Karol	Doctor of Political Sciences, Associate Professor (The Slovak Republic)
KOVALEVA Natalia	Ph.D in Pedagogical Sciences, Associate Professor (The Russian Federation)
LISENCO Vladlena	Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)
MATTOS Boris	Ph.D in Political Sciences (The Slovak Republic)
METREVELI Levan	Doctor of Political Sciences (Georgia)
MOUSMOUTI Maria	Ph.D in Law (Greece)
SARCU Diana	Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)
SYCH Alexander	Doctor of History, Professor (Ukraine)
SMOCHINA Carolina	Ph.D in Law, Associate Professor (Cyprus)
SOLNTSEV Alexander	Ph.D in Law, Associate Professor (The Russian Federation)
ISMAYL Togrul	Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor (Turkey)
TIGANAS Ion	Ph.D in Law (The Republic of Moldova)

© Moldavian Journal of International Law and International Relations, 2006-2021.

All rights reserved.

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Выходит с 2006 года. Издавался 4 раза в год
С 2018 года издаётся 2 раза в год

№ 1 (Том 16), 2021 год

Научно-теоретический и информационно-практический
периодический журнал, основанный
Ассоциацией международного права Республики Молдова

Соучредители:

Институт юридических и политических исследований
Академии наук Молдовы,
Европейский университет Молдовы,
Молдавский государственный институт
международных отношений,
Ассоциация внешней политики
и международного сотрудничества Республики Молдова

Зарегистрирован
Государственной Регистрационной Палатой
при Министерстве юстиции Республики Молдова
Сертификат № MD 000039 от «4» августа 2009 года

Аккредитован

решением № 93 din 18.07.2017

Верховного Совета по Науке и Технологическому развитию
Академии наук Молдовы и Национального Совета по
Аккредитации и Аттестации Республики Молдова как
профильная научная публикация, категория «Б»,
по специальностям:

12.00.10 - международное публичное право; 12.00.03 –
международное частное право (*профиль юридические науки*) и
23.00.04 - теория и история международных отношений и
глобального развития (*профиль политические науки*)

«Молдавский журнал международного права и международных
отношений» является научным журналом, который публикует
статьи с открытым доступом под лицензией
Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY).

Журнал включен в международные базы данных:
International Scientific Indexing (ISI) – / Импакт-фактор - 0.845 (2016),
European Reference Index for the Humanities and Social Sciences
(ERIH PLUS), Social Science Research Network (SSRN), Научная
электронная библиотека eLIBRARY.RU, Instrumental Bibliometric
National для учета импакт-фактора и индекса цитирования

НАШ АДРЕС:

ул. Г. Яблочкин, 2/1, оф. 305, мун. Кишинёв,
Республика Молдова, MD 2069
Тел. (+373) 69185527
Факс: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruburian@mail.ru; alexandruburian@yahoo.com;
WEB страница: <http://www.rmdir.md>; <http://usem.md/md/p/rmdir>

Почтовый индекс: RM 32028

Все научные статьи, поступившие в редакцию журнала,
подлежат обязательному рецензированию.

В журнале используются двустороннее слепое рецензирование
(„double-blind reviewing” – рецензент не знает, кто автор статьи,
автор статьи не знает, кто рецензент).

Мнения редакции не обязательно совпадают
с мнениями авторов публикаций.

Ответственность за точность проводимой информации
и изложение фактов лежит на авторах.

© «Молдавский журнал международного права
и международных отношений», 2006-2021.

Все права зарегистрированы

СОДЕРЖАНИЕ

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО

- **КАЗАКУ Дойна, НАСТАС Андрей.** Некоторые размышления о чрезвычайном положении по смыслу статьи 15 Европейской конвенции о правах человека.....9

МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

- **БЭШУ Аурел.** Европейское договорное право: последние эволюции и текущая ситуация.....24

ЕВРОПЕЙСКОЕ ПРАВО

- **СУЧЕВЯНУ Наталья, ПОЗНЯКОВА Вероника, МОСКАЛУ Кристина.** Супранационализм vs. Интергouverнаментализм в Европейском союзе – политико-правовой подход 35

МЕЖДУНАРОДНОЕ ГУМАНИТАРНОЕ ПРАВО

- **КАУЯ Александр, АЛАБДУЛДЖАББАР Наиф Яссим.** Международные нормативные положения, применимые к региональным кризисам в Африке (Конго, Мали, Ливия).....55

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

- **БРОЦКОВА Катарина, ЛИПКОВА Людмила.** Северный морской путь: реалии и перспективы.....72

Трибуна молодых ученых

- **ПОЦКЛАН Марек.** Состояние и перспективы автомобилестроения в Украине.....84

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ

- **АНИЦЕЙ Надия Черасела.** Родительские полномочия в Международном частном праве Румынии.....98

О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

- Редакционный совет «Молдавского журнала международного права и международных отношений».....117
- Редакционная коллегия (Рецензенты).....124
- Наши авторы.....129
- Требования к оформлению статей для публикации в «Молдавском журнале международного права и международных отношений».....140
- Декларация об этических и правовых основах редакционной политики.....148

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

№ 1 (Том 16), 2021

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

БУРИАН Александр

доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

КИРТОАКЭ Наталья

кандидат юридических наук, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ	Доктор права, профессор (Испания)	
АРХИЛОК Виктория	Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)	
АБАШИДЗЕ Аслан	Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)	
БАЛАН Олег	Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)	
БЕНОК Валентин	Доктор политических наук, профессор (Республика Молдова)	
БОШИЦКИЙ Юрий	Кандидат юридических наук, профессор (Украина)	
ВЕРЕЩЕТИН Владлен	Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)	
ДЕРГАЧЕВ Владимир	Доктор географических наук, профессор (Украина)	
ДЮЛГЕРОВА Нина	Доктор экономических наук, профессор (Болгария)	
КАПУСТИН Анатолий	Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)	
ЛИПКОВА Людмила	Доктор, профессор (Словацкая Республика)	
МАЗИЛУ Думитру	Доктор права, профессор (Румыния)	
НАЗАРИЯ Сергей	Доктор политических наук, доцент (Республика Молдова)	
ПАПАВА Владимир	Доктор экономических наук, профессор (Грузия)	
ПОПЕСКУ Думитра	Доктор права, профессор (Румыния)	
СТРАТИЕВСКИЙ Дмитрий	Доктор исторических наук, (ФРГ)	
СЕДЛЕЦКИЙ Юрий	Кандидат юридических наук, профессор (Республика Молдова)	
ТИМЧЕНКО Леонид	Доктор юридических наук, профессор (Украина)	
ФУЕРЕА Августин	Доктор права, профессор (Румыния)	
ХАБАНИК Джозеф	Доктор экономических наук (Словацкая Республика)	
ХЕЙНДРИЧ Ханс-Георг	Доктор права, профессор (Австрия)	
УИЛЬЯМС Сильвия Морин	Доктор права и социальных наук, профессор (Аргентина)	

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ):

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА, ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

АНИЦЕЙ Надия Черасела	Доктор права, профессор (Румыния)	
БУРИАН Кристина	Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя	Доктор истории (Великобритания)	
ГЛУХАЯ Диана	Доктор права (Испания)	
ГУО Пинг	Доктор права, профессор морского права (Китайская Народная Республика)	
ДЖЕНТИМИР Алина	Доктор права (Румыния)	
ДОРУЛ Ольга	Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
ЕВСЕЕВ Владимир	Кандидат технических наук (Российская Федерация)	
ИОВИЦЭ Александрина	Кандидат юридических наук (Республика Молдова – Швейцария)	
КОВАЛЕВА Наталья	Кандидат педагогических наук, доцент (Российская Федерация)	
ЛЫСЕНКО Владлена	Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
МАТТОШ Борис	Доктор политических наук (Словацкая Республика)	
МЕТРЕВЕЛИ Леван	Доктор политических наук (Грузия)	
МОУСМУТИ Мария	Доктор права (Греция)	
СЫРКУ Диана	Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
СЫЧ Александр	Доктор исторических наук, профессор (Украина)	
СМОКИНА Каролина	Доктор права, доцент (Кипр)	
СОЛНЦЕВ Александр	Кандидат юридических наук, доцент (Российская Федерация)	
ИСМАИЛ Тогрул	Доктор истории, доктор экономики, доцент (Турция)	
ЦИГЭНАШ Ион	Кандидат юридических наук (Республика Молдова)	
ЧИУКЭ Аурора	Доктор права, профессор (Румыния)	
ЯНАС Карол	Доктор политических наук, доцент (Словацкая Республика)	

© «Молдавский журнал международного права и международных отношений», 2006-2021.

Все права зарегистрированы

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, a fost lansată în anul 2006 ca proiecție a unui forum ce promovează valorificarea diferitelor opinii, uneori diametral opuse, cu privire la starea actuală a dreptului internațional și a relațiilor internaționale, familiarizând cititorii săi cu punctele de vedere ale experților și oamenilor de știință din diferite țări, atât din Orient, cât și din Occident.

Revista publică articole cu *acces liber*, este licențiată de [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), este acreditată în Moldova ca o publicație științifică, fiind inclusă în diverse baze de date internaționale: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Biblioteca electronică științifică eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) et al., pentru calcularea factorului de impact și indicii de citare. Revista folosește recenzarea „*double-blind reviewing*” — (recenzentul nu știe cine este autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Actualmente, publicația este o revistă conceptuală despre diferite domenii ale dreptului internațional și relațiilor internaționale, devenind un centru de atracție pentru forțele de creație, care a obținut recunoașterea publicului și a creat un colectiv larg de autori.

De-a lungul perioadei 2006-2021 în revistă au fost publicate mai mult de 700 de articole a autorilor din peste 25 de țări (Republica Moldova - 437, Ucraina - 76, România - 57, Federația Rusă - 50, Republica Slovacă - 33, Bulgaria - 10, Republica Belarus - 8, Republica Federală Germania - 7, Georgia - 7, Republica Franceză - 6, Grecia - 5, Turcia - 5, Azerbaidjan - 4, Regatul Spaniei - 3, Tadjikistan - 2, Ungaria - 2, Republica Polonă - 3, Cehia - 1, Cuba - 1, Israel - 1, SUA - 1, Republica Populară Chineză - 1, etc.). Spectrul problemelor examinate a devenit extrem de larg. O atenție sporită este acordată elucidării problemelor teoretico-practice din domeniul dreptului internațional și al relațiilor internaționale.

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

The „[Moldavian Journal of International Law and International Relations](#)” was launched in 2006 as an open forum for different, sometimes diametrically opposite points of view on the current state of international law and international relations, acquainting its readers with the views of scientists and experts from different countries, both in the East and the West.

The journal that publishes articles with *open access*, is licensed under [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), accredited in the Republic of Moldova as a scientific publication, is included in the international database: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Scientific Electronic Library eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) etc., to calculate the impact factor and citation index. The journal uses *double-blind reviewing* — (authors do not know who reviews their paper, and reviewers do not know the names of the authors).

Today it is a conceptual journal about various fields of international law and international relations, which became the centre of attraction of creative forces and managed to find its readers, forming around a wide group of authors.

Over the period 2006-2021 more than 700 articles have been published in the journal, by authors from more than 25 countries (The Republic of Moldova - 437, Ukraine - 76, Romania - 57, The Russian Federation - 50, The Slovak Republic - 33, Bulgaria - 10, The Republic of Belarus - 8, The Federal Republic of Germany - 7, Georgia - 7, The French Republic - 6, Greece - 5, Turkey - 5, Azerbaijan - 4, Spain - 3, Tajikistan - 2, Hungary - 2, Poland - 3, Czech Republic - 1, Cuba - 1, Israel - 1, USA - 1, The People's Republic of China - 1, etc.). Spectrum of the issues was as broad as possible. Particular attention is given to coverage of theoretical and practical issues of international law and international relations.

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Издание «[Молдавского журнала международного права и международных отношений](#)» стартовало в 2006 г. как открытая трибуна для различных, подчас диаметрально противоположных точек зрения на современное состояние международного права и международных отношений, знакомя своих читателей с взглядами ученых и экспертов из разных стран, как с Востока, так и с Запада.

Журнал публикует статьи с *открытым доступом* под лицензией [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), аккредитован в Молдавии как научное издание, включен в различные международные базы данных: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) и др. для учета импакт-фактора и индекса цитирования. В журнале используются двустороннее слепое рецензирование (*double-blind reviewing* – рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент).

Сегодня это концептуальный журнал о самых различных сферах международного права и международных отношений, который стал центром притяжения творческих сил и сумел найти своего читателя, сформировав вокруг себя широкий авторский коллектив.

За 2006-2021 гг. в журнале было опубликовано более 700 статей авторов из более 25 стран (Республика Молдова - 437, Украина - 76, Румыния - 57, Российская Федерация - 50, Словацкая Республика - 33, Болгария - 10, Республика Беларусь - 8, Германия - 7, Грузия - 7, Французская Республика - 6, Греция - 5, Турция - 5, Азербайджан - 4, Королевство Испания - 3, Таджикистан - 2, Венгрия - 2, Польша - 3, Чехия - 1, Куба - 1, Израиль - 1, США - 1, КНР - 1, и т.д.). Спектр рассматриваемых проблем стал максимально широким. Особое внимание уделяется освещению теоретических и практических вопросов международного права и международных отношений.

	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2021, Issue 1, Volume 16, Pages 9-23. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 03. 2021 Accepted: 15.05. 2021 Published: 30.06. 2021
---	---

**DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

**UNELE REFLECȚII PRIVIND STAREA DE URGENȚĂ ÎN SENSUL ARTICOLULUI 15
AL CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI**

**SOME REFLECTIONS ON THE STATE OF EMERGENCY WITHIN THE MEANING OF
ARTICLE 15 OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS**

**НЕКОТОРЫЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ О ЧРЕЗВЫЧАЙНОМ ПОЛОЖЕНИИ ПО СМЫСЛУ
СТАТЬИ 15 ЕВРОПЕЙСКОЙ КОНВЕНЦИИ О ПРАВАХ ЧЕЛОВЕКА**

**Doina CAZACU* / Doina CAZACU / Дойна КАЗАКУ
Andrei NASTAS** / Andrei NASTAS / Андрей НАСТАС**

ABSTRACT:

**SOME REFLECTIONS ON THE STATE OF EMERGENCY WITHIN THE MEANING
OF ARTICLE 15 OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS**

The situation of humanity, emerging from the threats to health and safety caused by the COVID-19 pandemic, has made several states act promptly; moreover, very decisively and sharply, thus governments deciding to declare state of emergency. The legal effects of the declaration of state of emergency are likely to limit certain human rights and fundamental freedoms. In this context, many of the member states of the Council of Europe have declared state of public health emergency, citing the exceptions provided in Article 15 of the European Convention on Human Rights.

The purpose of this scientific approach is to identify the derogation grounds from the obligation to ensure certain rights and freedoms under the Convention as well as the formal and substantive conditions that states must comply with.

Keywords: rights, freedoms, European Convention on Human Rights, limitation, derogation, state of emergency, public health.

JEL Classification:: K33, K19, F55

REZUMAT:

**UNELE REFLECȚII PRIVIND STAREA DE URGENȚĂ ÎN SENSUL ARTICOLULUI
15 AL CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI**

Situația în care s-a pomenit omenirea, reieșind din amenințările la adresa sănătății și securității, provocate de pandemia cu COVID-19, a determinat mai multe state să acționeze prompt, uneori foarte decisiv și tranșant, astfel încât mai multe guverne au decis declararea stării de urgență. Efectele juridice ale declarării stării de

---

* **CAZACU Doina.** Doctor în drept, conferențiar universitar, Catedra Protecție, Pază și Securitate, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport (Chișinău, Republica Moldova). / **CAZACU Doina.** Ph. D. in Law, Associate Professor, Department of Protection, Guard and Security, State University of Physical Education and Sports (Chisinau, Republic of Moldova). / **КАЗАКУ Дойна.** Кандидат юридических наук, доцент Кафедры защиты, охраны и безопасности Государственного университета физического воспитания и спорта (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** doina.cazacu@yahoo.com

** **NASTAS Andrei.** Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Dunărea de Jos, Galați, Facultatea Transfrontalieră (Galați, România). / **NASTAS Andrei.** Ph. D. in Law, Associate Professor, Lower Danube University, Galați, Cross-Border Faculty (Galați, Romania). / **НАСТАС Андрей.** Доктор права, доцент, Университет Нижнего Дуная, Галац, Трансграничный факультет (Галац, Румыния). E-mail: andrei.nastas@ugal.ro

urgență de către un stat sunt de natură să aducă anumite îngărdiri drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În acest context, multe dintre statele membre ale Consiliului Europei, au declarat stare de urgență de sănătate publică, invocând excepțiile reglementate de articolul 15 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Prezentul demers științific are drept scop identificarea temeiurilor de derogare de la obligația de a asigura anumite drepturi și libertăți în temeiul Convenției, condițiile de formă și de fond pe care trebuie să le respecte statele.

Cuvinte cheie: drepturi, libertăți, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, limitare, derogare, stare de urgență, sănătate publică

JEL Classification:: K33, K19, F55

CZU: 341(4/9), 327.009

РЕЗЮМЕ:

НЕКОТОРЫЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ О ЧРЕЗВЫЧАЙНОМ ПОЛОЖЕНИИ ПО СМЫСЛУ СТАТЬИ 15 ЕВРОПЕЙСКОЙ КОНВЕНЦИИ О ПРАВАХ ЧЕЛОВЕКА

Положение человечества, возникающее в связи с угрозами здоровью и безопасности, вызванными пандемией COVID-19, заставило несколько государств действовать оперативно; более того, очень решительно и резко, поэтому правительства решили объявить чрезвычайное положение. Правовые последствия объявления чрезвычайного положения, вероятно, ограничат некоторые права человека и основные свободы. В этом контексте многие государства-члены Совета Европы объявили чрезвычайное положение в области общественного здравоохранения, сославшись на исключения, предусмотренные статьей 15 Европейской конвенции о правах человека.

Цель этого научного подхода состоит в том, чтобы определить основания для отступления от обязательства обеспечивать определенные права и свободы в соответствии с Конвенцией, а также формальные и существенные условия, которые государства должны соблюдать.

Ключевые слова: права, свободы, Европейская конвенция о правах человека, ограничение, отступление, чрезвычайное положение, общественное здравоохранение.

JEL Classification:: K33, K19, F55

УДК: 341(4/9), 327.009

The European Convention on Human Rights (hereinafter - ECHR) is the basic treaty at European level, which protects human rights and fundamental freedoms. Its importance is even mentioned by the European Court of Human Rights, calling it a "constitutional instrument of European public policy" in the field of human rights.¹

The Republic of Moldova became a member of the Council of Europe in 1995², and the Parliament of the Republic of Moldova ratified the European Convention on Human Rights on July 24, 1997³.

The European Convention on Human Rights (hereinafter - ECHR), regulates in Article 15 the manner of derogation from the obligations provided for by the Convention, in case of a state of emergency. Thus, the clause in Article 15 replaces "ordinary conventionality" with "exceptional conventionality" and authorizes the State party, in exceptional circumstances, to derogate from its obligations, which it has assumed, by temporarily suspending of the exercise of certain guaranteed rights.

¹ The Case of Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland, §156 (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-69565%22%5D%7D>}, accessed on 04.04.2021)

² Council of Europe (Online: <https://www.coe.int/en/web/portal/republic-of-moldova>, accessed on 10.04.2021)

³ Parliament Decision no. 1298 of 24-07-1997 regarding the ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as of some additional protocols to it // Published in the Official Gazette no. 24-25 of 21.08.1997

According to Article 15 of the ECHR, "In time of war or other public emergency threatening the life of the nation any High Contracting

Party may take measures derogating from its obligations under [the] Convention to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law."¹

The text of Article 15 of the ECHR grants the governments of States parties, in exceptional circumstances, the possibility to derogate, temporarily, in a limited and controlled manner, from the obligation to ensure certain rights and freedoms under the Convention. In this connection, the application of Article 15 par. (1) shall be made in compliance with the following procedural and substantive conditions:

- the right to derogate can be invoked only in time of war or in other situations of public danger that threaten the life of the nation;
- a State may take measures derogating from its obligations under the Convention only to the extent that the situation so requires;
- the derogations can't be in contradiction with other obligations under international law.

Hereinafter we intend to analyze in detail the conditions provided for in paragraph (1) of Article 15 ECHR. The emergency derogation may be invoked in time of war. The European Court of Human Rights does not give its own explanation or definition of the term "war" or the term "other public danger that threatens the life of the nation", this assessment remaining at the discretion of the state invoking the application of Article 15 of the ECHR. Also, the European Court of Human Rights was not referred to interpret the term "war", stating that a situation of serious disruption or violence that does not constitute a state of war, is likely to represent "another public danger that threatens the life of the nation" within the meaning of the second part of Article 15 (1).²

We consider that the term "war" is to be interpreted in the sense of the notions of "armed conflict" in the context of the Geneva Conventions and the Additional Protocols; in particular we argue this position on the content of article of the ECHR, which makes express reference to the provisions of international law. We support the opinion of the author Gioia A., who states that, if a state invokes art. 15 of the ECHR, under the "war case", the European Court of Human Rights will have to express itself on the legal nature of "war" within the meaning of the Geneva Conventions, applying international humanitarian law, or refer to other obligations under international law.³ The European Court of Human Rights mentioned in the case of *Hassan v. United Kingdom* that, international human rights law and international humanitarian law can be applied simultaneously.⁴ When we compare the rules of international human rights law with international humanitarian law, it becomes clear that the latter protect only certain human rights and only insofar as they are particularly endangered by armed conflict and are not, as such, incompatible with the existence itself of an armed conflict. It is undeniable that the right to social security, the right to free choice, freedom of thought, the right to assembly and association, equality between spouses are not governed by international humanitarian law, and in a number of situations its rules may be within the limits of with which it deals, more adapted to the specific problems that arise in armed conflicts. International humanitarian law is traditionally formulated in terms of objective rules of conduct for states and armed groups, while international human rights law is expressed in terms of the subjective rights of the individual in relation to the state and developed as part of constitutional law of individual states. Furthermore, while the rules of international humanitarian law concerning the treatment of persons in enemy power may be understood as the implementation of human rights, taking into account the military necessity and particularities of armed conflicts, certain rules on the conduct of hostilities are not addressed by the

¹European Convention on Human Rights (Online: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf, accessed on 24.03.2021)

²European Court of Human Rights, Guide on Article 15 of the European Convention on Human Rights, p. 6; (Online: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_15_FRA.pdf, accessed on 18.03.2021)

³Andrea Gioia., *International Humanitarian Law and International Human Rights Law*, No Gods, Oxford University Press, New York, 2011, pp. 220

⁴The case of *Hassan K.R. v United Kingdom*, Online <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-118182%22%5D%7D>}, accessed on 28.03.2021

international law of human rights, therefore, the two concepts complement each other and should be interpreted in relation to each other.

In addition to the above mentioned idea, we also refer to the advisory opinion of the International Court of Justice from 2004 on the Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territories, in which the Court considers that the protection afforded by human rights conventions does not stop an armed conflict. In the relationship between international humanitarian law and human rights, three situations may arise: certain rights may be included exclusively within the scope of international humanitarian law; others may be included exclusively into human rights; others, finally, may be included at the same time under these two branches of international law. The Court states that in the present case, the two branches of international law mentioned above are taken into account, namely human rights and, as *lex specialis*, international humanitarian law.¹

Analyzing the content of the Geneva Conventions and the Additional Protocols, we can distinguish several categories of armed conflicts:

a) international armed conflicts between states, governed by the Hague Conventions and provided in Article 2, common to the four Geneva Conventions, of 1949, and in art. 1 § 3 of Protocol I, of 1977;

b) wars of national liberation from colonial domination, from foreign occupation and those against racist regimes, regulated by art. 1 §4 of Protocol I;

c) armed conflicts that do not have an international character, stipulated by art. 3 common to the four Geneva Conventions, of 1949 "*armed conflicts not of an international character occurring in the territory of one of the High Contracting Parties*".²

d) non-international armed conflicts, covered by art. 1 of Protocol II, 1977 - International Armed Conflicts (Protocol I) and taking place in the territory of a High Contracting Party between its armed forces and dissident armed forces or organized armed groups which, under the leadership of a responsible command, exercise such control over a part of its territory so as to enable it to conduct sustained and coordinated military operations.³ The territorial control is not exercised directly by the occupying forces, but by a puppet government or other form of subordinate local power (the link between the de facto organs or agencies and the foreign power identifies the circumstances in which it "occupies" or carries out its activity on a certain territory only by acts of some de facto bodies or agents⁴) However, it is difficult to assess the degree of influence required to achieve this scenario. Any interference in the affairs of a third country does not necessarily mean that there is an occupation. Relations between local authorities and foreign forces vary in intensity depending on the circumstances and always show some mutual influence, even a degree of concertation, in decision-making. To resolve this issue, the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia identifies the "general control" criterion. There is occupation when a state has "global control" of local agents who themselves exercise "effective control" of the territory in question.⁵

The European Court of Human Rights has commented on the issue of "effective control" in the case of *Loizidou v. Turkey*⁶. The jurisdiction of a state is primarily territorial. This presumption may be limited in exceptional circumstances, in particular when a State is prevented from exercising its

¹The advisory opinion of the International Court of Justice from 2004 on the Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territories (Online: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-FR.pdf>, accessed on 12.04.2021)

²Geneva Convention for the Improvement of the Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea from August 12, 1949 (Online <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/conventia-de-la-geneva-ii.pdf>, accessed on 14.04.2021)

³Additional Protocol II to the Geneva Conventions of August 12, 1949 on the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Online: <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/protocolul-aditional-ii.pdf>, consulted on 16.04.2021)

⁴Judgment of the First Instance of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia of May 7, 1997, § 584 (Online: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/fr/tad-tj970507f.pdf>, accessed on 19.04.2021)

⁵Sylvain Vité, Typologie des conflits armés en droit international humanitaire : concepts juridiques et réalités, p.5, (Online: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc-873-vite-fre.pdf>, accessed on 20.04.2021)

⁶The case of *Loizidou v. Turkey*, (preliminary objections), Judgment of 23 March 1995, Series A no. 310, § 62 (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-62474%22%5D%7D>}, accessed on 17.04.2021)

authority in a part of its territory.¹ Given the object and purpose of the Convention, a Contracting Party may also be liable when, as a result of a military action - legal or illegal - it exercises *de facto* control over an area outside its national territory. The obligation to ensure respect for the rights and freedoms guaranteed by the Convention in such a region results from such control, whether exercised directly by the armed forces of the State concerned or by a subordinate local government. The European Court of Human Rights, in its decision over the Bankovic's case, assesses the situation of "effective control" and when a state by consent, invitation or acceptance of the local government, exercises all or some public powers that would normally be exercised by that government, actions of war or revolt or "*actions of a foreign state which supports the establishment of a separatist regime in the territory of the state concerned*".² The lack of an effective control over the region on the left bank of the Dniester - Transnistria, was invoked by the Republic of Moldova in the case of Ilascu and others v. Republic of Moldova and the Russian Federation.³

Determining the legal nature of armed conflict as international or non-international is a complex operation, arising from all the circumstances of the case, important for the application of international human rights law and international humanitarian law, as well as for prosecuting international crimes. The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia identifies situations in which an armed conflict becomes international: "it is indisputable that an armed conflict has an international character if it involves two or more states. In addition, an internal armed conflict that arises in the territory of a state may become international (or, depending on the circumstances, may also have an international character) if: 1) the military forces of another state intervene in the conflict or, if 2) certain participants in the internal armed conflict acts on behalf of that state."⁴ The Appeals Chamber of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia considered conflicts in the former Federal Republic of Yugoslavia to be of a mixed nature, noting that a party to a non-international armed conflict may be considered a *de facto* agent acting on behalf of a state.⁵

When determining the existence of an internal conflict (rebellion, protest) or an armed conflict with or without international character, the intensities of the actions are taken into account. In order to distinguish an armed conflict, within the meaning of article 3 of the Geneva Conventions on other forms of serious violence, such as internal disturbances and tensions, riots or acts of banditry the situation must reach a certain level of confrontation, taking into account two criteria:

1) Hostilities must reach a minimum level of intensity. This may be the case, for example, when hostilities are collective or when the government is obliged to use military force against insurgents other than the police. As regards the criterion of intensity, these data may be related to the collective nature of the struggle or to the fact that the state is obliged to use the army when its police forces can no longer cope with the situation. The duration of the conflict, the frequency of acts of violence and military operations, the nature of the weapons used, the movement of the civilian population, the territorial control exercised by opposition forces, the number of victims (dead, wounded, displaced, etc.) are also factors that can be taken into account.⁶

2) Non-governmental groups involved in the conflict must be considered to be "parties to the conflict", meaning that they must have organized armed forces. This means, for example, that these

¹The case of Ilascu and others v. Moldova and Russia (Application no. 48787/99), § 312 (Online: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTHI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTHI%20(ro).pdf), consulted on 12.04.2021)

²ibidem, § 311 (Online: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTHI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTHI%20(ro).pdf), accessed on 12.04.2021)

³ibidem, § 300, (Online: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTHI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTHI%20(ro).pdf), accessed on 12.04.2021)

⁴Decision of the Court of Appeal of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia of July 15, 1999, §84 (Online: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/fr/tad-991507e.pdf>, consulted on 15.04.2021)

⁵ Ibidem, § 89

⁶Sylvain Vité, Typologie des conflits armés en droit international humanitaire : concepts juridiques et réalités, p.5, (Online: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc-873-vite-fre.pdf>, accessed on 20.04.2021)

forces must be subject to a certain command structure and that they must have the capability to conduct sustainable military operations.¹

The term "war" is used in the internal law of countries, the states declaring a state of war in an appropriate way. Regarding the national legislation, in the Constitution of the Republic of Moldova, as well as in Law no. 212/2004 on the regime of state of emergency, of siege and war, the term "state of war" is used, which means "*regime established throughout the country in case of notification of the declaration of war or an armed aggression against the Republic of Moldova, in order to defend sovereignty, independence, unity, territorial integrity and constitutional order*".²

The expression "*Armed aggression*" means the use of force by a state against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another state or in any way incompatible with the Charter of the United Nations.³

The state requesting the application of article 15 of the ECHR and invoking the state of war, will have to apply both national law, in the sense of qualifying armed aggression as war or not, and international law on conflicts. At the same time, we believe that the European Court of Human Rights will expose itself on state of war, in the sense of the application of international humanitarian law.

In the following we intend to analyze the other ground - another public danger that threatens the life of the nation, which can be invoked by states within the meaning of Article 15 of the ECHR. The European Court of Human Rights has been seized several times in order to interpret this ground, so that in 1961 the Court had to give an assessment of the actions of the Irish Government, which by its Declaration of July 5, 1957 established special powers of detention against the suspect. The applicant, who is a member of the IRA (Irish Republican Army) stated, in particular, that he had been deprived of his liberty, without being brought before a court, between July and December 1957 he was locked up in a military detention camp in the Republic of Ireland.⁴ The Court found that the Irish Government had grounds for declaring that there was a public danger in the Republic of Ireland, threatening the life of the nation, arising from the conjuncture of several constituent elements, namely: the existence in the territory of the Republic of Ireland of a secret army acting outside the constitutional order, who used violence to achieve their goals; and this army also operated outside the state, severely compromising the Republic of Ireland's relations with the neighboring country; the progressive and alarming worsening of terrorist activities in the autumn of 1956 and throughout the first half of 1957 was also taken into account.⁵

European Court of Human Rights in the case of *A. and Others v. United Kingdom* has ruled on the existence of a "public danger that threatens the life of the nation" on the existence of an eminent danger: the Court has confirmed that a state cannot be required to wait for a disaster to take the necessary measures. National authorities have a wide margin of appreciation for the threat, according to the information in their possession. Importance must be given to the relevant decisions of the Executive and Parliament. It is also necessary to pay particular attention to the assessment of national courts, which are better prepared to assess the evidence of the existence of a danger.⁶ In this regard, the Minister of Internal Affairs of the United Kingdom presented information to the British courts to prove the existence of a real danger of terrorist attacks against Great Britain. All the national judges who took part in the examination of the case were convinced of the imminence of the alleged danger. Even though Al Qaeda had not yet carried out any attacks on British soil, we cannot blame the

---

¹International Committee of the Red Cross (ICRC), Comment le terme « conflit armé » est-il défini en droit international humanitaire?, 2008 (Online: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict-fre.pdf>, accessed on 15.04.2021)

² Law on legal regime of the state of emergency, of siege and war no. 212 of 24.06.2004, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no. 132-137 from 06-08-200

³The Law on National Defense no. 345 of 25.07.2003, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no.200-203 of 19.09.2003

⁴The case of *Lawless v. Ireland* (no.3) (Online: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57518%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57518%22])), accessed on 14.04.2021)

⁵*Ibidem*, § 28

⁶The case of *A. and Others v. United Kingdom* (Online: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-91406%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-91406%22])), accessed on 12.04.2021)

national authorities for believing in the "imminence" of the attack. States should not be forced to wait for a disaster to take the necessary steps to prevent it. They have a wide margin of appreciation to assess the danger depending on the information available to them. The opinion of the executive and that of Parliament are of greater importance and it is necessary to place great trust in national courts that are better placed than the European judge to assess the evidence of a danger. Consequently, the Court acknowledges that there was a life-threatening danger to nations.¹

The European Court of Human Rights emphasizes that states do not, however, enjoy unlimited power in this area. The national margin of appreciation goes hand in hand with European control.² Regarding the impact of Article 15 of the ECHR in the case *Lawless v. Ireland*, the extensive interpretation of the concept of *flagrante delicto* could not be regarded as an appropriate response to the state of emergency, since its legal consequences went far beyond the legal framework of the state of emergency and the special circumstances were not justified in the light of the state of emergency. In conclusion, it could not be stated that a pre-trial detention order which was not issued "in accordance with a procedure provided by law" but was "imposed by a strict extent".³

The attempted military coup of July 15, 2016 in Turkey, led the state to declare a state of emergency on July 21, 2016. In the case of *ShahinAlpay v. Turkey* and the case of *Mehmet HasanAltan v. Turkey* concerning the complaint of two journalists, arrested and detained following the attempted military coup, the Court noted in both cases that the Turkish constitutional court, after examining the facts declaring a state of emergency from a constitutional perspective, found that the attempted coup created a serious threat, threatening the life and existence of the nation. Considering the conclusions of the Constitutional Court, as well as all the available elements, the Court decided that the attempted military coup represents a "*public danger that threatens the life of the nation*" within the meaning of article 15 of the Convention.⁴

In another relevant case, *Aksoy v. Turkey*, the Court found the seriousness of the terrorist problem in the south-east of the country and the difficulties encountered by the State in taking measures to combat it effectively. In this regard, he considered that the scale and particular effects of the activity of the Kurdistan Workers' Party (PKK) in this region created a "public danger that threatens the life of the nation".⁵

The restrictions apply *ratione loci*, or in the case of *Yurttas v. Turkey*⁶, the European Court of Human Rights mentioned that the derogation from the Convention, within the meaning of art. 15 are applied only to the territory indicated in the notification declaration, and not to the entire territory of the state.

The test of proportionality is often failed by the state in the sense of the measures it applies when establishing the state of emergency or, the practice of the European Court of Human Rights shows that states do not act to the strict extent required by the situation, taking into account several relevant factors such as: the nature of the rights affected by the derogation, the circumstances that led to the emergency and its duration. In this regard, the Court found that in order to counter a real and imminent threat of a terrorist attack, the State acted disproportionately and discriminatory against a group of alleged foreign terrorists by applying indefinite detention. The threat came from both British and foreign nationals, and the potential negative effects of detention without trial could be similarly detrimental to a British national or a foreigner. The Court concluded the violation of article 5 § 1

¹ Ibidem, § 56

² The case of *Brannigan and McBride v. The United Kingdom*, May 26, 1993, § 43, Series A no. 258 B (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-62376%22%5D%7D>}, accessed on 12.04.2021)

³ The case of *AlparslanAltan v. Turkey* (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-192803%22%5D%7D>}, accessed on 13.04.2021)

⁴ The case of *SahinAlpay v. Turkey*, (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-181827%22%5D%7D>}, accessed on 12.04.2021)

⁵ The case of *Aksoy v. Turkey*, December 18, 1996, application 21987/93), §§ 70 and 84 (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-62563%22%5D%7D>}, accessed on 12.04.2021)

⁶ The case of *Case of Yurttas v. Turkey* (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-66345%22%5D%7D>}, accessed on 15.04.2021)

(right to liberty and security) because the derogation measures were exaggerated by the fact that they operated unjustified discrimination between British and foreign nationals.¹

Given the situation in China, the World Health Organization, at the end of January 2020, decided to declare a state of public health emergency of international interest, which is defined as “*an extraordinary event that is determined to pose a public health risk in other countries because of the risk of the international spread of the disease and that it may require coordinated international action*”.² At the same time, this definition implies a situation:

- serious, sudden, unusual or unexpected;
  - which has implications for public health beyond the affected State's national border;
- and
- which may require immediate international action.³

The reaction of the states was not delayed, so that from March 16, 2020, 10 member states of the Council of Europe declared a state of emergency (Albania⁴, Armenia⁵, Estonia⁶, Georgia⁷, Latvia⁸, North Macedonia⁹, Moldova¹⁰, Romania¹¹, San Marino¹², Serbia) that exercises its right to derogate from the Convention, in the light of Article 15 of the ECHR. The text of the notifications shall indicate expressly the measures taken by the competent authorities, as well as the proof of the declaration of a state of emergency at national level, its duration and the argumentation of the need to establish a state of emergency.

On March 17, 2020, the Parliament of the Republic of Moldova declared a state of emergency between March 17 and May 15, 2020.¹³

The issuance of this decision was based on the epidemiological situation through COVID-19 infection. The Parliament argued the legality of establishing the state of emergency, referring to Law no. 212/2004 on the regime of state of emergency, of siege and war.

According to the Law on the state of emergency, of siege and war, the state of emergency means "a set of measures of a political, economic, social and law enforcement nature, which are provisionally established in some localities or throughout the country, in case of:

a) the imminence of the triggering or triggering of exceptional situations of a natural, technogenic or biological-social character, which makes it necessary to prevent, diminish and liquidate their consequences;

¹The case of *A. and Others v. United Kingdom* (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-91406%22%5D%7D>], accessed on 12.07.2020)

²IHR Emergency Committee (WHO), press release, (Online: https://www.who.int/ihr/procedures/fr_ihr_ec_faq.pdf, accessed on 15.03.2021)

³ ibidem

⁴The Notification (Note Verbale) from the Republic of Albania to the Council of Europe of 01.04.2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/16809e0fe6>), accessed on 23.04.2021)

⁵The Notification (Note Verbale) from the Republic of Armenia to the Council of Europe of 20.03.2020 on the declaration of a state of emergency (online: <https://www.coe.int/fr/web/portal/home.https://rm.coe.int/09000016809cf886>, consulted on 23.04.2021)

⁶The Notification (Note Verbale) from the Republic of Estonia to the Council of Europe of 16.03.2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/09000016809ce9f2>, accessed on 23.04.2021)

⁷The Notification (Note Verbale) from Georgia to the Council of Europe of 23.03.2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/09000016809cff21>, accessed 23.04.2021)

⁸The Notification (Note Verbale) from Latvia to the Council of Europe of 16.03.2020 on the declaration of a state of emergency (Online <https://rm.coe.int/16809e2bd8>, accessed on 23.04.2021)

⁹The Notification (Note Verbale) from the Republic of North Macedonia to the Council of Europe on 02.04.2020 on the declaration of a state of emergency (Online <https://rm.coe.int/16809e1289>, accessed on 24.04.2021)

¹⁰The Notification (Note Verbale) from the Republic of Moldova to the Council of Europe of 20.03.2020 regarding the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/09000016809cf9a3>), consulted on 23.04.2021

¹¹The Notification (Note Verbale) from Romania to the Council of Europe from 03.04.2020 regarding the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/16809e16bf>, consulted on 23.04.2021)

¹²The Notification (Note Verbale) from San Marino to the Council of Europe of 08.07.2020 on the cessation of the state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/16809ef4e5>, accessed on 28.04.2021)

¹³Parliament Decision no. 55 of 17 March 2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <http://www.parlament.md/Actualitate/Noutati/tabid/89/NewsId/2374/language/roRO/Default.aspx>, consulted on 29.03. 2021)

b) the existence of a danger for national security or the constitutional order, which makes it necessary to defend the rule of law, maintain or restore the state of legality.¹

The term "epidemiological" is to be interpreted as an exceptional situation, according to the Regulation on the classification of exceptional situations and the accumulation and presentation of information in the field of protection of the population and territory in case of exceptional situations found in the category "contagious diseases of people", in the subclassification "epidemic; pandemic" (Annex 1 to the Regulation on the classification of exceptional situations and on the accumulation and presentation of information in the field of protection of the population and territory in case of exceptional situations - Classifier of exceptional situations), notions arising from "exceptional biological and social situation" of Law no. 212/2004 which was the basis for declaring a state of emergency in the Republic of Moldova.²

In accordance with article 2 of the Parliament Decision no. 55 of 17.03.2020, "During the state of emergency, the Commission for Exceptional Situations of the Republic of Moldova will issue provisions for the implementation of the following measures:

- 1) the establishment of a special regime of entry and exit from the country;
- 2) the establishment of a special traffic regime on the territory of the country (...)"³

The limitation of human rights and freedoms, governed by both national law and the ECHR, must pass the test of proportionality and reasonableness. Analyzing the measures imposed by art. 2 of the Parliament Decision no. 55 of 17.03.2020, we find that, in fact, a restriction of the right to free movement is established, within the meaning of article 54 of the Constitution. Returning to the content of article 54 of the Constitution, the grounds for the restriction are exhaustively listed, and they are made in:

- national security interests
- territorial integrity,
- economic well-being of the country,
- public order,
- in order to prevent mass unrest and crime,
- protection of the rights, freedoms and dignity of others,
- preventing the disclosure of confidential information or guaranteeing the authority and impartiality of justice

The reasoning of the legislator, when referring to restrictions in the interests of national security, leads to the protection of the sovereignty, independence and territorial integrity of the country, its constitutional regime, economic, technical-scientific and defensive potential, legitimate rights and freedoms of the person against informative and subversive activity of special services and foreign organizations, against the criminal attacks of certain groups or individuals.⁴

Analyzing the legal content of each of the grounds, we find a constitutional omission, namely - the public health ground, which is not found in any of the grounds invoked above, but which is subject to the declaration of a state of emergency on the one hand and, imposing restrictions, on the other hand. In this order of ideas and in support of those mentioned above, we will highlight the relevant international regulatory framework, as well as the constitutions of other states to support this opinion, but also the tangential regulatory framework of the Republic of Moldova.

According to article 12 of the International Covenant on Civil and Political Rights, article 2 of the Optional Protocol no. 4 of the European Convention on Human Rights, article 45 of the Treaty on the Functioning of the European Union, the restriction of the right to free movement may be admitted,

¹Law on legal regime of the state of emergency, of siege and war no. 212 of 24.06.2004, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no. 132-137 from 06-08-2004

²The Regulation on the classification of exceptional situations and on the manner of accumulation and presentation of information in the field of population and territory protection in case of exceptional situations, approved by Government Decision no. 1070 of 16.11.2010 (with subsequent additions) In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no. 227-230 from 19-11-2010

³ ibidem

⁴Law on National Defense no. 618 of 31.10.1995, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no.10-11 of 13.02.1997

when there is a need to implement measures to protect public health. On March 17, 2020, the Parliament of the Republic of Moldova declared a state of emergency between March 17 and May 15, 2020.¹

The issuance of this decision was based on the epidemiological situation through COVID-19 infection. The Parliament argued the legality of establishing the state of emergency, referring to Law no. 212/2004 on the regime of state of emergency, of siege and war.

According to the Law on the state of emergency, of siege and war, the state of emergency means "a set of measures of a political, economic, social and law enforcement nature, which are provisionally established in some localities or throughout the country, in case of:

a) the imminence of the triggering or triggering of exceptional situations of a natural, technogenic or biological-social character, which makes it necessary to prevent, diminish and liquidate their consequences;

b) the existence of a danger for national security or the constitutional order, which makes it necessary to defend the rule of law, maintain or restore the state of legality.²

The term "epidemiological" is to be interpreted as an exceptional situation, according to the Regulation on the classification of exceptional situations and the accumulation and presentation of information in the field of protection of the population and territory in case of exceptional situations found in the category "contagious diseases of people", in the subclassification "epidemic; pandemic" (Annex 1 to the Regulation on the classification of exceptional situations and on the accumulation and presentation of information in the field of protection of the population and territory in case of exceptional situations - Classifier of exceptional situations), notions arising from "exceptional biological and social situation" of Law no. 212/2004 which was the basis for declaring a state of emergency in the Republic of Moldova.³

In accordance with article 2 of the Parliament Decision no. 55 of 17.03.2020, "During the state of emergency, the Commission for Exceptional Situations of the Republic of Moldova will issue provisions for the implementation of the following measures:

1) the establishment of a special regime of entry and exit from the country;

2) the establishment of a special traffic regime on the territory of the country (...)"⁴

The measures imposed by article 2 of the Parliament Decision no. 55 of 17.03.2020, in fact, represents the restriction of the right to free movement, within the meaning of art. 54 of the Constitution. Imposed by art. 2 of the Parliament Decision no. 55 of 17.03.2020, we find that, in fact, a restriction of the right to free movement is established, within the meaning of article 54 of the Constitution. Returning to the content of article 54 of the Constitution, the grounds for the restriction are exhaustively listed, and they are made in:

- national security interests
- territorial integrity,
- economic well-being of the country,
- public order,
- in order to prevent mass unrest and crime,
- protection of the rights, freedoms and dignity of others,
- preventing the disclosure of confidential information or guaranteeing the authority and impartiality of justice

---

¹Parliament Decision no. 55 of 17 March 2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <http://www.parlament.md/Actualitate/Noutati/tabid/89/NewsId/2374/language/roRO/Default.aspx>, consulted on 29.03. 2021)

²Law on legal regime of the state of emergency, of siege and war no. 212 of 24.06.2004, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no. 132-137 from 06-08-2004

³The Regulation on the classification of exceptional situations and on the manner of accumulation and presentation of information in the field of population and territory protection in case of exceptional situations, approved by Government Decision no. 1070 of 16.11.2010 (with subsequent additions)

⁴ ibidem

In the following, we intend to briefly analyze the content of the reasons invoked in Article 54 of the Constitution in order to identify in which of them the restriction of the right to free movement can be included, in the context of declaring a state of emergency. The reasoning of the legislator, when referring to restrictions in the interests of national security, leads to the protection of the sovereignty, independence and territorial integrity of the country, its constitutional regime, economic, technical-scientific and defensive potential, legitimate rights and freedoms of the person against informative and subversive activity of special services and foreign organizations, against the criminal attacks of certain groups or individuals.¹

Analyzing the legal content of each of the grounds, we find a constitutional omission, namely - the public health ground, which is not found in any of the grounds invoked above, but which is subject to the declaration of a state of emergency on the one hand and, imposing restrictions, on the other hand.

According to article 12 of the International Covenant on Civil and Political Rights², article 2 of the Optional Protocol no. 4 of the European Convention on Human Rights³, article 45 of the Treaty on the Functioning of the European Union⁴, the restriction of the right to free movement may be allowed, when there is a need to implement measures to protect public health. Referring to the legislation of other countries, we mention the Romanian Constitution, which provides, as grounds for restricting rights and freedoms, public health or morality. According to Article 53 of the Romanian Constitution, *"The exercise of certain rights or freedoms may be restricted only by law and only if required, as appropriate, for: the defense of national security, order, health or public morality, rights and the freedoms of citizens; conducting criminal investigation; prevention of the consequences of a natural disaster, of a disaster or of a particularly serious disaster"*.⁵

We consider that the observance of the principle of proportionality by the authorities of the Republic of Moldova during the establishment of the emergency regime is a questionable one, considering the discriminatory measures imposed by the Disposition of the Commission for Exceptional Situations (hereinafter - CES) no. 10 of 31.03.2020 (p. 22-24), which establishes a derogation from the provisions of art. 4, para. (7) of the Law on compulsory health insurance funds for 2020, no. 174/2019. The Government of the Republic of Moldova, during the state of emergency, starting with April 1, 2020, imposes the citizens of the Republic of Moldova and foreigners with residence permit on the territory of the Republic of Moldova, who intend to cross the state border on the way to enter the Republic of Moldova and do not have the status of insured person in the system of compulsory health insurance (AOAM), to pay the compulsory health insurance premium in a fixed amount. Persons intending to cross the state border by air on their way into the Republic of Moldova will pay the compulsory health insurance premium, in a fixed amount, including through the governmental Mpay system.⁶ Persons crossing the state border by land on the way to enter the Republic of Moldova, will complete and sign, obligatorily, the Declaration on their own responsibility regarding the obligation to pay within 72 hours the compulsory health insurance premium for 2020 (the model of the Declaration is attached, Annex No. 2).⁷

However, the authorities of the Republic of Moldova have notified that they exceed the scope of application of art. 15 of the ECHR, notifying the violation of the principle of proportionality and

¹Law on National Defense no. 618 of 31.10.1995, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no.10-11 of 13.02.1997

²International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), In: International Treaties No. 44 art. 254

³Protocol no. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, recognizing certain rights and freedoms other than those already contained in the Convention and in the first Additional Protocol to the Strasbourg Convention, 16.IX.1963 (Online: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf, accessed on 23.04.2021)

⁴Treaty on the Functioning of the European Union, In: Official Journal of the European Union, C 326/49 of 26.10.2012(Online:https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF, accessed on 21.04.2021)

⁵The Constitution of Romania of November 21, 1991 (Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/47355>, consulted on 02.04.2021)

⁶Provision no. 10 CES of 31.03.2020 repealed by the CES Disposition no. 13 from 03.04.2020 (Online: https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.10.pdf, consulted on 15.04.2021)

⁷ Ibidem, pp.24

reasonableness of the imposed measures, amended, by the Order of the Commission for Exceptional Situations no. 13 of 03.04.2020, as follows: „*Persons crossing the state border by land and air on the way to enter the Republic of Moldova, will complete and sign, obligatorily, the Declaration on their own responsibility regarding the obligation to pay the compulsory health insurance premium for 2020* (the model of the Declaration is attached , Annex 2).”¹

The measures and restrictions imposed by the authorities of the Republic of Moldova, referring to art. 15 of the ECHR will pass the proportionality test under several aspects, including the observance of the right to free movement, the observance of the right to freedom through the prism of art. 5 of the ECHR, in the context of the isolation of a person and forced hospitalization, the right to training within the meaning of Article 2 of the ECHR. However, the lack of a computer or the connection to the Internet, the household worries that determine the lack of support/ guide the children in the learning process, especially in rural areas, is a major impediment to the realization of the right to education.² According to the study of educational policies, the percentage of students in the Republic of Moldova who have access to a digital device for homework - 85%. For many students, distance learning is difficult or even impossible.³

Moreover, the Ministry of Education, Culture and Research of the Republic of Moldova, issued the order of 19.08.2020 on the organization of the 2020-2021 academic year in general education, which approved Special Regulations on the organization of the 2020-2021 academic year in the epidemiological context of COVID-19, for primary, secondary, high school and extracurricular education institutions,⁴ fact that establishes limitations in order to exercise the right to training, by imposing a limited operating regime of educational institutions, reducing the number of hours for training, establishing a schedule especially attendance, measures, which in our opinion, are disproportionate in the sense of article 15 of the ECHR, given the functionality of other recreational and commercial institutions without program restrictions, institutions in which the risk of infection is increased.

As a result of the above, given the emergency situation, the test of functionality and proportionality is still to be assessed by the European Court of Human Rights, based on the restrictions imposed by the authorities, related to the provisions of the European Convention on Human Rights.

Bibliography:

- 1) The case of *BosphorusHavaYollarıTurizm and TicaretAnonimŞirketi v. Ireland*, §156 (Online: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-69565%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-69565%22]})), consulted on 12.04.2021)
- 2) Council of Europe (Online: <https://www.coe.int/en/web/portal/republic-of-moldova>, consulted on 10.04.2021)
- 3) Decision of the Parliament no. 1298 of 24-07-1997 regarding the ratification of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as of some additional protocols to it // Published in the Official Gazette no. 24-25 of 21.08.1997

---

¹CES provision no. 13 from 03.04.2020 (Online: https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.13.pdf, consulted on 15.04.2021)

²PavelCerbusca, General online education: effectiveness and efficiency, Analysis of educational policies in conditions of emergency, Chisinau, 2020, p. 35 (Online: http://ipp.md/wp-content/uploads/2020/05/Studiu_Invatamantul_Online_2020-04-29.pdf, consulted on 24.04.2021)

³SergiuCorlat, Realization of the educational process in the conditions of isolation of the actors of general education, Study of educational policies, Chisinau, 2020 (Online: <http://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu%20educatia%20la%20distanta%20S.Corlat%20Final%2030.04.20.pdf>, accessed on 24.04.2021)

⁴Order of the Ministry of Education, Culture and Research of the Republic of Moldova of 19.08.2020 on the organization of the 2020-2021 academic year in general education, approving Special Regulations on the organization of the 2020-2021 academic year in the epidemiological context of COVID -19, for primary, secondary, high school and extracurricular education institutions (Online: https://mecc.gov.md/sites/default/files/img20200820_13425533_2.pdf, consulted on 24.04.2021)

- 4) European Convention on Human Rights (Online: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf, accessed on 24.03.2021)
- 5) European Court of Human Rights, Guide on Article 15 of the European Convention on Human Rights, p. 6; (Online: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_15_FRA.pdf, accessed on 18.03.2021)
- 6) Andrea Gioia., International Humanitarian Law and International Human Rights Law, Pas de Dieux, Oxford University Press, New York, 2011, pp. 220
- 7) The case of Hassan K.R. v United Kingdom, Online <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-118182%22%5D%7D>}, consulted on 28.04.2021
- 8) The advisory opinion of the International Court of Justice from 2004 on the Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territories (Online: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-FR.pdf>, accessed on 12.05.2020)
- 9) Geneva Convention for the Improvement of the Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea from August 12, 1949 (Online <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/conventia-de-la-geneva-ii.pdf>, accessed on 14.04.2021)
- 10) Additional Protocol II to the Geneva Conventions of August 12, 1949 on the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Online: <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/01/protocolul-aditional-ii.pdf>, consulted on 16.04.2021)
- 11) Judgment of the First Instance of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia of May 7, 1997, § 584 (Online: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/tjug/fr/tad-tj970507f.pdf>, accessed on 19.04.2021)
- 12) Sylvain Vité, Typologie des conflits armés en droit international humanitaire : concepts juridiques et réalités, p.5, (Online: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/irrc-873-vite-fre.pdf>, accessed on 20.04.2021)
- 13) The case of Loizidou v. Turkey, (preliminary objections), Judgment of 23 March 1995, Series A no. 310, § 62 (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-62474%22%5D%7D>}, accessed on 17.04.2021)
- 14) The case of Ilascu and others v. Moldova and Russia (Application no. 48787/99), § 312 (Online: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTII%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/ILASCU%20SI%20ALTII%20(ro).pdf), consulted on 12.04.2021)
- 15) Decision of the Court of Appeal of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia of July 15, 1999, §84 (Online: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/fr/tad-991507e.pdf>, consulted on 15.04.2021)
- 16) International Committee of the Red Cross (ICRC), Comment le terme « conflit armé » est-il défini en droit international humanitaire?, 2008 (Online: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict-fre.pdf>, accessed on 15.04.2021)
- 17) Law on legal regime of the state of emergency, of siege and war no. 212 of 24.06.2004, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no. 132-137 from 06-08-200
- 18) Law on National Defense no. 345 of 25.07.2003, In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no.200-203 of 19.09.2003
- 19) The case of Lawless v. Ireland (no.3) (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57518%22%5D%7D>}, accessed on 14.04.2021)
- 20) The case of A. and Others v. United Kingdom (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-91406%22%5D%7D>}, accessed on 12.04.2021)
- 21) The case of Brannigan and McBride v. The United Kingdom, May 26, 1993, § 43, Series A no. 258 B (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-62376%22%5D%7D>}, accessed on 12.04.2021)
- 22) The case of Alparslan Altan v. Turkey (Online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-192803%22%5D%7D>}, accessed on 13.04.2021)

- 23) The case of SahinAlpay v. Turkey, (Online: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-181827%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-181827%22]})), accessed on 12.04.2021)
- 24) The case of Aksoy v. Turkey, December 18, 1996, application 21987/93), §§ 70 and 84 (Online: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-62563%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-62563%22]})), accessed on 12.04.2021)
- 25) The case of Case of Yurttas v. Turkey (Online: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-66345%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-66345%22]})), accessed on 15.04.2021)
- 26) IHR Emergency Committee (WHO), press release, (Online: https://www.who.int/ihr/procedures/fr_ihr_ec_faq.pdf, accessed on 15.03.2020)
- 27) The Notification (Note Verbale) from the Republic of Albania to the Council of Europe of 01.04.2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/16809e0fe6>), accessed on 23.04.2021)
- 28) The Notification (Note Verbale) from the Republic of Armenia to the Council of Europe of 20.03.2020 on the declaration of a state of emergency (online: <https://www.coe.int/fr/web/portal/home>, <https://rm.coe.int/09000016809cf886>, consulted on 23.04.2021)
- 29) The Notification (Note Verbale) from the Republic of Estonia to the Council of Europe of 16.03.2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/09000016809ce9f2>, accessed on 23.04.2021)
- 30) The Notification (Note Verbale) from Georgia to the Council of Europe of 23.03.2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/09000016809cff21>, accessed 23.04.2021)
- 31) The Notification (Note Verbale) from Latvia to the Council of Europe of 16.03.2020 on the declaration of a state of emergency (Online <https://rm.coe.int/16809e2bd8>, accessed on 23.04.2021)
- 32) The Notification (Note Verbale) from the Republic of North Macedonia to the Council of Europe on 02.04.2020 on the declaration of a state of emergency (Online <https://rm.coe.int/16809e1289>, accessed on 24.04.2021)
- 33) The Notification (Note Verbale) from the Republic of Moldova to the Council of Europe of 20.03.2020 regarding the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/09000016809cf9a3>), consulted on 23.04.2021)
- 34) The Notification (Note Verbale) from Romania to the Council of Europe from 03.04.2020 regarding the declaration of a state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/16809e16bf>, consulted on 23.04.2021)
- 35) The Notification (Note Verbale) from San Marino to the Council of Europe of 08.07.2020 on the cessation of the state of emergency (Online: <https://rm.coe.int/16809ef4e5>, accessed on 28.04.2021)
- 36) Parliament Decision no. 55 of 17 March 2020 on the declaration of a state of emergency (Online: <http://www.parlament.md/Actualitate/Noutati/tabid/89/NewsId/2374/language/ro-RO/Default.aspx>, consulted on 29.03.2021)
- 37) The Regulation on the classification of exceptional situations and on the manner of accumulation and presentation of information in the field of population and territory protection in case of exceptional situations, approved by Government Decision no. 1070 of 16.11.2010 (with subsequent additions) In: Official Gazette of the Republic of Moldova, no. 227-230 from 19-11-2010
- 38) International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), In: International Treaties No. 44 art. 254
- 39) Protocol no. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, recognizing certain rights and freedoms other than those already contained in the Convention and in the first Additional Protocol to the Strasbourg Convention, 16.IX.1963 (Online: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf, accessed on 23.03.2021)
- 40) Treaty on the Functioning of the European Union, In: Official Journal of the European Union, C 326/49 of 26.10.2012 (Online: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_2&format=PDF, accessed on 21.04.2021)

41) The Constitution of Romania of November 21, 1991 (Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/47355>, consulted on 02.04.2021)

42) Provision no. 10 CES of 31.03.2020 repealed by the CES Disposition no. 13 from 03.04.2020 (Online: https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.10.pdf, consulted on 15.04.2021)

43) CES provision no. 13 from 03.04.2020 (Online: https://gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.13.pdf, consulted on 15.03.2021)

44) PavelCerbusca, General online education: effectiveness and efficiency, Analysis of educational policies in conditions of emergency, Chisinau, 2020, p. 35 (Online: http://ipp.md/wp-content/uploads/2020/05/Studiu_Invatamantul_Online_202-04-29.pdf, consulted on 24.04.2021)

45) SergiuCorlat, Realization of the educational process in the conditions of isolation of the actors of general education, Study of educational policies, Chisinau, 2020 (Online: <http://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu%20educatia%20la%20distanta%20S.Corlat%20Final%2030.04.20.pdf>, accessed on 24.04.2021)

46) Order of the Ministry of Education, Culture and Research of the Republic of Moldova of 19.08.2020 on the organization of the 2020-2021 academic year in general education, approving Special Regulations on the organization of the 2020-2021 academic year in the epidemiological context of COVID -19, for primary, secondary, high school and extracurricular education institutions (Online: https://mecc.gov.md/sites/default/files/img20200820_13425533_2.pdf, consulted on 24.04.2021)

**Copyright©Doina CAZACU,
Andrei NASTAS, 2021**

Contacts/Contacte/ Контакты:

Cazacu Doina,

Ph. D. in law, Associate Professor,
Department of Protection, Guard and Security,
State University of Physical Education and Sports,
22, A.Doga Street, Chisinau mun., MD- 2009,
Republic of Moldova,
web page: www.ufesf.md
web page: <http://drept.usm.md/>
Phone number: (+373) 60737423
E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

Nastas Andrei,

Ph. D. in law, Associate Professor,
Lower Danube University,
Cross-Border Faculty,
Galați, Romania,
Phone number: (+373) 69189954
E-mail: andrei.nastas@ugal.ro

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2021, Issue 1, Volume 16, Pages 24-34. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 02. 2021 Accepted: 15.05. 2021 Published: 30.06. 2021</p>
---	---

**DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT
PRIVATE INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО**

**DREPTUL EUROPEAN AL CONTRACTELOR:
EVOLUȚII RECENTE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ**

**EUROPEAN CONTRACT LAW:
RECENT DEVELOPMENTS AND CURRENT SITUATION**

**ЕВРОПЕЙСКОЕ ДОГОВОРНОЕ ПРАВО:
ПОСЛЕДНИЕ ЭВОЛЮЦИИ И ТЕКУЩАЯ СИТУАЦИЯ**

BĂIEȘU Aurel* / BAIESU Aurel / БЭИШУ Аурел

**ABSTRACT:
EUROPEAN CONTRACT LAW:
RECENT DEVELOPMENTS AND CURRENT SITUATION**

This paper examines the steps taken in recent years to establish and develop European contract law. The process of harmonizing European contract law takes place in different ways. One way is to draw up and improve the EU acquis, which contains regulations on contracts. Another way is to develop a general theory of contracts, through optional instruments of uniform law, which serve as models for the EU and national legislators. Implicit harmonization of contract law also takes place through the adoption of uniform legal solutions in the process of modernizing civil law in different European countries.

Keywords: European law, contract law, EU acquis, uniform law, comparative private law, civil code, cross-border transactions.

JEL Classification: K12, K22

**РЕЗЮМЕ:
ЕВРОПЕЙСКОЕ ДОГОВОРНОЕ ПРАВО:
ПОСЛЕДНИЕ ЭВОЛЮЦИИ И ТЕКУЩАЯ СИТУАЦИЯ**

*В данной статье рассматриваются шаги предпринятые в последние годы для установления и развития европейского договорного права. Процесс гармонизации европейского договорного права происходит по-разному. Один из способов - разработать и улучшить *acquis* ЕС, в котором содержатся положения о контрактах. Другой способ - разработать общую теорию договоров с помощью факультативных инструментов единообразного права, которые служат моделями для ЕС и национальных законодателей. Неявная гармонизация договорного права также происходит через принятие единых правовых решений в процессе модернизации гражданского права в разных странах Европы.*

* **BĂIEȘU Aurel** – doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Studii Europene din Moldova; (Chișinău, Republica Moldova). / **BAIESU Aurel** – Ph. D. in Law, Professor, University of European Studies of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova). / **БЭИШУ Аурел** – доктор юридических наук, профессор, Университет европейских знаний Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: aurelbaies@yahoo.com

Ключевые слова: европейское право, договорное право, *acquis EC*, единообразное право, сравнительное частное право, гражданский кодекс, трансграничные сделки.

JEL Classification: K12, K22

УДК: 347.7

REZUMAT:

**DREPTUL EUROPEAN AL CONTRACTELOR:
EVOLUȚII RECENTE ȘI SITUAȚIA ACTUALĂ**

*În prezentul articol sunt examinate demersurile întreprinse în ultimii ani în vederea constituirii și dezvoltării dreptului european al contractelor. Procesul de armonizare și uniformizare a dreptului european al contractelor se desfășoară pe diferite căi. Una din căi este elaborarea și perfecționarea *acquis-ului UE*, care conține reglementări în materia contractelor. O altă cale este elaborarea unei teorii generale a contractelor, prin intermediul instrumentelor de uniformizare a dreptului cu caracter opțional, care servesc drept modele pentru legislatorul UE și legislatorii naționali. Armonizarea implicită a dreptului contractelor are loc și prin adoptarea unor soluții juridice uniforme în procesul modernizării legislațiilor civile în diferite state europene.*

Cuvinte-cheie: drept european, dreptul contractelor, *acquis-ul UE*, drept uniform, drept privat comparat, cod civil, tranzacții transfrontaliere.

JEL Classification: K12, K22

CZU: 347.7

Introducere

În pofida eforturilor de armonizare și uniformizare a dreptului contractelor întreprinse în ultimele decenii, obstacolele în calea activității comerciale transfrontaliere, create de diversitatea reglementărilor în materia contractuală, continuie să existe. În cadrul Uniunii Europene s-a remarcat că piața unică europeană se bazează pe o mare diversitate de contracte guvernate de legislații naționale diferite în materie. Este adevărat că legislația UE conține o serie de norme comune care abordează adesea probleme specifice, însă, aceste norme armonizate nu reglementează majoritatea domeniilor care intră în sfera dreptului contractelor și, acolo unde sunt aplicabile, în cele mai multe cazuri, acestea oferă statelor membre posibilitatea de a aplica norme substanțial diferite. În cadrul pieței unice europene, nu există un set unic de norme uniforme și cuprinzătoare în materia dreptului contractual care ar putea fi utilizate de către întreprinderi și consumatori în comerțul transfrontalier¹. Diferențele între normele privind modul de încheiere sau rezoluțiune a contractelor, privind mijloacele juridice în cazul livrării unui produs defectuos sau privind dobânzile care trebuie plătite în cazul unei plăți efectuate cu întârziere, sunt resimțite în viața cotidiană atât de comercianți, cât și de consumatori. Aceștia întâmpină mari dificultăți atunci când încearcă să profite de avantajele pieței unice a UE: creșterea costurilor legate de necesitatea ajustării contractelor transfrontaliere la diferitele politici comerciale sau de traducerile dispozițiilor legislației naționale străine aplicabile, insecuritatea juridică cauzată de necesitatea aplicării legislației străine, ceea ce frânează dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, care reprezintă 99% din întreprinderile UE. Conștientizând problemele enunțate, în ultimele decenii, în cadrul instituțiilor UE, dar și în cadrul statelor europene, atât membre a UE, cât și a celor din afara Uniunii, s-au intensificat eforturile în vederea armonizării reglementărilor în materia contractelor, atât a celor interne cât și a celor transfrontaliere, iar sintagma ”dreptul european al contractelor” a apărut ca rod al acestor eforturi. Cu toate acestea, inițiativa supunerii contractelor unor reguli suprastatale a fost nu numai salutată, dar și criticată, atât în cadrul instituțiilor UE, cât și în mediul de afaceri, iar în doctrină se afirmă că ”dreptul european al contractelor” continuă să fie un drept virtual, întrucât este departe de a se fi constituit într-un corp de reglementări obligatorii. Mai mult ca atât, unii doctrinari se întreabă dacă dreptul european al contractelor, ca ramură de drept,

¹Comunicarea Comisiei Europene din 11 octombrie 2011 (COM(2011) 636 final). [Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 24.03.2021).

există în general, deoarece, aidoma lui Yeti¹, nu este suficient de a-i da un nume, pentru ca dreptul european al contractelor ”unificat” să existe². În cele ce urmează vom examina demersurile în vederea constituirii și dezvoltării acestui domeniu juridic, întreprinse în ultimii ani în Europa.

Demersuri doctrinare

Problemele armonizării și codificării dreptului european al contractelor au constituit obiectul preocupării unor universitari notorii, care au dedicat eforturi importante acestei opere. Se cuvine de notat că locul doctrinei este esențial în elaborarea dreptului european al contractelor, astfel încât demersurile doctrinare au devansat pe acelea ale instituțiilor europene în acest proces. Astfel, începând cu anii 70 au fost înființate, în mod spontan, grupuri de cercetare, alcătuite în special din universitari, pentru a reflecta asupra regulilor comune ale dreptului contractelor, cu scopul de a face să conviețuiască diferitele tradiții juridice din Europa. Dintre acestea, ar trebui să menționăm, în primul rând, grupul numit ”Comisia pentru Dreptul European al Contractelor” - o organizație neguvernamentală compusă din 22 de juriști din statele membre ale UE, prezidată de profesorul danez Ole Lando, care și-a desfășurat activitatea între 1982 și 2001 și care a publicat în 1995 prima versiune a „Principiilor Dreptului European al Contractelor” (Principiile DEC)³.

Un grup la fel de renumit numit ”Grupul de Studiu pentru un Cod Civil european” (”Study Group on a European Civil Code”, numit prescurtat ”Study Group”), compus din experți din 15 state membre ale UE și din unele state candidate la aderare, a fost înființat în 1998 de profesorul german Christian Von Bar. Acest grup s-a dovedit a fi deosebit de ambițios și a propus reguli pentru ansamblul dreptului privat european și nu doar pentru contracte. Lucrările grupului s-au desfășurat în câteva centre universitare europene - Osnabruck și Hamburg (Germania), Innsbruck și Salzburg (Austria), Amsterdam, Utrecht și Tilburg (Olanda) și au fost consacrate unor așa domenii ca contractele de vânzare de servicii de lungă durată, în special contractele de construcții și servicii acordate de profesioniști (avocați, medici, contabili); titlurile de valoare; obligațiile extracontractuale; transferul proprietății asupra bunurilor mobile; îmbogățirea fără justă cauză etc. Lucrările în cauză comportă cercetări comparate, având ca obiectiv final un proiect integrat asupra domeniilor vizate care a devenit mai târziu proiectul Cadrului Comun de Referință (a se vedea *infra*).

Un alt grup, numit ”Grupul de Cercetare privind Dreptul Privat al Comunității Europene” (”Research Group on EC Private Law” denumit și ”Acquis Group”), a căutat să evidențieze „principiile comune” ale dreptului contractelor, degajându-le din *acquis-ul* comunitar. Acest grup de universitari europeni a publicat două volume, unul privind obligațiile precontractuale, încheierea contractului și condițiile generale abuzive⁴, celălalt privind regulile generale referitoare la livrarea mărfurilor, pachetele de servicii de călătorie și serviciile de plată⁵.

Un alt proiect, intitulat ”Codul European al Contractelor” care este rodul muncii grupului de lucru sub conducerea profesorului din Italia Giuseppe Gandolfi, efectuat în cadrul Academiei Privatiștilor Europeni de la Pavia (Italia), a fost publicat în 2001⁶. Codul reprezintă un ansamblu de reguli și soluții bazate pe legislațiile statelor membre ale UE și a Elveției și acoperă domeniile formării contractelor, conținutului și formei, interpretării și efectelor, executării și neexecutării, cesiunii contractului și stingerii lui, anomaliilor contractelor și remediilor.

Concomitent, au fost desfășurate activități de cercetare de către ”Asociația Henri Capitant a Amicilor Culturii Juridice Franceze” (”Association Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique

¹ ”Yeti” se presupune a fi un ipotetic om primitiv, de pe versantul sudic al munților Himalaia, cunoscut și ca „omul zăpezilor” sau „omul pădurii”.

² Pichonnaz P. *Le droit européen des contrats s'écrit-il à Bruxelles ?* In : Revue de la Faculté de droit de l'Université de Liège. 2013, nr.1, p. 89-102.

³ *Principles of European Contract Law*. [Online]: https://www.trans-lex.org/400200/_pecl/ (Vizitat la: 24.03.2021).

⁴ Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Munich, 2007.

⁵ Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract II, General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel and Payment Services, Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles). Munich, 2009.

⁶ Code européen des contrats - Livre Premier. Milano: dott. A. Giuffrè editore, 2002.

Française”) și de către ”Societatea de Legislație Comparată”(”Société de Legislation Comparée”), care au publicat studiile ”Principii contractuale comune” și ”Terminologie contractuală comună”¹.

Un alt grup, numit ”Grupul Trento”, coordonat de profesorii Mauro Bussani și Ugo Mattei, a avut o abordare similară din 1994, prin căutarea „nucleului comun” (*common core*) al dreptului privat european². Acest proiect nu a fost direct orientat spre dezvoltarea unui Cod civil european, ci se baza teoria lui Rodolfo Sacco³, constând în compararea nu numai a soluțiilor tehnice și a regulilor de drept, dar și a surselor mai ascunse care pot influența soluțiile adoptate de judecători.

Un alt grup de cercetare din universitățile din Louvain și Maastricht, condus de profesorul Walter Van Gerven, a început în 1994 un studiu care constă în analiza cazurilor concrete prin compararea jurisprudenței diferitelor state Europene, ce alcătuiește *Ius Commune*⁴.

Această enumerare a grupurilor de studiu, deși nu este exhaustivă, este suficientă pentru a demonstra interesul doctrinei europene în elaborarea dreptului european al contractelor.

Unele dintre aceste grupuri au primit chiar recunoaștere politică și finanțarea de către Parlament și Comisia Europeană. În special, prin Comunicarea Comisiei din 11 octombrie 2004 s-a încredințat Grupului de Studiu al unui Cod Civil European (*Study Group*) împreună cu Grupul de Cercetare privind Dreptul Privat al Comunității Europene (*Acquis Group*) să elaboreze textul intitulat ”Proiectul Cadrului Comun de Referință. Principii, definiții și reguli model ale Dreptului Privat European” (*Draft Common Frame of Reference – DCFR*)⁵, care a fost publicat în februarie 2009. Acest text se bazează pe versiunea revăzută a Principiilor DEC și acoperă un spectru larg de domenii, cuprinzând compartimente referitoare la partea generală a obligațiilor, la contracte și alte acte juridice, obligații și drepturi corelative, unele contracte speciale, obligații necontractuale, dreptul de proprietate și alte domenii. Unul din scopurile acestui proiect a fost de a furniza material pentru un posibil Cadru Comun de Referință „politic”, care a fost preconizat în Planul de Acțiuni al Comisiei Europene din februarie 2003 (a se vedea *infra*). DCFR, aidoma unui cod, conține principii, reguli, însoțite de definiții în anexă. Prima ediție a fost urmată, în octombrie 2009, de șase volume (6563 de pagini!) de comentarii și note, care constituie „ediția completă” a DCFR. Se cuvine de menționat că publicarea acestei lucrări a suscitat atât elogiile pentru activitatea desfășurată de membrii grupului de lucru și sprijin semnificativ din partea instituțiilor UE, cât și multe critici legate, în special, de natura juridică a DCFR, dar și de ideea însăși de codificare a dreptului european al contractelor.

Demersurile instituțiilor UE

În ultimele două decenii instituțiile UE constant au focusat atenția asupra problematicei elaborării unui drept european al contractelor. Prin Comunicarea sa Consiliului și Parlamentului European din 11 iulie 2001 privind dreptul european al contractelor⁶ Comisia Europeană a lansat un amplu proces de consultări publice asupra problemelor ce decurg din divergențele între legislațiile naționale în materia contractelor. În lumina reacțiilor primite, Comisia Europeană a publicat la 12 februarie 2003 un Plan de Acțiuni asupra unui drept european al contractelor mai coerent⁷, în care, *inter alia*, s-a propus, să se revizuiască *acquis-ul* UE în domeniul dreptului consumatorilor, pentru a elimina neconcordanțele și a completa lacunele existente la nivel de reglementare. La fel, Planul de Acțiuni prevedea crearea unui *cadru comun de referință*, de care se va ghida legislatorul UE la adoptarea sau modificarea textelor legislative. Scopul a fost de a stabili un „set de definiții clare ale termenilor legali”, „de a enunța principiile fundamentale” și „de a prezenta modele coerente de reguli de drept al contractelor, inspirate din *acquis-ul* UE sau din cele mai bune soluții existente în cadrul sistemele

¹Fauvarque-Cosson B., Mazeaud D. *European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules.* Munchen: Sellier, 2008.

²Bussani M., Mattei U. *The Common Core of European Private Law.* Deventer : Kluwer, 2003.

³Sacco R. *La comparaison juridique au service de la connaissance du droit.* Paris : Economica, 1991.

⁴Beale H., Hartkamp A., Kotz H., Tallon D. *Contract Law.* Oxford: Hart Publishing, 2002.

⁵Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. *Draft Common Frame of Reference.* Germany, Munich: Sellier European Law Publishers, 2009. 643 p.

⁶COM(2001) 398 final // Journal Officiel C 255 din 13.09.2001

⁷Communication de la Commission au Parlement européen et au Conseil - Un plan d'action. COM(2003) 68 final. Journal Officiel C 63 din 15.03.2003.

juridice ale statelor membre”³. Ca urmare Comisia a finanțat lucrările unei rețele universitare internaționale care a efectuat cercetări juridice preliminare (a se vedea *supra*).

În Comunicarea sa COM (2005) 456 final din 23 septembrie 2005, Comisia Europeană realizează primul său raport anual cu privire la situația legislației europene a contractelor și la revizuirea acquis-ului. Acesta prevede implementarea DCFR în calitate de instrumentul opțional ca un „al 28-lea regim” care trebuie ales în mod expres de către părți și care nu ar pune sub semnul întrebării cele 27 de reglementări naționale existente¹.

În continuare, Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor prevede că conținutul și efectul juridic al acestui document „...poate varia de la un instrument legislativ cu caracter neobligatoriu până la crearea bazelor pentru un instrument opțional în dreptul european al contractelor”². În același sens, considerentul 14 din Regulamentul nr. 593/2008 din 17 iunie 2008 cunoscut sub numele de Roma I privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale la fel se referă la un instrument opțional³.

În continuare, la 26 aprilie 2010, Comisia a numit un grup compus din 18 experți din diferite țări europene, a căror misiune era să ajute Comisia să elaboreze o propunere pentru un cadru comun de referință în domeniul dreptului european al contractelor, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi, în special: a) prin selectarea părților din DCFR care se referă direct sau indirect la dreptul contractelor; și (b) restructurarea, revizuirea și completarea anumitor părți ale DCFR, luând în considerare atât alte cercetări efectuate în acest domeniu, cât și acquis-ul UE⁴. Acest program ambițios a fost realizat într-un singur an în douăsprezece sesiuni, rezultatul fiind Studiul de fezabilitate, care a fost publicat la 3 mai 2011⁵.

Un alt demers pe calea creării unui drept european al contractelor a fost elaborarea de către Comisia Europeană a Cărții verzi privind opțiunile de politică în perspectiva unui drept european al contractelor pentru consumatori și întreprinderi, publicate la 1 iulie 2010, în care au fost prezentate șapte opțiuni posibile pentru a consolida piața internă prin ameliorarea coerenței reglementării în materia contractelor:

- o recomandare din partea Comisiei, la care ar fi anexat un instrument al dreptului contractual european și care ar invita statele membre fie să se inspire din acest instrument pentru a-și dezvolta legislația națională, fie să-l integreze ca regim opțional în sistemul lor intern sistemul juridic;
- un regulament care stabilește un instrument opțional al dreptului contractual european (sau „al doilea regim”) pe care părțile, consumatorii și întreprinderile, le-ar putea alege în mod liber să își reglementeze relațiile contractuale. Acest instrument opțional ar constitui o alternativă la legile contractuale existente în statele membre;
- o directivă privind dreptul european al contractelor, care definește standardele comune minime și care ar completa viitoarea directivă privind drepturile consumatorilor;
- un regulament care instituie o lege europeană a contractelor, care ar înlocui diversitatea legislațiilor naționale, cu un corp de reguli uniforme (inclusiv norme obligatorii pentru protecția părților slabe);

¹ COM (2005) 456 final. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0456:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

² Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor. [Online]: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0397+0+DOC+XML+V0//RO> (Vizitat la: 25.03.2021).

³ ”(14) În cazul în care Comunitatea adoptă, în cadrul unui instrument juridic adecvat, norme de fond în materia contractelor, inclusiv clauze și condiții standard, respectivul act poate prevedea libertatea părților de a aplica normele respective”. Regulamentul nr. 593/2008 (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. JO L 177/6 4.7.2008.

⁴ Comunicat de presă, 21 mai 2010. [Online]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_10_595 (Vizitat la: 25.03.2021).

⁵ Comunicat de presă, 3 mai 2011. [Online]: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_11_523 (Vizitat la: 25.03.2021).

• crearea, din nou prin intermediul unui regulament, a unui autentic cod civil european, care să înlocuiască toate normele interne, cu un domeniu foarte larg (dreptul contractelor, dar și răspunderea delictuală și quasi-delictuală etc.).

În rezultatul studiilor efectuate de experți și consultărilor publice s-a ajuns la concluzia că trebuie să fie susținut un drept european al contractelor cu caracter opțional. De asemenea, acest instrument opțional ar putea fi completat cu un „set de instrumente” de referință, pentru a asigura coerența și calitatea legislației în materia dreptului european al contractelor.

Prin urmare, DCFR ar fi un nou regim al dreptului contractelor care nu este destinat să înlocuiască dreptul contractelor național, ci să îl suplimenteze. Această abordare a fost criticată pe motivul că ar duce la cumularea noului regim cu regimurile naționale existente și nu la eliminarea lor, ceea ce nu este un factor de simplificare a reglementărilor în materie. Dimpotrivă, noile norme comunitare vor concura cu normele naționale și va fi necesar să se organizeze relația dintre dreptul comunitar și dreptul contractual național¹.

Următoarea acțiune a instituțiilor UE a avut loc la 11 octombrie 2011, când a fost publicată Comunicarea Comisiei Europene (COM(2011) 636 final), care a conținea propunerea de regulament privind *Legislația europeană comună în materie de vânzare (Common European Sales Law - CESL)*. Propunere dată includea o parte din „setul de instrumente” elaborat de Grupul de experți privind dreptul european al contractelor, având la bază DCFR, (a se vedea *supra*), luând în considerare contribuțiile pertinente din partea părților interesate și a experților. Propunerea era ”concepută ca o contribuție la promovarea creșterii și a schimburilor comerciale pe piața internă, având la bază respectarea libertății contractuale, a unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor, în conformitate cu principiile subsidiarității și proporționalității”². Propunerea prevedea un set cuprinzător de norme uniforme în materie contractuală care să reglementeze întregul ciclu de viață al unui contract de vânzare și care să devină parte integrantă a dreptului intern al fiecărui stat membru, ca un cadru alternativ de drept al contractelor. Cu ocazia acestei Comunicări, doamna Viviane Reding, vicepreședintă a Comisiei Europene și, totodată, responsabilă de justiție, a declarat cu entuziasm: „Legea europeană comună opțională privind vânzările va da un impuls pieței unice, motorul creșterii economice în Europa. Acesta va oferi întreprinderilor un mod ușor și ieftin de a-și extinde activitățile pe noile piețe europene, oferind în același timp consumatorilor oferte mai bune și un nivel ridicat de protecție”³.

Însă nu toți au împărtășit entuziasmul doamnei Viviane Reding, proiectul vizat fiind criticat pe larg, atât de experți, cât și de profesioniști interesați. Unii experți au obiectat că CESL se va aplica numai dacă părțile aleg acest instrument la încheierea contractului (*opt-in*); prin urmare, acesta ar fi un fel de al 28-lea sistem juridic, comun tuturor statelor membre, care se va aplica în paralel cu legislațiile naționale ale statelor membre și nu va rezolva problema uniformizării dreptului contractelor. În plus, CESL va putea fi aplicat doar tranzacțiilor transfrontaliere⁴. Totodată, o coaliție de grupuri de lobby care activează pentru mediul de afaceri s-a pronunțat împotriva acestei propuneri, afirmând că aceasta doar va face mai complexe și mai costisitoare provocările pe care le pune piața unică. Contra propunerii s-au pronunțat și unele asociații de consumatori, care au susținut că cetățenii vor fi mai puțin protejați, deoarece companiile vor putea alege între două sisteme juridice și vor opta probabil pentru dreptul care le este cel mai favorabil⁵.

Cât privește procedurile în cadrul instituțiilor UE, în septembrie 2013, Comisia pentru Afaceri Juridice (JURI) a adoptat raportul care susținut propunerea, iar Comisia pentru Piața Internă și Protecția Consumatorilor (IMCO) a sugerat schimbarea formei juridice a CESL într-o directivă, care ar armoniza anumite aspecte ale răspunderii vânzătorului față de consumatori, completând astfel

¹Castets-Renard C. Droit européen des contrats : la simplification en marche ? [Online]: <https://books.openedition.org/putc/1310?lang=en> (Vizitat la: 25.03.2021).

²COM(2011)636final.[Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 25.03.2021).

³[Online]: [Viviane Reding \(europa.eu\)](http://europa.eu) (Vizitat la: 25.03.2021).

⁴Pichonnaz P. *Op. cit.*, p. 90-91.

⁵Gillet A., Fleming J. La loi sur les ventes sur le point d’être rejetée. [Online]: <https://www.euractiv.fr/section/economie/news/la-loi-sur-les-ventes-sur-le-point-d-etre-rejetee/> (Vizitat la: 25.03.2021).

actuala directivă privind drepturile consumatorilor. Comisia IMCO a avut „dubii fundamentale cu privire la adecvarea propunerii Comisiei Europene” și a considerat că crearea unui instrument opțional ar duce la incertitudine juridică și ar fi dezavantajos pentru consumatori. La 26 februarie 2014, Parlamentul European a adoptat rezoluția legislativă privind CESL, propunând să-i limiteze domeniul de aplicare doar la tranzacțiile transfrontaliere la distanță (online) între companii și consumatori. În continuare, conform procedurii legislative ordinare (co-decizie), Regulamentul urma să fie adoptat de către Consiliul de Miniștri, lucru care nu s-a întâmplat. La 21 octombrie 2019, Conferința președinților a decis ca Parlamentul să solicite Comisiei retragerea oficială a propunerii CESL, iar la 29 septembrie 2020 Comisia a retras propunerea¹.

Necesitatea de a elimina obstacolele create de diferențele legislative în materie contractuală este recunoscută și într-o serie de documente strategice pentru UE: *Strategia Europa 2020*²; *Planul de acțiune al Comisiei pentru punerea în aplicare a Programului de la Stockholm*³, *O agendă digitală pentru Europa*⁴, care prevede crearea unui instrument legislativ opțional în materie contractuală drept una din acțiunile-cheie de promovare a economiei digitale; *Revizuirea „Small Business Act”*⁵ care vizează eliminarea obstacolelor, inclusiv a celor create de legislația în materie contractuală, care limitează potențialul de creștere al întreprinderilor mici și mijlocii și *Actul privind piața unică*⁶ care promovează ideea unui instrument juridic care ar facilita tranzacțiile transfrontaliere.

Cu toate acestea, necesitatea de a armoniza reglementările în domeniul dreptului contractelor a rămas la nivel de declarații și de documente strategice; nici un instrument oficial cuprinzător de uniformizare a dreptului contractelor, nici opțional, nici cu atât mai mult cu forță juridică obligatorie, nu a fost adoptat de către instituțiile UE. Demersurile privind armonizarea reglementărilor în materia contractelor au continuat să aibă un caracter sectorial, constând în elaborarea și perfecționarea acquis-ului UE în unele domenii specifice. De exemplu, Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 introduce norme care au scopul de a armoniza, în special, aspectele referitoare la conformitatea bunurilor, măsurile reparatorii aflate la dispoziția consumatorului în caz de lipsă de conformitate și modalitățile de exercitare a acestor măsuri reparatorii⁷.

Armonizarea legislațiilor naționale din Europa

Chiar și în lipsa unui cadru juridic comun bine încheșat și coerent în materie contractuală la nivelul UE, existența noțiunii „dreptul european al contractelor” poate fi justificată prin constituirea unui ansamblu de principii, noțiuni și reguli comune care se cristalizează în cadrul procesului de apropiere (armonizare, unificare) a reglementărilor în materia vizată în dreptul comparat, în jurisprudența și în doctrina din Europa (în acest sens, termenul „european” se referă nu la UE, ci la continentul european). În ultimele două decenii legislațiile statelor europene în domeniul contractelor au evoluat

¹ Document 52020XC0929(02). [Online]:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fr/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0929%2802%29> (Vizitat la: 25.03.2021).

²Comunicarea Comisiei „Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”. COM (2010) 2020 final, 3.3.2010, p. 21. [Online]:

<https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2010-2020-europe-2020> (Vizitat la: 25.03.2021).

³Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție pentru cetățenii Europei, plan de acțiune pentru punerea în aplicare a programului de la Stockholm”. COM (2010) 171 final, 20.4.2010, p. 5 și p. 24. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0171:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

⁴Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „O agendă digitală pentru Europa”. COM (2010) 245 final, 26.8.2010, p. 13 și p. 37. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

⁵Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa”. COM (2011) 78 final, 23.2.2011, p. 11 și p. 13. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0078> (Vizitat la: 25.03.2021).

⁶Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, „Actul privind piața unică – Douăsprezece pârghii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii – «Împreună pentru o nouă creștere»”. COM (2011) 206 final, 13.4.2011, p. 14 și p. 19. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0206:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

⁷Directiva din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771&from=EN> (Vizitat la: 25.03.2021).

semnificativ; într-o serie de țări de pe ”bătrânul continent” au fost efectuate reforme ale dreptului contractelor, fie pe calea adoptării unor coduri civile noi (de ex.: România (2011), Cehia (2014), Ungaria (2014)), fie pe calea adoptării unor legi de modernizare a reglementărilor existente în materia vizată (Germania (2001), Federația Rusă (2013), Franța (2016), Republica Moldova (2018)).

Este important de menționat că reforma dreptului contractelor a avut loc, inclusiv, în legislațiile, care au constituit mari ”generatoare” și ”surse de inspirație” ale dreptului civil, în general, și ale dreptului contractelor, în particular, în Europa și în întreaga lume. Ne referim, în particular, la Codul civil al Germaniei, care dincolo de faptul că a influențat puternic legislațiile civile și comerciale ale Austriei, Elveției, Greciei, Japoniei, Braziliei, URSS, Ungariei, Cehoslovaciei, Iugoslaviei, Republicii Moldova etc., a jucat un rol primordial în dezvoltarea doctrinei dreptului civil, fiind o expresie legislativă clasică a metodei și conceptului pandectist de codificare¹. Codul civil german a fost renovat în baza legii din 26 noiembrie 2001, denumită „de modernizare a dreptului obligațiilor”, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2002. Legea în cauză prezintă o importanță crucială prin amploarea sa, prin modificările profunde pe care le-a adus. Procesul legislativ de reformare a dreptului obligațiilor în Germania a fost declanșat cu ocazia necesității transpunerii în dreptul german a unui șir de directive europene. Legislatorul a profitat de această ocazie și pentru a codifica soluțiile și regulile care s-au conturat în jurisprudență. Unul din scopurile urmărite în cadrul reformării dreptului german al obligațiilor a fost apropierea reglementărilor germane de „marile instrumente de uniformizare a dreptului contractelor” (Convenția de la Viena, Principiile UNIDROIT, Principiile DEC)².

Un reper important pentru întreaga mișcare de unificare a dreptului contractelor în Europa îl constituie recenta renovare a Codului civil francez, operată prin Ordonanța nr. 216-131 din 10 februarie 2016 de reformare a dreptului contractelor, a regimului general și a probei obligațiilor³, intrată în vigoare la 1 octombrie 2016. Codul civil francez, numit și Codul Napoleon, a servit drept model pentru multe sisteme de drept; integral, sau principalele sale concepte și instituții, au fost recepționate în așa țări ca Belgia, Luxemburg, Italia, Spania, Portugalia, România, unele țări din America Latină, Egipt, Libia, Irak, un mare număr de țări din Africa și din Oceania, statul Louisiana din SUA, provincia Quebec din Canada etc.⁴ și a constituit, folosind expresia plastică a profesorului Ole Lando, președintele Comisiei pentru Dreptul European al Contractelor (a se vedea *supra*), „cel mai important produs de export care a existat cândva în perioada modernă... , posedând întotdeauna o remarcabilă vitalitate”⁵. Necesitatea acestei reforme a fost dictată de evoluțiile dreptului, jurisprudenței și doctrinei pe parcursul a mai mult de două secole, deoarece titlul 3 din cartea a III-a referitor la dreptul contractual nu se modificase de la intrarea în vigoare a Codului Napoleon în 1804. Astfel, mai multe reglementări și concepte au fost depășite în fața noilor provocări cu care se confruntă societatea franceză, în contextul integrării europene și al globalizării. Această reformă vine să revigoreze Codul lui Napoleon în încercarea de a-i menține atractivitatea și competitivitatea.

Una din cele mai recente opere de modernizare a legislației civile și a dreptului contractelor, în particular, este reforma înfăptuită în Republica Moldova, prin adoptarea Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative, nr.133 din 15 noiembrie 2018⁶. Reforma Codului civil al Republicii Moldova reprezintă un efort de amploare pe calea modernizării infrastructurii juridice naționale și aducerea acesteia în linia celor mai moderne reglementări, totodată ținând cont de problemele interpretării și aplicării redacției anterioare a Codului civil. În acest scop, au fost studiate și s-au ținut cont de ultimele evoluții legislative pe plan internațional și european, în

¹Zweigert K., Kotz H. Introduction to Comparative Law. Oxford: Clarendon Press, 1992, p.103-122.

²Witz C. La nouvelle jeunesse du BGB insufflée par la réforme du droit des obligations. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.42/7095, p.3156-3161; Schley M. La grande réforme du droit des obligations en Allemagne. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.21/7074, p. 1738-1740.

³ Ordonnance n°216-131 du 10 février 2016 portant réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations,

[Online]:<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032004939&categorieLien=id> (Vizitat la: 25.03.2021).

⁴Zweigert K., Kotz H. *Op. cit.*, p.159-162.

⁵Lando O. *L'avant-projet de réforme du droit des obligations et les Principes du droit européen des contrats: analyse de certaines différences. Revue du droit des contrats, nr.1, 2006, p.175.*

⁶Monitorul Oficial, nr. 467-479 din 14.12.2018, art. 784.

special, DCFR, CESL, codurile civile din Franța, Germania, Italia, Olanda, Cehia, Ungaria, România etc. Totodată, au fost transpuse în legislația națională prevederile pertinente din acquis-ului UE. Reforma se încadrează în realizarea angajamentelor pe care și le-a asumat țara noastră în baza Acordului de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, din 2014, care prevede că Republica Moldova realizează apropierea treptată a legislației sale de dreptul Uniunii și de instrumentele internaționale menționate în anexele la acest acord¹.

Concluzii

Procesul de uniformizare la nivel european a reglementărilor în materia contractelor este unul complex și dificil, iar noțiunea ”drept european al contractelor” desemnează mai degrabă un deziderat decât o realitate; deziderat care se pare că are mai mulți adversari decât susținători. Într-adevăr, acquis-ul comunitar în acest domeniu continuă să aibă un caracter sectorial și fragmentar. *Cadrul Comun de Referință pentru Dreptul European al Contractelor*, ca instrument ”politic”, care ar unifica dreptul contractelor, așa cum se preconiza cu aproape două decenii în urmă, până în prezent nu a fost oficializat, iar DCFR elaborat de cercetători din diferite centre universitare europene a rămas să fie o operă doctrinară. Mai mult ca atât, proiectul CESL, care, într-o formă mai restrânsă, conține concepte și elemente de bază din DCFR, a fost scos de pe agenda instituțiilor UE.

Cu toate acestea, procesul de uniformizare a dreptului european al contractelor, deși într-un ritm mai lent decât și-ar dori promotorii și susținătorii acestui proces, continuă pe diferite căi. Una din căi este elaborarea și perfecționarea acquis-ului comunitar, care conține reglementări în materia contractelor, atât pentru consumatori, cât și pentru întreprinderi. O altă cale este elaborarea unei teorii generale a contractelor, prin intermediul operelor doctrinare și a instrumentelor de uniformizare a dreptului cu caracter opțional, cum este, în particular, DCFR, care constituie ”surse de inspirație”, atât pentru legislatorul UE, cât și pentru legislatorii naționali. Astfel, soluțiile consacrate în aceste instrumente pot dobândi valoare normativă indirect, contribuind la uniformizarea dreptului contractelor în cadrul UE și în afara ei. Reformele legislațiilor civile în diferite state europene, care au avut loc în ultimii ani, demonstrează că are loc un proces de uniformizare implicită a dreptului contractelor în cadrul Europei, codificările în materie inspirându-se unele din altele, dar și din instrumentele evocate mai sus. Prin urmare, putem spera că în viitor dreptul european al contractelor va deveni nu numai o construcție doctrinară și un deziderat politic, dar și o realitate juridică incontestabilă.

Bibliografie:

1. Beale H., Hartkamp A., Kotz H., Tallon D. *Contract Law*. Oxford: Hart Publishing, 2002.
2. Bussani M., Mattei U. *The Common Core of European Private Law*. Deventer : Kluwer, 2003.
3. Castets-Renard C. *Droit européen des contrats : la simplification en marche ?* [Online]: <https://books.openedition.org/putc/1310?lang=en> (Vizitat la: 25.03.2021).
4. *Code européen des contrats - Livre Premier*. Milano: dott. A. Giuffrè editore, 2002.
5. *Communication de la Commission au Parlement européen et au Conseil - Un plan d'action*. COM(2003) 68 final. *Journal Officiel C 63* din 15.03.2003.
6. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor, „Actul privind piața unică – Douăsprezece pârgii pentru stimularea creșterii și întărirea încrederii – «Împreună pentru o nouă creștere»”. COM (2011) 206 final, 13.4.2011, p. 14 și p. 19. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0206:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).
7. Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție pentru

¹Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 260 din 20 august 2014 [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A22014A0830%2801%29> (Vizitat la: 25.03.2021).

cetățenii Europei, plan de acțiune pentru punerea în aplicare a programului de la Stockholm ”. COM (2010) 171 final, 20.4.2010, p. 5 și p. 24. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0171:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

8. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”O agendă digitală pentru Europa”. COM (2010) 245 final, 26.8.2010, p. 13 și p. 37. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF> (Vizitat la: 25.03.2021).

9. Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ”Revizuirea „Small Business Act” pentru Europa”. COM (2011) 78 final, 23.2.2011, p. 11 și p. 13. [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011DC0078> (Vizitat la: 25.03.2021).

10. Comunicarea Comisiei Europene din 11 octombrie 2011 (COM(2011) 636 final). [Online]: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/CE/2011/COM_2011_636_RO_ACTE_f.pdf (Vizitat la: 24.03.2021).

11. Comunicarea Comisiei ”Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”. COM (2010) 2020 final, 3.3.2010, p. 21. [Online]: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2010-2020-europe-2020> (Vizitat la: 25.03.2021).

12. Directiva din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394 și a Directivei 2009/22/CE și de abrogare a Directivei 1999/44/CE [Online]: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0771&from=EN> (Vizitat la: 25.03.2021).

13. Fauvarque-Cosson B., Mazeaud D. European Contract Law. Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles, Model Rules. Munchen: Sellier, 2008.

14. Gillet A., Fleming J. La loi sur les ventes sur le point d’être rejetée. [Online]: <https://www.euractiv.fr/section/economie/news/la-loi-sur-les-ventes-sur-le-point-d-etre-rejetee/> (Vizitat la: 25.03.2021).

15. Lando O. L’avant-projet de réforme du droit des obligations et les Principes du droit européen des contrats: analyse de certaines différences. Revue du droit des contrats, nr.1, 2006, p.175.

16. Legea privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative, nr.133 din 15 noiembrie 2018. Monitorul Oficial, nr. 467-479 din 14.12.2018, art. 784.

17. Ordonnance n°216-131 du 10 février 2016 portant réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations. [Online]: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032004939&categorieLien=id> (Vizitat la: 25.03.2021).

18. Pichonnaz P. *Le droit européen des contrats s’écrit-il à Bruxelles ?* In : Revue de la Faculté de droit de l’Université de Liège. 2013, nr.1, p. 89-102.

19. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference. Germany, Munich: Sellier European Law Publishers, 2009. 643 p.

20. Principles of European Contract Law. [Online]: https://www.trans-lex.org/400200/_pecl/ (Vizitat la: 24.03.2021).

21. Regulamentul nr. 593/2008 (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale. JO L 177/6 4.7.2008.

22. Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract I, Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms. Munich, 2007.

23. Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group). Contract II, General Provisions, Delivery of Goods, Package Travel and Payment Services, Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles). Munich, 2009.

24. Rezoluția Parlamentului din 3 septembrie 2008 privind Cadrul comun de referință pentru dreptul european al contractelor. [Online]: <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0397+0+DOC+XML+V0//RO> (Vizitat la: 25.03.2021).

25. Sacco R. La comparaison juridique au service de la connaissance du droit. Paris : Economica, 1991.
26. Schley M. La grande réforme du droit des obligations en Allemagne. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.21/7074, p. 1738-1740.
27. Zweigert K., Kotz H. Introduction to Comparative Law. Oxford: Clarendon Press, 1992.
28. Witz C. La nouvelle jeunesse du BGB insufflée par la réforme du droit des obligations. Paris: recueil Dalloz, 2002, nr.42/7095, p.315-316.

Copyright©BĂIEȘU Aurel, 2021.

Contacts / Contacte / Контакты:

BĂIEȘU Aurel
Republica Moldova,
Chișinău, str. Ghenadie Iablocikin 2/1,
oficiul 213, MD-2069
E-mail: aurelbaies@yahoo.com

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2021, Issue 1, Volume 16, Pages 35-54. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 02. 2021 Accepted: 15.05. 2021 Published: 30.06. 2021</p>
---	---

**DREPT EUROPEAN
EUROPEAN LAW
ЕВРОПЕЙСКОЕ ПРАВО**

**SUPRANATIONALISM VS. INTERGOVERNMENTALISM ÎN CADRUL
UNIUNII EUROPEANE - ABORDARE POLITICO-JURIDICĂ**

**SUPRANATIONALISM VS. INTERGOVERNMENTALISM IN THE
EUROPEAN UNION - POLITICAL-LEGAL APPROACH**

**СУПРАНАЦИОНАЛИЗМ VS. ИНТЕРГУВЕРНАМЕНТАЛИЗМ В
ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ – ПОЛИТИКО-ПРАВОВОЙ ПОДХОД**

SUCEVEANU Natalia* / SUCEVEANU Natalia / СУЧЕВЯНУ НАТАЛЬЯ
POZNEACOVA Veronica** / POZNEACOVA Veronica / ПОЗНЯКОВА Вероника
MOSCALU Cristina*** / MOSCALU Cristina / МОСКАЛУ Кристина

ABSTRACT:

**SUPRANATIONALISM VS. INTERGOVERNMENTALISM IN THE
EUROPEAN UNION - POLITICAL-LEGAL APPROACH**

At present specialists in international relations initiate different discussion about the legal personality of the EU. Some researchers consider that the supranational construction is the most important trend that will dominate the future of the European community, but the development of this tendency means the diminishing of the role of the national governments. Other researchers note the tendency of increasing of the role of member-states' Governments that shows the aspects of classical cooperation. The present study represent the paper dedicated to the analysing of the legal personality of EU, identifying the trends present in the current construction of the EU, as well as drawing conclusions about the historical development of the Union through the prism of the theories formulated by the founders of EU.

Keywords: EU, classic cooperation, Intergovernmentalism, Supranationalism, institutional unification

JEL Classification: K33, K12, F53

***SUCEVEANU Natalia.** Dr. în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova). Director Centrul de Armonizare a Legislației, Cancelaria de Stat, Guvernul RM (Chișinău, Republica Moldova). / **SUCEVEANU Natalia** - Ph. D. in Law, Associate Professor, The Moldova State University (Chisinau, Republic of Moldova). Director of the Center for Harmonization of Legislation, State Chancellery of the Government of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova). / **СУЧЕВЯНУ Наталья** - доктор юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет (Республика Молдова) Директор Центра Гармонизации Законодательства, Государственной Канцелярии, Правительства РМ (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** natalia.suceveanu@gov.md

****POZNEACOVA Veronica.** Studenta anul 2, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova). / **POZNEACOVA Veronica.** 2nd year student, Faculty of Law, Moldovan State University (Chisinau, Republic of Moldova). / **ПОЗНЯКОВА Вероника.** Студентка 2 курса, Факультет Права, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** veronicapozneacova@gmail.com

*****MOSCALU Cristina.** Studenta anul 2, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova). / **MOSCALU Cristina.** 2nd year student, Faculty of Law, Moldovan State University (Chisinau, Republic of Moldova). / **МОСКАЛУ Кристина.** Студентка 2 курса, Факультет Права, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** moscalucris@gmail.com

REZUMAT:

SUPRANATIONALISM VS. INTERGUVERNAMENTALISM ÎN CADRUL UNIUNII EUROPEANE - ABORDARE POLITICO-JURIDICĂ

În prezent există mai multe viziuni asupra conținutului personalității juridice a Uniunii Europene (UE). Unii cercetători pun accentul pe integrarea supranațională mai profundă a statelor membre în cadrul Uniunii și diminuarea importanței guvernelor statelor membre prin cedarea tot mai largă a competențelor în favoarea unor instituții supranaționale. Alți cercetători remarcă tendința creșterii rolului statelor membre în cadrul determinării politicii europene în cele mai importante domenii, remarcând tendințele de interguvernamentalism tot mai pronunțat. Prezentul articol reprezintă un studiu dedicat determinării personalității juridice a UE, evidențierii tendințelor prezente în cadrul construcției actuale ale UE, cât și formulării concluziilor referitor la dezvoltarea istorică a Uniunii prin prisma scopului instituirii acesteia de părinții-fondatori.

Cuvinte cheie: UE, cooperare clasică, interguvernamentalism, supranaționalism, unificare instituțională.

JEL Classification: K33, K12, F53

CZU 342.41:341.171(4)

РЕЗЮМЕ:

СУРАНАЦИОНАЛИЗМ VS. ИНТЕРГУВЕРНАМЕНТАЛИЗМ В РАМКАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА - ПОЛИТИКО-ПРАВОВОЙ ПОДХОД

В настоящее время существует несколько теорий анализирующих конструкцию Европейского союза (ЕС). Некоторые исследователи подчеркивают более глубокую наднациональную интеграцию государств-членов в рамках Союза и снижение важности правительств государств-членов путем расширения компетенций в пользу некоторых наднациональных институтов. Другие исследователи отмечают тенденцию роста роли государств-членов в определении европейской политики в наиболее важных областях, подчеркивая все более выраженные тенденции межправительственного взаимодействия. Данная статья представляет собой исследование, посвященное определению тенденции в современной организации ЕС, а также формулированию выводов о историческом развитии Европейского союза с точки зрения цели его создания.

Ключевые слова: ЕС, международное сотрудничество, интергубернаментализм, супранационализм, институциональное объединение.

JEL Classification: K33, K12, F53

УДК 342.41:341.171(4)

Scop În rezultatul cercetării personalității juridice a UE ne-am pus drept scop determinarea aspectelor supranaționale și a celor de cooperare clasică în cadrul UE, cât și a tendințelor de dezvoltare în viitor în cadrul organizației respective.

Baza științifico-metodologică a lucrării: În cercetarea respectivă, am recurs la metodele fundamentale de investigație juridică, printre care **metoda logică**, care se bazează în linii generale pe interpretarea logică a prevederilor tratatelor constitutive a UE în care se regăsește reglementarea competenței Uniunii. Am utilizat metoda comparativă și am abordat aspectele de drept comparat în reglementarea competenței CECO, CEE, CEEA și UE. Am apelat la metoda analitică a cercetării cu ajutorul căreia am studiat diferite reglementări a competenței organizațiilor menționate *supra*. Cu ajutorul metodei istorice am stabilit evoluția Comunității Europene, cât și a condițiilor istorice de formare a acesteia.

Obiectivele: În acest context, am trasat următoarele obiective:

- ✓ A identifica natura juridică a UE.
- ✓ A determina esența supranaționalismului ca tip de uniune politică multinațională.
- ✓ A analiza conceptul de cooperare clasică în cadrul organizațiilor internaționale.
- ✓ A examina diferența, cât și aspectele comune între supranaționalism și cooperare clasică.

- ✓ A determina domeniile în care UE are competență exclusivă, competență partajată cu statele membre, competență de sprijin/suport, cât și a celor în care se manifestă coordonarea politicii în cadrul Uniunii.
- ✓ A analiza dacă structura și competența actuală a UE corespunde conceptului promovat de fondatorii CECO.

Introducere

De-a lungul timpului s-au conturat mai multe teorii cu privire la personalitatea juridică a UE. Două dintre acestea, destul de controversate și discutate de marii politicieni și analiști, se referă la caracterul supranațional și interguvernamental al Uniunii Europene. Fondatorii UE, în fruntea cu Robert Schuman, aveau drept scop dezvoltarea supranațională a Uniunii, prin delegarea tot mai largă a competențelor statelor membre către un organ supranațional. Cu toate acestea, actualmente în cadrul Uniunii Europene se evidențiază tot mai mult teoria interguvernamentalistă, rolul statelor membre fiind valorificat la un nivel înalt, acestea având o putere decizională mult mai largă decât anterior. Plus la această, în prezent nu există o viziune unanim recunoscută referitor la dezvoltarea Uniunii Europene într-un viitor apropiat. Susținătorii federalismului și globalismului afirmă că viitorul UE se manifestă printr-o integrare tot mai profundă în mai multe domenii. Cu toate acestea, oponenții acestei mișcări remarcă o tendință tot mai pronunțată de cooperare clasică în cadrul UE. Acest studiu reprezintă o cercetare a teoriilor supranaționalismului și a interguvernamentalismului de-a lungul formării UE începând de la construcția CECO, CEE, CEEA și terminând cu construcția actuală a Uniunii Europene.

1. Supranaționalismul ca tip de uniune politică multinațională

O uniune supranațională reprezintă un tip de uniune politică multinațională în care puterea de luare a deciziilor este delegată de către guvernele statelor membre unei autorități independente de acestea, care acționează în numele întregii Uniuni. O organizație supranațională include membri din diferite state ale lumii. Motivele care determină formarea unei organizații supranaționale sunt beneficiul fiecărui stat membru prin stabilirea de standarde care se referă la comerț, cu scopul final de a menține stabilitatea economică în toate statele implicate în organizație. Structura unei organizații supranaționale permite elaborarea unor standarde politice și economice aplicabile de statele membre. De exemplu, o organizație supranațională poate stabili că fiecare dintre statele membre va adopta legislația prin care în ordinea juridică națională va fi transpusă ideologia organizației cu privire la tarifele comerciale sau organizația supranațională poate dispune ca statele membre să creeze echilibrul de importuri și exporturi între ele. Trebuie să remarcăm faptul că natura unei organizații supranaționale poate fi schimbată, permițând organizației să se adapteze la condițiile mondiale schimbătoare, atât politice, cât și economice.¹

În cristalizarea sa, conceptul supranaționalismului a trecut prin mai multe etape. Prima etapă este strâns legată de numele laureatului Premiului Nobel Albert Einstein care, după ce SUA a aruncat bombele atomice pe Hiroshima și Nagasaki în august 1945, a propus ideea creării unei organizații „supranaționale” care va controla toate forțele militare, inclusiv armele nucleare. A. Einstein credea că crearea uniunii supranaționale ar putea începe cu Statele Unite, Regatul Unit și Uniunea Sovietică și care, treptat, va crește prin cuprinderea altor națiuni. Marele savant considera că crearea organizației supranaționale reprezintă o singură modalitate de a evita războiul nuclear. A. Einstein, într-un discurs din aprilie 1948 la Carnegie Hall, afirma: „Există o singură cale către pace și securitate: calea organizării supranaționale.”² Datorită celebrității sale, ideile lui Einstein au generat multe discuții controversate, însă propunerea lui nu a fost susținută nici de Occident, nici de Uniunea Sovietică.

Ideea creării unei comunități europene supranaționale este strâns legată cu numele lui W. Churchill, care pe parcursul mai multor ani a jucat unul dintre cele mai importante roluri pe arena politică mondială, în general, și cea europeană, în special. Fiind un adept ferm al Uniunii Europene, W. Churchill a propus, în cadrul vestitului său discurs din 19 septembrie 1946 de la Universitatea din

¹ <https://www.wise-geek.com/what-is-a-supranational.htm>

² Albert Einstein, *Ideas and Opinions* (New York: Crown/Bonanza, 1954), p. 147 (emphasis in original); cf. pp. 118-61. See also Walter Isaacson, *Einstein: His Life and Universe* (New York: Simon and Schuster, 2007), ch. 22, pp. 487-500.

Zurich, de a recrea familia europeană, dotând-o cu o structură ce i-ar permite să trăiască în pace, securitate și libertate. Prim-ministrul Marii Britanii a specificat că este necesar de a crea un tip de Statele Unite ale Europei, iar primul pas în acest scop ar fi asocierea Franței și Germaniei.¹

Următoarea etapă a cristalizării conceptului de uniune supranațională este legată de numele lui Robert Schumann, Ministrul Afacerilor de Externe a Franței, care la semnarea Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale,² cât și în timpul altor discuții publice a inițiat și a promovat ideea creării unei democrații supranaționale. Plus la aceasta, Schumann în celebra sa declarație a fundamentat ideea creării unei “Federații Europene” și a organului supranațional, scopul căruia era integrarea tot mai profundă a comunității europene. Fiind un adept al integrării europene, Robert Schumann a propus unirea resurselor de oțel și cărbune ale Franței și Germaniei sub auspiciile unei Înalte Autorități cu posibilitatea participării și a altor state europene. Planul în cauză a fost proiectat de către Jean Monnet³, fiind elaborat în cadrul Comisiei de Planificare Economică a Franței, care avea rolul de a dirija reconstrucția postbelică și modernizarea economiei franceze, iar experiențe acestei sarcini l-au determinat pe Monnet să constate ineficiența economică a statului-națiune european în lumea modernă.⁴ Jean Monnet era convins de faptul că cooperarea economică dintre state este crucială.⁵ El a considerat indispensabilă crearea unei “piețe comune largi și dinamice”, “a unei imense piețe continentale la scară europeană”.⁶

Trebuie să remarcăm faptul că inspirația planului nu a fost una pur economică, ci a reprezentat și tendința de a restabili relațiile dintre Franța și Germania, ce au avut de suferit considerabil în urma războiului, de a-i liniști pe francezii vizavi de orice amenințare militară din partea vecinului⁷ și de a lega statele în cauză cu un cadru juridic obligatoriu de cooperare a cărbunelui cum sunt Saar și Ruhr.⁸ Administrarea în comun a producției zăcămintelor de cărbune și oțel ar constitui baza dezvoltării economice ca prim pas spre o "federație europeană". Monnet era un planificator: el nu avea încredere în sistemul pieței libere, care nu a adus multe beneficii Franței în trecut. El avea convingerea că dezvoltarea unor instituții supranaționale stă la baza edificării unei comunități economice autentice care ar adopta în comun politici economice și proceduri raționale de planificare. Cărbunele și oțelul erau văzute doar ca punct de pornire. Aspirația era de a extinde integrarea asupra tuturor sectoarelor economiei Europei de Vest; dar un asemenea proiect ar fi părut prea ambițios pentru a obține dintr-o dată aprobarea.⁹

Conceptul introdus și promovat de către Robert Schumann a devenit o realitate concretă atunci când guvernul francez a fost de acord cu principiile exprimate în Declarația lui Schumann și a acceptat Planul lui Schumann limitat la sectoare specifice de interes vital al păcii și al războiului, iar propunerea lui Schumann a dus la instituirea Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO) – un prim pas important spre o integrare europeană, pas care a mers mai departe de interguvernamentalism și a stabilit o autoritate supranațională.¹⁰ Planul lui Schumann a obținut susținerea statelor europene destul de ușor tocmai fiindcă, pe lângă faptul că reprezenta o formă strict limitată de integrare, servea unui obiect practic. Aplicarea Planului urma să elibereze Germania (pe

¹ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 10

² CONVENȚIE Nr. 1950 din 04.11.1950 PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE* Publicat : 30.12.1998 în Tratatul Internațional Nr. 1 art Nr : 342 Data intrării în vigoare : 01.02.1998 *Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. lex.justice.md/md/285802/

³ Kapteyn P., and VerLoren van Themaat, P., Introduction to the Law of the European Communities after the coming into force of the SEA, ed. L. Gormle, 2 ed. Kluwer, 1989, p. 25

⁴ Bache Ian, Geore Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 24

⁵ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 10

⁶ Bache Ian, op. cit., p. 24

⁷ Craig P. and De Burca, G., EU Law. Text, cases, and materials 4 ed. Oxford 2008, p.5

⁸ Kapteyn P., and VerLoren van Themaat, P., Introduction to the Law of the European Communities after the coming into force of the SEA, ed. L. Gormle, 2 ed. Kluwer, 1989, p. 25

⁹ Bache Ian, Geore Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 24

¹⁰ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 10

atunci de Vest) de reglementările internaționale stricte privind industria sa, dar punea statele europene – încă nesigure de intențiile Germaniei – în imposibilitatea de a-i monitoriza activitățile.¹

Trebuie să remarcăm faptul că termenul „supranațional” apare pentru prima dată în cadrul unui tratat internațional în Tratatul de la Paris din 18 aprilie 1951 prin care a fost creată Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului. Scopurile tratatului au fost crearea unei pieți unice a cărbunelui și oțelului prin abolirea taxelor de import și export, precum și a oricăror restricții de comerț, a practicilor anti-concurență și a subsidiilor din partea statului, dezvoltarea unor politici comune a industriilor oțelului și cărbunelui.² Conceptul supranaționalismului a definit o nouă metodă comunitară în cadrul CECO, desemnând și începutul reorganizării Europei. Acesta a fost folosit în art. 9 a tratatului care reglementa atribuțiile și modul de funcționare a Înaltei Autorități astfel: membrii Înaltei Autorități “se vor abține de la orice comportament incompatibil cu caracterul supranațional al funcțiilor lor. Fiecare stat membru este de acord să respecte acest caracter supranațional și să nu depună eforturi pentru a influența membrii Autorității superioare în exercitarea atribuțiilor lor.”³ Prin urmare, caracterul supranațional al CECO se manifestă mai ales prin instituirea unei autorități, membrii căreia sunt independenți de conducerea statelor care i-au delegat și trebuie să reprezinte interesele generale a întregii comunități. Observăm că prin introducerea caracterului supranațional al Înaltei Autorități a fost creat un nou concept democratic și juridic. Principiul inovației Autorității a fost caracterul său supranațional. Ea a avut o arie largă de competențe pentru a asigura că obiectivele tratatului au fost îndeplinite și că piața comună a funcționat fără probleme. Caracterul supranațional al Înaltei Autorități s-a manifestat mai ales prin împuternicirile conferite acestui organ comunitar în domeniul adoptării deciziilor de către membri săi cu o majoritatea de voturi, chiar și în circumstanțele de consultare cu alte organisme. Înalta Autoritate ar putea emite trei tipuri de instrumente juridice: decizii, legi care au fost în întregime obligatorii; recomandări, care au avut obiective obligatorii, dar metodele au fost lăsate la latitudinea statelor membre; și de avize, care nu au avut nici o forță juridică. Este cert faptul că balanța de puteri dintre Înalta Autoritate și Consiliul, reprezentând în special interesele statelor membre, a fost diferită în Tratatul CECO și tratatele ce au urmat, mai ales Tratatul Comunității Economice Europene (CEE), conținând un element forte supranațional. A fost clar de la bun început că CECO a însemnat pentru „părinții” săi fondatori mai mult decât reglementarea relațiilor în domeniul oțelului și cărbunilor și un prim pas spre o integrare europeană atât economică, cât și politică.⁴ Mulți dintre adepții integrării europene erau “federaliștii”⁵ în sensul credințelor lor în crearea unui organism politic supranațional cu împuterniciri respective și care ar prelua mai multe dintre funcțiile statelor suverane.⁶

Părinții fondatori ai Comunității Europene au remarcat faptul că supranaționalismul este piatra de temelie a sistemului guvernamental. Acest lucru este consacrat în Declarația Europei făcută la 18 aprilie 1951, astfel: “Europa trebuie să aibă un guvern comun creat cu scopul elaborării, promovării și implementării politicii externe, celei de apărare, politicii economice, financiare și dezvoltare științifică comune.”⁷ În declarația respectivă a fost menționat și rolul parlamentelor naționale din fiecare țară membră care trebuie să aibă o putere decizională deplină asupra tuturor problemelor sociale și culturale, subordonându-se puterii Guvernului european doar în aspectele legate de domeniul finanțelor și în alte domenii specifice legate de dezvoltarea economică a statelor membre.⁸ Prin semnarea acestui tratat, părțile participante dau dovada hotărârii lor de a crea prima instituție

¹ Allan Ththan, Eugen Osmochescu, Dreptul Uniunii Europene, Chișinău ARC, 2003, p. 20

² Bearicia Revenco, op. cit., p. 10

³ Treaty establishing the European Coal and Steel Community (Paris, 18 April 1951) art. 9 [Treaty establishing the European Coal and Steel Community \(Paris, 18 April 1951\) - CVCE Website](#)

⁴ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 10

⁵ Craig P. and De Burca, G., EU Law. Text, cases, and materials 4 ed. Oxford 1998, p.5

⁶ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 11

⁷ The European Declaration [The European Declaration – OswaldMosley.com](#)

⁸ *Ibidem*

supranațională și că astfel pun adevărata bază a unei Europe organizate. Această Europă rămâne deschisă tuturor națiunilor. Sperăm profund că alte națiuni se vor alătura în efortul nostru comun.”¹

Părțile contractante au subliniat necesitatea creării Uniunii Europene bazate pe libertate, democrație și promovarea conceptului statului de drept. Cele șase state fondatoare (Franța, Italia, Germania de Vest, Țările de Jos, Belgia, Luxemburg) și-au pus drept scop de a face „războiul nu numai de neconceput, ci și imposibil din punct de vedere material”. Pentru a atinge acest scop statele membre și-au delegat competența în domeniul producției cărbunelui și oțelului, Înaltei Autorități, înstitute de statele membre. Astfel, au fost puse bazele creării unei Europe mai largi cu integrarea mai profundă a statelor membre legată de dezvoltarea continuă a sistemului supranațional.² Termenul “supranațional” nu apare în celelalte tratate, precum Tratatul de la Roma, Tratatul de la Maastricht, Tratatul de la Nisa sau Tratatul de la Lisabona.

Dezvoltarea ideii supranaționalismului s-a manifestat mai ales prin tendința de a dezvolta o politică comună în domeniul militar și cel politic. Conform Planului Pleven din 1950, prezentat de către Franța, se propunea crearea unei Comunității de Apărare Europeană (CAE) cu o armată europeană plasată sub controlul Ministerului European al Apărării, cu un buget comun și instituții comune. Tratatul respectiv a fost semnat la 27 mai 1952 de cele șase state membre ale CECO. În urma semnării tratatului în cauză s-a argumentat, reieșind din existența unei armate unice, necesitatea unei politici externe comune, motiv pentru care s-a purces la schimbarea unor planuri ale unei Comunități Politice Europene (CPE). Proiectul statutului a fost finisat către 1953 și reprezenta un efort de a crea o federație europeană dotată cu o structură instituțională și scopuri ambițioase, incluzând o politică externă coordonată și o eventuală integrare economică. Totuși, aceste dezvoltări au fost stopate de către Franța, a cărei Adunare Generală a refuzat examinarea ratificării Tratatului CAE.³ Ambele comunități s-au împiedicat de naționalism – acestea erau forțe pe care guvernele nu au dorit și nu au putut să le accepte. CPE avea carența de a fi prea federalistă pentru naționaliști și prea naționalistă pentru adepții integrării europene.⁴ Aceasta a cauzat o stagnare considerabilă în vederea integrării europene și numai peste treizeci și nouă de ani statele au ratificat un alt tratat, semnat la Maastricht în 1992, conform căruia s-a stabilit o Uniune Europeană.⁵

II. Interguvernamentalism

Interguvernamentalismul este una dintre teoriile integrării europene, care a apărut inițial ca o critică a neo-funcționalismului și a evoluat ulterior într-o abordare separată pentru explicarea proceselor de integrare în cadrul Uniunii Europene. Această teorie, sub forma interguvernamentalismului liberal și a fost dezvoltată pe larg în anii 1990.⁶ Aceasta reprezintă un tip de uniune politică multinațională în care, spre deosebire de supranaționalism, statele joacă un rol mai important în procesul decizional. În relațiile internaționale, interguvernamentalismul tratează statele (și guvernele naționale în special) drept principalii actori ai procesului de integrare. Abordările interguvernamentale susțin că pot explica atât perioadele de schimbare radicală din Uniunea Europeană din cauza preferințelor guvernamentale convergente, cât și perioadele de inerție din cauza intereselor naționale divergente. În conformitate cu conceptul interguvernamentalist, accentul principal se pune pe rolul statelor naționale care participă în procesul integrării europene, însă chiar și la cele mai avansate etape a acestei integrări nu se diminuează importanța statelor în procesul decizional.

Mulți ani, principalul reprezentant al interguvernamentalismului a fost Stanley Hoffmann. Fundamentele de bază ale acestei perspective au fost stabilite printr-o serie de publicații, reafirmate printr-o colecție. În conformitate cu ideile lui Hoffmann UE este văzută în primul rând ca o posibilitate de colaborare între state, care sunt actori raționali și a căror funcționare internă este

¹ *Ibidem*

² Schuman or Monnet? The real Architect of Europe. Robert Schuman's speeches and texts on the origin, purpose and future of Europe p 129. Bron 2004

³ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 11

⁴ Allan Ththan, Eugen Osmochescu, Dreptul Uniunii Europene, Chișinău ARC, 2003, p. 20

⁵ Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 11

⁶ [Интергouverнментализм \(теория\) — Карта знаний \(kartaslov.ru\)](http://kartaslov.ru)

gubernată de principiile de autoritate și ierarhie. În contextul unei interdependențe economice generalizate, UE constituie o formă mai profundă de „regim internațional” – definit ca un set de norme, instituții și politici comune permițând acelor state să controleze mai eficient anumite sectoare problematice cum ar fi comerțul, agricultura sau mediul înconjurător.^{1 2} „Suveranitatea colectivă” rezultată nu duce la o diminuare a rolului statelor, ci dimpotrivă, la o întărire a acestui rol, încurajând adaptarea lor la constrângerile impuse de mediul internațional. Crearea unui regim nu duce neapărat la crearea altora printr-un efect de transfer, așa cum presupuneau neo-funcționaliștii.³

În fundamentarea ideilor sale Stanley Hoffmann a pornit de la premisa că statele membre – și în special guvernele naționale – își protejau cu atenție puterea din motive bine întemeiate. Această preocupare de a ține cont de relația intern-extern s-a întâlnit și în “metodele politicii interne”, care căuta să investigheze contextul intern al statelor pentru înțelegerea proceselor politice la nivelul UE.⁴

În esență, critica lui Stanley Hoffmann la adresa neo-funcționalismului se baza pe trei idei. Savantul considera că integrarea europeană trebuie tratată luându-se în seama contextul global. (1) Integrarea regională este doar un aspect al evoluției sistemului internațional mondial. Neo-funcționaliștii au prezis un progres implacabil al procesului integrării; însă aceste afirmații se bazau pe o dinamică internă și pe o presupunere implicită că circumstanțele contextului internațional sunt constante. Această critică a devenit relevantă sub incidența schimbărilor survenite în situația economică globală a anilor 1970. (2) Guvernele naționale reprezentau actori cu influență singulară în procesul integrării europene: ele dirijau natura și ritmul integrării în virtutea preocupării lor de a proteja și promova „interesul național”. (3) Cu toate că, acolo unde “interesele naționale” coincid, guvernele naționale ar putea accepta o integrare mai strânsă în sectoarele tehnice naționale, cum ar fi apărarea și securitatea națională.^{5 6}

Stanley Hoffmann a respins părerea neo-funcționaliștilor, conform căreia guvernele ar ceda în ultima instanță presiunilor de integrare venite din partea grupurilor elitare de interese. Totuși, argumentele sale se îndreptau de realismul clasic, care trata statele ca pe niște actori raționali unitari, acordându-se o importanță redusă politicii interne.⁷

Milward unul dintre principalii reprezentanți ai paradigmei interguvernamentaliste a considerat că guvernele naționale au avut un impact decisiv asupra procesului de integrare europeană. Alan Milward afirma că interdependența solidă a piețelor de cărbune, a agriculturii și a comerțului nu a lăsat statelor europene după 1946 nici o altă soluție decât să se organizeze în mod colectiv pentru a oferi politici de protecție socială cetățenilor.⁸ Plus la aceasta, în loc să se afle într-o poziție mai slabă ca urmare a transferului suveranității la un nivel supranațional, aceste state au beneficiat semnificativ de procesul de integrare. Respingând teoria care afirma că statele renunță la o parte din suveranitatea lor prin înființarea de instituții europene comune, Milward a afirmat, dimpotrivă, că acest lucru reprezintă pentru ele o modalitate de a se restabili în mod individual.⁹

În critica neo-funcționalismului cu ideea sa de efectul de „preaplin” (“spillover effect”), susținătorii interguvernamentalismului au susținut ideea că procesul de integrare se derulează fără dificultăți în domeniile unde elementul politic nu este atât de evident, de exemplu, în domeniul economiei. Cu toate acestea, susținătorii mișcării respective au afirmat că pentru soluționarea problemelor care

¹ Hoffmann S. (1982) „Reflection on the nation-state in Western Europe today” *Journal of Common Market Studies*, 21-37

² Levy M., Young O., and Zurn M., 1995 “The study of international regimes”, *European Journal of International relations*, 1, 267-330

³ Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 29

⁴ Bulmer S. 1983 *Domestic politics and EC policy-making*, *Journal of Common Market Studies* 21:4 261-80 citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 29

⁵ S. Hoffmann *The European Process at Atlantic Crosspurposes* *Journal of Common Market Studies* 3 (1964) 85-101

⁶ S. Hoffmann *Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe*, *Daedalus* 95 (1966) 862-915 citat după Bache Ian, Geore Stephen, *Politica în Uniunea Europeană*, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 29

⁷ Bache Ian, Geore Stephen, *Politica în Uniunea Europeană*, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 30

⁸ Milward A 1995 *The European Rescue of the Nation-state* (London: Routledge ; Berkeley: University of California Press) citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 29

⁹ Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 29

afectează interesele naționale, trebuie să fie exprimată voință tuturor statelor¹. Cu alte cuvinte, din punct de vedere al susținătorilor interguvernamentalismului, integrarea mai profundă a statelor membre a UE poate fi atinsă doar în domeniile în care se observă efecte pozitive la nivelul tuturor statelor membre, deși în grade diferite, dar simultan (de exemplu: ideea pieței comune care a fost benefică pentru toate statele membre ale UE); cu toate acestea, în acele domenii în care interesele naționale ale diferitor țări se vor contrazice între ele sau între interesele statelor și cele supranaționale unirii, procesul de integrare se va confrunta cu obstacole serioase (de exemplu: criza "scaun gol" în CEE).²

Reapariția abordărilor interguvernamentaliste a fost posibilă datorită teoriei alegerii raționale, care a câștigat teren substanțial în știința politică americană din anii 1980. Pornind de la ipoteza că statele doresc să diminueze costurile tranzacției într-o economie deschisă, teoreticienii alegerii raționale consideră integrarea europeană în primul rând ca o acțiune colectivă al cărei scop, pentru fiecare stat, este de a optimiza câștigurile.³ Lucrarea lui Geoffrey Garrett despre înființarea pieții unice este un bun exemplu.⁴ Se acordă importanța preferințelor politice ale statelor membre, deși în termenii practici acest lucru înseamnă preferințele guvernelor centrale, deoarece el nu a studiat originile lor în cadrul societății care le compuneau.⁵

Interguvernamentalismul liberal a devenit o dezvoltare logică a teoriei de integrare interguvernamentalistă, conceptul respectiv fiind expus de Andrew Moravchik în lucrarea "The Choice for Europe" la începutul anilor 1990. În încercarea ambițioasă de a construi o teorie a integrării europene, Moravchik pornește de la trei postulate de cercetare: 1) Statul este un actor rațional în Europa; 2) Puterea din UE este rezultatul negocierilor dintre state; 3) Teoria liberală este necesară pentru a explica formarea preferințelor naționale din cadrul statului. Primele două ipoteze sunt asemănătoare cu afirmațiile făcute de Stanley Hoffman, cu toate că lucrarea lui Moravchik a implicat demonstrații empirice extinse.⁶ Prezentarea rolului de bază al statelor naționale în procesul de integrare europeană a fost completată de conceptul liberal de formare a preferințelor la nivel național.⁷ Prin urmare, formarea preferințelor naționale reprezintă contribuția cea mai originală a interguvernamentalismului liberal.⁸ Acest concept s-a bazat pe considerația că guvernele, optând pentru integrare europeană continuă, au o viziune clară referitor la preferințele lor, care, de fapt, determină progresul în procesul de negocieri în cadrul organizației internaționale.⁹ Interesele statelor sunt văzute ca cereri ale actorilor sociali interni adresate guvernelor „lor” naționale.¹⁰

În plus, E. Moravchik menționează importanța procesului de formare a preferințelor naționale în cadrul statului însuși¹¹. Astfel, pe arena politică a statului activează diferite grupuri de interese, care concurează pentru a influența politica promovată de guvern. În același timp, instituțiile comunitare sunt percepute ca instrumente de asigurare a executării înțelegerilor realizate între țările membre. În această interpretare importanța elementelor supranaționale în cadrul procesului de integrare este una limitată.¹² În elaborarea acestui model Moravchik a fost influențat de abordarea jocului pe două niveluri a lui Robert Putman: un cadru analitic care deține propria lui valoare independentă pentru

¹ Wiener A., *Diez T.* European Integration Theory. — Oxford: Oxford University Press, 2009. — 295 p.

² Milward A.S. *The European Rescue of the Nation-State.* — London: Routledge, 1992. — 466 p.

³ Bulmer Sion, op., cit. p. 29

⁴ Garrett G. 1992 International cooperation and international choice: The European Community's international market, *International Organization* 46/2 Spring 1992 533-60 citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 29

⁵ Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 29

⁶ Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 30

⁷ Moravcsik A. *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht.* — London: Routledge, 1998. — 532 p.

⁸ Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 30

⁹ Moravcsik A. *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht.* — London: Routledge, 1998. — 532 p.

¹⁰ Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 30

¹¹ Moravcsik A. op. cit., 532 p.

¹² Moravcsik A., Schimmelfennig F. *Liberal Intergovernmentalism // European Integration Theory.* — Oxford: Oxford Press, 2009. — P. 67-87.

înțelegerea rolului guvernelor membre în cadrul negocierilor UE.¹ Abordarea jocului pe două niveluri a lui Putman s-a inspirat din lucrările având ca temă negocierile din domeniul relațiilor industriale pentru a sublinia dinamicele diferite ce există în negocierile la nivel înalt (organizații internaționale sau UE) și interacțiunea cu politicile interne ale statelor participante.²

Critica interguvernamentalismului s-a axat pe câteva aspecte. În primul rând, privind statele membre ale UE doar prin prisma guvernelor centrale Moravchik neglijează diversitatea lor internă (coaliții multipartid, relații între executive centrale și autoritățile locale, rivalități între agenții și birocrații, sistemul prezidențial versus cel parlamentar și așa mai departe). Prin urmare, afirmând că UE este arena pe care statele “mari” își exercită puterea, Moravchik simplifică considerabil procesele decizionale. Plus la această, Moravchik vede în instituțiile europene doar agențiile create de statele membre cu scopul creșterii inițiativei și influenței guvernelor naționale, deși ele sunt totodată organizații care își dezvoltă propriile idei și interese în legătura cu statele care le-au înființat. În ultimul rând, în ceea ce privește stabilirea înțelegerii din cadrul statelor, există credința conform căreia interesele statelor pot fi făcute cunoscute prin intermediul guvernelor naționale și nu pe alte căi, cum ar fi lobby direct la Bruxelles.³

III. Diferența între supranaționalism și interguvernamentalism

Referindu-ne la diferențele dintre organizațiile internaționale interguvernamentale și cele supranaționale, trebuie să remarcăm faptul că o organizație supranațională reprezintă o uniune internațională în care puterea și influența statelor membre transcend granițele sau interesele naționale pentru a le împărtăși în luarea deciziilor și pentru a vota problemele legate de organismul colectiv. Cel mai bun exemplu de supranaționalism este Uniunea Europeană. Alte organizații internaționale, de tip interguvernamental în esență, însă unde sunt prezente elemente supranaționale sunt de exemplu, Organizația Mondială a Comerțului, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), Consiliul Europei. UNICEF este unul dintre cele mai cunoscute organizații internaționale cu elemente sectoriale de supranaționalism. UNICEF lucrează în mai mult de o sută nouăzeci de țări și teritorii pentru îmbunătățirea vieții copiilor. Consiliul Europei, este de fapt o organizație internațională clasică, ce nu implică transferuri de competențe și de suveranitate din partea statelor. Singura excepție de la ideea interguvernamentală s-a făcut în materia drepturilor omului, unde în baza Convenției europene a drepturilor omului, încheiată în 1950, s-a creat un sistem de protecție cu caracter supranațional.

Beneficiile acestui concept sunt sinergiile derivate din politicile sociale și economice și o prezență mai puternică pe scena internațională. Responsabilitățile organizației supranaționale pot include semnarea tratatelor internaționale și crearea standardelor unice pentru comerțul internațional. În timp ce principalele organizații supranaționale se concentrează pe facilitarea schimburilor comerciale între națiunile membre, acestea pot avea, de asemenea, implicații sau cerințe politice. De exemplu, poate necesita ca toate națiunile membre să participe la anumite activități politice, cum ar fi alegerile publice pentru conducere.

Prin urmare, diferența majoră între o organizație supranațională și cea interguvernamentală se manifestă prin faptul că într-o organizație supranațională există un organ independent care poate lua deciziile din numele întregii Uniuni, care vor fi obligatorii pentru toate statele membre, persoane fizice și juridice, iar în cadrul organizației interguvernamentale deciziile de o importanță majoră pentru statele membre sunt luate după consultarea cu toate statele și participarea acestora în procesul decizional.

IV. Supranaționalism și interguvernamentalismul în cadrul UE

Pentru a determina aspectele de supranaționalism și interguvernamentalismul în cadrul UE considerăm oportun să începem de la analiza procesului cunoscut sub numele de integrare europeană, care a demarat prin semnarea Tratatului de la Paris, în aprilie 1951, de către guvernele Belgiei, Franței, Germaniei, Italiei, Luxemburgului și al Olandei. Acest proces se referea la faptul că economiile statelor-membre și, ulterior, alte sectoare de politici deveneau tot mai mult administrate în comun. Deciziile luate mai înainte exclusiv de guvernele naționale devin hotărâri luate împreună cu

¹ Putman R. 1988 *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games*, International Organization 42, 427-60 citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 30

² Bulmer Sion, Christian Lequesne *Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier* 2009 p. 30

³ *Ibidem*

alte guverne și cu instituțiile europene create în mod special. Guvernele au renunțat la dreptul exclusiv de a elabora legislația cu privire la anumite categorii de probleme (suveranitatea națională) în favoarea unor procese decizionale comune cu alte guverne (suveranitatea partajată). Ale tipuri de sarcini au fost delegate instituțiilor europene.¹

Integrarea politică europeană a fost văzută ca un proces, în cadrul căruia actorii politici din câteva modele naționale distincte sunt convinși să-și reorganizeze loialitățile. Așteptările și activitățile politice către un centru nou, ale cărui instituții posedă sau solicită jurisdicției asupra statelor naționale preexistente. Rezultatul final al unui proces de integrare politică este o comunitate politică nouă, suprapusă celor preexistente.²

În definiția lui Haas se conține implicit ideea dezvoltării unui stat european federal. Cu mai multă prudență, Lindberg³ a definit integrarea politică ca pe un proces, însă fără referirea la punctul final: integrarea politică este (1) procesul prin care națiunile renunță la dorința și la capacitatea de a dirija în mod independent politici externe și interne-cheie, urmărind în schimb să ia decizii comune sau să delege procesul decizional unor organisme centrale noi; și (2) procesul prin care actorii politici din câteva modele naționale distincte sunt convinși să-și reorienteze așteptările și activitățile politice către un centru nou.⁴

Referindu-ne la personalitatea juridică a Uniunii Europene (UE), aceasta reprezintă un nou tip de organizație supranațională, statutul căreia prevede organizarea alegerilor în care cetățenii statelor membre a UE aleg prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat aleg membrii organului intern al UE (Parlamentul European). Observăm că UE ca organizație internațională depășește nivelul de integrare politică prevăzut de tratatele internaționale clasice.

Metoda comunității supranaționale a fost atacată, nu numai de către de Gaulle, ci și de alți naționaliști și comuniști. În perioada post-de Gaulle, guvernele au ținut și continuă să organizeze alegeri naționale separate pentru Parlamentul European, mai degrabă decât organizarea alegerilor paneuropene sub un statut unic, așa cum se specifică în toate tratatele. Acestea au favorizat partidele majore și a dus la discriminarea partidelor regionale mai mici. Diferența în organizarea alegerilor, cât și semnarea Tratatului de la Amsterdam și a Tratatului de la Maastricht și crearea a 3 comunități CECO, CEE, CEEA a dus la confundarea structurii interguvernamentale și a celei supranaționale.

Trebuie să remarcăm faptul că Tratatul Constituțional⁵ și ulterior în Tratatul de la Lisabona⁶, a dus la reducerea supranaționalismului democratic deplin în direcția nu doar a interguvernamentalismului, ci și a politizării instituțiilor și a controlului de către partidele politice de guvernare din statele membre. Comisia în calitate de instituție supranațională implică necesitatea respectării statutului special al membrilor săi, care trebuie să fie independenți de interesele comerciale, de muncă, de consum, politice sau de lobby ale statelor (articolul 9 din Tratatul de la Paris⁷). Comisia urma să fie compusă dintr-un număr redus de personalități cu experiență, a căror imparțialitate nu era pusă la îndoială. De altfel, primii președinți ai Comisiei și ai Înaltei Autorități au fost puternici apărători ai democrației europene împotriva practicii naționale, autocratice sau a guvernării celor puternici asupra celor slabi. Tratatul Constituțional și Tratatul de la Lisabona promovează ideea favorabilă Guvernelor, care ar prefera să aibă un membru național în Comisie, deși acest lucru este împotriva principiului democrației supranaționale. (Conceptul inițial era că Comisia ar trebui să acționeze ca un colegiu imparțial unic de personalități independente și cu experiență care se bucură de încrederea publică. Una dintre Comunități a fost definită în tratat cu o Comisie cu mai puțini membri decât numărul statelor

¹ Bache Ian, Geore Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 21

² E. B. Haas, The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950-1957 (ediția a doua) Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1968 p.16

³ L. Lindberg The Political Dynamic of European Economic Integration (Stanford: Stanford University Press; London: Oxford University Press 1963 p. 149

⁴ Bache Ian, Geore Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 21

⁵ Treaty establishing a Constitution for Europe [EUR-Lex - C:2004:310:TOC - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁶ Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de Instituire a Comunității Europene (2007/C 306/01) [EUR-Lex - 12007L/TXT - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁷ Tratatul de la Paris Treaty establishing the European Coal and Steel Community (Paris, 18 April 1951) - [CVCE Website](#)

sale membre.) Astfel, membrii Comisiei devin predominant atașați de partide politice și compuși din politicieni naționali uneori respinși sau nedoriți.

O altă tendință dominantă în UE este exprimată de Guvernele statelor membre care pledează pentru păstrarea secretului deliberărilor în Consiliu sau în Consiliul European, unde se discută chestiuni de interes cel mai vital pentru cetățenii europeni. În timp ce unele instituții precum Parlamentul European au dezbateri deschise publicului, altele precum Consiliul dar și și numeroase comitete la nivelul Consiliului păstrează secretului deliberărilor. Această tendință este absolut contrară ideii lui Schumann, care în cartea sa, "Pour l'Europe" (Pentru Europa), menționa că într-o comunitate supranațională democratică „Consiliile, comitetele și alte organe ar trebui să fie plasate sub controlul opiniei publice care să fie efectivă, fără a-și paraliza activitatea și nici a inițiativelor utile”.¹

V. Competența UE

Referindu-ne la competența UE în diferite domenii trebuie să remarcăm faptul că Tratatul UE (Tratatul de Constituire UE și Tratatul de Funcționare UE) prevăd exhaustiv domeniile în care Uniunea are competență exclusivă care se manifestă prin faptul că numai Uniunea poate legifera și adopta acte cu forță juridică obligatorie pentru statele membre ale comunității; competență partajată cu statele membre care explică situația în care Uniunea și statele membre pot legifera și adopta acte obligatorii din punct de vedere juridic, domeniile în care UE și statele membre coordonează politicile economice și de ocupare a forței de muncă cu statele membre și acțiuni de sprijinire, de coordonare sau completare a acțiunii statelor membre.

Prin urmare, analizând conținutul art. 2 al Tratatului de constituire a UE, observăm că doar UE poate legifera și adopta acte cu forță juridică obligatorie pentru toate statele membre în domeniile în care aceasta are *competența exclusivă* printre care:

(a) uniunea vamală creată în 1968, care facilitează schimburile comerciale între întreprinderile din UE, armonizează taxele vamale pentru mărfurile provenind din afara Uniunii și contribuie la protejarea cetățenilor, a animalelor și a mediului în Europa. În baza acesteia sunt eliminate frontierele dintre statele membre în ceea ce privește comerțul cu toate categoriile de bunuri (articolul 28 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene - TFUE). Sunt interzise între statele membre taxele vamale și orice taxe cu efect echivalent. În practică, uniunea vamală presupune colaborarea autorităților competente din cele 27 de state membre, ca și cum ar fi o singură entitate. Aceste autorități aplică aceleași tarife pentru mărfurile importate pe teritoriul lor din restul lumii, dar nu aplică tarife la nivel intern, aceasta înseamnă că nu se plătesc taxe vamale atunci când mărfurile sunt transportate dintr-o țară a UE în alta. Controalele vamale la frontierele externe ale UE îi protejează pe consumatori de produsele care ar putea fi periculoase sau dăunătoare pentru sănătatea lor. De asemenea, protejează animalele și mediul prin combaterea comerțului ilegal cu specii pe cale de dispariție și prin prevenirea bolilor care pot afecta plantele și animalele. Autoritățile vamale colaborează cu serviciile de imigrație și cu cele care elaborează politici pentru a lupta împotriva criminalității organizate și a terorismului. Ele combat traficul de persoane, droguri, arme și produse contrafăcute și se asigură că turiștii care transportă sume mari de numerar nu spală bani, nu fac evaziune fiscală și nu finanțează organizații criminale. Autoritățile vamale din UE combat, de asemenea, fraudele în materie de taxe și drepturi vamale pe care le comit întreprinderile și persoanele fizice, privând astfel guvernele naționale de venituri vitale pentru cheltuielile publice.² La frontierele externe, mărfurilor provenite din țările terțe li se aplică Tariful vamal comun, completat de Tariful vamal integrat (TARIC). Produsele care se află în liberă circulație în cadrul Uniunii trebuie să respecte normele pieței interne și anumite dispoziții ale Politicii comerciale comune. În plus, Codul vamal comunitar și Codul vamal al Uniunii garantează o aplicare uniformă a normelor de către autoritățile vamale ale statelor membre.³

(b) stabilirea normelor privind concurența necesare funcționării pieței interne; care se manifestă mai ales prin păstrarea și promovarea practicilor loiale în domeniul concurenței, garantarea întreprinderilor condiții echitabile și egale de concurență. În același timp, normele iau în considerare

¹ Schuman R. Pour l'Europe Paris, 1963, p. 146

² Vamă Uniunea vamală a UE în acțiune [Vamă | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://www.europa.eu)

³ [Vamă - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://www.europa.eu)

aspecte precum inovarea, standardele comune sau dezvoltarea întreprinderilor mici. Comisia Europeană monitorizează și investighează practicile anticoncurențiale, fuziunile și ajutoarele de stat pentru a asigura condiții de concurență echitabile pentru întreprinderile din UE, garantând, în același timp, oferte suficiente și prețuri decente pentru consumatori. Competențele Comisiei în ceea ce privește investigarea și sancționarea încălcării normelor UE în materie de concurență sunt supuse unor mecanisme interne de verificare și echilibrare, precum și controlului jurisdicțional al instanțelor europene.¹ În UE există norme stricte care protejează libera concurență. Normele UE în materie de concurență se aplică direct în toate țările din UE. Aceste norme li se aplică tuturor organizațiilor implicate în activitatea economică (asociații profesionale, grupuri de întreprinderi etc.).^{2,3}

(c) politica monetară pentru statele membre a căror monedă este euro; Uniunea economică și monetară (UEM) se referă la strânsa coordonare a politicilor economice ale statelor membre la nivel european. În baza politicii de adoptare a monedei euro, statele membre se angajează să evite deficitele de buget excesive („Pactul de stabilitate și creștere”). Contextul relevant pentru UEM poate fi găsit în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.⁴ În baza Tratatului respectiv, țările UE convin: să își coordoneze politicile economice; să depună eforturi în vederea realizării convergenței propriilor performanțe economice și să acționeze în conformitate cu principiile unei economii de piață deschise. Scopul implementării politicii respective se manifestă prin integrarea mai strânsă a politicilor din zona euro și de la nivel național; îmbunătățirea guvernantei economice; înființarea unui consiliu fiscal european pentru îmbunătățirea supravegherii fiscale a zonei euro; o reprezentare externă mai puternică a euro prin încurajarea țărilor din zona euro să se exprime într-un singur glas pe scena internațională, în special în cadrul FMI; demersuri în direcția unei uniuni financiare, în special prin: finalizarea uniunii bancare; aprobarea unui sistem european comun de garantare a depozitelor; realizarea unei uniuni a piețelor de capital; o legitimitate democratică mai eficace prin consolidarea controlului parlamentar al evoluțiilor în ceea ce privește UEM și prin realizarea unei implicări mai strânse a parlamentelor naționale. UEM promovează patru principii pentru a consolida moneda unică: ocuparea forței de muncă, creșterea economică, echitatea socială, convergența economică și stabilitatea financiară; responsabilitatea și solidaritatea, precum și reducerea riscurilor și partajarea riscurilor; statutul de membru al UEM, care este deschis tuturor țărilor UE – piața unică este cheia pentru buna funcționare a monedei unice și trebuie păstrată integritatea acesteia; procesul decizional, care ar trebui să devină mai transparent și mai responsabil din punct de vedere democratic.

Banca Centrală Europeană (BCE) joacă un rol esențial în UEM. Banca determină în mod independent politica monetară a țărilor din zona euro. De asemenea, aceasta deține competența exclusivă de a autoriza emiterea de bancnote euro. Țările UE au dreptul de a emite monede, dar BCE trebuie să autorizeze mai întâi cantitatea anuală care va fi emisă.⁵

(d) conservarea resurselor biologice ale mării în cadrul politicii comune privind pescuitul; Politica comună în domeniul pescuitului (PCP) reprezintă un set de reguli pentru gestionarea flotelor europene de pescuit și pentru conservarea stocurilor de pește. Menită să gestioneze resurse comune, aceasta le oferă tuturor flotelor europene de pescuit acces egal la apele UE și la zonele de pescuit și le permite pescarilor să concureze în mod echitabil. PCP a fost introdusă în anii 1970 și a cunoscut actualizări succesive, cea mai recentă intrând în vigoare la 1 ianuarie 2014. PCP are 4 domenii principale de acțiune: Gestionarea pescuitului; Politica internațională; Piața și politica comercială; Finanțarea politicii. PCP prevede și norme privind acvacultura și implicarea părților interesate.⁶

(e) politica comercială comună. Uniunea Europeană este una dintre cele mai deschise economii din lume. În același timp, ea reprezintă cea mai mare piață unică din lume. Liberul schimb între statele membre a fost unul dintre principiile care au stat la baza creării UE. Uniunea luptă și pentru

¹ [Concurență | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://europa.eu)

² [Legea antitrust | Normele UE anticoncurență - Your Europe \(europa.eu\)](http://europa.eu)

³ [Concurență - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://europa.eu)

⁴ [Afaceri economice și monetare - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://europa.eu)

⁵ [EUR-Lex - ec0015 - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://europa.eu)

⁶ [Politica comună în domeniul pescuitului \(PCP\) | Pescuit \(europa.eu\)](http://europa.eu)

deschiderea comerțului mondial. UE răspunde de politica comercială a ansamblului statelor membre și negociază acorduri în numele lor. UE inițiază negocieri pentru încheierea unor acorduri cu diferite țări sau grupări regionale. Aceste acorduri asigură un acces reciproc avantajos atât pieței din UE, cât și celor din țările în cauză. Atunci când negociază acorduri sau norme, UE cere și părerea organismelor publice, a întreprinderilor și a organismelor neguvernamentale. Uniunea sprijină și apără interesele industriei și firmelor din UE încercând să elimine o serie de bariere comerciale, astfel încât exportatorii europeni să beneficieze de condiții mai echitabile și să poată intra pe alte piețe. În același timp, UE sprijină firmele străine, oferindu-le informații practice despre cum pot intra pe piața UE. În plus, UE colaborează cu Organizația Mondială a Comerțului (OMC) pentru a contribui la stabilirea normelor care reglementează comerțul mondial și pentru a elimina obstacolele din calea comerțului dintre statele membre ale OMC.¹

Trebuie să remarcăm faptul că competența Uniunii este exclusivă în ceea ce privește încheierea unui acord internațional în cazul în care această încheiere este prevăzută de un act legislativ al Uniunii, ori este necesară pentru a permite Uniunii să își exercite competența internă, sau în măsura în care aceasta ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare a acestora.²

Referindu-ne la **competență partajată** a UE cu statele membre într-un domeniu determinat, Uniunea și statele membre pot legifera și adopta acte obligatorii din punct de vedere juridic în acest domeniu. Statele membre își exercită competența în măsura în care Uniunea nu și-a exercitat competența. Statele membre își exercită din nou competența în măsura în care Uniunea a hotărât să înceteze să și-o mai exercite în domeniile printre care:

(a) piața internă a Uniunii Europene (UE) este o piață unică, pe care este asigurată libera circulație a bunurilor, a serviciilor, a capitalurilor și a persoanelor fără a fi necesară armonizarea legislației naționale și pe teritoriul căreia cetățenii europeni sunt liberi să locuiască, să lucreze, să studieze și să facă afaceri. UE dezvoltă și o uniune a piețelor de capital, pentru a facilita accesul întreprinderilor mici la finanțare și pentru a face din Europa un loc mai atractiv pentru investiții. În plus, piața unică digitală va digitaliza libertățile pe care le aduce piața unică a UE, stabilind norme valabile pe tot continentul cu privire la serviciile de telecomunicații, drepturile de autor, protecția datelor sau gestionarea spectrului de frecvențe radio.^{3,4}

(b) politica socială, pentru aspectele definite în prezentul tratat; Progresele tehnologice, globalizarea și evoluția demografică influențează modul în care trăim și muncim. UE propune politici și norme care să ajute Europa să facă față acestor provocări. Prin Pilonul european al drepturilor sociale, UE își propune să protejeze drepturile cetățenilor, garantând: Egalitatea de șanse și de acces la piața muncii; Condiții de muncă echitabile; Protecție și incluziune socială. Legislația UE cu privire la ocuparea forței de muncă asigură niveluri minime de protecție valabile pentru toți oamenii care trăiesc și muncesc în UE. Există norme europene concepute pentru a facilita viața cetățenilor UE care locuiesc și lucrează în alte state membre, protejându-le drepturile în materie de securitate socială (asigurare de sănătate, prestații sociale etc.).⁵

(c) coeziunea economică, socială și teritorială; UE investește pe plan local prin politica sa regională. Aceasta vizează toate regiunile și orașele din UE și conține măsuri de stimulare a creșterii economice, a numărului de locuri de muncă și a calității vieții prin investiții strategice. Datorită solidarității UE, care ia în acest fel o formă practică, oamenii din regiunile mai puțin dezvoltate pot începe să beneficieze de avantajele pieței europene – cea mai mare piață din lume. Prin politica sa regională, UE caută să aducă îmbunătățiri în 5 domenii: investițiile în oameni, prin sprijinirea accesului la piața muncii, la educație și la oportunitățile de incluziune socială; sprijinirea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii; consolidarea cercetării și a inovării prin investiții și locuri de muncă legate de cercetare calității mediului, prin proiecte majore de investiții; modernizarea transporturilor

¹ [Comert | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](#)

² Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene [EUR-Lex - C:2016:202:TOC - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

³ [Single market | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](#)

⁴ [Piața internă - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁵ [Employment and social affairs | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](#)

și a producției de energie, pentru a combate schimbările climatice – cu accent pe energia din surse regenerabile și infrastructuri inovatoare de transport. Dacă politica generală este stabilită la nivelul UE, responsabilitatea pentru gestionarea cotidiană a fondurilor este partajată între Comisia Europeană și autoritățile naționale, regionale și locale.¹

(d) agricultura și pescuitul, cu excepția conservării resurselor biologice ale mării; Politica Agricolă Comună (PAC) s-a născut din nevoia de creștere a producției de alimente și de restructurare a agriculturii resimțită în primii ani de integrare europeană de după Al Doilea Război Mondial. Asigurând aprovizionarea stabilă a celor o jumătate de miliard de cetățeni ai UE cu alimente de calitate la prețuri accesibile, precum și un volum substanțial de exporturi, politica joacă un rol esențial și în protejarea viitorului comunităților rurale, al satelor și al orașelor, precum și al biodiversității, al mediului natural și al calității solurilor.² Politica agricolă a UE acoperă numeroase domenii, printre care se numără calitatea alimentelor, trasabilitatea, comerțul și promovarea produselor agricole din UE. UE îi sprijină financiar pe agricultori și încurajează practicile durabile și ecologice, investind totodată în dezvoltarea zonelor rurale. Instituțiile UE colaborează pentru a garanta politici optime în materie de alimente și agricultură, în toate etapele: elaborare, implementare, monitorizare și evaluare. Autoritățile naționale și locale pun în aplicare legislația convenită la nivelul UE. Prin bugetul UE, fondurile sunt puse la dispoziția statelor membre în conformitate cu normele stabilite la nivelul Uniunii. De asemenea, UE monitorizează modul în care se aplică legislația și eficacitatea ei, coordonând, în același timp, modificările.³

(e) mediul; UE are printre cele mai ridicate standarde de mediu din lume, care au fost dezvoltate de-a lungul deceniilor. Politica de mediu ajută economia UE să devină mai ecologică, protejează resursele naturale ale Europei și salvgardează sănătatea și bunăstarea oamenilor care trăiesc în UE. Politicile și legislația de mediu ale UE protejează habitatele naturale, mențin aerul și apele curate, asigură eliminarea adecvată a deșeurilor, îmbunătățesc cunoștințele privind substanțele chimice toxice și ajută întreprinderile să facă tranziția către o economie durabilă. În ceea ce privește schimbările climatice, UE formulează și pune în aplicare politici și strategii în domeniul schimbărilor climatice, preluând inițiativa în ceea ce privește negocierile internaționale privind schimbările climatice.⁴ Cetățenii UE beneficiază de unele dintre cele mai înalte standarde de mediu din lume. UE și guvernele naționale au stabilit obiective clare pentru a orienta politica europeană de mediu până în 2020 și au definit o viziune pentru perioada 2020-2050, punând în sprijinul lor o serie de programe de cercetare, norme și posibilități de finanțare. Scopuri: a) protejarea, conservarea și ameliorarea capitalului natural al UE; trecerea la o economie verde și competitivă cu emisii reduse de dioxid de carbon și eficiență din punctul de vedere al utilizării resurselor; protejarea cetățenilor UE împotriva presiunilor legate de mediu și împotriva riscurilor la adresa sănătății și a bunăstării. Se lucrează în prezent pe mai multe fronturi pentru a proteja speciile și zonele naturale ale UE, pentru a garanta calitatea aerului, a apei potabile și a apei pentru scăldat, pentru a gestiona corect deșeurile și pentru a reduce efectele substanțelor chimice nocive.⁵

(f) protecția consumatorului; Uniunea Europeană a celor 28 de țări are puțin peste o jumătate de miliard de potențiali consumatori. Statele membre au elaborat de-a lungul timpului măsuri menite să protejeze interesele specifice ale acestor consumatori, care dețin un rol economic și politic primordial în societate. Politica europeană în materie de protecție a consumatorilor are ca obiectiv protecția sănătății, a siguranței și a intereselor consumatorilor, în temeiul articolului 169 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Această politică promovează dreptul consumatorilor la informare, educare și organizare în vederea apărării intereselor lor.⁶

¹ [Regional policy | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://europa.eu)

² [Agricultură - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://europa.eu)

³ [Agricultură | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://europa.eu)

⁴ [Mediul și schimbările climatice - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://europa.eu)

⁵ [Mediu | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://europa.eu)

⁶ [Consumatori - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://europa.eu)

(g) transporturile și (h) rețelele transeuropene; Transporturile reprezintă o piatră de temelie a integrării europene și sunt vitale pentru libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a bunurilor.¹ Politica Uniunii Europene (UE) în domeniul transporturilor urmărește asigurarea circulației line, eficiente, sigure și libere a persoanelor și a bunurilor pe întreg teritoriul UE, cu ajutorul unor rețele integrate care includ toate modalitățile de transport (rutier, feroviar, pe apă și aerian). De asemenea, politica UE abordează aspecte foarte variate, cum ar fi schimbările climatice, drepturile pasagerilor, combustibilii curați și reducerea birocrăției vamale în porturi. Cuprins în Titlul VI (articolele 90-100) din Tratatul privind funcționarea UE, transportul reprezintă una dintre cele mai strategice politici comune ale UE. Politica viitoare se va baza în mare parte pe o carte albă din 2011, care cuprinde 40 de inițiative menite să genereze creștere economică și locuri de muncă, să diminueze dependența de petrolul importat și să reducă emisiile de carbon din sector cu 60 % până în 2050.²

(i) energia; UE promovează activ tranziția Europei către o societate cu emisii scăzute de dioxid de carbon și își actualizează normele pentru a facilita investițiile private și publice necesare în tranziția către o energie curată. Tranziția către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon vizează crearea unui sector energetic durabil, care stimulează creșterea, inovarea și crearea de locuri de muncă și, în același timp, sporește calitatea vieții, lărgiște gama de produse și servicii și, în consecință, reduce facturile pe care le plătim. O abordare raționalizată și coordonată la nivelul UE asigură un impact cu adevărat continental în lupta împotriva schimbărilor climatice. Măsurile de încurajare a energiei din surse regenerabile și a îmbunătățirii eficienței energetice sunt esențiale pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră ale Europei și pentru îndeplinirea angajamentelor asumate în cadrul Acordului de la Paris. Prin uniunea energetică europeană, UE asigură o mai mare coerență în toate domeniile de politică, pentru a îndeplini obiectivul general, acela de a crea un sistem energetic fiabil, accesibil și durabil.³

(j) spațiul de libertate, securitate și justiție; Cetățenii UE se bucură de numeroase libertăți și măsuri de protecție a drepturilor lor – drepturi personale, civile, politice, economice și sociale, dreptul la protecția datelor cu caracter personal, la anti-discriminare și la călătorii fără frontiere în majoritatea țărilor din UE etc. Toți cetățenii UE au aceleași drepturi fundamentale, bazate pe valorile egalității, nediscriminării, incluziunii, demnității umane, libertății și democrației. Aceste valori sunt consolidate și protejate de statul de drept, consfințit prin tratatele UE și Carta drepturilor fundamentale. Cetățenii UE au dreptul să locuiască, să lucreze, să studieze și să se căsătorească în alte țări ale UE. Uniunea ia măsuri pentru ca datele cu caracter personal ale europenilor să fie în siguranță și pentru ca aceștia să aibă toate mijloacele de a acționa și de a-și apăra drepturile. Datorită mandatului european de arestare, cetățenii beneficiază de protecție juridică în orice țară din UE, iar infractorii pot fi urmăriți în afara granițelor și repatriați. Autoritățile judiciare cooperează prin intermediul Unității Europene de Cooperare Judiciară (Eurojust) pentru a se asigura că hotărârile judecătorești pronunțate într-o țară din UE sunt recunoscute și puse în aplicare în orice altă țară din UE. Curtea de Justiție a Uniunii Europene se asigură că legislația UE se aplică în același mod în toate țările membre și soluționează litigiile juridice dintre guvernele naționale și instituțiile europene. În anumite circumstanțe, la această instituție pot apela și cetățenii, companiile sau organizațiile, care pot iniția o acțiune împotriva unei instituții a UE atunci când consideră că aceasta le-a încălcat drepturile. UE caută să amelioreze securitatea internă prin cooperare în ceea ce privește aplicarea legii, gestionarea frontierelor, protecția civilă și gestionarea dezastrelor.⁴

Trebuie să menționăm și obiectivele comune de **securitate în materie de sănătate publică**, pentru aspectele definite în prezentul Tratatului de constituire a UE.

Referindu-ne la domeniile **cercetării, dezvoltării tehnologice și spațiului**, Uniunea dispune de competență pentru a desfășura acțiuni și, în special, pentru definirea și punerea în aplicare a

¹ [Transport | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://transport.europa.eu)

² [Transport - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://transport-eur-lex.europa.eu)

³ [Energy | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://energy.europa.eu)

⁴ [Justiție și drepturi fundamentale | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](http://justice-fundamental-rights.europa.eu)

programele, fără ca exercitarea acestei competențe să poată avea ca efect împiedicarea statelor membre de a-și exercita propria competență¹.

În domeniile cooperării pentru **dezvoltare și ajutorului umanitar**, Uniunea dispune de competență pentru a întreprinde acțiuni și pentru a duce o politică comună, fără ca exercitarea acestei competențe să poată avea ca efect lipsirea statelor membre de posibilitatea de a-și exercita propria competență.

Referindu-ne la domeniile în care statele membre își coordonează politica economică în cadrul uniunii trebuie să menționăm prevederile art. 5 al Tratatului de constituire a UE în conformitate cu care: „(1) Statele membre își coordonează politicile economice în cadrul Uniunii. În acest scop, Consiliul adoptă măsuri și, în special, **orientările generale** ale acestor politici. Statelor membre a căror monedă este euro li se aplică dispoziții speciale. (2) Uniunea ia măsuri pentru a asigura coordonarea politicilor de **ocupare a forței de muncă** ale statelor membre și, în special, prin definirea orientărilor acestor politici. (3) Uniunea poate **adopta inițiative** pentru a asigura coordonarea politicilor sociale ale statelor membre.”

Competența Uniunii de **sprijinire, de coordonare, completare** a acțiunilor statelor membre se manifestă în următoarele domenii: (a) protecția și îmbunătățirea sănătății umane; (b) industria; (c) cultura; (d) turismul; (e) educația, formarea profesională, tineretul și sportul; (f) protecția civilă; (g) cooperarea administrativă.

VI. Politica Externă și de Securitate Comună (PESC)

Referindu-ne la cooperare clasică în cadrul UE, considerăm oportun să menționăm Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) care a fost introdusă prin tratatul de la Maastricht (1992). Ulterior, a fost nuanțată și consolidată prin tratatele de la Amsterdam (1997) și Nisa (2001), adăugându-i-se și o Politică de Securitate și Apărare Comună (PSAC).² Trebuie să menționăm importanța Tratatului de la Amsterdam care stabilește un nou tip de planificare și analiză pentru Secretariatul Consiliului; face schimbări pentru demararea unor reforme și oferă un mod de reprezentare pentru PESC.³ Prin Tratatul de la Lisabona (2007), UE dobândește noi instituții și își creează noi instrumente, cu scopul consolidării statutului de actor global relevant. Cooperarea structurată permanentă în domeniul politicii de securitate și apărare a fost introdusă prin Tratatul de la Lisabona. Acesta prevede posibilitatea ca mai multe state membre ale UE să coopereze mai strâns în domeniul securității și al apărării. Acest cadru permanent de cooperare în domeniul apărării va permite acelor state membre care doresc și sunt capabile să facă acest lucru să dezvolte în comun capacități de apărare, să investească în proiecte comune și să îmbunătățească contribuția și disponibilitatea operațională a forțelor lor armate. Caracterul pronunțat interguvernamental al PESC face din această politică rezultanta politicilor naționale ale statelor membre, asigurând solidaritatea și unitatea de poziție și acțiune în principalele dosare de pe agenda internațională.⁴ Plus la aceasta, adoptarea deciziilor în unanimitate arată că nici un stat membru nu poate fi obligat să se identifice sau să se implice în acele acțiuni pe care le dezaprobă.⁵ Conform tratatelor, acțiunea UE pe scena internațională este ghidată de următoarele obiective: menținerea și consolidarea securității internaționale, întărirea cooperării pe plan multilateral, promovarea democrației, a statului de drept și respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului.⁶ Acțiunile comune ale PESC derulează sub forma unor strategii comune stabilite unanim de către Consiliul European. Obiectivul declarat de a crea strategii comune costă în posibilitatea PESC de a stabili obiective generale pentru politica externă a Uniunii. Pozițiile comune sunt redefinite ca fiind baza pe care UE să abordeze tematic o anumită problemă sau o arie geografică.⁷

¹ Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene [EUR-Lex - C:2016:202:TOC - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUri.do?uri=CELEX:32016R2027:TOC-RO-RO-2016-01-01-EN-2016-01-01)

² [Politica Externă și de Securitate Comună \(PESC\) | Ministry of Foreign Affairs \(mae.ro\)](http://mae.ro/politica-externa-si-de-securitate-comuna-pesc)

³ Allan Ththan, Eugen Osmochescu, Dreptul Uniunii Europene, Chișinău ARC, 2003, p. 33

⁴ [Politica Externă și de Securitate Comună \(PESC\) | Ministry of Foreign Affairs \(mae.ro\)](http://mae.ro/politica-externa-si-de-securitate-comuna-pesc)

⁵ Allan Ththan, Eugen Osmochescu, Dreptul Uniunii Europene, Chișinău ARC, 2003, p. 33

⁶ [Politica Externă și de Securitate Comună \(PESC\) | Ministry of Foreign Affairs \(mae.ro\)](http://mae.ro/politica-externa-si-de-securitate-comuna-pesc)

⁷ Allan Ththan, Eugen Osmochescu, Dreptul Uniunii Europene, Chișinău ARC, 2003, p. 33

PESC are o structură instituțională proprie, care se manifestă prin: Consiliul European (CE), format din șefii de stat sau de guvern ai statelor membre ale UE, rolul căruia este identificarea intereselor strategice ale UE, determinarea obiectivelor și definirea orientărilor generale ale PESC; Consiliul Uniunii Europene (CONS), format din miniștrii statelor membre, care decid, preponderent prin consens, cu privire la acțiunile sau pozițiile în cadrul PESC; Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru Politică Externă și Securitate Comună, care este și vice-președinte al Comisiei, prezidează reuniunile lunare ale miniștrilor de externe din statele membre ale UE (Consiliile Afaceri Externe - CAE), poate reprezenta UE, alături de președintele CE, în relațiile cu statele terțe, conduce serviciul diplomatic european (Serviciul European de Acțiune Externă - SEAE), înaintează un raport anual către Parlamentul European privind principalele aspecte și linii de bază ale PESC; Comitetul politic și de securitate (COPS) reprezintă formatul central pentru PESC și PSAC. Reprezentanții permanenți (ambasadori) COPS se reunesc de regulă de două ori pe săptămână, la Bruxelles, pentru a discuta problemele curente de politică și de securitate și pentru a monitoriza implementarea politicilor agreate de UE (prin CE și CAE). COPS exercită controlul politic și ghidarea strategică pentru misiunile și operațiile PSAC (civile și militare). Grupurile de lucru ale CONS sunt constituite pe criterii de abordare geografică sau tematică a dosarelor PESC. Pe baza expertizei membrilor lor, grupurile și comitetele negociază printre altele pozițiile PESC, redactează avize sau recomandări pentru COPS. Corespondenții europeni servesc drept puncte de contact în capitalele europene și facilitează obținerea unor poziții comune în materie de PESC.¹

Dialogul politic cu state terțe și cu organizații internaționale reprezintă unul din mijloace prin care se promovează obiectivele PESC. Tratatul de la Lisabona a făcut posibilă crearea unei rețele diplomatice a UE în statele terțe și pe lângă organizațiile internaționale. Astfel, UE dispune în acest moment de peste 140 de Delegații. În plus, prin cei nouă Reprezentanții speciali ai UE (RSUE) sunt gestionate problematici sensibile sau zone geografice considerate de un interes special pentru UE.

Dreptul Uniunii Europene

Considerăm oportun să definim conceptul de drept supranațional, care reprezintă o formă de drept internațional, bazată pe limitarea drepturilor statelor suverane, care diferă de dreptul internațional public și implică participarea Organizației Națiunilor Unite, aplicarea Convențiilor de la Geneva, deoarece în cadrul dreptului supranațional, națiunile delegă dreptul de inițiativă și legiferare unor instituții supranaționale.²

Dreptul Uniunii Europene reprezintă un exemplu de crearea unui cadru juridic supranațional. În UE, națiunile suverane și-au reunit autoritatea printr-un sistem de instanțe și instituții politice, create pentru aplicarea normele legale de statele membre, într-o modalitatea care nu este prevăzută de dreptul internațional public. Potrivit Curții Europene de Justiție (CEJ) în cauza 26/62, a *NW Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend en Loos împotriva Nederlandse Administratie der Belastingen* [1963] ECR 1, (adesea cunoscută sub numele de *Van Gend en Loos*) dreptul UE constituie „o nouă ordine juridică a dreptului internațional”: „Comunitatea constituie o nouă ordine juridică a dreptului internațional în beneficiul căreia statele și-au limitat drepturile suverane, deși în domenii limitate, și subiecții cărora cuprind nu numai statele membre, ci și cetățenii lor. Independent de legislația statelor membre, dreptul comunitar nu numai că impune obligații indivizilor, ci este, de asemenea, destinat să le confere drepturi care devin parte a patrimoniului lor juridic. Aceste drepturi apar nu numai atunci când sunt acordate în mod expres prin tratat, ci și din cauza obligațiilor pe care tratatul impune în mod clar definit indivizilor, precum și statelor membre și instituțiilor comunității.”³

Concluzii

Calificat unanim ca fiind o *specie sui generis* a dreptului în general, creație a organizațiilor comunitare, principal instrument al construcției europene dreptul Uniunii Europene se deosebește de

¹ [Politica Externă și de Securitate Comună \(PESC\) | Ministry of Foreign Affairs \(mae.ro\)](https://www.mae.ro/ro/Politica-Extern%C3%A2-%E7i-de-Securitate-Comun%C3%A2-(PESC)-Ministry-of-Foreign-Affairs)

² <https://www.lawyersincyprus.com/news/articles/supranational-law>

³ Judgment of the Court of 5 February 1963. *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*. Reference for a preliminary ruling: *Tariefcommissie - Netherlands*.

Case 26-62. editie speciala in limba româna 1963 00001 Identificator ECLI: ECLI:EU:C:1963:1 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:61962CJ0026&from=EN#Footref1>

contemporanul drept internațional public și de dreptul național al statelor. Constituirea inițială a dreptului Uniunii Europene exclusiv din norme juridice cuprinse în tratate internaționale clasice, face ca acesta să poată fi încadrat, formal, ramurii dreptului internațional public. Cu toate acestea, grație instituțiilor Uniunii învestite cu puterea de a adopta norme juridice obligatorii, care se plasează deasupra intereselor naționale, ale statelor membre, a unui control jurisdicțional strict asupra gradului de respectare a normelor cuprinse în tratate sau adoptate de instituțiile Uniunii, dreptul Uniunii Europene tinde să se apropie mai mult de un drept intern, național, decât de dreptul internațional clasic, fiind o construcție atipică, originală, și, până acum, destul de viabilă. În același timp, varietatea competențelor atribuite de către statele membre Uniunii Europene, dar și rolul diferit jucat de instituțiile UE în procesul decizional (de realizare și implementare a acestor competențe), reflectă caracterul dual a UE – de factură supranațională și interguvernamentală. Astfel, în domenii strict limitate, UE dispune de competențe exclusive/supranaționale, iar pentru marea majoritate a domeniilor economice, suveranitatea este partajată cu instituțiile UE care dețin autoritate executivă. În schimb, în cazul domeniului PESC, UE rămâne a fi o organizație internațională de tip clasic, cooperarea statului fiind realizată pe baza consensului. După 2009, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, în baza căruia UE dobândește personalitate juridică, nici un nou transfer de competențe/politici nu s-a produs din partea statelor membre. Mai mult, în această perioadă s-au intensificat practicile statelor membre de a-și prioritiza interesul național suveran în detrimentul dezvoltării și amplificării procesului de integrare europeană supranațională.

Bibliografie:

1. Afaceri economice și monetare https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/economic_and_monetary_affairs.html?root_default=SUM_1_CODED%3D14&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
2. Agricultură https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/agriculture.html?root_default=SUM_1_CODED%3D03&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
3. Agricultură Zone rurale dinamice și produse agricole de calitate https://europa.eu/european-union/topics/agriculture_ro (Visited on: 02.03.2021).
4. Albert Einstein, Ideas and Opinions (New York: Crown/Bonanza, 1954), p. 147 (emphasis in original); cf. pp. 118-61. See also Walter Isaacson, Einstein: His Life and Universe (New York: Simon and Schuster, 2007), ch. 22, pp. 487-500.
5. Allan Ththan, Eugen Osmochescu, Dreptul Uniunii Europene, Chișinău ARC, 2003, p. 33
6. Bache Ian, Geore Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 24
7. Bearicia Revenco, Eugen Osmochescu, Iulian Rusu, Ghid Dreptul Uniunii Europene, Chișinău Nove-Imprim, 2010 p. 10
8. Bulmer S. 1983 Domestic politics and EC policy-making, Journal of Common Market Studies 21:4 261-80 citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier 2009 p. 29
9. Bulmer Sion, Christian Lequesne Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier 2009 p. 30
10. Comerț Către un comerț mondial deschis și echitabil https://europa.eu/european-union/topics/trade_ro (Visited on: 02.03.2021).
11. Concurență https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/competition.html?root_default=SUM_1_CODED%3D08&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
12. Concurență Păstrarea și promovarea practicilor loiale în domeniul concurenței https://europa.eu/european-union/topics/competition_ro (Visited on: 02.03.2021).
13. Consumatori https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/consumers.html?root_default=SUM_1_CODED%3D09&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
14. CONVENȚIE Nr. 1950 din 04.11.1950 PENTRU APĂRAREA DREPTURILOR OMULUI ȘI A LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE* Publicat : 30.12.1998 în Tratatul Internațional Nr. 1 art Nr : 342 Data intrării în vigoare : 01.02.1998 *Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. lex.justice.md/md/285802/ (Visited on: 02.03.2021).

15. Craig P. and De Burca, G., EU Law. Text, cases, and materials 4 ed. Oxford 2008, p.5
16. E. B. Haas, The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950-1957 (ediția a doua) Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1968 p.16
17. Energie Investiții într-un viitor energetic durabil pentru Europa https://europa.eu/european-union/topics/energy_ro (Visited on: 02.03.2021).
18. Garrett G. 1992 International cooperation and international choice: The European Community's international market, International Organization 46/2 Spring 1992 533-60 citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier 2009 p. 29
19. Hoffmann S. (1982) „Reflection on the nation-state in Western Europe today” Journal of Common Market Studies, 21-37
20. Judgment of the Court of 5 February 1963. NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Netherlands. Case 26-62. editie speciala in limba româna 1963 00001 Identificator ECLI: ECLI:EU:C:1963:1 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:61962CJ0026&from=EN#Footref1> (Visited on: 02.03.2021).
21. Justiție și drepturi fundamentale, Protecție, drepturi și justiție pentru cetățenii UE [Justiție și drepturi fundamentale | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-union/topics/justice_fundamental) (Visited on: 02.03.2021).
22. Kapteyn P., and VerLoren van Themaat, P., Introduction to the Law of the European Communities after the coming into force of the SEA, ed. L. Gormle, 2 ed. Kluwer, 1989, p. 25
23. L. Lindberg The Political Dynamic of European Economic Integration (Stanford: Stanford University Press; London: Oxford University Press 1963 p. 149
24. Levy M., Young O., and Zurn M., 1995 “The study of international regimes”, European Journal of International relations, 1, 267-330
25. Mediu Către o Europă mai verde și mai durabilă https://europa.eu/european-union/topics/environment_ro (Visited on: 02.03.2021).
26. Mediul și schimbările climatice https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/environment.html?root_default=SUM_1_CODED=20&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
27. Milward A 1995 The European Rescue of the Nation-state (London: Routledge 1992. — 466 p.; Berkeley: University of California Press) citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier 2009 p. 29
28. Moravcsik A. The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht. — London: Routledge, 1998. — 532 p.
29. Moravcsik A., Schimmelfennig F. Liberal Intergovernmentalism // European Integration Theory. — Oxford: Oxford Press, 2009. — P. 67-87.
30. Normele UE în materie de concurență https://europa.eu/youreurope/business/selling-in-eu/competition-between-businesses/competition-rules-eu/index_ro.htm (Visited on: 02.03.2021).
31. Ocuparea forței de muncă și afaceri sociale https://europa.eu/european-union/topics/employment-social-affairs_ro (Visited on: 02.03.2021).
32. Piața internă https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/internal_market.html?root_default=SUM_1_CODED%3D24&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
33. Piața unică O piață internă unică, fără frontiere https://europa.eu/european-union/topics/single-market_ro (Visited on: 02.03.2021).
34. Politica comună în domeniul pescuitului: origini și evoluție [Politica comună în domeniul pescuitului: origini și evoluție | Fișe descriptive despre Uniunea Europeană | Parlamentul European \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-union/topics/employment-social-affairs_ro) (Visited on: 02.03.2021).
35. Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) [Politica Externă și de Securitate Comună \(PESC\) | Ministry of Foreign Affairs \(mae.ro\)](https://mae.ro) (Visited on: 02.03.2021).
36. Politica regională, Investițiile UE în regiuni, un semn de solidaritate https://europa.eu/european-union/topics/regional-policy_ro (Visited on: 02.03.2021).
37. Putman R. 1988 Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games, International Organization 42, 427-60 citat după Bulmer Sion, Christian Lequesne Statele membre ale Uniunii Europene Chișinău Cartier 2009 p. 30
38. S. Hoffmann Obsolete or Obsolete? The Fate of the Nation State and the Case of Western Europe, Daedalus 95 (1966) 862-915 citat după Bache Ian, Geore Stephen, Politica în Uniunea Europeană, Epigraf, Chișinău, 2009 p. 29

39. S. Hoffmann The European Process at Atlantic Crosspurposes Jurnal of Common Market Studies 3 (1964) 85-101
40. Schuman or Monnet? The real Architect of Europe. Robert Schuman's speeches and texts on the origin, purpose and future of Europe p 129. Bron 2004
41. Schuman R. Pour l'Europe Paris, 1963
42. Supranational law [Cyprus > Supranational law \(lawyersincyprus.com\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
43. The European Declaration [The European Declaration – OswaldMosley.com](#) (Visited on: 02.03.2021).
44. Transport https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/transport.html?root_default=SUM_1_CODED%3D32&%3Blocale=ro&locale=ro (Visited on: 02.03.2021).
45. Transport Transport sigur, durabil și conectat https://europa.eu/european-union/topics/transport_ro (Visited on: 02.03.2021).
46. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de Instituire a Comunității Europene (2007/C 306/01) [EUR-Lex - 12007L/TXT - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
47. Treaty establishing a Constitution for Europe [EUR-Lex - C:2004:310:TOC - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
48. Treaty establishing the European Coal and Steel Community (Paris, 18 April 1951) [Treaty establishing the European Coal and Steel Community \(Paris, 18 April 1951\) - CVCE Website](#) (Visited on: 02.03.2021).
49. Uniunea economică și monetară a UE SINTEZĂ PRIVIND: Articolul 119 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene Articolul 140 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=legisum%3Aec0015> (Visited on: 02.03.2021).
50. Vamă https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/customs.html?root_default=SUM_1_CODED%3D12&locale=ro
51. Vamă Uniunea vamală a UE în acțiune [Vamă | Uniunea Europeană \(europa.eu\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
52. Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene [EUR-Lex - C:2016:202:TOC - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
53. Versiune consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene [EUR-Lex - C:2016:202:TOC - RO - EUR-Lex \(europa.eu\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
54. What is a Supranational? [What is a Supranational? \(wise-geek.com\)](#) (Visited on: 02.03.2021).
55. Wiener A., Diez T. European Integration Theory. — Oxford: Oxford University Press, 2009. — 295 p.
56. Интерговернментализм (теория) [Интерговернментализм \(теория\) — Карта знаний \(kartaslov.ru\)](#) (Visited on: 02.03.2021).

Copyright© Natalia SUCEVEANU,
Veronica POZNEACOVA,
Cristina MOSCALU, 2021

Contacts/Contacte/ Контакты:

Natalia SUCEVEANU

Adresă:

Nr. telefon: (+373)79446188

E-mail: natalia.suceveanu@gov.md

Veronica POZNEACOVA

Adresă: bd. Constantin Negruzzi nr. 6 ap.61,

mun. Chișinău, Republica Moldova, cod poștal MD – 2001

Nr. telefon: (+373) 67648753

E-mail: veronicapozneacova@gmail.com

Cristina MOSCALU

Adresă: str. Alexandru cel Bun, nr. 113, ap. 30,

mun. Edineț, Republica Moldova, cod poștal MD - 4601

Nr. telefon: (+373)69507111

E-mail: moscalucris@gmail.com

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2021, Issue 1, Volume 16, Pages 55-71.

ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963

Submitted: 15. 02. 2021 | Accepted: 15.05. 2021 | Published: 30.06. 2021

**DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR
INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ГУМАНИТАРНОЕ ПРАВО**

**INTERNATIONAL REGULATORY PROVISIONS APPLICABLE
TO REGIONAL CRISES IN AFRICA (CONGO, MALI, LIBYA)**

**PREVEDERILE NORMATIVE INTERNAȚIONALE APLICABILE
ASUPRA CRIZELOR REGIONALE DIN AFRICA (CONGO, MALI, LIBIA)**

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ НОРМАТИВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ, ПРИМЕНИМЫЕ
К РЕГИОНАЛЬНЫМ КРИЗИСАМ В АФРИКЕ (КОНГО, МАЛИ, ЛИВИЯ)**

CAUIA Alexandr*, ALABDULJABBAR Naif Jassim**

CAUIA Alexandr, ALABDULJABBAR Naif Jassim

КАУЯ Александр, АЛАБДУЛДЖАББАР Наиф Яссим

ABSTRACT:

**INTERNATIONAL REGULATORY PROVISIONS APPLICABLE TO REGIONAL
CRISES IN AFRICA (CONGO, MALI, LIBYA)**

The African continent is proving to be most affected by armed conflicts and military confrontations of varying magnitude, which has substantially affected the peace and security process. In the text of this article, we intend to analyse the regional mechanisms for conflict prevention and for ensuring peace and security in relation to the powers and competences of the United Nations Security Council in cases of initiation and implementation of military interventions.

We also intend to analyse the most important normative provisions and international and regional instruments for their implementation in the event of regional crises in the Democratic Republic of Congo, Mali and Libya to highlight the need, effects and prospects of these interventions as an important component of the process of insuring peace and security in the region.

Keywords: African Union, regional security, responsibility to protect, humanitarian intervention.

JEL Classification: K33, K12, F53

REZUMAT:

**PREVEDERILE NORMATIVE INTERNAȚIONALE APLICABILE ASUPRA CRIZELOR
REGIONALE DIN AFRICA (CONGO, MALI, LIBIA)**

Continutul African se dovedește a fi cel mai afectat de conflicte armate și confruntări militare de anvergură diferită ceea ce a afectat substanțial procesul de asigurare a păcii și securității. În textul prezentului articol ne propunem să analizăm mecanismele regionale de prevenire a conflictelor și de asigurare a păcii și securității în

* **CAUIA Alexandr.** Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM) (Chișinău, Republica Moldova). / **CAUIA Alexandr.** Ph.D in Law, Associate Professor, The Free International University of Moldova (ULIM) (Kishinev, The Republic of Moldova). / **КАУЯ Александр.** Кандидат юридических наук, доцент, Международный независимый университет Молдовы (ULIM) (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** cauia.alex16@gmail.com

** **ALABDULJABBAR Naif Jassim.** PhD student - Free International University of Moldova (ULIM) (Chișinău, Republica Moldova). / **ALABDULJABBAR Naif Jassim.** Doctorand - Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM) (Chisinau, Republic of Moldova). / **АЛАБДУЛДЖАББАР Наиф Яссим.** Аспирант - Международный Свободный Университет Молдовы (ULIM) (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:**

raport cu atribuțiile și competențele Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite în cazurile de inițierea și realizare a intervențiilor cu caracter militar.

De asemenea ne propunem să analizăm cele mai importante prevederi normative și instrumente internaționale și regionale de implementare ale acestora în cazul crizelor regionale din Republica Democratică Congo, Mali și Libia pentru a evidenția necesitatea, efectele și perspectivele acestor intervenții drept component importantă a procesului de asigurare a păcii și securității în regiune.

Cuvinte cheie: Uniunea Africană, securitate regională, responsabilitatea de a proteja, intervenția umanitară.

JEL Classification: K33, K12, F53

CZU: 341.1.1/2

РЕЗЮМЕ:

МЕЖДУНАРОДНЫЕ НОРМАТИВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ, ПРИМЕНИМЫЕ К РЕГИОНАЛЬНЫМ КРИЗИСАМ В АФРИКЕ (КОНГО, МАЛИ, ЛИВИЯ)

Африканский континент оказывается наиболее затронутым вооруженными конфликтами и военными столкновениями различной степени тяжести, которые существенно повлияли на процесс обеспечения мира и безопасности. В тексте статьи мы намерены проанализировать региональные механизмы предотвращения конфликтов и обеспечения мира и безопасности применительно к полномочиям и компетенции Совета Безопасности ООН в случаях инициирования и осуществления военных интервенций.

Мы также намерены проанализировать наиболее важные нормативные положения и международные и региональные инструменты для их применения в случае региональных кризисов в Демократической Республике Конго, Мали и Ливии, чтобы подчеркнуть необходимость, последствия и перспективы этих мер как важного компонента в процессе обеспечения мира и безопасности в регионе.

Ключевые слова: Африканский союз, региональная безопасность, ответственность за защиту, гуманитарное вмешательство.

JEL Classification: K33, K12, F53

УДК: 341.1.1/2

The collective security system, despite the lack of a clear and precise legal text on the competences of the various peacekeepers, is mainly based on the United Nations and the Security Council. Although the AU and the Regional Economic Communities sometimes mention in their constitutive act the priority and permissive institutional role of the UN and the Security Council in the field of peacekeeping, they have a tendency towards autonomy in maintaining peace. This autonomy is essential in terms of conflict prevention. Thus, we intend to analyse the attempts to develop and implement international regulatory provisions at regional and sub-regional level in order to ensure peace and security of the African continent.

Collective security within the Economic Community of West African States (ECOWAS). ECOWAS quickly expressed its concern for the maintenance of peace and security in its Member States. Established in 1975, in 1977 it adopted a Non-Aggression and Defence Assistance Agreement (ANAD).¹ The Member States of the former West African Economic Community (CEAO) and Togo undertake to exclude any use of force in their mutual relations and to provide mutual assistance against any form of external aggression, subject to the principle of state sovereignty specific to the

¹ Non-aggression and Defence Assistance Agreement of 9 June 1977 concluded in Abidjan (Ivory Coast) on June 9, 1977 by the Heads of State and Government of CEAO and Togo. p. 215 [online] <https://www.yumpu.com/fr/document/view/21436675/non-aggression-and-defence-assistance-agreement-of-9-june-1977> (accessed 25.01.2021)

process of ensuring security in the area.¹ A protocol for the implementation of ANAD was subsequently signed on 14 December 1981.

The second stage in the development of the common approach to security within ECOWAS was achieved by signing on 22 April 1978 a defence agreement specific not only to French-speaking states, but to all West African states and united under the auspices of the CEAO.² As an extension of ANAD, this new agreement called the Protocol of Non-Aggression adopted in Lagos (Nigeria) will be supplemented by the Protocol on Mutual Assistance concluded in Freetown (Liberia) on 29 May 1981.

These few initiatives generated by the irreducible will of the sub-regional leaders to limit the intervention of the colonial powers by developing a “strategic convergence”³ will be quickly counteracted by the sovereign policies of heads of state who did not want to make soldiers in their armed forces available to the community. Thus, this Community army, which must protect the interests of any Member State against any external aggression, could hardly have intervened to prevent any conflict, since Article 1 of the ANAD provides for double consultation, first ministerial and then at the level of heads of state and government to decide on the possibility of a joint military force, which would have limited any action.

However, these multiple defence agreements can be seen as precursors to ECOWAS's preventive military policy. The end of the Cold War and the regressive involvement of Western powers in Africa forced ECOWAS to revise its passive intervention policy. The civil wars in Liberia, Sierra Leone and Guinea Bissau have led to a preventive deployment of the West African armed forces (ECOMOG).⁴ This instrument will be enshrined in the Protocol Relating to the Mechanism for Conflict Prevention, Management, Resolution, Peace-Keeping and Security to be adopted by ECOWAS in 1999.⁵

This is particularly the case for ECOWAS, whose articles of association provide for a mechanism for conflict prevention and information to the Security Council on any military intervention it wishes to initiate. According to Chapters VII and VIII of the Charter, mere information constitutes a restrictive interpretation of the provisions of Chapters VII and VIII of the Charter, since any intervention by a regional organization requires, *a priori*, the prior authorization of the Security Council.

In the opinion of the author A. Abass: “since ECOWAS's obligation now is just to inform the UN of only military action already undertaken and nothing more.”⁶ The operations launched by the ECOMOG force in 1990 in Liberia and in 1997 in Sierra Leone attest to the autonomous nature of ECOWAS in initiating peacekeeping operations, as there was no authorization from the Security Council on these interventions. Although at the strictly legal level, these operations can be considered illegal, their legitimacy at the technical level cannot be questioned, as they have limited the massive human rights violations committed in these two states.

Collective Security Program of the Southern African Development Community (SADC). Created in 1992 as the successor to the Southern African Development Coordination Conference (SADCC), the Southern African Development Community (SADC) was originally dedicated to an objective of economic development through integration, even though Article 5 of the revised Articles of Association provided for maintaining peace and security.

¹ Ibidem, art. 1.

² Burkina Faso, Coasta de Fildeș, Mali, Mauritania, Niger și Senegal.

³ POSSIO, Th. S., Les évolutions récentes de la coopération militaire française en Afrique, Paris: Publibook, 2007, p. 357.

⁴ OBI, C. I., Economic Community of West African States on the Ground: Comparing Peacekeeping in Liberia, Sierra Leone, Guinea Bissau, and Côte d'Ivoire”, African Security, Vol. 2, Nr. 2-3, 2009, p. 119; YABI, G. O., Le rôle de la CEDEAO dans la gestion des crises politiques et des conflits: cas de la Guinée et de la Guinée Bissau, Edité par Friedrich-Ebert-Stiftung, Abuja: Bureau Régional, 2010. [online] <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/nigeria/07449.pdf> (accessed 25.01.2021)

⁵ ECOWAS Executive Secretariat, Protocol relating to the Mechanism for Prevention, Management, Conflict Resolution, Peacekeeping and Security, December 10, 1999, Lomé (Togo), [online] <https://brill.com/view/journals/hrao/1/1/article-p653.xml> (accessed 25.01.2021)

⁶ ABASS, A., The new collective security mechanism of ECOWAS : innovations and problems. In: Journal of Conflict and Security Law, 2000, Nr. 2, p. 221.

To achieve this goal, SADC will successively set up an inter-regional committee on security issues in September 1995, a body responsible for defence policy and security cooperation initiated on 28 June 1996, but which will not be operational than after the signing of the Protocol on Politics, Defence and Security Cooperation on 14 August 2000 in Blantyre (Malawi). Adopted at the Windhoek Summit, this Protocol will not enter into force until 3 March 2004. Article 2 of this Protocol provides in particular for the promotion of regional coordination and cooperation in the field of peace and security,¹ coercive measures when circumstances require, in accordance with Chapter VII of the UN Charter,² actions to develop a collective security system and to conclude a mutual defence pact in response to external military interventions.³

This Mutual Defence Pact will be adopted in 2003 in Dar es Salaam, Tanzania, with the aim of putting in place the necessary mechanisms to achieve the goal of mutual cooperation in defence and security matters.⁴ The operationalization of this Defence Pact and the implementation of the Protocol, a Strategic Indicative Plan of the Organ (SIPO) to identify political and security challenges in the region and provide adequate operational responses to them, were subsequently implemented.

The collective security program of the Intergovernmental Authority on Development (IGAD). The Agreement establishing the Intergovernmental Authority on Development (IGAD) adopted on 21 March 1996 in Nairobi, Kenya, was originally designed to coordinate the efforts of Member States to combat drought and desertification, the main objective of its predecessor, the Intergovernmental Authority on Drought and Development. (IGADD), created in 1986 by the six East African countries (Djibouti, Ethiopia, Kenya, Somalia, Sudan and Uganda) affected by the drought. The recurrent conflicts in the Horn of Africa have led the sub-regional organization, concerned with the development of its Member States, to rethink its priorities, especially in the field of peace and security.

The Agreement establishing the IGAD, in Article 18A, stipulates the competence of the Organization in matters of peace and security. In fact, Member States have committed themselves to taking all necessary collective measures to eliminate any action that would compromise peace and security to create a mechanism responsible for the peaceful settlement of their dispute and to accept IGAD's priority competence in resolving these disputes. The launch in October 2005 of a peace and security strategy that was to enable the development and harmonization of national security initiatives made it possible to develop a certain collective security structure in the Horn of Africa, despite the lack of a specific agreement on mutual defence.

Defence Program of the Economic Community of Central African States (ECCAS). Established by the Treaty of Libreville signed on October 18, 1983, following the Lagos Plan by its ten founding members, the Economic Community of Central African States first promoted the goal of regional integration as a factor of economic performance.⁵ Entering into force on 18 December 1984, the ECCAS Treaty has long been limited to its vision of economic integration.

Inoperative between 1992 and 1997 due to the numerous conflicts in the subregion that undermined its activity, the ECCAS resumed its activities after the 1998 Libreville Summit. Realizing the negative impact of the numerous conflicts on development and integration, the ECCAS revised its objectives considering the maintenance of regional peace and security. The 1999 Malabo Summit

---

¹ Protocol on Politics, Defense and Security Cooperation, SADC, 14.08.2000 [online] <https://www.droitafricain.net/files/SADC-Protocol-on-Politics-Defence-and-Security-Cooperation-14-August-2001.pdf> (accessed 25.01.2021), art. 2.d.

² Idem, art. 2.f.

³ Idem, art. 2.h.

⁴ SADC'S Mutual Defence Pact, 08.2003, art. 2.

[online] https://www.sadc.int/files/2913/5333/8281/SADC_Mutual_Defence_Pact2003.pdf (accessed 18.01.2021)

⁵ Groupe de recherché et d'information sur la Paix (GRIP), Architecture et contexte sécuritaire de l'espace CEMAC-CEEAC. En: Observatoire pluriannuel des enjeux sociopolitiques et sécuritaires en Afrique équatoriale et dans les îles du golfe de guinée, 25.02.2014, 32 p. [online] <https://grip.org/architecture-et-contexte-securitaire-de-lespace-cemac-ceeac/> (accessed 25.01.2021)

made it possible to identify key axes related to security and, tangentially, conflict prevention, and made it possible to lay the foundations for a sub-regional architecture of peace and security conducive to the development of collective security in the region.

The establishment of a Council for Peace and Security in Central African (COPAX) under the Protocol adopted by the ECCAS Member States on 24 February 2000 reflects the will to effectively combat insecurity for Member States and in particular to prevent possible conflicts.

The technical and political oversight bodies¹ provided for in this Protocol enable the ECCAS to develop an institutional structure through which Member States can provide political and military responses to new crises and contribute to conflict prevention.² Two military means are used to implement this prevention objective in Central Africa: the Central African Early Warning Mechanism (MARAC) and the Multinational Force of Central Africa (FOMAC).³

As early as 8 July 1996, the Member States of the ECCAS undertook, through the Non-Aggression Pact, to cooperate with the United Nations in resolving security issues in Central Africa. The purpose of this pact was to prohibit the use of force in their mutual relations. However, the Mutual Assistance Pact between Member States, ECCAS,⁴ serves as a tool for preventive military cooperation in the field of collective security. Adopted at the same time as the Protocol on the creation of COPAX, it contributes to the operational establishment of FOMAC.

Regulatory provisions for ensuring peace and security within the African Union. The urgency of certain situations and the rapid reaction they require really commit the AU to avoid any institutional procrastination, but also a possible veto of the Security Council. Article 17 of the Protocol relating to the Establishment of the Peace and Security Council (PSC) regulates the responsibility of the Peace and Security Council for the maintenance of international peace and security, but addresses the relations between the two entities as cooperation and not of subordination. The prior authorization of the Security Council is not expressly regulated, as it is mentioned in Chapter VIII of the Charter.

The autonomy of the Peace and Security Council is such a priority that the United Nations is reduced to a mere financial, logistical and military assistant for the Union's activities in maintaining peace, security and stability in Africa. However, the unambiguous nature of the provisions governing relations between the UN and regional organizations through Chapter VIII of the Charter favours the autonomous nature of these regional organizations in terms of peacekeeping, which in some cases may confine themselves to simply informing the Security Council of its actions in accordance with Chapter VII of the Charter.

With regard to the AU, the provisions of Article 17 of the Protocol concerning the establishment of the Peace and Security Council do not create difficulties, as it recognizes the main responsibility of the Security Council in the field of peacekeeping. However, Article 4 (h) of its Constitutive Act, which confers on the Union the right to intervene in the territory of one of its Member States for the purpose of preventing or combating war crimes, genocide or crimes against humanity, to a certain extent, the competence of the continental organization with regard to intervention. However, the implementation of this provision is limited.

If this option given to the Union is perfectly in line with its objectives of maintaining peace and security on the continent, it seems to be limited only if unconstitutional governance does not cooperate with the organs of the Union in restoring constitutional order.

---

¹ The Conference of Heads of State and Government of the Member States and the supreme body of the Council and the Council of Ministers.

² International Crisis Group, Implementing the Peace and Security Architecture: Central Africa, Africa Report N°181, 07.11.2011. [online] <https://www.crisisgroup.org/africa/central-africa/implementing-peace-and-security-architecture-i-central-africa> (accessed 25.01.2021)

³ Groupe de recherché et d'information sur la Paix (GRIP), Architecture et contexte sécuritaire de l'espace CEMAC-CEEAC. En: Observatoire pluriannuel des enjeux sociopolitiques et sécuritaires en Afrique équatoriale et dans les îles du golfe de guinée, 25.02.2014, p. 17. [online] <https://grip.org/architecture-et-contexte-securitaire-de-lespace-cemac-ceeac/> (accessed 25.01.2021).

⁴ Mutual Assistance Pact between Member States, ECCAS, 24.02.2000. [online] <https://www.droitcongolais.info/files/0.42.02.00-Pacte-d-assistance-mutuelle-du-24-fevrier-2000-entre-les-Etat-membres-de-la-CEEAC.pdf> (accessed 25.01.2021).

The embryonic action of early prevention and early warning mechanisms does not allow early detection of coups. In its Decision to prevent unconstitutional changes in state power, the Union warns states that they are tempted to reform their Constitution to obtain gains in favour of local leaders over the risks of tension or even armed conflict that this could cause.¹ In the same decision, the Conference “emphasizes the need to strengthen the anticipation capacity of the AU, through a much more dynamic direct preventive action.”² To the extent that acts (electoral fraud, unlawful constitutional amendment) that could provoke coups are not necessarily unknown to the Union, it may exercise the right to intervene in certain states to prevent their occurrence and to prevent escalation of violence. It could also rely on ACDEG in this regard.³ The goal of ensuring peace and security would have been met more effectively.

So far, the AU has only intervened militarily in the Comorian Republic at the request of the central government to exclude the illegitimate government led by Mohamed Bacar on Anjouan Island. This local leader decided to retire and to maintain power on the island, in violation of all decisions issued by the central government of the Comoros Union and the AU Electoral and Security Assistance Mission in Comoros (MAES).⁴ This preventive AU intervention immediately made it possible to keep the peace on Anjouan Island and made it possible to end the secessionist ambitions of the Anjouan government.⁵

AU Non-Aggression and Common Defence Pact. The AU Non-Aggression and Common Defence Pact is based on the draft originally proposed by Congolese President Denis Sassou N'guesso⁶ and provisionally rejected in favour of the Solemn Declaration on a Common African Defence and Security Policy. Following tough negotiations, the AU Non-Aggression and Common Defence Pact was adopted.⁷ Believing that the time had come for Africa to prevent and manage conflicts through African collective, diplomatic or military measures, the Congolese president proposed an exclusively African response to intra- and extra-state aggression.

Based on the Constitutive Act of the AU⁸ and the Protocol relating to the Establishment of the PSC,⁹ the Pact will be adopted in 2005 by the Assembly of the Union. It defines aggression as “the use, of armed force or any other hostile act by a State, a group of States, an organization of States or non-State actor(s) or by any foreign or external entity, against the sovereignty, political independence, territorial integrity and human security of the population of a State Party to this Pact, which are incompatible with the Charter of the United Nations or the Constitutive Act of the African Union.”¹⁰ Developing the concept of mutual defence, the States Parties to the Pact have committed themselves

¹ Decision on the prevention of unconstitutional changes to manage such situations. Assembly/AU/Dec.269(XIV), point ii (a), p.2 [online] <https://www.peaceau.org/uploads/assembly-au-dec-269-xiv-e.pdf> (accessed 25.01.2021).

² Idem

³ African Charter on Democracy, Elections and Governance ACDEG, art. 24 [online] http://archive.ipu.org/idd-E/afr_charter.pdf (accessed 25.01.2021)

⁴ AU Peace and Security Council, Communiqués on the situation in the Comoros, 87e (13 août 2007 Doc. Rév. 1 PSC/PR/Comm(LXXXVII)); AU Peace and Security Council, Communiqués on the situation in the Comoros, 102e (26 novembre 2007 Doc. PSC/PR/Comm(CII)); AU Peace and Security Council, Communiqués on the situation in the Comoros, 124e (30 avril 2008 Doc. PSC/PR/Comm(CXXIV)) Réunions, Addis-Abeba (Éthiopie).

⁵ TAGLIONI F., L'île d'Anjouan figure de la balkanisation de l'archipel des Comores. In: EchoGéo [online] <http://echogeo.revues.org/7223> (accessed 12.01.2021)

⁶ N'GUESSO D. S., Pour un Pacte panafricain contre l'agression. In: Géopolitique africaine, Nr. 10, 2003/4, p.29.

⁷ AU Non-Aggression and Common Defense Pact, 4th Ordinary Session, Abuja (Nigeria), January 31, 2005, [online] <https://au.int/sites/default/files/treaties/37292-treaty-0031 - african union non-aggression and common defence pact e.pdf> (accessed 12.01.2021)

⁸ African Union Constitutive Act of the African Union. 11.07.2000, Lome, Togo, art. 4 (d). [online] https://au.int/sites/default/files/pages/34873-file-constitutiveact_en.pdf (accessed 28.12.2020)

⁹ Protocol Relating to the Establishment of the AU Peace and Security Council. 26.12.2013, art. 7(h). [online] <https://www.peaceau.org/uploads/psc-protocol-en.pdf> (accessed 15.10.2019)

¹⁰ AU Non-Aggression and Common Defense Pact, 4th Ordinary Session, Abuja (Nigeria), January 31, 2005, art. 1 (c). [online] <https://au.int/sites/default/files/treaties/37292-treaty-0031 - african union non-aggression and common defence pact e.pdf> (accessed 12.01.2021)

to reacting individually or collectively against any aggression or threat of aggression.¹ In anticipation of an African army and the successful political and economic integration of the continent, States Parties have committed themselves to combining their efforts to create and operationalize, as soon as possible, the African waiting force.

Very ambitious, the pact treats security in its broadest sense, not being limited to the traditional approach of the state by placing the individual at the centre of peacekeeping and turning human security into a fundamental goal of the pan-African program.

As APSA is based on a principle of subsidiarity that makes the Regional Economic Communities a pillar in maintaining peace and recognizes their competence in certain conflict situations, their involvement in collective security is important in sharing the tasks between the African Union and these structures.

Solemn Declaration on a Common African Defence and Security Policy. The idea of an Africa-specific defence mechanism is not the work of the AU. As early as 1958, Kwamé Nkrumah proposed the establishment of an African high command and an African military legion. This proposal remained intact, to the point where, confronted with state sovereignty, jealously defended by members of the late OAU, the embryonic common defence policy was limited to a Commission of Mediation, Conciliation and Arbitration² as well as a Defence Commission.³

Gradually engaged in a peace and security process in Africa and facing renaissance conflicts in some of its subregions, the OAU has developed a symbolic institutional framework through the creation of the Central Body and integrated into the Mechanism for Conflict Prevention, Management and Resolution in 1993. The functional weakness of this mechanism can be diminished by a strong political will and a lack of appropriate financial, structural, material and human resources. This structural weakness will be addressed by the structural change operated by the AU by transforming the PSC into the central body of the mechanism adopted in Cairo.⁴

Reaffirming “their determination to equip the Union with the necessary decision-making capacity to ensure effective management of the political and military crisis in order to protect peace and strengthen the security of the African continent at all levels, including the elimination of conflicts”, the State and Government Heads of the Member States of the Union will solemnly adopt a common African defence and security policy in 2004⁵ in order to harmonize their collective efforts to prevent conflicts and to avoid the continued fragmentation of regional non-aggression pacts.

African Capacity for Immediate Response to Crises (ACIRC). The French intervention in Mali in 2012 greatly influenced the AU in its approach to conflict prevention and its ability to deploy an autonomous peacekeeping force. The establishment of an African Capacity for Immediate Response to Crises (ACIRC) was thus approved by the Heads of State and Government meeting in Addis Ababa on the occasion of the fiftieth anniversary of the AU. Responding to numerous failures in operationalizing the ASF, ACIRC aims to be simpler but more responsive in its action and objectives.

The ACIRC concept thus aims to make the African Union “more reactive, more capable and more coherent, making possible the rapid response to crises with military means put at the service of a political decision”. Unlike the ASF, which consists of civilian and military components,⁶ ACIRC is intended to be composed exclusively of military personnel (1,500 out of a total contingent of 5,000 soldiers) ready to be deployed within 10 days and with a range of 30 days operation. The objective for

---

¹ Idem, art. 4.

² Charter of the Organization of African Unity, Addis Ababa, Ethiopia 25.05.1963, art. XIX [online] https://au.int/sites/default/files/treaties/7759-file-oau_charter_1963.pdf (accessed 28.12.2020)

³ Idem

⁴ LECONTE D., Le Conseil de paix et de sécurité de l'Union Africaine, clef d'une nouvelle architecture de stabilité en Afrique? In: Afrique Contemporaine N° 212, 2004/4, p. 131-162.

⁵ Solemn Declaration on a Common African Defense and Security Policy, Ext/Assembly/AU/3/(II), Syrte (Libye), 27-28.02.2004. [online] <https://www.peaceau.org/en/article/solemn-declaration-on-a-common-african-defence-and-security-policy> (accessed 28.12.2020)

⁶ Protocol Relating to the Establishment of the AU Peace and Security Council. 26.12.2013, art. 13.1 [online] <https://www.peaceau.org/uploads/psc-protocol-en.pdf> (accessed 15.10.2019)

this effective, robust and credible desired force is to carry out long-term and limited-purpose operations, or to help carry out sustainable operations under the auspices of the AU and/or the UN on a larger scale.¹

By creating this ACIRC, the AU finally returns to the initial idea that had been developed in the Framework Document, namely the establishment of a Rapid Deployment Capability (RDC) in an emergency situation. Less expensive, less demanding in terms of labour, it could not suffer from the same defects as the ASF² and is designated for the observation centres of the different sub-regional structures, for each determined operation. Strictly speaking, only the reluctance of states to contribute with national troops could hinder the proper functioning of ACIRC.

The major brake in the form of the cost inherent to the institution of the collective regional security, certainly suffers from external constraints strongly marked by programs initiated in Africa, but it now seems impossible for Africa to give it up and the AU seems to have found a transitional measure to offer Africa, in the short term, an operational tool for the collective security³ and the prevention of armed conflict.

For the purposes of this analysis, the events in Congo can be conventionally differentiated into four periods. The first period, from March 1993 to June 1996, the last years of President Joseph-Désiré Mobutu's power, in which violations were committed due to the failure of the democratization process and the devastating consequences of the Rwandan Genocide, especially in the provinces of North Kivu and South Kivu. The second period, which runs from July 1996 to July 1998, concerns violations committed during the first war and during the first fourteen months of the regime established by the President Laurent-Désiré Kabila. The third period between the outbreak of the second war in August 1998 and the death of President Kabila in January 2001. Finally, the last period of progressive respect for the ceasefire along the front line and the acceleration of peace negotiations for the launch of the transition, 30 June 2003.

In order to intervene to ensure peace and security within the Congolese state, the UN Security Council has issued a series of resolutions which have been the basis for building and shaping the mandate and rules of engagement depending on the field situation of the peacekeeping operation in Congo (MONUC).⁴

Throughout its development, MONUC's mandate has been regularly adapted due to changes in the national political context. Although MONUC has gradually evolved into a peacekeeping, peace consolidation and peacebuilding mix, with civil protection as an absolute priority, the mission has come a long way. In 1999, the Security Council authorized the deployment of MONUC to restore peace, as a new war threatened the Great Lakes Region. With only 500 military observers (MILOB) at its disposal, MONUC was set up as a traditional Chapter VI peacekeeping mission to comply with and monitor the Lusaka Ceasefire Agreement.

UN Security Council Resolutions 1289 (2000) and 1291 (2000) tend to be seen as the foundations of a new peacekeeping doctrine, providing more robust mandates for UN peacekeeping operations. These resolutions gave the United Nations Mission in Sierra Leone (UNAMSIL) and the United Nations Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC) the power to use violence to

---

¹ Report of the Chairperson of the Commission on the operationalisation of the Rapid Deployment Capability of the African Standby Force and the establishment of an "African Capacity for Immediate Response to Crises" 29.04.2013, p. 7 [online] <https://au.int/sites/default/files/speeches/25318-sp-auc-report-cp-cdr-faa-26-04-2013-rev30.pdf> (accessed 28.12.2020)

² GNANGUENON A., La mise en œuvre de la force africaine en attente, à l'épreuve de la relation UA/CER. In: FAU-NOUGARET M., IBRIGA L. M., L'Architecture de paix et de sécurité en Afrique. Bilan et perspectives, p. 189.

³ Report of the Chairperson of the Commission on the operationalisation of the Rapid Deployment Capability of the African Standby Force and the establishment of an "African Capacity for Immediate Response to Crises" 29.04.2013, p. 8 [online] <https://au.int/sites/default/files/speeches/25318-sp-auc-report-cp-cdr-faa-26-04-2013-rev30.pdf> (accessed 28.12.2020)

⁴ UNSC Resolution 260; UNSC Resolution 1279; UNSC Resolution 1289; UNSC Resolution 1291; UNSC Resolution 1304; UNSC Resolution 1484; UNSC Resolution 1493; UNSC Resolution 1565; UNSC Resolution 1592; UNSC Resolution 1596; UNSC Resolution 1794; UNSC Resolution 1797; UNSC Resolution 1843; UNSC Resolution 1856; UNSC Resolution 1857; UNSC Resolution 1906; UNSC Resolution 1925.

protect its mandate. Both resolutions were innovative, in that the Security Council introduced the notion of “imminent threat”, which allowed members of the mission to protect civilians “from the imminent threat of physical violence”. However, it remained unclear under what circumstances these actions apply and what level of force should be used to protect civilians. However, the inclusion of the phrase “imminent threat” has increased the level of security of civilians.

Like UN Resolutions 1289 and 1291, the Brahimi Report, named after Algerian diplomat Lakhdar Brahimi, triggered developments towards more robust UN peacekeeping operations. Thus, the group established that traditional peacekeeping operations have become obsolete, referring to previous failed operations. Therefore, Brahimi suggested the following: “There are situations in which the peacekeeping forces not only should have the right, but are even morally obliged to use force.”

Due to the complex conflict environment in which the peacekeeping mission operated, MONUC rapidly evolved into a more robust Chapter VII operation. Although the Second Congo War officially ended in April 2003 with the signing of the Sun City Agreements and a transitional government was installed, the conflict continued in the east of the country.

Indeed, in 2003 and 2004 MONUC faced two serious protection crises around Bunia (Ituri) and Bukavu (South Kivu). Although the mission was mandated to “protect civilians from the imminent threat of physical violence”, the peacekeeping forces failed to protect the population and this led to the first anti-MONUC protests. However, both crises served as a challenge, as the international community realized that the 2006 elections would not take place unless the mandate of the mission had been adapted.

In 2007, the Security Council repeatedly reiterated its call on the Congolese authorities “to implement a verification mechanism that takes into account, when selecting candidates for official positions, in particular for important posts in the armed forces, the national police and other security services, the actions of those who have violated the provisions of international humanitarian law and international human rights law.”¹

Similarly, in March 2009, the seven special thematic procedures on technical assistance to the Government of the DRC stated in reports that: “The Government should without delay sanction those who have committed serious human rights violations. In addition, the Government and its main partners in the security reform should establish a comprehensive verification mechanism with sufficient resources, through which each officer can be subjected to a thorough investigation into human rights compliance and the capacity to command, in accordance with the principles of international humanitarian law and the values set out in the DRC Constitution. Candidates who have not passed this test will be excluded and their names will be blacklisted which would prevent them from accessing military, police and intelligence services, and the international community must provide technical assistance in this process by providing specialized international staff and the necessary resources.”²

The expert group for the DRC called in the text of the recommendations issued that the DRC Government should set up “a mechanism for individual investigations into FARDC officers in the field of human rights.”³

The construction of such a process is strongly supported by Congolese civil society. The Security Council considers that such a measure is necessary to break the cycle of impunity that has always surrounded the security forces in the DRC and that a real SSR cannot lead to lasting results if the security forces are not cleaned up.

Unfortunately, no discussion has been officially initiated by the Congolese authorities so far, as part of these reforms, on a possible consolidation process, neither for the police nor for the army. The proposal by some international partners to include verification in police reform has met with strong opposition from Congolese actors.

---

¹ UNSC Resolution 1794.

² UN, General Assembly, Human Rights Council, Technical Assistance and Capacity-Building. Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country. A/HRC/10/59, 05.03.2009, par. 97.

³ UN, Security Council, Interim report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo. S/2009/253, 18.05.2009

In response to the situation in the country, the UN Security Council announced on 28 March 2013 that it would take a regional initiative to deploy an intervention brigade in the DRC to conduct offensive operations and to neutralize and disarm rebel groups.¹ The Council authorized the deployment of the first combat force and a change in peacekeeping operations. Although not the first lethal force permit, it is a shift from peacekeeping operations to peace enforcement or peacebuilding operations in the region.

The strategy of deploying a military force to engage offensively against rebel groups in the eastern DRC was conceived and agreed by the African regional powers at the International Conference on the Great Lakes Region (ICGLR) in July 2012. The group was planned as a neutral intervention force of about 3,500 soldiers (mostly from the South African Development Community or SADC), who conduct offensive operations to defend civilians and neutralize and disarm rebel groups, as agreed by the ICGLR.²

However, it was not feasible for the operation to be conducted only by ICGLR countries. The cost of deployment has been estimated at about \$ 100 million, the regional body has no experience deploying on this scale, and observers believe it is still far from being able to implement an intervention force of this level in the region.

The mandate and the rules of engagement are two essential components of a UN peacekeeping mission. The mandate of a peacekeeping operation determines the extent to which members of the peacekeeping operation should take an active stance on the ground. An important difference should be made between a mandate under Chapter VI or under Chapter VII. Under a mandate based on the provisions of Chapter VI, the use of force is severely limited. Mandates issued under Chapter VII require stronger interventions.

When we talk about the mandate, we also refer to the objectives expressed in it. These objectives must be clear, appropriate and feasible. A mandate is always based on a diagnosis of conflict. In other words, a successful mandate is determined by a good diagnosis. Poor diagnosis can lead to a vague mandate with vague objectives. Disagreement in the Security Council can also lead to a vague mandate, with various interpretations. Too liberal interpretation of a mandate can have catastrophic consequences.

In addition, problems arise when the situation on the ground does not match the given mandate or if there are insufficient resources to fulfil the mandate. The reason why the mandate is not always adapted to the situation on the ground is determined by the difference between the political and military components in maintaining the peace of the United Nations. The mandate and the rules of engagement should not only be robust enough, but the troops and especially their leaders must have the will to fulfil the given mandate. Otherwise, a Chapter VII peacekeeping operation risks becoming an observation mission.³

The current political context in the DRC is unprecedented, as we can see the first political transition in the DRC since the country's independence in 1960 and the election of Congo's first president, Joseph Kasa-Vubu. The presidential elections in December 2018 gave rise to a political alternation with the accession to power of Félix-Antoine Tshisekedi in January 2019, after 18 years of the regime of Joseph Kabila, the former president of the DRC.

Since January 2019, positive signs have been observed to calm the political situation and initiate democratic reforms, with the release of several political prisoners. A coalition government made up of members of Félix Tshisekedi's coalition, CACH and the Common Front for Congo (FCC) of former President Joseph Kabila, was sworn in at the end of August 2019.⁴

¹ UN Security Council, "Intervention Brigade' Authorized as Security Council Grants Mandate Renewal," UN Doc. SC/10964, March 28, 2013 [online] <https://www.un.org/press/en/2013/sc10964.doc.htm> (accessed 28.12.2020)

² NKALA Oscar, Uganda Pleads for UN Support for Deployment of 4000 Strong Neutral Force in Eastern DR Congo. In: The Daily Journalist, October 17, 2012, [online] <http://thedailyjournalist.com/world/uganda-pleads-for-un-support-for-deployment-of-4000-strong-neutral-force-in-eastern-dr-congo/> (accessed 28.12.2020)

³ CAMMAERT, P. A peacekeeping commander's perspective. In: Rusi Journal, 2008, Nr. 153, p. 70

⁴ Rapport d'analyse. MONUSCO, 20 ans de présence en République démocratique du Congo. Quelles priorités pour son prochain mandat? 40 p. [online]

Qualifying the situation in Mali

The political and security situation in Mali was marked by the signing of the Agreement for Peace and Reconciliation in Mali in 2015. However, the Agreement did not end all armed confrontations, they intensified in certain regions and new belligerents emerged. Only certain armed confrontations effectively ceased.

Thus, from 2012 to 2015, the regular army in Mali was engaged in a non-international armed conflict against the National Movement for the Liberation of Azawad (MNLA). In view of the military operations carried out by the MNLA and, in particular, its takeover of some localities in northern Mali in 2012, the conditions for the existence of a non-international armed conflict between the regular state army and the MNLA were met.

After the signing of the Peace Agreement, there was practically no confrontation between the Malian army and the MNLA,¹ so the conflict seems to have ceased. On the other hand, several armed actors are still involved in armed confrontations whose intensity seems high enough to justify the applicability of international humanitarian law. The essence of these violent acts makes the Malian forces and their supporters (especially the Barkhane forces and some of the signatories to the Peace Agreement) against the various radical Islamist groups present in northern and central Mali.

The Malian context is also marked by inter-community violence. Based on publicly available information, none of these confrontations appear to correspond to an international armed conflict, as they do not take place between states as belligerent parties.

Consequently, the situation in Mali is characterized by the existence of several non-international armed conflicts, as well as by violence that does not reach this threshold necessary to be qualified as an armed conflict. It should be noted that, as in many other situations, achieving the legal status of the situation in Mali is complicated by at least three factors relating to the establishment of the facts. First, it is difficult to assess the degree of organization of certain armed groups. Second, it is often difficult to identify the perpetrators of violent acts when they are not claimed and therefore to attribute them to a belligerent party. Third, the targets of certain groups are multiple: they are not only Malian or international forces, but also traditional authorities and local leaders or members of the civilian population.²

In these circumstances, it is not always easy to determine who the target entity is in the end and therefore to qualify as a belligerent party within the meaning of International Humanitarian Law.

The 2015 Peace Agreement did not end clashes between all signatory armed groups. Thus, in 2016 and 2017³ there were numerous acts of hostility, which led the UN Secretary General to note, in early 2018, the existence of frequent tensions between the two signatory coalitions, which sometimes led to breaches of the agreement for fire and o armed clashes cessation.⁴ Thus, in July 2017, there were heavy clashes between GATIA (Self-Defence Group of Imghad Tuaregs and Allies) and a group identified as belonging to the CMA (Coordination of Azawad Movements), which caused loss of life and injuries on both sides. In May 2019, rivalries for control of the city of Talataye in the Gao region, a strategic crossroads for these movements, would have led to clashes between the MSA (Movement for the Salvation of Azawad) and CMA groups.⁵

The intensity of the violence is measured by the loss of human lives on both sides, significant material damage, as well as the displacement of local populations in the city of Ménaka. These incidents led to the CMA taking over part of Talataye. It seems that the CMA and MSA clashed again

---

https://www.fidh.org/IMG/pdf/rapport_rdc_20_ans_mandat_monusco_no746f_fr_v2_pdf_print_au_12_de_c_2019.pdf
(accessed 28.12.2020)

¹ Rapport du groupe d'expert créé en application de la résolution 2374 (2017) du Conseil de sécurité sur le Mali, 9 août 2018, [online] <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/N1823299.DOC.pdf> (accessed 28.12.2020)

² TOBIE Aurélien, Le Centre Mali : Violences et Instrumentalisation croisées. In: SIPRI Insights on Peace and Security, Nr. 2017/5, 2017, p. 5.

³ BENCHERIF Adib, Le Mali post 'Accord d'Alger': une période intérimaire entre conflits et négociations. In: Politique africaine, Vol. 2, Nr. 150, 2018, p. 198

⁴ Report of the Secretary-General on children and armed conflict in Mali. 21.02.2018 (S/2018/136), note 64.

⁵ Armed Conflict Database of the International Institute for Strategic Studies (IISS), note 63 [online] <https://acd.iiiss.org/member/default.aspx>. (accessed 28.12.2020)

in June 2019 in the same area, causing loss of life.¹ There are other acts of violence attributed to these groups, which do not necessarily lead to direct confrontations.²

Implications of the intervention in Libya

While the African Union has made various calls for dialogue and been accepted by the Libyan regime, it seems that the international community has begun a seemingly impossible return to peace process with Colonel Gaddafi. This divergence of choice and action demonstrates one of the pitfalls of this “responsibility to protect” (R2P) and calls into question its necessity. The term “responsibility to protect” was first addressed in December 2001 in a special report requested by the Secretary-General of the UN International Commission on Intervention and State Sovereignty made by the Government of Canada.³

Adopted on 16 September 2005 at the United Nations World Summit, the Responsibility to Protect appears to be the key exception to the inability of the international community to act due to the principle of state sovereignty. First, all Member States have recognized their obligation to protect their populations from violent crime, genocidal crime, war crime and crimes against humanity.⁴ In accordance with the provisions of the Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, sovereignty thus appears as an inherent right of States, but which entails various responsibilities, in particular that of protecting its population against the aforementioned categories of crimes.⁵

In the case of Libya, R2P had as its main objective the protection of international morality and legality and provided for an area that excluded overflight and compliance with the arms embargo.⁶

This clearly calls into question the objectives of R2P and even more so the underlying principles. If in the case of Libya, the threshold of just cause⁷ cannot be proven, the precautionary principles that are to ensure the prevention of mass atrocities have not been respected. Neither the “good intention”, the general objective that should motivate any military intervention for protection, nor the other crisis prevention options that must precede the military intervention, the so-called “last resort”⁸ were discussed and applied. Therefore, Gaddafi's death calls for an end to the escalation of violence and a change in military intervention through dialogue as a means of resolving the Libyan conflict.⁹

The responsibility to protect, except for the principle of non-intervention in the internal affairs of States, can only be valid if it does not generate abuses. The use of a certain violence to put an end to another violence, contradicts its essence. Military intervention, whatever the need it generates, can hardly bear the zero risk of causing civilian deaths. The intervention to save and protect civilians has the effect of killing these civilians.¹⁰

This is certainly the whole ambivalence of the human being in a phenomenon that consists in the use of violence in the name of humanity,¹¹ but this phenomenon is specific to international relations in

¹ Idem.

² UNHCR, Rapport mensuel de monitoring de protection Nr. 04, Avril 2019 [online] <https://reliefweb.int/report/mali/rapport-mensuel-de-monitoring-de-protection-n-04-avril-2019> (accessed 13.11.2020)

³ EVANS G., SAHNOUN M. La responsabilité de protéger: Rapport de la Commission internationale de l'intervention et de la souveraineté des États. CIISE: 2001. 410 p.

⁴ UN, General Assembly, 2005 World Summit Outcome Document, A / 60 / L.1, 60th session 15.09.2005, p. 33 [online] https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf (accessed 13.11.2020)

⁵ EVANS G., SAHNOUN M. La responsabilité de protéger: Rapport de la Commission internationale de l'intervention et de la souveraineté des États. CIISE: 2001. 410 p.

⁶ UNSC, Resolution S / RES / 1970 (2011) of February 26, 2011

⁷ Rapport de la Commission internationale de l'intervention et de la souveraineté des États, La responsabilité de protéger. CIISE, 2001. 120 p.

⁸ Idem p. XII

⁹ CHARVIN R., Guerre de Libye et légalité internationale. In ANDERSSON N., LAGOT (D.) Responsabilité de protéger et guerres “humanitaires” : le cas de la Libye. L'Harmattan: 2012, p. 63-86.

¹⁰ CANTO-SPERBER M., L'idée de guerre juste. Éthique et philosophie morale. Paris: PUF, 2010, p. 108-109.

¹¹ JEANGENE VILMER J.-B., La guerre au nom de l'humanité : tuer ou laisser mourir, ouvrage issu d'une thèse de doctorat. Paris: PUF, 2012, p. 1.

the difficulty of remedying the effects of armed conflicts through a life-saving international intervention. If it cannot guarantee the success of the planned operation, international intervention is difficult to qualify as an effective tool in the context of conflict prevention.

For the institution that legitimizes it, the UN Security Council, it creates a paradox between the responsibility to protect and responsible protection.¹ The responsibility to protect, to strengthen the mechanism of preventive diplomacy, should therefore be considered in the primary stage of conflict prevention. This instrument should address the administration of solutions to the causes of conflicts such as ethnic, religious or economic factors, which may provoke or degenerate into military action. The responsibility to protect, in the context of the regionalization of the peacekeeping process, could be recognized absolutely and exclusively by regional organizations, even if the need to comply with the provisions of Chapter VII of the Charter of the United Nations would lead to *de facto* cooperation with the Security Council.

Illegal military intervention under the guise of a responsibility to protect thus does not meet the needs of early warning. In the worst case, it foreshadows an even more alarming situation than it should have prevented. The question of the appropriateness of authorized humanitarian intervention in Libya is really worth considering when one observes the permanent state of crisis in which this state is currently.

When the prevention of mass crime, which legitimizes the use of responsibility to protect, generates an even more violent conflict that lasts over time, this precaution does not really serve to prevent conflicts. The fall of the leader of the Libyan revolution generates much more uncertainty about the peace and security of Libya and the Sahel-Saharan sub-region. The settlement of the post-Gaddafi conflict was not addressed in the military intervention decreed by the United Nations Security Council,² while the AU continued to call for a diplomatic solution to the crisis, respect for territorial integrity and the right to self-determination of the Libyan people.³

This military position of the United Nations Security Council, supported by France, the United Kingdom and the United States, was against the diplomatic action proposed by the African Union.

The difficulties on the ground and the need for new international intervention, despite the expansion of the United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL),⁴ are thus highlighted in a crisis situation that was predictable.

The concept of “humanitarian intervention” is a formidable intellectual trap. As Susan Marks points out,⁵ while the adjective “humanitarian” encourages membership, the term “intervention” discourages the idea of analysing the role of power that intervenes before this process begins. If one intervenes, it is because he has not been there and does not bear any responsibility for the ailments he wants to cure. Between February and March 2011, the civil war that struck Libya gave rise to two United Nations Security Council resolutions.⁶ Beyond the particular nature of the military operation, the resolutions themselves are of undeniable interest. By default, this is the “responsibility to protect”, as set out in the outcome document of the 2005 World Summit, which appears in these resolutions. Resolution 1970 (2011), adopted unanimously, was a first step.

It establishes a reference to the ICC and, acting in accordance with Chapter VII of the Charter of the United Nations, the Security Council “urges the Libyan authorities to exercise the utmost restraint, to respect human rights and international humanitarian law, and to give international human rights observers access immediately in the country.”⁷

¹ BANNELIER K., CHRISTAKIS Th., Lost in translation ? Le Conseil de sécurité entre “responsabilité de protéger” et “protection responsable”. In BANNELIER-CHRISTAKIS K., CHRISTAKIS Th., LANFRANCHI M.-P., MALJEAN-DUBOIS S.), NORODOM A-Th., 70 ans des Nations Unies: quel rôle dans le monde actuel?, Paris: A. Pedone, 2014, p. 47.

² UNSC, Resolution S / RES / 1970 (2011) of February 26, 2011

³ African Union Peace and Security Council, PSC / PR / COMM.2 (CCLXV), 265th meeting, Addis Abeba (Ethiopia), March 10, 2011, and African Union Peace and Security Council, PSC / PR / BR.1 (CCLXVIII), 268th meeting, Addis Ababa (Ethiopia), 23 March 2011.

⁴ UNSC, Resolution 2009 (2011) S / RES / 2009 (2011), 16.09.2011.

⁵ MARKS Susan, State-Centrism, International Law, and the Anxieties of Influence. In Leiden Journal of International Law, Volume 19, June 2006, p. 339 – 347

⁶ UNSC, Resolution S / RES / 1970 (2011); UNSC, Resolution S / RES / 1973 (2011)

⁷ UNSC, Resolution S / RES / 1970 (2011) of February 26, 2011, art. 2 a).

But while recalling its attachment to Libya's sovereignty and independence, the Security Council also recalls that it is the responsibility of the Libyan authorities to protect the Libyan people and impose an arms embargo. As they have failed, Resolution 1973 (2011) goes further. It provides for a “no-fly zone” and authorizes Member States which have notified the Secretaries-General of the United Nations and the Arab League in this respect, acting in their national capacity or in regional organizations or arrangements, to take all necessary measures to flight ban.

It should be noted that the legal basis for this resolution is broad enough for various forms of intervention without the deployment of ground forces. Extensively interpreting the normative provisions, the military coalition carried out airstrikes beyond the combat zones. However, *a priori*, the Resolution does not in any way aim at the physical elimination of Colonel Gaddafi or the overthrow of his regime.¹

This abuse of power, intended to be limited, is provoking a real crisis of confidence, which makes it difficult to return the task of “responsibility to protect” to the Security Council.

As for Libya, it continues to be hampered by chaotic security and a democratic situation that is not conducive to its development. Intervention in Libya, on humanitarian grounds, in addition to being illegal because it did not meet the preconditions for the “responsibility to protect”, was therefore counterproductive in terms of conflict prevention.

In his Report on Early Warning, Assessment and the Responsibility to Protect,² the Secretary-General of the United Nations addressed the usefulness of the United Nations mechanisms for inter-institutional and interdepartmental coordination of preventive action, composed of 21 United Nations agencies, funds and departments. United, in the circulation and analysis of information for the prevention of genocide, war crimes, ethnic cleansing or crimes against humanity.

On the other hand, in some situations, such as Libya's “hasty” warning, it took precedence over early warning. This does not preclude the outbreak of such conflicts in the future and requires African states to consider building a continental military force, supported by the international community, that would be integrated into the African peace and security architecture and conflict prevention.

Bibliography:

Normative Acts

1. African Charter on Democracy, Elections and Governance ACDEG, 30.01.2007 [online] http://archive.ipu.org/idd-E/afr_charter.pdf (accessed 25.01.2021)
2. African Union Constitutive Act of the African Union. 11.07.2000, Lome, Togo. [online] https://au.int/sites/default/files/pages/34873-file-constitutiveact_en.pdf (accessed 28.12.2020)
3. Charter of the Organization of African Unity, Addis Ababa, Ethiopia 25.05.1963 [online] https://au.int/sites/default/files/treaties/7759-file-oau_charter_1963.pdf (accessed 28.12.2020)
4. Mutual Assistance Pact between Member States, ECCAS, 24.02.2000. [online] <https://www.droitcongolais.info/files/0.42.02.00-Pacte-d-assistance-mutuelle-du-24-fevrier-2000-entre-les-Etat-membres-de-la-CEEAC.pdf> (accessed 25.01.2021)
5. Non-aggression and Defence Assistance Agreement of 9 June 1977 concluded in Abidjan (Ivory Coast) on June 9, 1977 by the Heads of State and Government of CEA0 and Togo. [online] <https://www.yumpu.com/fr/document/view/21436675/non-aggression-and-defence-assistance-agreement-of-9-june-1977> (accessed 25.01.2021)
6. Non-Aggression and Common Defence Pact, 4th Ordinary Session, Abuja (Nigeria), January 31, 2005, [online] https://au.int/sites/default/files/treaties/37292-treaty-0031_-_african_union_non-aggression_and_common_defence_pact_e.pdf (accessed 12.01.2021)

¹ NABLI Béligh, L'intervention en Libye à l'épreuve du principe de légalité, Institut de relations internationales et stratégiques, 20.06.2011 [online] www.iris-france.org/43198-lintervention-en-libye-a-lepreuve-du-principe-de-legalite (accessed 13.11.2020)

² Report of the Secretary-General: Early warning, assessment and the responsibility to protect 14.07.2010, doc. A/64/864 [online] <https://www.un.org/ruleoflaw/files/SGReportEarlyWarningandAssessmentA64864.pdf> (accessed 13.11.2020)

7. Protocol Relating to the Establishment of the AU Peace and Security Council. 26.12.2013 [online] <https://www.peaceau.org/uploads/psc-protocol-en.pdf> (accessed 15.10.2019)
8. Protocol relating to the Mechanism for Prevention, Management, Conflict Resolution, Peacekeeping and Security, ECOWAS Executive Secretariat, December 10, 1999, Lomé (Togo), [online] https://brill.com/view/journals/hrao/1/1/article-p653_.xml (accessed 25.01.2021)
9. Protocol on Politics, Defence and Security Cooperation, SADC, 14.08.200 [online] <https://www.droitafricain.net/files/SADC-Protocol-on-Politics-Defence-and-Security-Cooperation-14-August-2001.pdf> (accessed 25.01.2021)
10. SADC'S Mutual Defence Pact, 08.2003 [online] https://www.sadc.int/files/2913/5333/8281/SADC_Mutual_Defence_Pact2003.pdf (accessed 18.01.2021)
11. Solemn Declaration on a Common African Defence and Security Policy, Ext/Assembly/AU/3/(II), Syrte (Libye), 27-28.02.2004. [online] <https://www.peaceau.org/en/article/solemn-declaration-on-a-common-african-defence-and-security-policy> (accessed 28.12.2020)

Specialized Literature

12. ABASS, A., The new collective security mechanism of ECOWAS: innovations and problems. In: *Journal of Conflict and Security Law*, 2000, Nr. 2, p. 211-229.
13. Armed Conflict Database of the International Institute for Strategic Studies (IISS) [online] <https://acd.iiss.org/member/default.aspx>. (accessed 28.12.2020)
14. BENCHERIF Adib, Le Mali post 'Accord d'Alger': une période intérimaire entre conflits et négociations. En: *Politique africaine*, Vol. 2, Nr. 150, 2018, p. 179-201
15. BANNELIER K., CHRISTAKIS Th., Lost in translation ? Le Conseil de sécurité entre "responsabilité de protéger" et "protection responsable". In BANNELIER-CHRISTAKIS K., CHRISTAKIS Th., LANFRANCHI M.-P., MALJEAN-DUBOIS S.), NORODOM A-Th., 70 ans des Nations Unies: quel rôle dans le monde actuel?, Paris: A. Pedone, 2014 258 p.
16. CANTO-SPERBER M., L'idée de guerre juste. Éthique et philosophie morale. Paris: PUF, 2010, 124 p. CAMMAERT, P. A peacekeeping commander's perspective. In: *Rusi Journal*, 2008, Nr. 153, p. 68-71.
17. CHARVIN R., Guerre de Libye et légalité internationale. En ANDERSSON N., LAGOT (D.) *Responsabilité de protéger et guerres "humanitaires"* : le cas de la Libye. L'Harmattan: 2012, p. 63-86.
18. EVANS G., SAHNOUN M. La responsabilité de protéger: Rapport de la Commission internationale de l'intervention et de la souveraineté des États. CIISE: 2001. 410 p.
19. FAU-NOUGARET M., IBRIGA L. M., L'Architecture de paix et de sécurité en Afrique. Bilan et perspectives. 318 p.
20. Groupe de recherche et d'information sur la Paix (GRIP), Architecture et contexte sécuritaire de l'espace CEMAC-CEEAC. En: *Observatoire pluriannuel des enjeux sociopolitiques et sécuritaires en Afrique équatoriale et dans les îles du golfe de guinée*, 25.02.2014, 32 p. [online] <https://grip.org/architecture-et-contexte-securitaire-de-lespace-cemac-ceeac/> (accessed 25.01.2021)
21. GNANGUENON A., La mise en œuvre de la force africaine en attente, à l'épreuve de la relation UA/CER. In:
22. International Crisis Group, Implementing the Peace and Security Architecture: Central Africa, Africa Report N°181, 07.11.2011. [online] <https://www.crisisgroup.org/africa/central-africa/implementing-peace-and-security-architecture-i-central-africa> (accessed 25.01.2021)
23. JEANGENE VILMER J.-B., La guerre au nom de l'humanité : tuer ou laisser mourir, ouvrage issu d'une thèse de doctorat. Paris: PUF, 2012, 604 p.
24. LECONTE D., Le Conseil de paix et de sécurité de l'Union Africaine, clef d'une nouvelle architecture de stabilité en Afrique? In: *Afrique Contemporaine* N° 212, 2004/4, p. 131-162.
25. MARKS Susan, State-Centrism, International Law, and the Anxieties of Influence. In *Leiden Journal of International Law*, Volume 19, June 2006, p. 339 – 347
26. NABLI Béligh, L'intervention en Libye à l'épreuve du principe de légalité, *Institut de relations internationales et stratégiques*, 20.06.2011 [online] www.iris-france.org/43198-linterventionen-libye-a-lepreuve-du-principe-de-legalite (accessed 13.11.2020)
27. NKALA Oscar, Uganda Pleads for UN Support for Deployment of 4000 Strong Neutral Force in Eastern DR Congo. In: *The Daily Journalist*, October 17, 2012, [online] <http://thedailyjournalist.com/world/uganda-pleads-for-un-support-for-deployment-of-4000-strong-neutral-force-in-eastern-dr-congo/> (accessed 28.12.2020)
28. N'GUESSO D. S., Pour un Pacte panafricain contre l'agression. En: *Géopolitique africaine*, Nr. 10, 2003/4, p. 29.

29. OBI, C. I., Economic Community of West African States on the Ground: Comparing Peacekeeping in Liberia, Sierra Leone, Guinea Bissau, and Côte d'Ivoire", African Security, Vol. 2, Nr. 2-3, 2009, p. 119-135.
30. POSSIO, Th. S., Les évolutions récentes de la coopération militaire française en Afrique, Paris: Publibook, 2007, 456 p.
31. TAGLIONI F., L'île d'Anjouan figure de la balkanisation de l'archipel des Comores. En: EchoGéo [online] <http://echogeo.revues.org/7223> (accessed 12.01.2021)
32. TOBIE Aurélien, Le Centre Mali : Violences et Instrumentalisation croisées. En: SIPRI Insights on Peace and Security, Nr. 2017/5, 2017, 17 p.
33. YABI, G. O., Le rôle de la CEDEAO dans la gestion des crises politiques et des conflits: cas de la Guinée et de la Guinée Bissau, Edité par Friedrich-Ebert-Stiftung, Abuja: Bureau Régional, 2010. [online] <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/nigeria/07449.pdf> (accessed 25.01.2021)

Resolutions, decisions and reports of international organizations

34. AU Peace and Security Council, Communiqués on the situation in the Comoros, 87e (13 août 2007 Doc. Rév. 1 PSC/PR/Comm(LXXXVII)),
35. AU Peace and Security Council, Communiqués on the situation in the Comoros, 102e (26 novembre 2007 Doc. PSC/PR/Comm(CII)),
36. AU Peace and Security Council, Communiqués on the situation in the Comoros, 124e (30 avril 2008 Doc. PSC/PR/Comm(CXXIV)) Réunions, Addis-Abeba (Éthiopie).
37. AU, Decision on the prevention of unconstitutional changes to manage such situations. Assembly/AU/Dec. 269(XIV), 5 p. [online] <https://www.peaceau.org/uploads/assembly-au-dec-269-xiv-e.pdf> (accessed 25.01.2021)
38. UN, General Assembly, 2005 World Summit Outcome Document, A / 60 / L.1, 60th session 15.09.2005, 42 p. [online] https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf (accessed 13.11.2020)
39. UN, General Assembly, Human Rights Council, Technical Assistance and Capacity-Building. Combined report of seven thematic special procedures on technical assistance to the Government of the Democratic Republic of the Congo and urgent examination of the situation in the east of the country. A/HRC/10/59, 05.03.2009, par. 97.
40. UN, Security Council, Interim report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo. S/2009/253, 18.05.2009
41. UN Security Council, "Intervention Brigade' Authorized as Security Council Grants Mandate Renewal," UN Doc. SC/10964, March 28, 2013 [online] <https://www.un.org/press/en/2013/sc10964.doc.htm> (accessed 28.12.2020)
42. UNSG, Report of the Secretary-General on children and armed conflict in Mali. 21.02.2018 (S/2018/136)
43. UNHCR, Rapport mensuel de monitoring de protection Nr. 04, Avril 2019 [online] <https://reliefweb.int/report/mali/rapport-mensuel-de-monitoring-de-protection-n-04-avril-2019> (accessed 13.11.2020)
44. UNSC, Resolution S / RES / 1970 (2011) of February 26, 2011
45. UNSC, Resolution 2009 (2011) S / RES / 2009 (2011), 16.09.2011.
46. UNSC, Resolution S / RES / 1970 (2011) of February 26, 2011
47. Report of the Secretary-General: Early warning, assessment and the responsibility to protect
48. 14.07.2010, doc. A/64/864 [online] <https://www.un.org/ruleoflaw/files/SGReportEarlyWarningandAssessmentA64864.pdf> (accessed 13.11.2020)
49. Rapport de la Commission internationale de l'intervention et de la souveraineté des États, La responsabilité de protéger. CIISE, 2001. 120 p.
50. Rapport d'analyse. MONUSCO, 20 ans de présence en République démocratique du Congo. Quelles priorités pour son prochain mandat? 40 p. [online] https://www.fidh.org/IMG/pdf/rapport_rdc_20_ans_mandat_monusco_no746f_fr_v2_pdf_print_au_12_de_c_2019.pdf (accessed 28.12.2020)
51. Rapport du groupe d'expert créé en application de la résolution 2374 (2017) du Conseil de sécurité sur le Mali, 9 août 2018, [online] <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/N1823299.DOC.pdf> (accessed 28.12.2020)
52. Report of the Chairperson of the Commission on the operationalisation of the Rapid Deployment Capability of the African Standby Force and the establishment of an "African Capacity for Immediate Response

to Crises” 29.04.2013, 14 p. [online] <https://au.int/sites/default/files/speeches/25318-sp-auc-report-cp-cdr-ASF-26-04-2013-rev30.pdf> (accessed 28.12.2020).

**Copyright©CAUIA Alexandr,
ALABDULJABBAR Naif Jassim, 2021**

Contacts/Contacte/ Контакты:

CAUIA Alexandr,

Universitatea Libera Internaționala din Moldova,
52 Vlaicu Parcalab street, Chisinau,
MD-2012 Republic of Moldova
E-mail: cauia.alex16@gmail.com

ALABDULJABBAR Naif Jassim

Universitatea Libera Internaționala din Moldova,
52 Vlaicu Parcalab street, Chisinau,
MD-2012 Republic of Moldova
E-mail: alabduljabbar@gmail.com

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2021, Issue 1, Volume 16, Pages 72-83. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 02. 2021 Accepted: 15.05. 2021 Published: 30.06. 2021</p>
---	---

**RELAȚII INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ**

THE NORTHERN SEA ROUTE: REALITY AND PROSPECTS

СЕВЕРНЫЙ МОРСКОЙ ПУТЬ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

TRASEUL MARITIM NORDIC: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

**BROCKOVÁ Katarína* / BROCKOVA Katarina / БРОЦКОВА Катарина
LIPKOVÁ Ludmila** / LIPKOVA Ludmila / ЛИПКОВА Людмила**

ABSTRACT:

THE NORTHERN SEA ROUTE: REALITY AND PROSPECTS

The article deals with the Northern Sea Route, which has its long history, however its new development has begun with climate change. The global warming leads to the melting of glaciers. In the Arctic, global warming is several times faster than the average temperature rise on the planet. The melting of the ice sheet makes previously unavailable natural resources available to countries in the Arctic region. There are large deposits of minerals in the Arctic. The use of the Arctic Ocean as a transport artery is also important for the economy. Russia is building the Northern Sea Route as a complementary transport infrastructure to other international transport routes. The Northern Sea Route is currently used mainly for domestic transport, to a lesser extent for international transport of goods. To make full use of it, large investments are needed in infrastructure as well as in the construction of modern icebreakers that allow ships to navigate. The Northern Sea Route is increasingly becoming an engine of economic growth for the Russian Federation.

Keywords: Arctic, global warming, natural resources, Northern Sea Route.

JEL Classification: F29, F36, K33

РЕЗЮМЕ:

СЕВЕРНЫЙ МОРСКОЙ ПУТЬ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

В статье рассматривается Северный морской путь, имеющий многовековую историю, новое развитие которого начинается с изменения климата. Нагревание Земли приводит к таянию ледников. В Арктике глобальное потепление происходит в несколько раз быстрее, чем увеличение средней

---

* **BROCKOVA Katarina.** Doctor în drept, Profesor universitar asociat, Catedra drept internațional, Facultatea Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă). / **BROCKOVÁ Katarína.** PhD. In Law, Associate professor, Department of International Law, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic). / **БРОЦКОВА Катарина.** Кандидат юридических наук, доцент, Кафедра международного права, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия). **E-mail:** katarina@brocko.sk

** **LIPKOVA Ludmila.** Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia). / **Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.** Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic). / **ЛИПКОВА Людмила.** Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика). **E-mail:** lipkova@euba.sk

температуры на планете. Благодаря таянию ледникового покрова, ранее недоступные природные ресурсы становятся доступными для государств арктического региона. В Арктике находятся большие месторождения полезных ископаемых. Использование морей Северного Ледовитого океана в качестве транспортной артерии также важно для экономики. Россия строит Северный морской путь как дополнительную транспортную инфраструктуру к другим международным транспортным маршрутам. В настоящее время Северный морской путь используется в основном для внутренних перевозок, и только в меньшей степени для международных перевозок товара. Для его использования в полной мере, необходимы значительные инвестиции в инфраструктуру, а также в строительство современных ледоколов, которые позволяют осуществлять судовую навигацию. Северный морской путь все больше становится двигателем экономического роста Российской Федерации.

Ключевые слова: Арктика, глобальное потепление, природные ресурсы, Северный морской путь.

JEL Classification: F29, F36, K33

УДК: 327.39

REZUMAT:

TRASEUL MARITIM NORDIC: REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE

Articolul se referă la Ruta Maritimă Nordică, care are o istorie lungă, însă noua sa dezvoltare a început odată cu schimbările climatice. Încălzirea globală duce la topirea ghețarilor. În Arctica, încălzirea globală este de câteva ori mai rapidă decât creșterea medie a temperaturii de pe planetă. Topirea foii de gheață face ca resursele naturale indisponibile anterior să fie disponibile țărilor din regiunea arctică. Există depozite mari de minerale în Arctica. Utilizarea Oceanului Arctic ca arteră de transport este, de asemenea, importantă pentru economie.

Rusia construiește Ruta Maritimă Nordică ca o infrastructură de transport complementară altor rute de transport internațional. Ruta Maritimă Nordică este utilizată în prezent, în principal, pentru transportul intern, și într-o măsură mai mică pentru transportul internațional de mărfuri. Pentru a-l folosi pe deplin, sunt necesare investiții mari în infrastructură, precum și în construcția de spărgătoare de gheață moderne care permit navelor să navigheze. Ruta Maritimă Nordică devine din ce în ce mai mult un motor al creșterii economice pentru Federația Rusă.

Cuvinte-cheie: regiunea arctică, încălzirea globală, resurse naturale, Ruta Maritimă Nordică.

JEL Classification: F29, F36, K33

CZU: 327.39

1 Введение

Транспортировка товаров является важной частью международной и внутренней торговли. С активизацией участия новый экономик, особенно азиатских, таких как Южная Корея, Вьетнам, Китай и другие, которые все чаще используют свое сравнительное преимущество все еще дешевую рабочую силу, их экспорт трудоемких товаров в развитые страны увеличивается. По мере экономического развития увеличивается их потребление все большего количества полезных ископаемых, что приводит к увеличению объема международных грузовых перевозок.

Исторически государства искали оптимальные маршруты для международных перевозок товаров. Кроме тех дорог, которые использовали естественные природные условия, такие как сухопутные и водные (речные и морские пути), были также построены искусственные каналы. Для торговцев всегда было важно сокращать торговые пути. Крупным прорывом в мировом морском транспорте стало строительство двух каналов, сокративших морские сообщения на тысячи километров. Речь идет о Суэцком и Панамском каналах.

В настоящее время Китай является инициатором строительства Нового Шелкового пути. В рамках этой инициативы Китай строит новые автомобильные и железные дороги, а также модернизирует существующую инфраструктуру. С изменением климатических условий на планете, с нагреванием воздуха, лед вокруг Северного полюса тает, что позволяет увеличить пропускную способность по транспортировке товара по Северному морскому пути. Маршрут

по Северному морю в основном используется для внутренних грузовых перевозок в Российской Федерации. Лишь небольшая часть транспортируемого товара перевозится судами под флагами иностранных государств. Российские суда перевозят из арктической зоны товары, которые Россия экспортирует. В основном это полезные ископаемые и древесина. Непосредственно Северному морскому пути и будет посвящена наша статья.

2 Литературный обзор

Многие специалисты занимаются проблематикой Северного морского пути и публикуют свои работы на научных конференциях и в престижных журналах. В своей статье «The potential economic viability of using the Northern Sea Route (NSR) as an alternative route between Asia and Europe» Якоб Кронбах (Jacob Kronbach) и Мяоджу Лю (Miaoju Liu) рассматривают основные характеристики этого морского пути. Обращают внимание на его преимущества, заключающиеся в основном в сокращении транспортного расстояния от Дальнего Востока до европейской части России. В то же время они также отмечают нерешенные проблемы, связанные с необходимостью конструирования новых ледоколов, нерегулярными и более низкими скоростями перевозки по этому маршруту, проблемами навигации и т. д.¹

Данной проблематикой занимается и Максим Гутенев в статье «Северный морской путь в Арктической политике РФ». В своей работе автор рассматривает стратегию Российской Федерации в Арктике. Особое внимание уделяется сотрудничеству при развитии СМП с иностранными партнерами.²

Отметим также одного из словацких авторов Дороту Харакалеву (Dorota Harakaľová), которая в своей статье обратила внимание на проблему Арктики двух стран-членов Европейского Союза – Дании и Швеции. В статье автор рассматривает стратегию и интересы этих двух северных государств в зоне Арктики. В статье не рассматривается непосредственно проблема Северного морского пути, скорее экономические, политические, но особенно вопросы международного права, которыми эти два государства занимаются в арктическом регионе.³ В своем докладе на конференции «The Northern Sea Route: Is There Any Chance to Become the International Transport Corridor?» авторы Скрипнюк Д.Н., Киккас К.Н., Бободжанова Л.К., Лобатюк В.В. и Кудрявцева Р-Э.А. анализируют потенциал Северного морского пути как международного транспортного коридора.⁴

Автор Арсений Митько в своей статье «Освоение Арктики: проблемы и решения» анализирует проблемы связанные с освоением ресурсов Арктической зоны, как например удаленность от основных промышленных центров, высокую ресурсоемкость и зависимость от поставок из других регионов, отрицательные демографические процессы, отсутствие отечественных технических средств для поиска, разведки и освоения морских месторождений углеводородов, неразвитость инфраструктуры и др.⁵

3 Дискуссия

Арктика – самый северный регион Земли, сосредоточенный вокруг Северного полюса со значительными полярными характеристиками – климатическими, растительными, животными

---

¹ Lui M. – Kronbach J.: The potential economic viability of using the Northern Sea Route (NSR) as an alternative route between Asia and Europe, *Journal of Transportation Geography*, Vol. 18, Issue 3, May 2021, pp. 434-444. [On-line]: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0966692309001252>.

² Гутенев М.: Северный морской путь в арктической политике РФ. МЭМО, том 63, 2019, Но 1, с. 83-88. [On-line]: https://www.imemo.ru/index.php?page_id=1248&file=https://www.imemo.ru/files/File/magazines/meimo/01_2019/10_Gutenev.pdf.

³ Harakaľová D.: Arktické politiky a stratégie vybraných členských štátov Európskej únie – Dánsko a Švédsko, *Political science forum*, Vol. 7, No 2, Fall 2018, pp. 5-21.

⁴ Skripnuk D.F., Kikkas K.N., Bobodzhanova L.K., Lobatyuk V.V. and Kudryavtseva R-E.A. : The Northern Sea Route: Is There Any Chance to Become the International Transport Corridor? 2020. IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 434. [On-line]: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/434/1/012016>.

⁵ Митько А.: Освоение Арктики: проблемы и решения. *Neftegaz.RU*, No 11/2019.

и другими физическими особенностями. Площадь Арктики составляет около 27 миллионов кв. км.¹ Арктика – важный стратегический элемент внутренней и внешней политики всех приарктических государств – Канады, Дании, Финляндии, Исландии, Норвегии, России, Швеции, США. Её природные богатства важны для этих стран. Неарктические государства, такие как Франция, Германия, Нидерланды, Польша, Испания, Великобритания, Китай, Италия, Япония, Южная Корея, Сингапур и Индия, все больше проявляют экономический интерес к региону. Из-за сложных климатических условий Арктика по-прежнему остается одним из крупнейших экономически неиспользованных регионов мира.

4 Изменение климата

Глобальное потепление, которое является бесспорным, оказывает заметное влияние на окружающую среду. Перепады температуры следственно приводят к резким изменениям погоды.² Средняя температура в Арктике повышается быстрее, чем в других частях света. Температура на Земле повысилась в среднем на 0,8°C за последние 137 лет. В Арктике только за последнее десятилетие средняя температура повысилась аж на 0,75°C.³ Тают ледники на полюсах Земли, а поверхность льда в морях, реках и озерах сокращается. В 2020 году летний морской ледяной покров в морях акватории Севморпути сократился к сентябрю до рекордно низкого уровня (26 тыс. кв. км). «Быстрое сокращение началось в 2001 г. от площади 1400 тыс. кв. км в сентябре, которая в 2005 г. составила всего 200 тыс. кв. км. В последние 15 лет площадь льда в сентябре колебалась около 200-300 тыс. кв. км, что в 5-7 раз меньше, чем в 1980-х годах, а 2020 г. опустилась ниже, чем в рекордном 2012 г. (37 тыс. кв. км)»⁴. В некоторые годы здесь летом практически не бывает льда.

Изменение климата, связанное с глобальным потеплением, обычно оценивается как негативное явление, поскольку меняются условия жизни фауны, флоры и человека. С другой стороны, изменение климата также имеет положительный эффект. По мере повышения температуры на планете становятся доступными ранее недоступные источники полезных ископаемых. Это также позволяет осуществлять морские перевозки там, где почти круглый год расположен ледяной покров толщиной в несколько метров. Внушающее опасения глобальное потепление, которое приводит к таянию ледников в полярных регионах и угрожает побережьям континентов, принесет значительные экономические выгоды. Это существенно сократит морские пути между европейскими и дальневосточными портами. Эти преимущества, связанные с изменением климата, могут в первую очередь использовать приарктические государства. Вторичный положительный эффект это имеет и для других стран, которые также могут извлечь выгоду из международного сотрудничества со приарктическими государствами, используя новые транспортные маршруты или импортируя сырье, добытое в Арктике.

5 Маршрут Северного морского пути

Маршрут Северного морского пути может развиваться в двух частях Арктики: морях Северного Ледовитого океана на территории России и на территории Канады. Потенциальный морской путь в Канаду пролегает у Северо-Западного прохода.

Летом в Арктике значительно сокращается ледяной покров. Таящие ледники открывают дорогу торговым судам. Расширяются возможности внутренних перевозок товаров по северу России. Возникает новый транспортный маршрут между Европой и Азией. Северный морской путь – это прибрежная граница России, начинающаяся у Карских Ворот, следуя на западе в проливах архипелага Новая Земля, конечная точка которого бухта Провидения.

¹ Dunbar M., Barr W., Dumond Don E., Dunbar M. J., Ostenson N. A., Armstrong T. E., Ingold T. and B., J. Brian: Arctic. Encyclopedia Britannica, 30 Dec. 2019, [On-line]: <https://www.britannica.com/place/Arctic>.

² NASA Global Climate Change: The Effects of Climate Change. [On-line]: <https://climate.nasa.gov/effects/>.

³ Niller E.: The Arctic Is Warming Much Faster Than the Rest of Earth, Wired, 12.4.2019.

⁴ Росгидромет: Росгидромет опубликовал доклад об особенностях климата в России в 2020 году, 25.3.2021. [On-line]: <https://www.meteorf.ru/press/news/23886/>.

Протяженность целого пути 5600 кв. км.¹ Северный морской путь – кратчайший путь между европейской частью России и Дальним Востоком. Он проходит через моря Северного Ледовитого океана, Баренцево море, Карское море, море Лаптевых, Восточно-Сибирское море, Чукотское море и частично через Тихий океан – Берингово море. Расстояние от Санкт Петербурга до Владивостока по Северному морскому пути составляет свыше 14 тыс. км, через Суэцкий канал больше, чем 23 тыс. км.² Северный морской путь примерно на 40% короче южной дороги, ведущей через Суэцкий канал. Проход по Северному морскому пути возможен только для морских конвоев, сопровождающих ледоколы.

В 1990-е годы транспортировка в Северном Ледовитом океане проходила с августа по сентябрь. В настоящее время проезд из-за таяния льда начинается в середине июля и длится почти 5 месяцев, до октября. Период транспортировки будет увеличиваться в зависимости от темпов потепления, а также от модернизации и роста производительности морских судов и ледоколов. Ледоколы нового поколения или полное таяние льдов в Северном Ледовитом океане могут позволить Северному морскому пути работать круглый год. Россия хочет использовать возросшую доступность проезда в качестве альтернативного морского пути для торговых судов, перевозящих товары между Дальним Востоком и Европой.

Транспортировка товаров из азиатских стран и с Дальнего Востока России осуществлялась в европейские страны и часто в европейскую часть России через Суэцкий канал или даже через Панамский канал. Возможность проезда по Северному морскому пути имеет одно важное преимущество – это более короткий маршрут по сравнению с транспортировкой товаров через Суэцкий канал и, в крайнем случае, также через Панамский канал. Как мы уже видели, протяженность морского маршрута через Северный морской путь составляет всего 5600 км. Перевозка товаров по Северному морскому пути с Дальнего Востока в Европу может быть сокращена аж до 11 дней. Морские суда смогут сэкономить топливо на более коротком пути, тем самым уменьшив антропогенную нагрузку на окружающую среду. Товар будет доставлен короче, быстрее, дешевле и безопаснее.

Перевозка товаров по Северному морскому пути сопряжена не только с преимуществами, но и с множеством рисков. Главное преимущество маршрута, которым является значительное сокращение транспортных расстояний, может нивелироваться непредвиденными обстоятельствами. Потепление приводит к более частым изменениям погоды, штормам и сильным ветрам, что может замедлить движение транспорта, поэтому всегда будет присущий риск длительных задержек в доставке товаров. Нестабильность ледников может представлять дополнительный риск на маршруте, а их таяние приводит к откалыванию массивных кусков льда, которые могут перекрывать морские пути и нарушать бесперебойное движение транспорта. Поэтому для плавучих судов будет важно укрепить информационные службы для наблюдения за движением ледников и предупреждения опасностей. Благодаря потеплению и более мягкой погоде опасных мест становится меньше. Для плавания в Арктике необходимо использовать специальные – более дорогие суда, устойчивые к неблагоприятным климатическим условиям. Еще одним негативным феноменом является то, что корабли на длительные маршруты уходят за пределы цивилизации, поэтому требования к квалификации и опыту экипажа и техническому оснащению судов выше и затратнее.

Следующей угрозой для строительства Северного морского пути можно считать ее потенциальное негативное воздействие на арктический регион, где активизация экономической деятельности будет угрожать опустошению дикой природы. Добыча нефти и газа увеличивает риск загрязнения, которое в хрупких северных экосистемах гораздо серьезнее, чем в более теплых зонах. Защитники окружающей среды и активисты-экологи требуют защиты коренных народов в одной из наименее затронутой части мира и уверенности в том, что не произойдет разграбление огромного богатства природных ресурсов, включая

¹ Будущее Арктики: Откуда начинается и где проходит Северный морской путь. [On-line]: <https://xn----8sbbmfaxaqb7dzafb4g.xn--p1ai/otkuda-nachinaetsya-gde-proxodit-severnoy-morskoj-put/>.

² Там же.

нефть, древесину и полезные ископаемые. Следовательно, должна быть создана стратегия устойчивого развития Арктики.

По Северном морском пути товар можно транспортировать в любую точку планеты, в Китай, США, порты Европы. Расстояние от Санкт-Петербурга до Владивостока по Северному морскому пути составляет 14 000 км и 23 000 км по Суэцкому каналу. Из Мурманска в Йокогаму через Северный морской путь – 5 770 км, по Суэцкому каналу 12 840 км. Ежегодно через Суэцкий канал проходит 20 000 судов. По Северном морском пути пока только сотни.

6 Инфраструктура порта

Для использования Северного морского пути ключевым моментом станет строительство инфраструктуры, а также логистических объектов – портов, судоремонтных мастерских, железнодорожной и автодорожной сети. Важное значение будут иметь логистические инфраструктурные сооружения для обслуживания определенных видов груза. В настоящее время происходит торговля большого количества товарных групп, каждая из которых имеет определенные требования по манипуляции во время транспортировки. В арктических условиях необходима поддержка ледоколов, которые будут обеспечивать незамерзающий фарватер в зимние месяцы. Росатом планирует эксплуатировать Северный морской путь круглый год до 2030 года. Примером современного порта является порт Сабетта в Ямале. Порт был построен специально для поставки сжиженного газа по всему миру. Также в Ямале строится железнодорожная ветка, соединяющая Транссибирскую магистраль с портом Сабетта. Порты оживут, поскольку станут новыми точками для новых видов товаров и новых маршрутов.

7 Суэцкий и Панамский канал

Суэцкий канал протяженностью 193 км соединяет Красное и Средиземное моря с 1869 года.¹ Ежегодно через Суэцкий канал перевозится 1 200 миллионов тонн товаров, а проходит 20 000 судов.² Морские суда используют этот маршрут уже 150 лет. Через него транспортируется 10-12% мирового морского грузооборота. Большинство судов предпочитают южный маршрут несмотря на то, что он более длительный, переполненный, необходимо платить сборы за проезд и есть опасность пиратов при плавании в Индийском океане. Транспортировка через Суэцкий канал находится в стабильных климатических условиях. Это традиционный и надежный маршрут, за исключением случаев, когда были военные конфликты или аварии в канале. При транспортировке товаров из Восточной Азии в Европу этот маршрут значительно длиннее, чем через Северный морской путь. Нельзя ожидать, что перевозчики изменят свои транспортные традиции в краткосрочной перспективе. Недавняя авария на Суэцком канале и его выход из строя на несколько дней являются доказательством необходимости создания альтернативных глобальных транспортных маршрутов и диверсификации перевозок грузов. Северный морской путь является подходящим дополнением, который может разгрузить Суэцкий канал в период предела его возможностей. Однако у Северного морского пути нет амбиций заменить канал.

Другой конкурирующий маршрут – Панамский канал, который в будущем может быть дополнен арктической трассой в Канаде через Северо-Западный проход. Это морской путь между Атлантическим и Тихим океанами вдоль побережья Северной Америки. Суровые климатические условия пока препятствуют транспортному и хозяйственному использованию Северо-Западного прохода.

Даже Россия использовала Суэцкий, а также Панамский канал для транспортировки товаров, в основном рыбы и рыбных продуктов, с Дальнего Востока в европейскую часть. Это привело к увеличению конечной цены продукции. После открытия СМП Россия не будет

¹ Fisher W. B. – Smith Ch. G.: Suez Canal. Encyclopedia Britannica, 26 Mar. 2021, [On-line]: <https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal>.

² McCarthy N.: The Evolution Of Traffic Transiting The Suez Canal. Statista. 25.3.2021. [On-line]: <https://www.statista.com/chart/24511/vessels-and-net-tonnage-transiting-the-suez-canal/>.

использовать для перевозки товаров с Дальнего Востока и Арктики в Европу Суэцкий и Панамский каналы.

8 Экономика

С изменением климата Северный Ледовитый океан приобретает все более коммерческий характер. Северный морской путь проходит по территории Арктической зоны. Самая большая часть территории Арктики, которая больше всего выиграет от глобального потепления, принадлежит России. Россия активно использует территорию Арктики в своих экономических целях. В Арктике производится 10% ВВП Российской Федерации.¹

Россия подчеркнула экономическое значение Арктики, приняв два важных документа, касающихся развития арктических регионов. В 2012 году был принят «Закон Северном морском пути», который определяет использование и государственное регулирование торгового мореплавания в акватории СМП.² В 2020 году Президент Путин подписал еще один важный документ – «Основы государственной политики Российской Федерации в Арктике на период 2020 года и дальнейшую перспективу».³ В документе подчеркиваются главные интересы России в регионе, которые заключаются в обеспечении суверенитета и территориальной целостности. Также говорится о развитии Северного морского пути, который должен стать конкурентоспособным на мировом рынке. В документе также делается упор на защиту окружающей среды, защиту исконной среды обитания и традиционного образа жизни коренных народов. Особое внимание уделяется укреплению позиций России как ведущей державы в Арктике.

В соответствии с Конвенцией ООН по морскому праву, часть V, статьи 55-60, Россия использует соответствующие территории как исключительную экономическую зону. Исключительная экономическая зона находится в морской акватории 200 морских миль, то есть примерно 370 км. В этом районе Россия оставляет за собой право на геологическую разведку, дальнейшее использование и охрану природных ресурсов и т. д. В соответствии с Конвенцией ООН, использование касается вод над морским дном, непосредственно морского дна, а также пространства под ним.

К 2024 году Россия намерена инвестировать в развитие Северного морского пути 735 миллиардов рублей. Из них 274 миллиарда рублей будут предоставлены из госбюджета. Только строительство новых и с большей мощностью ледоколов будет финансироваться из госбюджета. Создание новых ледоколов играет ключевую роль в освоении природных ресурсов Арктики. Большая часть этих средств в размере 460 миллиардов рублей поступят из частных источников. Инвестировать будут частные компании, такие как Росатом, Новатэк, Роснефть и др.⁴

К 2024 году правительство России планирует потратить более 19,5 миллиардов рублей на программу социально-экономического развития Арктики. Цели инициативы – ускорить развитие территорий, входящих в Арктическую зону, и увеличить их вклад в экономику.⁵

В Арктике находятся огромные запасы полезных ископаемых, которые были недоступны по физическим или экономическим причинам. Сырьевое богатство слишком соблазнительно. Арктический регион богат многими полезными ископаемыми, особенно нефтью и природным газом. Их добыча становится все более выгодной в связи с изменением климата. В Арктике

¹ РИА новости: Росстат: жители Арктической зоны обеспечивают десятую часть ВВП России, 21.05.2020. [On-line]: <https://ria.ru/20200521/1571761572.html>.

² Администрация Северного морского пути: Закон о Северном морском пути. 28.07.2012 N 132-ФЗ. [On-line]: http://www.nspa.ru/ru/ofitsialnaya_informatsiya/zakon_o_smp.html.

³ Основы государственной политики Российской Федерации в Арктике на период до 2020 года и дальнейшую перспективу. [On-line]: <http://static.government.ru/media/files/A4qP6brLNJ175I40UOK46x4SsKRHGfUO.pdf>.

⁴ ТАСС: Инвестиции в Севморпуть до 2024 года составят 735 млрд рублей, 11.4.2019.

⁵ Министерство РФ по развитию Дальнего Востока и Арктики: Утверждена государственная программа социально-экономического развития Арктической зоны РФ, 3.4.2021. [On-line]: <https://minvr.gov.ru/press-center/news/31802/>.

расположено около 22% мировых геологически неизученных запасов углеводородного топлива, 13% нефти, 30% природного газа и 20% газоконденсата. Всего из этих источников 84% запасов расположены на шельфе Северного Ледовитого океана и 16% – на сухопутной территории арктических государств.¹

В настоящее время почти 80% российского газа поступает из этого региона, что составляет около трети потребления в Европе. «Газпром» планирует использовать новое Бованенковское месторождение с проектной мощностью 200 млрд куб. м. в год. Месторождение находится в Ямало-Ненецком автономном округе.² В Арктической зоне Россия добывает 90% никеля и кобальта, 60% меди, 95% платины и весь барит, и апатит.³ До 20% экспортируемых российских товаров производится в Арктике.⁴ Эти результаты были достигнуты Россией еще до предполагаемого развития Северного морского пути. Севморпуть должен стать ключевым для экспорта углеводородного топлива в будущем, в частности для транспортировки сжиженного газа с портового терминала Сабетта на полуострове Ямал. Россия воспользуется преимуществом, которое ежегодно предлагает таяние льда, чтобы сократить свой путь на европейский рынок.⁵

Освоение Арктики – важный феномен для развития России как таковой. Арктика является частью России. Полезные ископаемые и развитие промышленности России связаны с Арктикой.

Для России запуск Северного морского пути будет означать значительный рост стратегического потенциала. Развитие СМП положительно скажется на развитии северных территорий, торговли и туризма, а также будет способствовать повышению уровня жизни жителей Арктики.

9 Объем перевозки товаров Северным морским путем

В 2020 году объем перевозок достиг 31 миллиона тонн. Администрация СМП выдала 1 003 разрешений на плавание по акватории СМП. Суднам, плавающим под флагом иностранных государств, было выдано 153 разрешений.⁶ Объем транспортируемого товара к 2024 году должен увеличиться на 80 миллионов тонн.⁷ Северный морской путь станет глобальной артерией, и его торговый потенциал будет расти. По оценкам Корейского морского института, к 2030 году четверть всех товаров между Европой и Азией будет проходить через Северный Ледовитый океан.

10 Международное сотрудничество

Россия рассматривает Арктику как область перспективного международного сотрудничества. Крупнейшие азиатские государства уже изучают СМП в качестве альтернативного маршрута для транспортировки товаров по сравнению с переполненным Суэцким каналом. Особую заинтересованность в Северном морском пути демонстрирует Китай, который очень заинтересован в диверсификации грузовых перевозок в Европу. Экономическое будущее Китая связано с Новым Шелковым путем, частью которого является и Ледяной Шелковый путь, что также означает Арктический путь. Китай может стать одним

¹ Turunen E.: Resources in the Arctic 2019. Nordregio. [On-line]: <https://nordregio.org/maps/resources-in-the-arctic-2019/>.

² ТАСС: „Газпром“ намерен вывести Бованенково в 2021 году на проектный уровень добычи, 18.01.2021. [On-line]: <https://tass.ru/ekonomika/10490287>.

³ Нефтегазовая вертикаль: Арктика: как разбудить «спящий» регион. [On-line]: <http://www.ngv.ru/magazines/article/arktika-kak-razbudit-spyashchiy-region/>.

⁴ Коммерсант: МИД России объяснил причины восстановления военной инфраструктуры в Арктике, 01.06.2021. [On-line]: <https://www.kommersant.ru/doc/4837700>.

⁵ Нефть Капитал: Танкеры ледового класса будут возить СПГ по СМП из Сабетты без сопровождения, 16.02.2021. [On-line]: <https://oilcapital.ru/news/transport/16-02-2021/tankery-ledovogo-klassa-budut-vozit-spg-po-smp-iz-sabetty-bez-soprovozhdeniya>.

⁶ Port News: Объем перевозок по Северному морскому пути в 2020 году составил 31 млн тонн, 11.12.2020.

⁷ Альта Софт: Объем перевозок по СМП планируется довести до 80 млн тонн к 2024 году, 01.04.2021. [On-line]: https://www.alt.ru/logistics_news/80410/.

из основных драйверов доставки товаров через Северный морской путь. Ожидается, что в будущем этот транспортный маршрут будет все больше использоваться иностранными компаниями. Многие клиенты в международной торговле требуют, чтобы поставщики выполняли поставку «точно и вовремя». Однако, как мы упоминали в предыдущем разделе, это является одним из рисков Северного морского пути. Это требование не всегда может быть выполнено из-за климатических условий. Тем не менее, если учесть сроки доставки с определенными запасами, путь будет короче, чем через Суэцкий канал. Для доставки определенных видов товаров требование just in time может не иметь решающего значения. Китай терпимо относится к неточным поставкам, принимает задержки. Хотя нужно учитывать, что задержки доставки оборачиваются для клиентов повышенными расходами. Совершенно иной менталитет у японцев, которые не допускают других поставок, кроме как just in time. Поэтому японцы утверждают, что Северный морской путь никогда не может быть прибыльным из-за рисков. Китай с оптимизмом смотрит на долгосрочный потенциал Северного морского пути. Европейские судовладельцы также очень заинтересованы в проекте Северного морского пути.

Многие проекты по строительству Северного морского пути были заморожены западными странами из-за санкций против России. Таким образом, Россия ищет новых партнеров в Азии, особенно в Китае и Индии. Основным направлением станет развитие международных многоцелевых перевозок по маршруту Азия – Европа – Азия. Экономическое развитие Китая будет по-прежнему зависеть от импорта полезных ископаемых, которые он может обеспечить за счет поставок из России по Северному морскому пути. Арктические месторождения представляют интерес для китайской экономики. Марк Лантегн (Marc Lanteigne) из норвежского Тромса убежден, что Россия и Китай будут реализовывать проект вместе, даже если финансовая отдача будет длительной. Речь идет больше о стратегических интересах, нежели о бизнес.¹ В будущем Северный морской путь станет важным транспортным маршрутом, и Россия построит на своей территории логистические центры. Китай также будет инвестировать в них, увеличивая собственную сырьевую безопасность. Адмирал США Пол Зукунфт (Paul Zukunft) считает, что Северный морской путь должен иметь статус международного транспортного коридора, или же транзитного маршрута прямо пропорционально таянию ледников, к которому будут иметь американские суда свободный доступ.²

11 Заключение

Новые климатические условия на планете, потепление и таяние ледников очень быстро меняют природные условия во многих странах. В связи с изменением природных условий меняются также и экономические условия. Наглядным примером связи изменения климата с экономическими изменениями являются условия в северных регионах планеты, где происходит быстрое таяние ледников. В данной статье мы рассмотрели Северный морской путь и условия его развития в будущем. В силу своего географического положения приарктические государства могут использовать этот факт в качестве своего сравнительного преимущества. Такой новой возможностью является строительство Северного морского пути на севере России и Северо-Западного прохода морского пути, расположенного на акватории Канады. Строительство новых транспортных маршрутов позволяет использовать ранее недоступные месторождения полезных ископаемых, а также природные ресурсы, такие как древесина, рыболовство и т. д. Новые транспортные маршруты используются для развития внутренней экономики, но также расширяют возможности национальной экономики в международной торговле и экспорте. Поскольку международная торговля и международное

¹ Lanteigne M.: Northern Crossroads Sino-Russian Cooperation in the Arctic, The National Bureau of Asian Research, 27.03.2018. [On-line]: <https://www.nbr.org/publication/northern-crossroads-sino-russian-cooperation-in-the-arctic/>.

² the Arctic: Northern Sea Route should be international, US admiral says, 12.04.2018. [On-line]: <https://arctic.ru/international/20180412/736108.html>.

разделение труда становятся все активнее, новые транспортные маршруты, в частности Северный морской путь, в будущем будут использоваться другими странами, непосредственно странами Азии, для перевозки товаров.

Несомненно, у Северного морского пути есть свои достоинства и недостатки. К его преимуществам можно отнести более короткий маршрут по сравнению с использованием Суэцкого канала. Но он также включает в себя множество угроз и рисков. Прежде всего, это угроза быстро меняющихся и непредсказуемых погодных условий. В связи с этим можно ожидать неравномерную скорость перевозки и возможных задержек доставки. Следовательно, Северный морской путь не будет подходящим дополнением для всех участников международной торговли и не для всех видов продаваемых товаров.

Библиография:

1. Dunbar M., Barr W., Dumond Don E., Dunbar M. J., Ostenso N. A., Armstrong T. E., Ingold T. and B., J. Brian: Arctic. Encyclopedia Britannica, 30 Dec. 2019, [On-line]: <https://www.britannica.com/place/Arctic>. (Дата посещения: 23.07.2021).
2. Fisher W. B. – Smith Ch. G.: Suez Canal. Encyclopedia Britannica, 26 Mar. 2021, [On-line]: <https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal>. (Дата посещения: 26.07.2021).
3. Harakal'ová D.: Arktické politiky a stratégie vybraných členských států Európskej únie – Dánsko a Švédsko, Political science forum, Vol. 7, No 2, Fall 2018, pp. 5-21.
4. Lanteigne M.: Northern Crossroads Sino-Russian Cooperation in the Arctic, The National Bureau of Asian Research, 27.03.2018. [On-line]: <https://www.nbr.org/publication/northern-crossroads-sino-russian-cooperation-in-the-arctic/>. (Дата посещения: 24.07.2021).
5. Lui M. – Kronbach J.: The potential economic viability of using the Northern Sea Route (NSR) as an alternative route between Asia and Europe, Journal of Transportation Geography, Vol. 18, Issue 3, May 2021, pp. 434-444. [On-line]: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0966692309001252>. (Дата посещения: 23.07.2021).
6. McCarthy N.: The Evolution Of Traffic Transiting The Suez Canal. Statista. 25.3.2021. [On-line]: <https://www.statista.com/chart/24511/vessels-and-net-tonnage-transiting-the-suez-canal/>. (Дата посещения: 22.07.2021).
7. NASA Global Climate Change: The Effects of Climate Change. [On-line]: <https://climate.nasa.gov/effects/>. (Дата посещения: 25.07.2021).
8. Niller E.: The Arctic Is Warming Much Faster Than the Rest of Earth, Wired, 12.4.2019.
9. Port News: Объем перевозок по Северному морскому пути в 2020 году составил 31 млн тонн, 11.12.2020.
10. Skripnuk D.F., Kikkas K.N., Bobodzhanova L.K., Lobatyuk V.V. and Kudryavtseva R-E.A.: The Northern Sea Route: Is There Any Chance to Become the International Transport Corridor? 2020. IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 434. [On-line]: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/434/1/012016>. (Дата посещения: 27.07.2021).
11. Гутенев М.: Северный морской путь в арктической политике РФ. МЭМО, том 63, 2019, Но 1, с. 83-88. [On-line]: https://www.imemo.ru/index.php?page_id=1248&file=https://www.imemo.ru/files/File/magazines/meimo/01_2019/10_Gutenev.pdf. (Дата посещения: 26.07.2021).
12. Митько А.: Освоение Арктики: проблемы и решения. Neftegaz.RU, No 11/2019.
13. Turunen E.: Resources in the Arctic 2019. Nordregio. [On-line]: <https://nordregio.org/maps/resources-in-the-arctic-2019/>. (Дата посещения: 28.07.2021).
14. the Arctic: Northern Sea Route should be international, US admiral says, 12.04.2018. [On-line]: <https://arctic.ru/international/20180412/736108.html>. (Дата посещения: 29.07.2021).
15. Администрация Северного морского пути: Закон о Северном морском пути. 28.07.2012 N 132-ФЗ. [On-line]: http://www.nsra.ru/ru/ofitsialnaya_informatsiya/zakon_o_smp.html. (Дата посещения: 27.07.2021).
16. Альта Софт: Объем перевозок по СМП планируется довести до 80 млн тонн к 2024 году, 01.04.2021. [On-line]: https://www.alt.ru/logistics_news/80410/. (Дата посещения: 26.07.2021).
17. Будущее Арктики: Откуда начинается и где проходит Северный морской путь. [On-line]: <https://xn---8sbbmfaaqb7dzafb4g.xn--p1ai/otkuda-nachinaetsya-gde-proxodit-severnoy-morskoj-put/>. (Дата посещения: 24.07.2021).
18. Коммерсант: МИД России объяснил причины восстановления военной инфраструктуры в Арктике, 01.06.2021. [On-line]: <https://www.kommersant.ru/doc/4837700>. (Дата посещения: 29.07.2021).

19. Министерство РФ по развитию Дальнего Востока и Арктики: Утверждена государственная программа социально-экономического развития Арктической зоны РФ, 3.4.2021. [On-line]: <https://minvr.gov.ru/press-center/news/31802/>. (Дата посещения: 28.07.2021).
20. Нефтегазовая вертикаль: Арктика: как разбудить «спящий» регион. [On-line]: <http://www.ngv.ru/magazines/article/arktika-kak-razbudit-spyashchiy-region/>. (Дата посещения: 24.07.2021).
21. Нефть Капитал: Танкеры ледового класса будут возить СПГ по СМП из Сабетты без сопровождения, 16.02.2021. [On-line]: <https://oilcapital.ru/news/transport/16-02-2021/tankery-ledovogo-klassa-budut-vozit-spg-po-smp-iz-sabetty-bez-soprovozhdeniya>. (Дата посещения: 28.07.2021).
22. Основы государственной политики Российской Федерации в Арктике на период до 2020 года и дальнейшую перспективу. [On-line]: <http://static.government.ru/media/files/A4qP6brLNU175140U0K46x4SsKRHGfUO.pdf>. (Дата посещения: 26.07.2021).
23. Росгидромет: Росгидромет опубликовал доклад об особенностях климата в России в 2020 году, 25.3.2021. [On-line]: <https://www.meteorf.ru/press/news/23886/>. (Дата посещения: 26.07.2021).
24. РИА новости: Росстат: жители Арктической зоны обеспечивают десятую часть ВВП России, 21.05.2020. [On-line]: <https://ria.ru/20200521/1571761572.html>. (Дата посещения: 28.07.2021).
25. ТАСС: Инвестиции в Севморпуть до 2024 года составят 735 млрд рублей, 11.4.2019.
26. ТАСС: „Газпром“ намерен вывести Бованенково в 2021 году на проектный уровень добычи, 18.01.2021. [On-line]: <https://tass.ru/ekonomika/10490287>. (Дата посещения: 29.07.2021).

Transliteration:

1. Dunbar M., Barr W., Dumond Don E., Dunbar M. J., Ostenso N. A., Armstrong T. E., Ingold T. and B., J. Brian: Arctic. Encyclopedia Britannica, 30 Dec. 2019, [On-line]: <https://www.britannica.com/place/Arctic>. (Visited on: 23.07.2021).
2. Fisher W. B. – Smith Ch. G.: Suez Canal. Encyclopedia Britannica, 26 Mar. 2021, [On-line]: <https://www.britannica.com/topic/Suez-Canal>. (Visited on: 26.07.2021).
3. Harakal'ová D.: Arktické politiky a stratégie vybraných členských států Európskej únie – Dánsko a Švédsko, Political science forum, Vol. 7, No 2, Fall 2018, pp. 5-21.
4. Lanteigne M.: Northern Crossroads Sino-Russian Cooperation in the Arctic, The National Bureau of Asian Research, 27.03.2018. [On-line]: <https://www.nbr.org/publication/northern-crossroads-sino-russian-cooperation-in-the-arctic/>. (Visited on: 24.07.2021).
5. Lui M. – Kronbach J.: The potential economic viability of using the Northern Sea Route (NSR) as an alternative route between Asia and Europe, Journal of Transportation Geography, Vol. 18, Issue 3, May 2021, pp. 434-444. [On-line]: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0966692309001252>. (Visited on: 23.07.2021).
6. McCarthy N.: The Evolution Of Traffic Transiting The Suez Canal. Statista. 25.3.2021. [On-line]: <https://www.statista.com/chart/24511/vessels-and-net-tonnage-transiting-the-suez-canal/>. (Visited on: 22.07.2021).
7. NASA Global Climate Change: The Effects of Climate Change. [On-line]: <https://climate.nasa.gov/effects/>. (Visited on: 25.07.2021).
8. Niller E.: The Arctic Is Warming Much Faster Than the Rest of Earth, Wired, 12.4.2019.
9. Port News: Ob'em perevozok po Severnomu morskemu puti v 2020 godu sostavil 31 mln tonn, 11.12.2020.
10. Skripnuk D.F., Kikkas K.N., Bobodzhanova L.K., Lobatyuk V.V. and Kudryavtseva R-E.A.: The Northern Sea Route: Is There Any Chance to Become the International Transport Corridor? 2020. IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 434. [On-line]: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/434/1/012016>. (Visited on: 27.07.2021).
11. Gutenev M.: Severnyj morskoy put' v arkticheskoy politike RF. MEMO, tom 63, 2019, No 1, s. 83-88. [On-line]: https://www.imemo.ru/index.php?page_id=1248&file=https://www.imemo.ru/files/File/magazines/meimo/01_2019/10_Gutenev.pdf. (Visited on: 26.07.2021).
12. Mit'ko A.: Osvoenie Arktiki: problemy i resheniya. Neftegaz.RU, No 11/2019.
13. Turunen E.: Resources in the Arctic 2019. Nordregio. [On-line]: <https://nordregio.org/maps/resources-in-the-arctic-2019/>. (Visited on: 28.07.2021).
14. the Arctic: Northern Sea Route should be international, US admiral says, 12.04.2018. [On-line]: <https://arctic.ru/international/20180412/736108.html>. (Visited on: 29.07.2021).

15. Administraciya Severnogo morskogo puti: Zakon o Severnom morskome puti. 28.07.2012 N 132-FZ. [On-line]: http://www.nsr.ru/ru/ofitsialnaya_informatsiya/zakon_o_smp.html. (Visited on: 27.07.2021).
16. Al'ta Soft: Ob'em perevozok po SMP planiruetsya dovesti do 80 mln tonn k 2024 godu, 01.04.2021. [On-line]: https://www.alt.ru/logistics_news/80410/. (Visited on: 26.07.2021).
17. Budushchee Arktiki: Otkuda nachinaetsya i gde prohodit Severnyj morskoy put'. [On-line]: <https://xn--8sbbmfaqb7dzafb4g.xn--p1ai/otkuda-nachinaetsya-gde-proxodit-severnyj-morskoy-put/>. (Visited on: 24.07.2021).
18. Kommersant: MID Rossii ob"yasnil prichiny vosstanovleniya voennoj infrastruktury v Arktike, 01.06.2021. [On-line]: <https://www.kommersant.ru/doc/4837700>. (Visited on: 29.07.2021).
19. Ministerstvo RF po razvitiyu Dal'nego Vostoka i Arktiki: Utverzhdena gosudarstvennaya programma social'no-ekonomicheskogo razvitiya Arkticheskoy zony RF, 3.4.2021. [On-line]: <https://minvr.gov.ru/press-center/news/31802/>. (Visited on: 28.07.2021).
20. Neftegazovaya vertikal': Arktika: kak razbudit' «spyashchij» region. [On-line]: <http://www.ngv.ru/magazines/article/arktika-kak-razbudit-spyashchiy-region/>. (Visited on: 24.07.2021).
21. Neft' Kapital: Tankery ledovogo klassa budut vozit' SPG po SMP iz Sabetty bez soprovozhdeniya, 16.02.2021. [On-line]: <https://oilcapital.ru/news/transport/16-02-2021/tankery-ledovogo-klassa-budut-vozit-spg-po-smp-iz-sabetty-bez-soprovozhdeniya>. (Visited on: 28.07.2021).
22. Osnovy gosudarstvennoj politiki Rossijskoj Federacii v Arktike na period do 2020 goda i dal'nejshuyu perspektivu. [On-line]: <http://static.government.ru/media/files/A4qP6brLNI175I40U0K46x4SsKRHGfUO.pdf>. (Visited on: 26.07.2021).
23. Rosgidromet: Rosgidromet opublikoval doklad ob osobennostyah klimata v Rossii v 2020 godu, 25.3.2021. [On-line]: <https://www.meteorf.ru/press/news/23886/>. (Visited on: 26.07.2021).
24. RIA novosti: Rosstat: zhiteli Arkticheskoy zony obespechivayut desyatuyu chast' VVP Rossii, 21.05.2020. [On-line]: <https://ria.ru/20200521/1571761572.html>. (Visited on: 28.07.2021).
25. TASS: Investicii v Sevmorput' do 2024 goda sostavyat 735 mlrd rublej, 11.4.2019.
26. TASS: „Gazprom“ nameren vyvesti Bovanenkovo v 2021 godu na proektnyj uroven' dobychi, 18.01.2021. [On-line]: <https://tass.ru/ekonomika/10490287>. (Visited on: 29.07.2021).

**Copyright©BROCKOVÁ Katarína,
LIPKOVÁ Ľudmila , 2021**

Contacts / Contacte / Контакты:

BROCKOVÁ Katarína,

Экономический университет в Братиславе,
Долоземска цеста 1, г. Братислава, Словакия
E-mail: katarina.brockova@euba.sk.

LIPKOVÁ Ľudmila

Экономический университет в Братиславе,
Долоземска цеста 1, г. Братислава, Словакия
E-mail: lipkova@euba.sk.

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2021, Issue 1, Volume 16, Pages 84-97. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15.02.2021 Accepted: 15.05.2021 Published: 30.06.2021</p>
---	---

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ В УКРАИНЕ
THE STATE AND PROSPECTS OF THE AUTOMOTIVE INDUSTRY IN UKRAINE
STAREA ȘI PERSPECTIVELE INDUSTRIEI AUTO DIN UCRAINA**

POCKLAN Marek*, POCKLAN Marek, ПОЦКЛАН Марек

ABSTRACT:

THE STATE AND PROSPECTS OF THE AUTOMOTIVE INDUSTRY IN UKRAINE

The automotive industry plays undoubtedly an important role in the world economy. The Ukrainian automotive industry has continued the engineering tradition and has been able to transform itself in the conditions of the modern competitive environment. However, all the automotive units produced in Ukraine end up directly on the Ukrainian market, and therefore a large share of these goods is necessary to import in order to fully meet the internal market requirements.

An important factor for the understanding of the functioning of the automotive market in Ukraine, in addition to the introduction of basic plants for the production of the cars, is also the understanding of the automotive clusters as well as the identification of an ingenious system of the industrial suppliers. The analysis of the foreign trade of the car manufacturers, thanks to which we can take a deeper look into the issue and analyze the internal models of the national economy, is essential too. Ukraine, due to its geographical proximity to the EU as well as its government's political direction and general attitude, offers the great opportunities for the European companies including those from Slovakia.

Keywords: cars, industry, Ukraine, state, trade.

JEL: F18, F61, F63, M10

РЕЗЮМЕ:

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ АВТОМОБИЛЕСТРОЕНИЯ В УКРАИНЕ

Автомобильная промышленность и автомобилестроение играет важную роль в мировой экономике. Украинская автопромышленность продолжила инженерные традиции и смогла трансформироваться в условиях современной конкурентной среды. Все автомобильные агрегаты, производимые в Украине, попадают непосредственно на украинский рынок, и поэтому для полного удовлетворения домашнего спроса необходимо импортировать значительную долю этих товаров из зарубежья.

Важным фактором для понимания функционирования автомобильного рынка в Украине является, помимо списка базовых заводов по производству автомобилей, также перечень

---

* **POCKLAN Marek.** Program-coordinator, Central Euro-Atlantic, Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă). / **POCKLAN Marek.** Program coordinator, Euro-Atlantic Center, Bratislava (Bratislava, Republic of Slovakia). / **ПОЦКЛАН Марек.** Проектный координатор, Евроатлантический центр, Братислава (Братислава, Словацкая Республика). **E-mail:** marek.pocklan1@gmail.com

автомобильных кластеров или определение остроумной системы промышленных поставщиков. Не менее важен анализ внешней торговли автомобилями, благодаря которому мы можем глубже изучить проблему и проанализировать внутренние модели национальной экономики в этом сегменте. Украина, благодаря не только своей географической близости к ЕС, но теперь, в основном, и политическому направлению правительственных органов, предлагает большие возможности для европейских и мировых компаний включая словацких.

Ключевые слова: *автомобили, промышленность, Украина, государство, торговля.*

JEL: F18, F61, F63, M10

УДК: 327.1

REZUMAT:

STAREA ȘI PERSPECTIVELE INDUSTRIEI AUTO DIN UCRAINA

Industria auto joacă, fără îndoială, un rol important în economia mondială. Industria auto ucraineană a continuat tradiția inginerescă și a reușit să se transforme în condițiile mediului concurențial modern. Cu toate acestea, toate unitățile auto produse în Ucraina ajung direct pe piața ucraineană și, prin urmare, o mare parte din aceste bunuri este necesară pentru a importa pentru a satisface pe deplin cerințele pieței interne.

Un factor important pentru înțelegerea funcționării pieței auto din Ucraina, pe lângă introducerea instalațiilor de bază pentru producția de mașini, este și înțelegerea clusterelor auto, precum și identificarea unui sistem ingenios al furnizorilor industriali. Analiza comerțului exterior al producătorilor de automobile, datorită căreia putem examina mai profund problema și Analiza modelelor interne ale economiei naționale, este esențială. Ucraina, datorită proximității sale geografice față de UE, precum și a direcției Politice și atitudinii generale a guvernului său, oferă marile oportunități pentru companiile europene, inclusiv pentru cele din Slovacia.

Cuvinte cheie: *automobile, industrie, Ucraina, stat, comerț.*

JEL: F18, F61, F63, M10

CZU: 327.1

Вступление

Автомобильная промышленность является крупным глобальным игроком не только для Словацкой Республики, но и для соседней Украины. Большинство автомобильных центров расположено на западе страны. Преимущества, которые Украина предоставляет производителям автомобилей, автокомпонентов и запчастей, очень похожи на те преимущества, которые мы наблюдаем в Словакии. К ним относятся наличие квалифицированных рабочих, конкурентоспособная заработная плата, близость к основным автомобильным кластерам Центральной и Восточной Европы и, в некотором смысле, инженерные традиции. Именно эти инженерные традиции, которые действовали в Чехословакии, а также на Украине во время существования СССР, были продолжены многими компаниями, чьи инвестиции пришли именно в Украину.

Украина предлагает новые инвестиционные возможности, связанные с электромобилями и аккумуляторами. При этом надо учесть, что Украина имеет самые большие запасы лития в Европе. Это сравнительное преимущество предполагает, что страна станет все более важным игроком в области производства зеленых автомобилей в связи с новыми технологиями, направленными на сокращение углеродного следа.

СОСТОЯНИЕ АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

Известные компании

Наверное, самый главный и самый важный завод - это Запорожский автомобильный завод с аббревиатурой «ЗАЗ», расположенный в центральной Украине, принадлежащий концерну «УкрАВТО». Этот завод играл важную роль уже во времена СССР, так как производил выдающиеся модели «Запорожец», ставшие известными на всей территории

бывшего Восточного блока, особенно в СССР. В 1990-х стала известной модель «Таврия», которая по своим характеристикам напоминала чехословацкую машину «Шкода Фаворит». Во второй половине 1990-х завод подвергся масштабной приватизации.¹ В настоящее время это единственное предприятие в Украине, которое имеет полный цикл производства легковых автомобилей и которое также включает прессование, сварку, покраску, обработку кузовного оборудования и собственно сборку автомобилей.² В 1998 году после остановки производства с конвейера автозавода вышли первые автомобили «Daewoo-Lanos», «Nubira», «Leganza» и модернизированная модель «ЗАЗ-Таврия».³ Эти автомобили сыграли важную роль в удовлетворении внутреннего спроса и были доступны для широкого украинского общества, поскольку беспокойный период 1990-х годов традиционные новые западные модели были почти недоступны во многих странах Восточного блока. Также следует иметь в виду, что многие страны ввели импортные пошлины на ввоз автомобилей, чтобы пополнить государственную казну и тем самым стимулировать экономический рост. Позже «ЗАЗ» прошел масштабную модернизацию, чтобы полностью соответствовать международным стандартам качества Группы «Renault».⁴ В настоящее время производит школьные автобусы и коммерческие марки как «KIA Rio Sedan» и «Kia Rio X», «Renault Arkana», «Lada Granta» и «Lada Vesta», универсал «Lada Largus», хэтчбек кроссовер «Lada XRay» и универсал «Lada Vesta SW Cross».⁵

Помимо вышеупомянутого завода «ЗАЗ», расположенного в центральной части страны, автомобильные кластеры созданы и на западе Украины. Важным фактором стала географическая близость к странам ЕС (Польша, Словакия, Венгрия и Румыния). Например, завод «Eurocar» выпускает такие модели, как «Škoda Fabia», «KaGoq», «Kodiaq» и флагманский лифтбэк «Superb».⁶ Этот завод расположен в селе Соломоново Ужгородского района, недалеко от границ с Венгрией и Словацкой Республикой. Выгодное стратегическое положение компании предопределяет быстрые логистические операции и оперативные трансграничные перевозки.

Важно не только производство легковых автомобилей, но и автобусов, троллейбусов и других видов общественного транспорта. В Украине и в странах бывшего СССР существует вид городского транспорта под названием «маршрутка», т. е. небольшие автобусы с приподнятой платформой, в которых находятся около 15 посадочных мест.⁷ Самой известной производственной компанией общественного транспорта считается холдинг «Etalon Group» с российским капиталом, расположенный на Кипре. Эта компания владеет заводом по производству общественного транспорта в городах Чернигов и Борисполь. Важным производственным предприятием также является корпорация «Богдан», у которой 2 основных производственных завода в Луцке и Черкасках. В основной производственной программе преобладают автобусы, троллейбусы, но за счет диверсификации производства компания также поставляет на рынок грузовые автомобили, маршрутки и спецтехнику.⁸ Самым маленьким заводом этого типа является завод в городе Часив Яр в Донецкой области на территории,

¹ Zakon.Rada. Про затвердження переліку підприємств, які приватизуються за індивідуальними планами (2021). [онлайн]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-96-%D0%BF#Text> (Дата посещения: 01.06.2021).

² ZAZ (2021). [онлайн]. <http://www.zaz.ua/about/contact.html> (Дата посещения: 05.06.2021).

³ UKRAVTO: History (2021). [онлайн]. <<https://ukravto.ua/ru/history>> (Дата посещения: 05.06.2021).

⁴ ZAZ: ZAZ передал шестую партию школьных автобусов Запорожским общинам (2021). [онлайн]. <http://www.zaz.ua/news/zaz-peredal-shchutuju-partiju-shkolnykh-avtobucov-zaporozhckim-obshchynam.html> (Дата посещения: 05.06.2021).

⁵ AUTOPORTA.UA: Обзоры (2021). [онлайн]. <https://autoportal.ua/articles/obzory/37036.html> (Дата посещения: 05.06.2021).

⁶ Ibid.

⁷ Собственное наблюдение

⁸ BOGDAN.UA (2021). [онлайн]. <https://bogdan.ua/en/> (Дата посещения: 05.06.2021).

контролируемой властями Украины.¹ Поскольку этот завод расположен рядом с зоной боевых действий, остается только надеяться на то, чтобы он не стал местом широкого вооруженного конфликта. Близость линии соприкосновения с фронтом (около 20 км от завода), вероятно, также является причиной того, что этот завод производит и поставляет на рынок так мало автомобилей. В связи с вооруженным конфликтом и боевыми событиями были прерваны деловые отношения и многие цепочки поставок и поставщиков.

Завод «АвтоКрАЗ», т. е. Кременчугский автомобильный завод, относится к крупнейшим предприятиям по производству грузовых автомобилей в Украине. Помимо производства, поставок и распространения запасных частей, компания также специализируется на производстве универсальной, строительной и сельскохозяйственной техники, самосвалов, бортовых транспортных средств, тягачей с полуприцепами, коммунальной техники, лесовозов и прицепов.²

«АвтоКрАЗ» также играет важную роль в области разработки автомобилей военного, гуманитарного и специального назначения. Он производит различные типы военных внедорожников, бронированные автомобили, бортовые грузовики, автоцистерны для перевозки воды и топлива или технические автомобили. Компания также подписала трехлетний контракт на поставку большегрузных автомобилей «КрАЗ» и запасных частей предназначенных для боевых операций с правительством США. Компания «Практика», которая производит меньшую бронетехнику, также оказывает деятельность в Украине.³ В настоящее время, помимо поставок в США, значительная часть этой военной техники закупается правительством Украины, у которого до сих пор продолжающийся конфликт с Российской Федерацией из-за Крыма и Донецкой и Луганской областей.

Основные поставщики для автомобильного сектора

В Украине после беспокойного периода 1990-х годов автомобильная промышленность начала развиваться крупномасштабнее только в новом тысячелетии. Прямые иностранные инвестиции означали не только приход и внедрение инвестиций иностранных автомобильных концернов, но также создание продуманной сети и системы поставщиков автомобильных компонентов, подобных тем, которые существуют в Словацкой Республике и других странах ЕС. Постепенно была создана остроумная структура отечественных и зарубежных компаний, производство которых привязано к автомобильному сегменту. Недостатком и риском, как и в Словакии, так и в Украине, является чрезмерная ориентация некоторых областей Украины (например, Львовской области) единственный – в нашем случае автомобильный сектор. В случае отрицательных рыночных шоков, особенно со стороны спроса, но в настоящее время также и со стороны предложения, возникает неопределенная и непредсказуемая ситуация. Текущая пандемия нам показала, что потрясения и заколебания могут возникать и со стороны предложения, например в случае приостановки производства из-за логистических ограничений некоторых интегральных компонентов (микросхем, плат управления) или агрегатов.

¹ UKRAVTOPROM.UA – Ассоциация автомобильной промышленности Украины (Дата посещения: 05.06.2021).

² AvtoKraz: *Гражданский сектор* (2021). [онлайн]. <http://autokraz.com.ua/index.php/ru/fabrication/automobile/civil> (Дата посещения: 05.06.2021).

³ UKRAVTOPROM.UA: «АвтоКрАЗ» *будет выполнять поставки для армии США* (2021). [онлайн]. <https://ukrautoprom.com.ua/ru/avtokraz-budet-vypolnyat-postavki-dlya-armii-ssha> (Дата посещения: 05.06.2021).

Таблица № 1 Список иностранных поставщиков автомобильных запчастей, которые внедрили ПИИ в Украину

Инвестиция	Страна происхождения	Область	Инвестиция	Страна происхождения	Область
BOSCH	Германия	Львовская	GROCLIN GROUP	Польша	Закарпатская
CVG	США	Львовская	PRETTL	Германия	Черновицкая, Хмельницкая
Dätwyler	Швейцария	Житомирская	APTIV	США, Великобритания	Ивано-Франковская, Виницкая
Fujikura	Япония	Львовская	SEBIN	Германия	Тернопольская, Черновицкая, Хмельницкая
KOSTAL Group	Германия	Киевская	BADER	Германия	Львовская
Kromberg & Schubert	Германия	Волынская, Житомирская	YAZAKI	Япония	Закарпатская
LEONI	Германия	Львовская, Ивано-Франковская	GENTERM	США	Закарпатская
NEXANS	Франция	Львовская	Тrox	Германия	Ивано-Франковская
ODW ELEKTRIK	Германия	Львовская	FORSCHNER	Германия	Закарпатская
PPA Lviv	Германия	Львовская			

Источник: Украинская автомобильная промышленность УКРАВТОПРОМ, собственная переработка.

В приведенной выше таблице мы видим наиболее важных поставщиков (в инвестиционной терминологии, так называемые «ОЕМ»-производители), которые обосновались в частности в Западной Украине. Стоит отметить, что автомобильные «ОЕМ»-заводы расположены в основном в Львовской области. Важной является также Закарпатская область, где многие поставщики составляющих с коммерческой точки зрения тесно связаны с вышеупомянутым заводом «Еврокар», расположенным в селе Соломоново, всего в нескольких километрах от границы со Словакией и Венгрией. Необходимо проанализировать происхождение иностранных инвестиций в этот сегмент. Подавляющее большинство инвестиционных финансовых средств вступает в Украину из Германии. Также расширились отечественные поставщики в Закарпатской области. Речь идет, например, про «Берег Кабель» в г. Берегово или «Tochprilad» в г. Мукачево¹, которые производят электрические компоненты и жгуты проводов, особенно для автомобильной промышленности. Компания «Полимер-Техника», расположенная в г. Воловец, в Закарпатской Украине, также является крупным субподрядчиком кабельных компонентов.²

Основные дистрибьюторы

Чтобы лучше понимать текущую ситуацию, состояние или перспективы на украинском авторынке, необходимо отметить развитую сеть дистрибьюторов. Они сосредотачивают свою деятельность на двух основных направлениях:

- для распространения составляющих и запчастей для автомобилей советского производства или украинского производства,

¹ TOCHPRILAD.COM: Cable harness manufacturing (2021). [онлайн]. <https://tochprilad.com/en/products/cables> (Дата посещения: 05.06.2021).

² POLTECH.COM.UA: Продукция (2021). [онлайн]: <http://poltech.com.ua/index-ru.php> (Дата посещения: 07.06.2021).

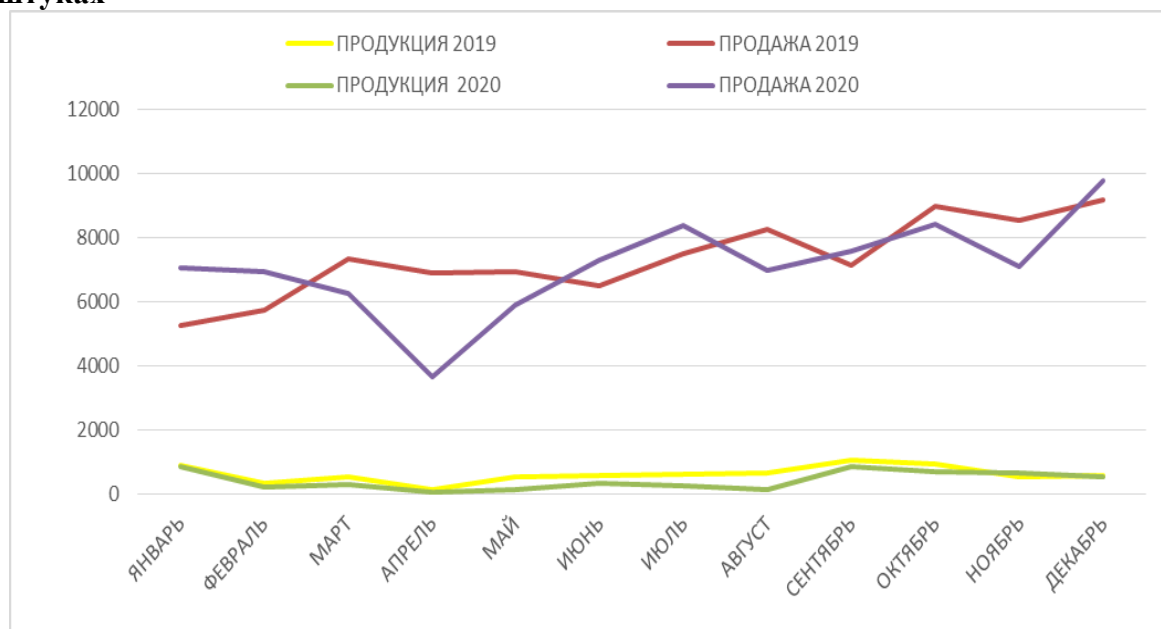

• для составляющих и запчастей для стандартных автомобилей, продаваемых в большинстве стран ЕС.

Некоторые из вышеупомянутых заводов по производству автомобилей, помимо своей основной деятельности, которая заключается в производстве автомобилей, также занимаются продажей автомобилей иномарок. Примером является компания «АвтоКрАЗ» или группа «WINNER», которая является дистрибьютором нескольких брендов автомобилей класса люкс, также считается крупным украинским дистрибьютором. Важными поставщиками автомобильных составляющих и запчастей являются компании т. н. Большой восьмерки - «Bastion», «Avtotechniks», «Vladislav», «Interkars», «Omega», «Trost», «Elit» и «UniqueTrade».¹ Наибольший спрос на автомобильные запчасти наблюдается в крупных городах и мегаполисах. Кроме того, многие автомобильные агрегаты и запасные части экспортируются в Польшу или другие страны ЕС, где они в дальнейшем используются как так называемые входы/инпуты во время производственного процесса.²

Важность автомобильного сектора

График № 1 Производство и продажа автомобилей в Украине в 2019 и 2020 годах в штуках

Источник: Украинская автомобильная промышленность УКРАВТОПРОМ, собственная переработка.

Для начала проанализируем производство и продажи автомобилей в Украине в 2019 и 2020 годах. Все эти атрибуты показаны на Графике № 1 Производство и продажа автомобилей в Украине в 2019 и 2020 годах в штуках. По оси X отложено количество автомобилей в штуках, по оси Y месяцы года. Что касается производства автомобилей в 2020 году, то оно немного копирует график развития продаж автомобилей в 2019 году, но очевидно, что падение производства автомобилей в 2020 году произошло в основном из-за падения спроса и приостановки производства вследствие мер по предотвращению распространения коронавируса. В 2020 году было произведено на 30% меньше автомобилей, чем в 2019 году. На Запорожском автозаводе было произведено только всего 816 единиц. Завод «Еврокар» в Закарпатской области, выпустивший 3386 единиц автомобилей, также сообщил о значительном спаде – продукция в 2020 году на 45,9%

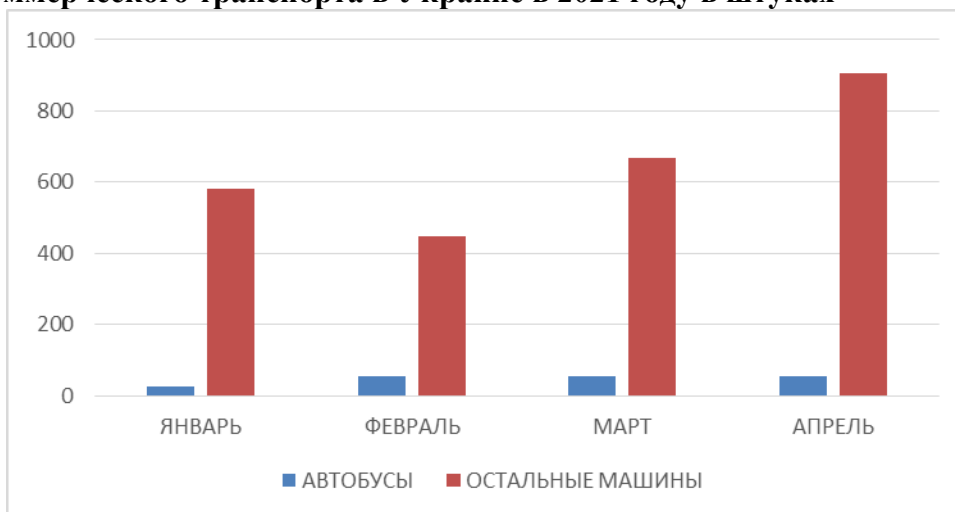
¹ FEBEST.UA: Обзор оптовых дилеров рынка автозапчастей Украины (2021). [online]. <https://shop.febest.ua/ru/blog/hello-world.html> (Дата посещения: 07.06.2021).

² INTRACEN – International Trade Centre UN, Международный торговый центр ООН (Дата посещения: 07.06.2021).

меньше, чем в 2019 году.¹ Многие заводы были вынуждены перейти на приостановку или ограничение производства или на т.н. *стенд-бай* режим.

Похожая ситуация была и с продажей автомобилей. Продажи автомобилей в Украине в 2019 году имели тенденцию к росту, которая продолжилась и в начале 2020 года. Наибольшее падение было зарегистрировано в апреле 2020 года, что было вызвано шоком спроса в связи с ограничениями передвижения людей для предотвращения распространения коронавируса. Однако после апрельского шока положительная динамика роста продолжалась до прошлого лета, но август и сентябрь снова принесли ухудшение показателей продаж. Октябрьское восстановление сопровождалось очередным падением продаж, опять же из-за падения совокупного спроса в связи с появлением новой британской мутации коронавируса, которая распространилась и в Украину. Однако, декабрь 2020 года завершился с положительными цифрами.

График № 2 Производство автобусов и других автомобилей, в том числе коммерческого транспорта в Украине в 2021 году в штуках

Источник: Украинская автомобильная промышленность УКРАВТОПРОМ, собственная переработка.

Производство автобусов остается более-менее на уровне порядка 45-50 моделей в месяц, учитывая данные с начала 2021 года. Что касается других автомобилей, в том числе коммерческих, то после спада в феврале 2021 года наблюдается восстановление роста производства. Тенденция растет, но следует отметить, что европейская автомобильная промышленность слишком парализована из-за логистических затруднений импорта микросхем. Автомобильные микросхемы являются неотъемлемой частью, которая входит в так называемые *инпуты* в процессе производства легковых и коммерческих автомобилей.

Однако следует добавить, что, хотя мы видим положительные тенденции в производстве и в продажах автомобилей в Украине, нам необходимо смотреть на этот вопрос в более широком контексте. Мировое производство автомобилей сокращается из-за постоянно снижающегося спроса на эти товары. Только в Германии производство автомобилей упало в период с 2016 по 2019 год из-за падения спроса, и в 2020 году также наблюдается стагнация рынка.² Причины следует искать, прежде всего, в

¹ AUTONEWS.AUTOUA.NET: За 2020 год украинские заводы выпустили 4,2 тысячи легковых автомобилей (2021). [online]. <https://autonews.autoua.net/novosti/24894-za-2020-god-ukrainskie-zavody-vypustili-42-tysyachi-legkovyh-avtomobilej.html> (Дата посещения: 07.06.2021).

² RT.COM: Avtorynok padenie 2020. (2021). [online]. <https://russian.rt.com/business/article/722513-avtorynok-padenie-2020> (Дата посещения: 07.06.2021).

альтернативных более экологичных решений, которые меньше вредят окружающей среде.

Что касается Украины, очевидно, что страна не полностью использует свои производственные мощности по производству автомобилей. Большинство автомобилей, продаваемых в Украине, ввозится из зарубежья, в основном из стран ЕС. Украине необходимо лучше использовать свой потенциал и опираться о существующий традиционный советский автомобильный комплекс, особенно с точки зрения квалифицированной рабочей силы – инженеров и механиков. Также важно внедрять инновации и нововведения, оптимизировать производственные процессы, чтобы украинские автопроизводители оставались конкурентоспособными на мировом и европейском рынках. Продажи автомобилей в Украине в апреле 2021 года достигли 10022 единиц, но украинская экономика смогла произвести только всего чуть более 900 единиц. Хотя мы также должны учитывать специфику местного рынка и, в частности, предпочтения потребителей, мы можем сказать, что некоторый потенциал расширения производства машин в Украине все же есть и сохраняется.

Торговля машинами

Внешняя торговля Украины в основном ориентирована на такие страны, как Китай, Российская Федерация, ЕС и некоторые другие страны СНГ. Украина экспортирует такие товары, как кукуруза, железо, железная руда и концентраты, нелегированная сталь, животные и растительные жиры, масло и масличные культуры, зерно, пшеница, крупы и другие продукты питания. Страна зависит от импорта нефти и природного газа, угля, автомобилей, лекарств, полупроводников, машин, аппаратов и оборудования или технологий с более высокой добавленной стоимостью.

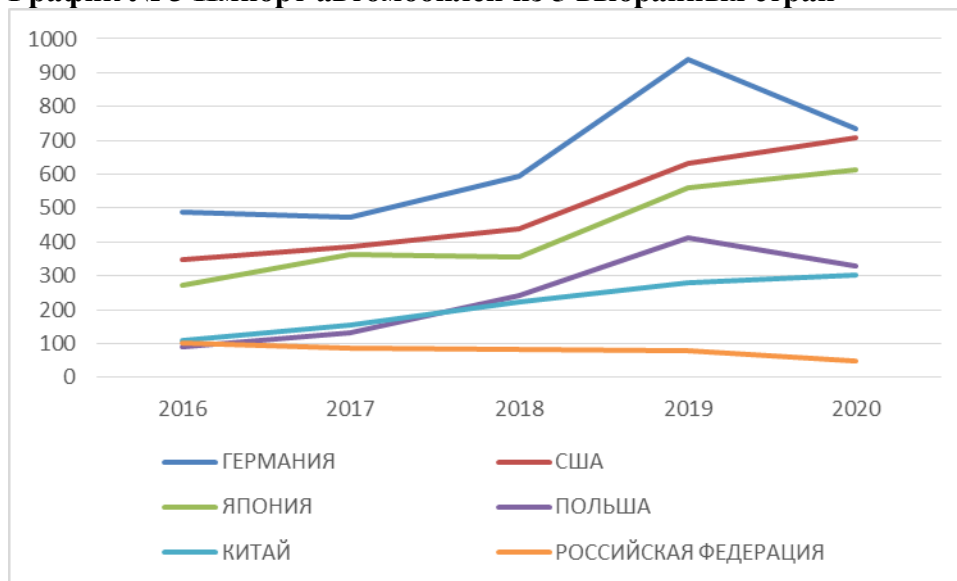
Украинский импорт составлял около 47 млрд. евро в 2020 году, из которых на категорию в группе товарной номенклатуры HS2, классифицируемой как транспортные средства, кроме железнодорожных или трамвайных путей, включая их части, пришлось около 4,8 млрд. евро. Это означает, что автомобили, помимо железнодорожных транспортных средств, составляют до 10% украинского импорта, что на практике означает, что страна сильно зависит от импорта этих товаров. Согласно подкатегории HS4, наибольшей категорией из 4,8 млрд. евро были автомобили стоимостью около 3,5 млрд. евро. Кроме того, в Украину были ввезены тракторы на сумму около 0,5 млрд. евро и запчасти, комплектующие и агрегаты для тракторов, автомобили для перевозки десяти и более человек, которые были ввезены в Украину в общем объеме около 0,5 млрд. евро. Существенной статьёй были также автотранспортные средства для перевозки грузов и грузовики, объем импорта которых в 2020 году составлял 414 млн. евро. Украина также импортировала прицепы и полуприцепы общей стоимостью более 180 млн. евро.

В территориальной структуре импорта автомобилей товарной группы HS2 (вышеназванная группа) преобладал импорт из Германии на общую сумму 733 млн. евро, что составляет около 14% от общего импорта Украины из Германии, из США на сумму 709 млн. евро, что составляет около 28% от общего импорта Украины из США. Важным поставщиком автомобилей на украинский рынок также является Япония, которая импортировала автомобилей товарной группы HS2 на сумму 611 млн. евро, что составляет почти 65% от общего объема японского импорта в страну. Украина также ввезла из Польши автомобили на сумму около 330 млн. евро, что составляет около 9% польского экспорта в Украину. Импорт автомобилей из Китая в 2020 году составлял 301 млн. евро, что составляет чуть более 4% от общего объема китайского экспорта в Украину.

Важными поставщиками также являются такие страны, как Беларусь, которая импортировала автомобили на сумму 185 млн. евро, а также Чехия, которая экспортировала автомобили в Украину на сумму 167 млн. евро. Франция также была важным экспортером в 2020 году, импортировав в Украину автомобили на сумму 167 млн. евро. Словацкая Республика экспортировала в Украину автомобили на сумму 161

млн. евро, Турция - 159 млн. евро, Великобритании - 142 млн. евро, Румынии 138 млн. евро и Венгрии 133. млн евро.¹

График № 3 Импорт автомобилей из 5 выбранных стран

Источник: ООН Intracen, собственная обработка.

На Графике № 3 мы можем наблюдать общую стоимость импортированных автомобилей в млн. евро по оси X, отдельные годы указаны по оси Y. Мы учли базовый период с 2015 по 2020 год, в котором продемонстрируем развитие импорта автомобилей из определенных стран. Для сравнения мы выбрали 6 стран, с которыми Украина имеет наибольшие экономические отношения и поддерживает наиболее интенсивные торговые контакты. Германия, США, Япония, Польша, Китай и Российская Федерация - страны, которые являются одними из крупнейших партнеров Украины по импорту. Для этих стран мы агрегировали индивидуальные номера импорта автомобилей за 2016 – 2020 годы. Из вышеизложенного следует, что во всех этих 5 странах, с исключением Российской Федерации, наблюдается тенденция роста импорта автомобилей. В 2019 году Германия импортировала в Украину автомобили на сумму почти 1 млрд. евро, но в 2020 году импорт автомобилей упал на 22%.²

Негативная динамика импорта автомобилей в Украину наблюдается только в Российской Федерации. Мы также демонстративно восприняли эту страну как одну из стран, с которыми Украина имеет интенсивные экономические, но не политические отношения. Исходя из вышеизложенного, можно констатировать, что экспорт российских автомобилей в Украину с 2016 г. упал более, чем вдвое. В то время, когда экспорт автомобилей из России сокращался, экспорт из ЕС постепенно увеличивался. Особо следует отметить экспорт автомобилей из Польши в Украину. В 2016 году он составлял всего 88 млн. евро, но уже в 2020 году он стоил примерно 329 млн. евро, что является беспрецедентным увеличением почти в 3,5 раза.³

Причины постепенного сокращения импорта автомобилей из Российской Федерации в основном связаны со сложными политическими отношениями с правительством страны в связи с аннексией Крымского полуострова и ситуацией на Донбассе, а также усилиями правительства Украины про сближение с ЕС, т. е. евроинтеграция. Также стоит

¹ INTRACEN – International Trade Centre UN, Международный торговый центр ООН (Дата посещения: 07.06.2021).

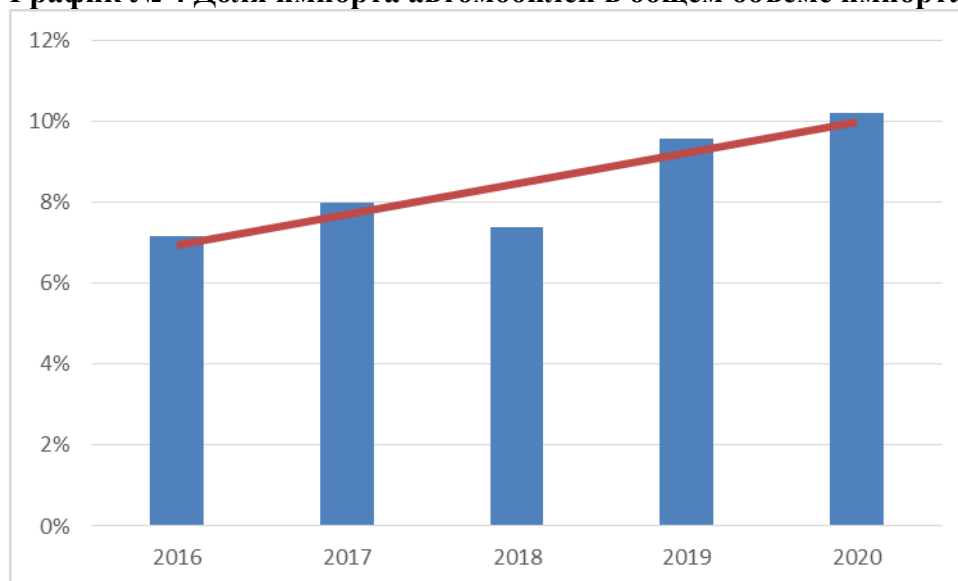
² INTRACEN – International Trade Centre UN, Международный торговый центр ООН (Дата посещения: 07.06.2021).

³ INTRACEN – International Trade Centre UN, Международный торговый центр ООН (Дата посещения: 07.06.2021).

упомануть об увеличении импорта автомобилей из Китая, что лишь показывает на то, что этот мировой гигант также имеет свои деловые и политические интересы в регионе. Именно Китай будет настаивать на интенсификации торговых контактов, в частности в рамках амбициозного политического плана «16 + 1» или так называемого Нового Шелкового пути.

График № 4 Доля импорта автомобилей в общем объеме импорта страны

Источник: ООН Intracen, собственная обработка.

Импорт автомобилей в Украину постепенно увеличивается с 2016 года. В 2016 году на его долю приходилось около 7% от общего импорта страны, а в 2020 году он уже превышал 10%. Линейная линия тренда показывает на положительную тенденцию, т.е. особенно на то, что импорт автомобилей будет составлять постоянно растущий процент. Единственное небольшое относительное снижение, которое мы зарегистрировали в 2018 году, это скорее всего сезонное краткосрочное колебание.¹

Украина не экспортировала автомобили через границу, а это означает, что практически все автомобили, произведенные на вышеупомянутых заводах, предназначались для внутреннего потребления с целью удовлетворения внутреннего спроса. Украина экспортировала только железнодорожные или трамвайные локомотивы, железнодорожный подвижной состав и его части, а также путевую арматуру и арматуру для железнодорожных или трамвайных путей, которые также могут считаться подвижным составом. Из вышесказанного следует отметить, что вышеупомянутый завод «Еврокар», расположенный в селе Соломоново недалеко от венгерско-словацкой границы, в 2016 - 2020 годах разместил всю свою продукцию только на украинском рынке. Одновременно стратегическое расположение завода помогает, особенно с точки зрения возможностей поставок, благодаря близости европейских поставщиков автомобильных компонентов.

Автомобильные кластеры

Украинский автомобильный кластер был создан в ноябре 2018 года с основной целью объединить ведущих поставщиков автомобильной промышленности, таких как «KOSTAL», «LEONI», «SEBN», «Kromberg & Schubert», «VD MAIS», «Spheros Elektron», «Spetztekhosnastka LTD» и «TE Connectivity». Инициатива вышла из Немецкой торговой и промышленной палаты, что кажется естественным, поскольку большинство упомянутых компаний из сегмента «ОЕМ» базируется в Германии.² Тем не менее, с 2019

¹ Ibid

² VD MAIS: 2ND MEETING OF UKRAINIAN AUTOMOBILE CLUSTER INITIATIVE (2021). [online]. <https://vdmais.ua/en/news/zasedanie-ukrainskogo-avtomobilnogo-klastera-vo-lvove/> (Дата посещения: 09.06.2021)

года не происходили почти никакие мероприятия, которые определяли бы последующее направление автомобильной промышленности, вероятно, также в результате пандемических мер, которые помешали личным встречам. Опыт показывает, что в большинстве развитых стран (ОЭСР) кластеры имеют основополагающее значение для достижения определенных экономических целей. Помимо того, что они выступают в качестве факторов обновления городских экономических сообществ, они также помогают развитию высокотехнологичных отраслей промышленности или науки и исследований. Они также способствуют развитию и возрождению бизнеса в регионах, стимулируют соответственно развитие, производство и последующий экспорт и помогают создавать уникальные условия для подготовки высококвалифицированных специалистов.¹

Учитывая потенциал Западной Украины, в частности концентрацию поставщиков в автомобильной промышленности, важно, чтобы в этой области развивались автомобильные кластеры. Эту инициативу должен взять на себя город Львов, который является не только важным туристическим центром, но и экономическим и промышленным центром всего прилегающего региона. Именно развитие подобных кластеров в будущем может гарантировать, что украинское производство будет постоянно конкурентоспособным на рынках ЕС (Польша, Словакия, Венгрия и Румыния), которые расположены так близко к Западной Украине. Это важно для Украины, поскольку в ЕС передача технологий среди стран ЕС лучше, чем в отношениях ЕС-Украина.

Углубленная и всеобъемлющая зона свободной торговли между ЕС и Украиной.

В соответствии с Соглашением об углубленной и всеобъемлющей зоне свободной торговли между Украиной и ЕС, Украина может применять защитные меры в виде более высокой импортной пошлины на легковые автомобили, происходящие из государства-члена ЕС в товарной категории 8703, то есть легковые автомобили. Это может произойти, если автомобиль из ЕС нанесет серьезный вред отечественной промышленности, производящей подобный продукт. Согласно Соглашению об ассоциации, пошлина на автомобили установлена на уровне 10% от общей стоимости. Хотя постепенно ЕС снизил тарифные квоты, Украина все таки сохранила 10%-ную адвалорную пошлину на импорт автомобилей из стран ЕС.² Постепенное снижение тарифных квот продолжается, но только со стороны ЕС в отношении к Украине.

В долгосрочной перспективе Соглашение будет оказывать положительное влияние на экспорт автомобилей из стран ЕС в Украину, поскольку Украина уже полностью зависит от импорта этих товаров, а отечественные заводы, как мы проанализировали выше, не в состоянии полностью покрыть и удовлетворить внутренний спрос Украины. Соглашение также предусматривает стандартизацию продукции и устранение технических барьеров для продажи автомобилей.

Цели и методология

В рамках задач работы мы поставили основной задачей анализ состояния и перспектив автомобильной промышленности Украины. Частичные цели, необходимые для достижения основной цели, включают представление конкретных производителей и конкретных автомобильных заводов, которые поставляют автомобили на украинский рынок. С точки зрения классификации, под термином «автомобили», как уже упоминалось, мы будем подразумевать все транспортные средства, подпадающие под номенклатуру HS2 с пометкой 87 - транспортные средства, кроме железнодорожного или трамвайного подвижного состава, а также их части, компоненты и принадлежности. Важной частичной задачей также является анализ внутреннего рынка или внешней

¹ UCLUSTER.ORG: *Подъём экономики Украины через развитие инновационных кластеров* (2021). [online]. [https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2010-study/podjom-ehkonomiki-ukrainy-cherez-razvitie-innovacionnykh-klasterov/](https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2010-study/podjom-ehkonomiki-ukrainy-cherez-razvitie-innovacionnykh-klastero/) (Дата посещения: 09.06.2021)

² Углубленные и всеобъемлющие зоны свободной торговли, УВЗСТ (DCFTA)

торговли автомобилями. Чтобы лучше разобраться в проблеме, мы также представили графики и таблицу, которые помогут нам лучше проанализировать текущую ситуацию в этом сегменте. В ходе анализа мы затронули также автомобильные кластеры и так называемое Соглашение углубленной и всеобъемлющей зоны свободной торговли между ЕС и Украиной (со сокращением DCFTA).

Что касается методики работы, в процессе писания статьи, в начальном этапе, мы агрегировали литературу, которую использовали в качестве исходных данных. В основном мы использовали украинские русскоязычные источники, в первую очередь данные с сайта Ассоциации автомобильной промышленности Украины. Именно этот источник мы можем считать одним из самых актуальных и надежных при анализе рынка автомобильного сегмента. Важным источником информации были также документы ЕС или Международный торговый центр (INTRACEN). При написании статьи мы использовали методы анализа, синтеза, индукции, дедукции, аналогии, сравнения или абстракции.

ПЕРСПЕКТИВЫ

Перспективы на ближайшее будущее

Украинская экономика, поскольку она производит гораздо меньше автомобилей на душу населения по сравнению с другими европейскими странами (например, Словацкой Республикой), не подвержена таким внешним воздействиям и колебаниям, как в случае автомобильной экономики ЕС, в частности Словакии. Кроме того, как мы проанализировали, эти автомобили предназначены в первую очередь для удовлетворения внутреннего спроса. Совокупный внутренний спрос может быть нарушен только неконтролируемым распространением коронавируса, в результате чего некоторые фабрики должны будут переходить к так называемому *стенд-бай* режиму. Однако после года мер и последствий коронавируса многие, особенно автозаводы, уже смогли адаптироваться и стать более устойчивыми и гибкими к таким экстремальным, непредсказуемым и неожиданным явлениям.

Проблема может заключаться в секторе автомобильных поставок, который сильно зависит не только от поставок запчастей для украинских автомобилей, но и автомобильных запчастей и автомобильных аксессуаров или запчастей в страны ЕС. Только в течение 2020 года Украина экспортировала в Польшу комплекты кабелей зажигания и другие комплекты драйверов для транспортных средств на сумму около 240 млн. евро или электрические провода и кабели напряжения, также используемые в автомобильном сегменте, стоимостью около 14 млн евро.¹

В вопросе импорта можно прогнозировать развитие некоторых ключевых моментов - доля импорта автомобилей из Германии, Польши, США, Японии и Китая будет продолжать расти, а доля Российской Федерации в импорте автомобилей в Украину будет продолжать снижаться. Эта тенденция связана не только с экономическими явлениями, но и с политической направленностью Украины, что также существенно влияет на внешнеторговые отношения. Общий импорт автомобилей должен продолжать расти. Важной составляющей импорта являются не только новые автомобили, но и поддержанные автомобили, от которых граждане ЕС постепенно избавляются и продают их Украине. Только в приграничном Ужгороде мы можем наблюдать много поддержанных автомобилей со словацкими регистрационными номерами, которые ждут первой регистрации.²

¹ INTRACEN – International Trade Center UN, Международный торговый центр ООН

² Собственное наблюдение

Возможности для словацких компаний

Что касается автомобильного сегмента в Украине, есть также некоторые интересные возможности для словацких предпринимательских субъектов. Они могут осуществлять поставки автомобильных запчастей с более высокой добавленной стоимостью для автомобильных заводов. Особо стоит отметить расположение завода «Еврокар» непосредственно за границей со Словакией, недалеко от города Черна-над-Тисоу в селе Соломоново или других заводов, особенно во Львовской или Ивано-Франковской области. В этом отношении транзит компонентов также может проходить через Польшу в связи со снижением транспортных расходов. Транзит запчастей через Карпаты в Закарпатской Украине может значительно замедлить процесс поставки и снизить гибкость и конкурентное преимущество словацких компаний, которые найдут делового партнера в Львовской или Ивано-Франковской области и попытаются удовлетворить его потребности и требования.

Библиография:

1. AUTONEWS.AUTOUA.NET: За 2020 год украинские заводы выпустили 4,2 тысячи легковых автомобилей (2021). [онлайн]. <https://autonews.autoua.net/novosti/24894-za-2020-god-ukrainskie-zavody-vypustili-42-tysyachi-legkovykh-avtomobilej.html> (Дата посещения: 05.06.2021)
2. AUTOPORTA.UA: Obzory (2021). [онлайн]. <https://autoportal.ua/articles/obzory/37036.html> (Дата посещения: 05.06.2021)
3. AvtoKrAZ: Гражданский сектор (2021). [онлайн]. <http://autokraz.com.ua/index.php/ru/fabrication/automobile/civil> (Дата посещения: 05.06.2021)
4. BOGDAN.UA (2021). [онлайн]. <https://bogdan.ua/en/> (Дата посещения: 05.06.2021)
5. FEBEST.UA: Обзор оптовых дилеров рынка автозапчастей Украины (2021). [онлайн]. <https://shop.febest.ua/ru/blog/hello-world.html> (Дата посещения: 05.06.2021)
6. INTRACEN – International Trade Centre UN, Международный торговый центр ООН
7. POLTECH.COM.UA: Продукция (2021). [онлайн]. <http://poltech.com.ua/index-ru.php> (Дата посещения: 07.06.2021)
8. RT.COM: Avtorynok padenie 2020. (2021). [онлайн]. <https://russian.rt.com/business/article/722513-avtorynok-padenie-2020> (Дата посещения: 07.06.2021)
9. TOCHPRILAD.COM: Cable harness manufacturing (2021). [онлайн]. <https://tochprilad.com/en/products/cables> (Дата посещения: 07.06.2021)
10. UCLUSTER.ORG: Подъем экономики Украины через развитие инновационных кластеров (2021). [онлайн]. <https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2010-study/podjom-ehkonomiki-ukrainy-cherez-razvitie-innovacionnykh-klasteroj/> (Дата посещения: 07.06.2021)
11. UKRAVTO: History (2021). [онлайн]. <https://ukravto.ua/ru/history> (Дата посещения: 05.06.2021)
12. UKRAVTOPROM.UA – Ассоциация автомобильной промышленности Украины
13. UKRAVTOPROM.UA: «АвтоКрАЗ» будет выполнять поставки для армии США (2021). [онлайн]. <https://ukrautoprom.com.ua/ru/avtokraz-budet-vypolnyat-postavki-dlya-armii-ssha> (Дата посещения: 05.06.2021)
14. VD MAIS: 2ND MEETING OF UKRAINIAN AUTOMOBILE CLUSTER INITIATIVE (2021). [онлайн]. <https://vdmajis.ua/en/news/zasedanie-ukrainskogo-avtomobilnogo-klastera-vo-lvove/> (Дата посещения: 05.06.2021)
15. ZAKON.RADA: Про затвердження переліку підприємств, які приватизуються за індивідуальними планами (2021). [онлайн]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-96-%D0%BF#Text> (Дата посещения: 09.06.2021)
16. ZAZ (2021). [онлайн]. <http://www.zaz.ua/about/contact.html> (Дата посещения: 09.06.2021)
17. ZAZ: ЗАЗ передал шестую партию школьных автобусов Запорожским общинам (2021). [онлайн]. <http://www.zaz.ua/news/zaz-peredal-shectuju-partiju-shkolnykh-avtobucov-zaporozhckim-obshchinam.html> (Дата посещения: 07.06.2021).

Bibliography (Transliteration):

1. AUTONEWS.AUTOUA.NET: Za 2020 god ukrainskie zavody vypustili 4,2 tysyachi legkovyh avtomobilej (2021). [onlajn]. <https://autonews.autoua.net/novosti/24894-za-2020-god-ukrainskie-zavody-vypustili-42-tysyachi-legkovyh-avtomobilej.html> (Date of visit: 05.06.2021)
2. AUTOPORTA.UA: Obzory (2021). [onlajn]. <https://autoportal.ua/articles/obzory/37036.html> (Date of visit: 05.06.2021)
3. AvtoKraZ: Grazhdanskij sektor (2021). [onlajn]. <http://autokraz.com.ua/index.php/ru/fabrication/automobile/civil> (Date of visit: 05.06.2021)
4. BOGDAN.UA (2021). [onlajn]. <https://bogdan.ua/en/> (Date of visit: 05.06.2021)
5. FEBEST.UA: Obzor optovyh dilerov rynka avtozapchastej Ukrainy (2021). [onlajn]. <https://shop.febest.ua/ru/blog/hello-world.html> (Date of visit: 05.06.2021)
6. INTRACEN – International Trade Centre UN, Mezhdunarodnyj torgovyj centr OON
7. POLTECH.COM.UA: Produkcija (2021). [onlajn]. <http://poltech.com.ua/index-ru.php> (Date of visit: 07.06.2021)
8. RT.COM: Avtorynok padenie 2020. (2021). [onlajn]. <https://russian.rt.com/business/article/722513-avtorynok-padenie-2020> (Date of visit: 07.06.2021)
9. TOCHPRILAD.COM: Cable harness manufacturing (2021). [onlajn]. <https://tochprilad.com/en/products/cables> (Date of visit: 07.06.2021)
10. UCLUSTER.ORG: Pod"yom ekonomiki Ukrainy cherez razvitie innovacionnyh klasterov (2021). [onlajn]. <https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina/2010-study/podjom-ehkonomiki-ukrainy-cherez-razvitie-innovacionnykh-klasterov/> (Date of visit: 07.06.2021)
11. UKRAVTO: History (2021). [onlajn]. <https://ukravto.ua/ru/history> (Date of visit: 05.06.2021)
12. UKRAVTOPROM.UA – Asociaciya avtomobil'noj promyshlennosti Ukrainy.
13. UKRAVTOPROM.UA: «AvtoKraZ» budet vpolnyat' postavki dlya armii SSHA (2021). [onlajn]. <https://ukrautoprom.com.ua/ru/avtokraz-budet-vpolnyat-postavki-dlya-armii-ssha> (Date of visit: 05.06.2021)
14. VD MAIS: 2ND MEETING OF UKRAINIAN AUTOMOBILE CLUSTER INITIATIVE (2021). [onlajn]. <https://vdmais.ua/en/news/zasedanie-ukrainskogo-avtomobilnogo-klastera-vo-lvove/> (Date of visit: 05.06.2021)
15. ZAKON.RADA: Pro zatverdzhennya pereliku pidpriemstv, yaki privatizuyut'sya za individual'nimi planami (2021). [onlajn]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/684-96-%D0%BF#Text> (Date of visit: 09.06.2021)
16. ZAZ (2021). [onlajn]. <http://www.zaz.ua/about/contact.html> (Date of visit: 09.06.2021)
17. ZAZ: ZAZ peredal shestuyu partiyu shkol'nyh avtobusov Zaporozhskim obshchinam (2021). [onlajn]. <http://www.zaz.ua/news/zaz-peredal-shectuju-partiju-shkolnykh-avtobucov-zaporozhckim-obshchinam.html> (Date of visit: 07.06.2021).

Copyright©POCKLAN Marek, 2021.

Contacts / Contacte / Contactos / Контакты:

Marek POCKLAN

Euroatlantické centrum,

Dolnozemska 1/B,

85235 Bratislava

Slovak Republic

E-mail: marek.pocklan1@gmail.com

	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2021, Issue 1, Volume 16, Pages 98-116. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 02. 2021 Accepted: 15.05. 2021 Published: 30.06. 2021</p>
---	--

**COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS
НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ**

AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT ROMÂN

PARENTAL AUTHORITY IN ROMANIAN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

**РОДИТЕЛЬСКИЕ ПОЛНОМОЧИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ
ЧАСТНОМ ПРАВЕ РУМЫНИИ**

ANITEI Nadia-Cerasela*, ANITEI Nadia-Cerasela, АНИЦЕЙ Надия Черасела

REZUMAT:

AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT ROMÂN

Art. 2.611 din C. civ. roman dispune: ” Legea aplicabilă se stabilește potrivit Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996, ratificată prin Legea nr. 361/2007.”

Calificarea autorității părintești în dreptul internațional privat român urmează terminologia consacrată în dreptul substanțial. „Autoritatea părintească” – noțiune nouă, inspirată de codurile francez și cel din Québec –, constituie cadrul general cu privire la drepturile și îndatoririle părintești privind persoana și bunurile copilului minor, exercitarea autorității părintești și decăderea din exercițiul drepturilor părintești.

Convenția privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996, precizează că fiecare dintre statele contractante desemnează o autoritate centrală responsabilă cu îndeplinirea obligațiilor stabilite care îi revin pentru a se putea realiza cooperarea judiciară. Având în vedere că fiecare stat contractant are propria legislație privind măsurile de protecție a copilului și a bunurilor acestuia, este esențială informația cu privire la dreptul străin.

Convenția prevede că una dintre îndatoririle ce revin autorităților centrale desemnate în cadrul statelor este furnizarea de informații, pe două direcții:

- informații privind propriul sistem de drept;
- informații cu privire la serviciile disponibile în domeniul protecției copilului⁴.

Regulamentul nr. 2201/2003 din 27 noiembrie 2003 (Bruxelles II bis) tratează competența, recunoașterea și executarea deciziilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești. Studiind acest regulament constatăm că sfera de aplicare include conflictele de jurisdicții, nu și conflictele de legi.

Ne propunem să prezentăm și să analizăm în acest articol Convenția privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996.

* ANITEI Nadia Cerasela. Doctor în drept, Profesor universitar, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (Galați, România). / ANITEI Nadia Cerasela. Ph.D in Law, professor, Faculty of Legal, Political and Social Sciences, University „Dunărea de Jos of Galati” (Galati, Romania). / АНИЦЕЙ Надия Черасела. Доктор права, профессор, факультет правовых, политических и социальных наук, Галацкий Университет «Дунэря де Жос» (Галац, Румыния). E-mail: ncerasela@yahoo.com, nadia.anitei@ugal.ro

Cuvinte cheie: drept internațional privat roman, Cod civil roman, legea aplicabilă măsurilor de protecție a copilului, domeniul legii aplicabile măsurilor de protecție a copilului, legea aplicabilă răspunderii părintești domeniul legii aplicabile răspunderii părintești, ordinea publică, retrimiterea.

JEL Classification: K12, K22
CZU: 347.7

ABSTRACT:

PARENTAL AUTHORITY IN ROMANIAN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Article 2,611 of the Romanian Civil Code provides: "The applicable law is established according to the Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Cooperation on Parental Responsibility and Measures on the Protection of Children, adopted at The Hague on 19 October 1996, ratified by Law no. 361/2007".

The qualification of parental authority in Romanian private international law follows the terminology enshrined in substantive law. "Parental authority" - a new notion, inspired by the French and Quebec codes - is the general framework for parental rights and duties regarding the person and property of the minor child, the exercise of parental authority and the revocation of the exercise of parental rights.

The Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Cooperation on Parental Responsibility and Child Protection Measures, adopted in The Hague on 19 October 1996, states that each of the Contracting States shall designate a central authority responsible for the fulfillment of its obligations for judicial cooperation. Given that each Contracting State has its own legislation on measures to protect the child and his or her property, information on foreign law is essential.

The Convention provides that one of the duties of designated central authorities within States is to provide information in two directions:

- information on one's own legal system;
- information on available child protection services.

Regulation no. Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 (Brussels IIa) deals with jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility. Studying this regulation, we find that the scope includes conflicts of jurisdiction, not conflicts of laws.

We intend to present and analyze in this article the Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Cooperation on Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children, adopted at The Hague on 19 October 1996.

Keywords: Romanian private international law, Romanian Civil Code, the law applicable to child protection measures, the field of law applicable to child protection measures, the law applicable to parental responsibility the field of law applicable to parental responsibility, public order, remission.

JEL Classification: K12, K22
CZU: 347.7

РЕЗЮМЕ:

РОДИТЕЛЬСКИЕ ПОЛНОМОЧИЯ В МЕЖДУНАРОДНОМ ЧАСТНОМ ПРАВЕ РУМЫНИИ

Статья 2611 Гражданского кодекса Румынии гласит: "Применимое законодательство установлено в соответствии с Конвенцией о юрисдикции, применимом праве, признании, обеспечении соблюдения и сотрудничестве в области родительской ответственности и мер по защите детей, принятой в Гааге 19 октября 1996 года и ратифицированной Законом № 361/2007".

Квалификация родительских полномочий в международном частном праве Румынии соответствует терминологии, закрепленной в материальном праве. "Родительские полномочия" - новое понятие, вдохновленное кодексами Франции и Квебека, - это общие рамки

родительских прав и обязанностей в отношении личности и имущества несовершеннолетнего ребенка, осуществления родительских полномочий и отмены осуществления родительских прав.

Конвенция о юрисдикции, применимом праве, признании, исполнении и сотрудничестве в области родительской ответственности и мер по защите детей, принятая в Гааге 19 октября 1996 года, гласит, что каждое из Договаривающихся государств назначает центральный орган, ответственный за выполнение своих обязательств по судебному сотрудничеству. Учитывая, что каждое Договаривающееся государство имеет свое собственное законодательство о мерах по защите ребенка и его или ее собственности, информация об иностранном праве имеет важное значение.

Конвенция предусматривает, что одной из обязанностей назначенных центральных органов в государствах является предоставление информации в двух направлениях:

- информация о собственной правовой системе;
- информация о доступных услугах по защите детей.

Положение №. Постановление (ЕС) № 2201/2003 от 27 ноября 2003 года (Брюссель IIa) касается юрисдикции, признания и приведения в исполнение судебных решений по семейным делам и вопросам родительской ответственности. Изучая это положение, мы обнаруживаем, что сфера его применения включает конфликты юрисдикции, а не коллизии законов.

Мы намерены представить и проанализировать в этой статье Конвенцию о юрисдикции, применимом праве, признании, обеспечении соблюдения и сотрудничестве в области родительской ответственности и мер по защите детей, принятую в Гааге 19 октября 1996 года.

Ключевые слова: Международное частное право Румынии, Гражданский кодекс Румынии, закон, применимый к мерам по защите детей, область права, применимая к мерам по защите детей, закон, применимый к родительской ответственности, область права, применимая к родительской ответственности, общественный порядок, освобождение.

JEL Classification: K12, K22

УДК: 347.7

Convenția privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

1. Domeniul de aplicare al Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga

Potrivit art. 1 par. (1) constituie obiect al Convenției:
determinarea statului ale cărui autorități sunt competente să ia măsurile de protecție a persoanei sau a bunurilor copilului;
determinarea legii aplicabile de către aceste autorități în exercițiul competenței lor;
determinarea legii aplicabile răspunderii părintești;
asigurarea recunoașterii și executării unor asemenea măsuri de protecție în toate statele contractante;
stabilirea cooperării necesare între autoritățile statelor contractante pentru a asigura atingerea obiectivelor convenției.”

Din prevederile art. par. (1) ale Convenției rezultă că în domeniul de aplicare intră, în esență două aspecte:¹

autoritățile naționale competente¹ vor determina legea aplicabilă pentru a lua măsurile de protecție fie pentru copil, fie pentru bunurile copilului (aspect reglementat de art. 15 –art. 22 din Convenție);

¹ D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, Editura CH Beck, București, 2013, p.237.

determinarea legii aplicabile răspunderii părintești (aspect reglementat de art. 15 –art. 22 din Convenție)

În vederea determinării domeniului de aplicare Convenția *privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor de la Haga* procedează la calificarea noțiunilor de ”răspundere părintească” și de ”copil”.

Art. 1 parag. (2) precizează că ”termenul „răspundere părintească” include autoritatea părintească sau orice relație similară acestei autorități, prin care se determină drepturi, puteri și obligații ale părinților, ale tutorelui sau ale altui reprezentant legal în legătură cu persoana sau bunurile copilului.”

Art. 2 în ceea ce privește noțiunea de copil stipulează ”se aplică copiilor din momentul nașterii lor și până la împlinirea vârstei de 18 ani”. Deci, ”Convenția vizează minorii și deoarece nu distinge, poate fi vorba și de cei care au dobândit capacitate deplină de exercițiu înainte de împlinirea vârstei de 18 ani (de exemplu prin căsătorie). Convenția nu se referă la copilul conceput dar nenăscut.”²

În art. 3 din Convenție sunt menționate, exemplificativ aspectele reglementate:

a. atribuirea, exercițiul și restrângerea, totală sau parțială, a răspunderii părintești, precum și delegarea acesteia;

b. dreptul de încredințare, inclusiv dreptul privind ocrotirea persoanei copilului și, în special, dreptul de a hotărî asupra locului de reședință al copilului, precum și dreptul de vizită, prin care se înțelege inclusiv dreptul de a lua copilul, pentru o perioadă determinată, într-un alt loc decât reședința sa obișnuită;

c. tutelă, curatelă și instituții similare;

d. desemnarea și atribuțiile oricărei persoane sau oricărui organism care are sarcina să se ocupe de persoana copilului sau de bunurile acestuia, să îl reprezinte ori să îl asiste;

e. plasamentul copilului într-o familie substitutivă, într-o formă de protecție instituționalizată (centru de plasament), protecție prin *kafalah* ori printr-o instituție similară. Dacă autoritatea competentă, determinată conform dispozițiilor Convenției, are în vedere plasamentul copilului într-o familie substitutivă sau într-o instituție ori măsuri de ocrotire prin *kafalah* sau printr-o instituție similară și dacă un asemenea plasament ori asemenea măsuri de ocrotire au loc în alt stat contractant, trebuie în prealabil să se consulte cu autoritatea centrală sau cu altă autoritate competentă din cel din urmă stat. Convenția impune condiția transmiterii unui raport privind copilul, cu arătarea motivelor privind plasamentul sau măsurile de îngrijire propuse. Decizia privind plasamentul ori măsurile de ocrotire poate fi luată în statul solicitant numai dacă autoritatea centrală sau altă autoritate competentă a statului solicitat a consimțit la plasament sau la măsurile de ocrotire, ținând seama de interesul superior al copilului (art. 33);

f. supravegherea de către autoritățile publice a ocrotirii copilului acordate de către orice persoană căreia acesta i-a fost încredințat;

g. administrarea, conservarea sau actele de dispoziție privind bunurile copilului.

Art. 4 stipulează următoarele situații în care nu se aplică Convenția:

a) ”stabilirea sau contestarea filiației;

deciziile privind adopția, măsurile pregătitoare pentru adopție, anularea ori revocarea) adopției;

c) numele și prenumele copilului;

d) obținerea capacității depline de exercițiu;

)

e) obligațiile de întreținere;

f) legate sau succesioni;

¹ G. Lupșan. *Ghid de drept internațional privat în materia dreptului familiei*. Editura Magic Print, Onești, 2014 pp.9-13.

² D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p.237.

- g) securitatea socială;
măsurile publice de natură generală în domeniul educației și sănătății;
-)
-) măsurile luate ca urmare a unor infracțiuni săvârșite de copil;
-)
-) deciziile privind dreptul de azil și privind imigrația.

Observăm din dispozițiile acestui articol că enumerarea este limitativă. Deci, vor fi supuse prevederilor acestei Convenții în materia răspunderii părintești și protecției copilului tot ce nu apare în enumerare.

Din prevederile art. 1-art.4 din Convenție se observă că se determină legea aplicabilă autorității părintești și măsurilor de protecție a copilului indiferent de izvorul autorității părintești (filiație firească, tutelă, curatelă și instituții similar) cu excepția adopției.

Ocotirea majorului este supusă legii aplicabile conform art. 2578 C civ excedând domeniul de aplicare al Convenției *privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, de la Haga*.¹

2. Dispoziții referitoare la statele contractante conform *Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga*

Conform art. 46 în situația în care într-un stat contractant se aplică mai multe sisteme de drept sau ansambluri de reguli diferite în domeniul protecției copilului și a proprietății acestuia nu este obligatoriu să aplice prevederile convenției conflictelor doar numai acestor sisteme de drept ori ansambluri de reguli.

Din dispozițiile art. 47 observăm că în situația în care un stat cu două sau mai multe sisteme de drept sau ansambluri de reguli ce au legătură cu domeniul protecției copilului și a proprietății acestuia, se aplică următoarele reguli în funcție de în unitățile teritoriale respective:

- orice referire la reședința obișnuită în acel stat privește reședința obișnuită într-o unitate
- 1. teritorială;
- orice referire la prezența copilului în acel stat privește prezența copilului într-o unitate
- . teritorială;
- orice referire la situarea proprietății ori a bunurilor copilului în acel stat privește situarea
- . proprietății copilului într-o unitate teritorială;
- orice referire la statul al cărui cetățean este copilul privește unitatea teritorială desemnată
- . de legea statului respectiv sau, în absența unor prevederi legale exprese, unitatea teritorială cu care copilul are cele mai strânse legături;
- orice referire la statul a cărui autoritate este sesizată cu o cerere de divorț sau de separare
- . legală a părinților copilului, ori de anulare a căsătoriei acestora privește unitatea teritorială a cărei autoritate este sesizată cu o astfel de cerere;
- orice referire la statul cu care copilul are legături strânse privește unitatea teritorială cu
- . care copilul are astfel de legături;
- orice referire la statul pe teritoriul căruia copilul a fost deplasat ori reținut privește unitatea
- . teritorială în care copilul a fost deplasat ori reținut;
- orice referire la organismele ori autoritățile acelui stat, altele decât autoritățile centrale,
- . privește organismele sau autoritățile autorizate să acționeze în unitatea teritorială respectivă;
- orice referire la legea, procedura sau autoritatea statului în care a fost luată o măsură de
- . protecție privește legea, procedura sau autoritatea din unitatea teritorială în care a fost luată măsura respectivă;

¹ Ibidem.

10. orice referire la legea, procedura sau autoritatea statului solicitat privește legea, procedura sau autoritatea din unitatea teritorială în care este cerută recunoașterea sau executarea actului respective”

Conform art. 48 în care un stat are două sau mai multe unități teritoriale, fiecare având propriul său sistem de drept și reguli pentru domeniile acoperite de convenție, în scopul identificării legii aplicabile potrivit art. 15-art. 22 sunt aplicabile următoarele reguli:

Se aplică legea unității teritoriale respective în situația în care prevederile legale în vigoare) într-un stat coincid cu cele aplicabile în unitatea teritorială;

se aplică legea unității teritoriale, astfel cum a fost definită la articolul 47 în situația în b) care nu există prevederi legale aplicabile.

În situația în care există două sau mai multe sisteme de drept și reguli cărora se supun diferite categorii de persoane în ceea ce privește domeniile acoperite de această convenție, conform art. 49, în scopul identificării legii aplicabile potrivit art. 15-art. 22 sunt aplicabile următoarele reguli:

În funcție de dispozițiile în vigoare în acel stat prin care se identifică care legea este) aplicabilă raportului juridic respectiv;

În situația în care nu există dispoziții în vigoare care să identifice legea aplicabilă se va) aplica legea sau regulile de drept cu care copilul are cele mai strânse legături.

Art. 60 prevede:” Orice stat contractant va putea, cel mai târziu la momentul ratificării, acceptării, aprobării sau aderării ori la momentul unei declarații făcute în conformitate cu articolul 59, să facă fie una, fie ambele rezerve prevăzute la articolul 54 alineatul (2) și la articolul 55. Nici o altă rezervă nu va fi admisă. (parag. 1) Orice stat va putea, în orice moment, să retragă o rezervă pe care a făcut-o. Această retragere va fi notificată depozitarului convenției. (parag. 2) Rezerva își încetează efectele în prima zi a celei de-a treia luni calendaristice începând de la momentul notificării menționate în alineatul precedent. (parag. 3)

Art. 55 parag (1) prevede că în conformitate cu art 60, un stat contractant va putea:

să rezerve competența autorităților sale de a lua măsuri pentru protecția bunurilor a) copilului situate pe teritoriul său;

” să rezerve dreptul de a nu recunoaște răspunderea părintească ori măsurile care sunt (b) incompatibile cu măsurile luate de autoritățile sale privind bunurile ori aceste bunuri.”

Parag. (2) al celui-așai articol stipulează: ”Rezerva va putea fi restrânsă la anumite categorii de bunuri.”

Art. 59 parag. (1) stipulează că dacă un stat ”are două sau mai multe unități teritoriale în care diferite sisteme de drept se aplică materiilor reglementate de prezenta convenție va putea, în momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau aderării, să declare că prezenta convenție se va aplica tuturor unităților sale teritoriale ori numai uneia sau mai multora dintre acestea și va putea, în orice moment, să modifice această declarație făcând o nouă declarație.”

Din parag. (2) observăm că declarațiile date vor fi notificate depozitarului convenției și vor indica expres unitățile teritoriale la care convenția se aplică iar în parag. (3) se reglementează situația în care un stat nu face declarația prevăzută de parag. (1), convenția se va aplica pe întreg teritoriul acestui stat.

3.Cooperarea statelor conform dispozițiilor din *Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga*

În fiecare stat contractant va exista o autoritate centrală care va avea misiunea să ducă la îndeplinire obligațiile stabilite de convenție de convenție. (art. 29 parag. 1)

Statele federale, statele cu mai multe sisteme de drept sau statele având unități teritoriale autonome pot desemna o autoritate centrală sau mai multe autorități centrale și să specifice întinderea teritorială sau personală a atribuțiilor lor. Când un stat a numit mai mult de o

autoritate centrală, el desemnează autoritatea centrală căreia îi poate fi adresată orice comunicare în vederea transmiterii ei către autoritatea centrală competentă în cadrul acestui stat. (art. 29 parag. 2)

Autoritățile centrale au printre atribuții (art. 30):

- Cooperarea între ele și să promoveze cooperarea între autoritățile competente în statele lor în scopul realizării obiectivelor convenției;
- În vederea aplicării convenției trebuie să ia măsurile potrivite pentru a furniza informații cu privire la legislația proprie;
- Măsuri potrivite cu privire la serviciile disponibile în domeniul protecției copiilor.

Art. 31 din Convenție prevede: "Autoritatea centrală a unui stat contractant ia, fie direct, fie cu sprijinul autorităților publice sau altor organisme, măsurile potrivite pentru:

a) a facilita comunicarea și a oferi asistența prevăzută pentru aceasta la art. 8 și art. 9;

) a facilita, prin mediere, conciliere sau alte mijloace asemănătoare, înțelegeri asupra soluțiilor privind protecția persoanei sau a bunurilor copilului în situațiile cărora li se aplică dispozițiile convenției;

) atunci când există indicii că acesta se află pe teritoriul statului solicitat și are nevoie de protecție."

Conform art 32 autoritatea centrală a statului contractant unde copilul își are reședința obișnuită și unde acesta se află în prezent, la cererea motivată a autorității centrale sau a unei alte autorități competente dintr-un stat contractant cu care copilul are strânse legături, poate, direct sau cu ajutorul autorităților publice sau al altor organisme:

a) să furnizeze un raport privind situația copilului;

) să solicite autorității competente din statul său să ia în considerare posibilitatea de a lua măsuri privind protecția persoanei sau a bunurilor copilului.

Din art. 33 parag. (1) observăm că " Dacă autoritatea competentă potrivit articolelor 5-10 are în vedere plasamentul copilului într-o familie substitutivă sau într-o instituție, ori măsuri de ocrotire prin „kafala” sau o instituție similară și dacă un asemenea plasament ori asemenea măsuri de ocrotire au loc în alt stat contractant, trebuie în prealabil să se consulte cu autoritatea centrală sau altă autoritate competentă din cel din urmă stat. În acest sens, trebuie să transmită un raport privind copilul, împreună cu motivele privind plasamentul sau măsurile de îngrijire propuse."

Ca și excepție parag. (2) al aceluiași articol dispune: "Decizia privind plasamentul sau măsurile de ocrotire poate fi luată în statul solicitant numai dacă autoritatea centrală sau altă autoritate competentă a statului solicitat a consimțit la plasament sau la măsurile de ocrotire, ținând seama de interesul superior al copilului."

Potrivit art. 34 parag. (1) autoritățile competente potrivit convenției, pot în cazul în care se impune o măsură de protecție, dacă situația o cere, să solicite autorităților celorlalte state contractante informațiile relevante pentru protecția copilului să le fie comunicate aceste informații.

În parag (2) al aceluiași articol se stipulează că "fiecare stat contractant va putea să declare ca cererile în temeiul primului alineat să fie comunicate autorităților sale numai prin intermediul autorității sale centrale."

În vederea aplicării măsurilor de protecție luate potrivit acestei convenții, dar în mod deosebit în ceea ce privește asigurarea exercitării efective a dreptului de vizită, precum și a dreptului de a menține legături personale directe și regulate cu copilul autoritățile competente ale unui stat contractant pot cere să asigure asistență autorităților competente ale altui stat contractant. (art. 35 parag. 1)

Art. 35 parag (2) prevede: "Autoritățile unui stat contractant pe teritoriul căruia copilul nu își are reședința obișnuită pot, la cererea părintelui rezident în acel stat și care dorește să obțină

ori să mențină legăturile personale cu copilul, să culegă informații ori probe și să se pronunțe asupra capacității aceluiași părinte de a exercita dreptul de a avea legături personale cu copilul, precum și condițiile în care acest drept poate fi exercitat de către acel părinte. O autoritate care are competență, potrivit art.5- art. 10, de a decide asupra dreptului de a avea legături personale cu copilul este obligată, înainte de a se pronunța, să ia în considerare aceste informații, probe sau concluzii.”

Parag (3) al aceluiași art. dispune: O autoritate care are competență, potrivit articolelor 5-10, de a hotărî asupra dreptului de a avea legături personale cu copilul poate să suspende procedura până la soluționarea unei cereri formulate conform parag. (2), în special atunci când ea este sesizată cu o cerere prin care se urmărește modificarea sau încetarea dreptului de a avea legături personale cu copilul, conferit de autoritățile statului vechii reședințe obișnuite.

Conform parag. (4) din art. 35 ”Nicio dispoziție a prezentului articol nu împiedică o autoritate competentă potrivit articolelor 5-10 de a lua măsuri provizorii până la soluționarea unei cereri formulate conform parag. (2).”

Potrivit art. 36 ”În toate cazurile în care copilul este expus unui pericol grav, autoritățile competente din statul contractant în care au fost luate sau urmează să fie luate măsuri de protecție față de acel copil, dacă au fost informate despre schimbarea reședinței copilului sau despre prezența copilului într-un alt stat, la rândul lor informează autoritățile aceluia stat despre pericol și despre măsurile luate sau în curs de a fi luate.”

Din art. 37 observăm că nicio ”autoritate nu poate solicita ori transmite informații obținute conform prevederilor acestui capitol, dacă, în opinia sa, aceasta este de natură să ducă la punerea în primejdie a persoanei sau a bunurilor copilului ori să aducă atingere gravă libertății ori vieții unuia dintre membrii familiei copilului.”

Art. 38 în ceea ce privește cheltuielile pentru serviciile oferite stabilește:

- ”Fără a aduce atingere posibilității de a stabili cheltuieli rezonabile pentru serviciile oferite, autoritățile centrale, precum și alte autorități publice ale statelor contractante suportă propriile cheltuieli care decurg din aplicarea dispozițiilor prezentului capitol;(parag. 1)

- Un stat contractant poate încheia acorduri cu unul sau mai multe state contractante cu privire la repartizarea acestor cheltuieli.(parag. 2)

4.Competența statelor conform dispozițiilor din *Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga*

Competența de a lua măsuri de protecție a persoanei copilului sau a bunurilor acestuia revine autorităților judiciare sau administrative ale statelor contractante de la reședința obișnuită a copilului. (art. 5 parag. 1)

În situația în care se schimbă reședința obișnuită a copilului în alt stat contractant competența revine autorităților din statul noii reședințe obișnuite sub rezerva articolului 7. (art. 5 parag. 2)

Competența prevăzută la articolul 5 parag. (1) revine în situația copiilor refugiați sau a copiilor care, din cauza tulburărilor interne din țara lor, sunt deplasați pe plan internațional, autorităților statului contractant pe teritoriul căruia se află în prezent acești copii ca rezultat al deplasării lor. (art. 6 parag. 1)

De asemenea, acest tip de competență se aplică și copiilor a căror reședință obișnuită nu poate fi stabilită. (art. 6 parag. 2)

Competența revine autorităților statului contractant în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau neînapoierii în situația deplasării sau a neînapoierii ilicite a copilului, până când copilul a dobândit o reședință obișnuită într-un alt stat și sunt îndeplinite următoarele condiții:

fiecare persoană, instituție sau alt organism având dreptul de încredințare a încuviințat) deplasarea sau neînapoierea; sau

copilul a locuit în acel alt stat o perioadă de cel puțin un an după ce persoana, instituția) sau alt organism având dreptul de încredințare a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de

locul unde se află copilul, dar nicio cerere de înapoiere introdusă în cursul acestei perioade nu este încă examinată, iar copilul s-a integrat în noul mediu. (art. 7 parag. 1)

Se consideră ilicită deplasarea sau neînapoierea copilului atunci când:

are loc cu încălcarea dreptului de încredințare a copilului atribuit unei persoane, instituții) sau altui organism, separat sau împreună, potrivit legii statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înainte de deplasare sau neînapoiere; și

acest drept era exercitat în mod efectiv, separat sau împreună, la momentul deplasării sau) neînapoierii, sau ar fi fost astfel exercitat dacă aceste evenimente nu ar fi survenit. (art. 7 parag. 2, teza I)

Dreptul de încredințare menționat la litera (a) poate să rezulte în special dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă ori dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului aceluia stat. (art. 7 parag. 2, teza II)

Dacă competența a fost pastrată de autoritățile menționate la parag. (1) competența care revine autorităților statului contractant în care copilul a fost deplasat sau în care a fost reținut constă în a lua, atunci când este necesar, numai măsuri urgente pentru protecția persoanei sau a bunurilor copilului, în conformitate cu art. 11. (art. 7 parag. 3)

În mod excepțional art. 8 parag. (1) stabilește că ”autoritatea statului contractant competentă potrivit art. 5 sau art. 6, dacă consideră că în anumite situații ar fi mai în măsură să aprecieze interesul superior al copilului, autoritatea altui stat contractant poate:

’ fie să solicite acestei autorități, direct sau prin intermediul autorității centrale a aceluia — stat, să accepte competența de a lua acele măsuri de protecție pe care le consideră necesare;

fie să suspende soluționarea cauzei și să invite părțile să introducă o asemenea cerere înaintea autorității celui alt stat.”

Parag. (2) al aceluiași art. enumeră statele contractante ale căror autorități pot fi sesizate conform prevederilor parag. precedent și anume:

a) statul al cărui cetățean este copilul;

b) statul în care sunt situate bunurile copilului;

) statul ale cărui autorități sunt sesizate cu o cerere de divorț sau separare legală a părinților) copilului ori pentru anularea căsătoriei acestora;

c) statul cu care copilul are cele mai strânse legături.

) Autoritățile interesate pot proceda la un schimb de opinii. (art. 8 parag. (3))

Art. 8 parag. (4) dispune: ”Autoritatea solicitată sau sesizată potrivit prevederilor parag. (1) poate să accepte competența în locul autorității competente conform art. 5 sau art. 6, dacă ea consideră că aceasta este în interesul superior al copilului.”

În situația în care ”autoritățile statului contractant menționate la art. 8 parag. (2) consideră că în anumite situații sunt mai în măsură să aprecieze interesul superior al copilului, ele pot:

fie să solicite autorității competente a statului contractant de la reședința obișnuită a copilului, direct sau prin intermediul autorității centrale a aceluia stat, să le permită să exercite competența de a lua măsurile de protecție pe care le consideră a fi necesare;

fie să invite părțile să introducă o asemenea cerere către autoritatea statului contractant de la reședința obișnuită a copilului.” (art. 9 parag. (1))

Când autoritățile au interes pot proceda la un schimb de opinii. (art. 9 parag. (2))

Ca și excepție, ”autoritatea care inițiază cererea poate exercita competența în locul autorității statului contractant de la reședința obișnuită a copilului numai dacă aceasta din urmă a acceptat această cerere.” (art. 9 parag. (3))

Art. 10 parag. (1) stipulează ”Fără a aduce atingere prevederilor articolelor 5-9, autoritățile unui stat contractant competente să soluționeze cererea de divorț sau de separare legală a părinților unui copil cu reședința obișnuită în alt stat contractant sau pentru anularea căsătoriei lor pot, dacă legea statului lor o permite, să ia măsuri de protecție a persoanei copilului și a bunurilor acestuia, dacă:

la momentul începerii procedurilor, unul dintre părinți are reședința obișnuită în acel stat,) iar unul dintre părinți exercită răspunderea părintească în legătură cu copilul; și competența acestor autorități de a lua asemenea măsuri a fost acceptată de către părinți,) precum și de către orice altă persoană care exercită răspunderea părintească în legătură cu copilul, și dacă această competență este în interesul superior al acestuia.”

În situația în care hotărârea care admite sau respinge cererea de divorț, de separare legală sau de anulare a căsătoriei a devenit definitivă, ori procedura s-a încheiat din alt motiv competența prevăzută la parag. (1) de a lua măsuri de protecție a copilului încetează de îndată. (art. 10 parag. (2))

Competența de a lua măsurile necesare de protecție aparține autorităților din orice stat contractant, pe al cărui teritoriu se află copilul sau bunurile sale) în toate situațiile când există urgență. (art. 11 parag. (1))

Ca și excepție, toate măsurile luate conform paragrafului precedent cu privire la un copil care are reședința obișnuită într-un stat contractant își încetează efectele de îndată ce autoritățile competente potrivit art. 5-art.10 au luat măsurile impuse de situație. (art. 11 parag. (2))

În situația în care copilul are reședința obișnuită într-un stat necontractant măsurile luate conform parag. (1) își încetează efectele în fiecare stat contractant de îndată ce măsurile impuse de situație și luate de autoritățile unui alt stat sunt recunoscute în statul contractant în cauză. (art. 11 parag. (3))

Art. 12 parag. (1) dispune: Sub rezerva dispozițiilor articolului 7, autoritățile unui stat contractant, pe al cărui teritoriu se află copilul sau bunurile acestuia, au competența de a lua măsuri cu caracter provizoriu pentru protecția persoanei sau a bunurilor copilului, care au un efect teritorial limitat la statul în cauză, în măsura în care asemenea măsuri nu sunt incompatibile cu măsurile deja luate de către autoritățile care au competența potrivit art. 5- art. 10.”

În parag. (2) al aceluiași art. se prevede: ”Măsurile luate potrivit alineatului precedent cu privire la un copil având reședința obișnuită într-un stat contractant își încetează efectele de îndată ce autoritățile competente potrivit art 5- art.10 au luat o decizie în privința măsurilor de protecție care ar putea fi impuse de situație.”

Conform parag. (3) din același art. ”Măsurile luate potrivit parag. (1) cu privire la un copil având reședința obișnuită într-un stat necontractant își încetează efectele în statul contractant în care măsurile au fost luate, de îndată ce măsurile impuse de situație și luate de autoritățile altui stat sunt recunoscute în statul contractant în cauză.”

Dispozițiile art. 13 parag. (1) stipulează ”Autoritățile dintr-un stat contractant competente potrivit art. 5- art.10 să ia măsuri de protecție a persoanei sau a bunurilor copilului trebuie să se abțină de a se pronunța dacă, la momentul începerii procedurii, măsuri corespunzătoare situației au fost cerute autorităților unui alt stat contractant, de asemenea având competență potrivit art. 5- art.10 la momentul solicitării, iar acestea sunt încă în curs de examinare.”

Ca și excepție, nu se vor aplica dispozițiile parag. (1) dacă autoritățile înaintea cărora a fost inițial introdusă cererea pentru luarea măsurilor au renunțat la competență. art. 13 parag. (2)

Ca și excepție, potrivit art. 14 ”Măsurile luate în aplicarea art. 5- art. 10 rămân în vigoare conform prevederilor acestora, chiar dacă o schimbare de împrejurări a îndepărtat elementele pe care a fost întemeiată competența, atât vreme cât autoritățile competente potrivit convenției nu au modificat, înlocuit sau înlăturat asemenea măsuri.”

Art. 40 parag. (1) din Convenție prevede posibilitatea autorităților statului contractant unde copilul își are reședința obișnuită sau cele ale statului contractant unde a fost luată o măsură de protecție de a elibera persoanei care exercită drepturile și îndatoririle părintești ori persoanei căreia i-a fost încredințat spre ocrotire copilul, ca persoană și bunuri, la cererea acesteia, un certificat care să arate calitatea și limitele în care această persoană poate acționa, precum și puterile care îi sunt conferite.

Parag (2) al aceluiași articol stipulează că până la proba contrarie, capacitatea și puterile arătate în certificatul sus-menționat sunt prezumate a fi investite în acea persoană iar in parag

(3) se precizează că ”Fiecare stat contractant desemnează autoritățile împuternicite să elibereze acest certificat.”

Din coroborarea dispozițiilor art. 41 și art. 42 constatăm că, autoritățile cărora le-au fost transmise datele cu caracter personal culese potrivit convenției sunt ținute să păstreze confidențialitatea asupra lor, potrivit legii aplicabile în statul respectiv. Acestea nu vor putea fi utilizate în alt scop decât cel pentru care au fost culese și transmise.

Potrivit art. 44 din Convenție ”Fiecare stat contractant poate să își desemneze autoritățile cărora cererile prevăzute la articolele 8, 9 și 33 din convenție trebuie să le fie transmise.”

Art. 45 din Convenție prevede: Desemnările autorităților prevăzute la articolele 29 și 44 vor fi comunicate Biroului Permanent al Conferinței de Drept Internațional Privat de la Haga. (parag. 1) Declarația prevăzută la articolul 34 alineatul (2) va fi făcută către depozitarul convenției.” (parag.2)

Art. 54 din Convenție dispune: ”Orice comunicare trimisă autorității centrale ori altor autorități dintr-un stat contractant se va face în limba originală și va fi însoțită de traducerea în limba oficială ori într-una dintre limbile oficiale ale acestui stat ori, dacă acest lucru nu este posibil, în limbile franceză sau engleză. (parag. 1) Totuși, un stat contractant poate, sub rezerva prevăzută la articolul 60, să se opună utilizării fie a limbii franceze, fie a limbii engleze.” (parag. 2)

5. Legea aplicabilă măsurilor de protecție a copilului conform dispozițiilor Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

În exercitarea competenței care le-a fost atribuită potrivit dispozițiilor capitolului II, Autoritățile statelor contractante aplică legea lor națională în exercitarea competenței care le-a fost atribuită potrivit dispozițiilor conform art. 5 –art.14. (art. 15 parag. 1).

În funcție de natura autorității, respective autoritate judiciară, autoritate administrative se aplică legea forului (*lex fori*) sau legea autorității (*lex auctoris*).

Conform regulii stabilite în art. 5 parag (1) din Convenție, autoritățile judiciare sau administrative competente pentru a lua măsurile de protecție a persoanei sau a bunurilor copilului sunt cele de la reședință obișnuită, legea autorității competente coincide cu cea a reședinței obișnuite a copilului. De asemenea, legea autorității competente pentru a lua măsurile de protecție a persoanei sau a bunurilor copilului se aplică și art. 6 și urm., autoritatea competentă fiind alta decât cea de la reședința obișnuită a copilului.

Literatura de specialitate ne spune că ”rațiunea acestei reglementări este aceea de a permite unei autorități să adopte pentru copil acele măsuri de protecție pe care le cunoaște cel mai bine, deoarece sunt prevăzute de legea statului căreia îi aparțin, cu atât mai mult cu cât este de presupus că în acel stat măsura de protecție se va aplica în primul rând.”¹

Ca și excepție, poate aplica sau se poate lua în considerare aplicarea legii unui alt stat cu care situația respectivă prezintă cea mai strânsă legătură dacă protecția persoanei sau a bunurilor copilului o impune. (art. 15 parag. 2)

Deci, aplicăm legea proprie (*the proper law*) în situația data, la aprecierea autorității competente. Prin noțiunea de legea a statului cu care situația respectivă prezintă ”cea mai strânsă legătură” înțelegem că se va aplica legea acelu stat care asigură cel mai bine interesul superior al copilului.

Aplicarea art 15 parag 2 din Convenție se justifică în cazuri precum: legea reședinței obișnuite a copilului prevede o măsură de protecție pe care legea autorității nu o cunoaște, dar care poate asigura mai bine interesele copilului (spre exemplu: instituirea unei fiducii-trustr-

¹ D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p.239.

privind bunurile copilului), se va aplica legea reședinței obișnuite; legea locului situării bunurilor copilului care fac obiectul vânzării în scop de ocrotire (*lex situs*) impune existența unei autorizări pe care legea autorității nu o solicită (spre exemplu, din partea părintelui care nu are custodia copilului sau a instanței de tutelă) acea autorizare va trebui obținută; dacă un copil de naționalitate străină urmează a fi retrimis în țara de origine, poate fi preferabil ca autoritatea națională să îi aplice o măsură de protecție specific prevăzută în legea lui națională.¹

Legea unui alt stat contractant se aplică dacă reședința obișnuită a copilului se schimbă în acel stat contractant, din momentul modificării situației, condițiilor de aplicare a măsurilor luate în statul vechii reședințe obișnuite. (art. 15 par. 3)

Dispozițiile art. 15 par. 3 din Convenție adoptă soluția mixtă referindu-se la ”condițiile de aplicare”, în statul noii reședințe, a măsurii de ocrotire dispuse în statul vechii reședințe, deci ”modificarea situației” fiind incidentă doar atunci când statul noii reședințe este un stat parte la Convenție. Această prevedere prezintă interes atunci când, de exemplu, în statul vechii reședințe, părintele care exercită ocrotirea avea nevoie de autorizarea autorității pentru efectuarea unui anumit act juridic privind minorul, autorizare care nu se mai cere în statul noii reședințe.²

6. Domeniul legii aplicabile măsurilor de protecție a copilului conform dispozițiilor Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

Din dispozițiile art. 15 din Convenție deducem că în domeniul legii aplicabile se include ”măsurile” de protecție dispuse pentru copil pe care autoritățile statele competente (Capitolul II din Convenție), le pot lua pentru ocrotirea (protejarea) persoanei sau bunurilor copilului.

”Măsurile”, așa cum am precizat la începutul acestui capitol, le găsim cu titlu exemplificative în art. 3 din Convenție. Rezultă că, ”măsurile de protecție a copilului” stabilite exemplificativ de Convenție privesc toate formele de ocrotire a copilului și anume: autoritatea părintească (adică a părinților firești), tutelă, curatelă și instituții similare, plasamentul copilului la o familie substitutivă, într-o formă de protecție instituționalizată, protecție prin *kafalah*³, ori instituție similară cu excepția legii aplicabile protecției copilului prin adopție.

În situația în care dreptul roman este *lex causae*, autoritățile române competente pentru luarea măsurilor de ocrotire ale copilului sunt cele stabilite, în principal, de art. 104 și urm. Din C. civ. (instanța de tutelă, consiliul de familie, etc.) sau în situații speciale de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului republicată în 2013⁴ (comisia pentru protecția copilului, serviciul public specializat pentru protecția copilului, etc.)⁵

Dispozițiile generale ale art. 3 din Convenție ca măsuri de protecție pe care le pot lua autoritățile române competente pentru un copil trebuie privite prin prisma instituțiilor dreptului român. Astfel, în domeniul legii aplicabile potrivit Convenției se includ: atribuțiile de desemnare (numire), autorizare, avizare, control, supraveghere, etc., pe care autoritățile le pot lua în cadrul măsurilor de ocrotire conform art. 483- art.512 din Codul civil roman (spre exemplu: ocrotirea prin părinți, tutela, curatela, procedura punerii sub interdicție) sau/și de

¹ P., Lagarde. Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention, 1998 consultat pe <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2943> la data de 19 aprilie 2021; D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p.239.

² D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p.239.

³ O măsură de protecție a copilului prevăzută de dreptul musulman.

⁴ Legea nr. 272 din 21 iunie 2004 (republicată) privind protecția și promovarea drepturilor copilului publicată în Monitorul Oficial nr. 159 din 5 martie 2014.

⁵ N-C Anitei. *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, 2012, București, pp.217-238 ; C., Mares. *Dreptul familiei*, Ediția 2, revizuită și adăugit, editura C H beck, 2015, pp.335-395.

Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului republicată în 2013 (spre exemplu: plasamentul, plasamentul în regim de urgență, supravegherea specializată, etc).

7. Legea aplicabilă răspunderii părintești conform dispozițiilor Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

Legea aplicabilă răspunderii părintești este reglementată de art. 16-art. 18 din Convenție.

Legea aplicabilă răspunderii părintești este unică, fiind legea reședinței obișnuite a copilului, dar cu unele distincții privind determinarea acestei reședințe în funcție de temeiul răspunderii părintești și de regulile de soluționare a conflictului de legi prevăzute de Convenție.

Prima distincție o găsim în art. 16 parag. (1) și prag. (2) din Convenție.

Legea statului unde copilul își are reședința obișnuită guvernează atribuirea sau încetarea răspunderii părintești de plin drept, fără intervenția autorității judecătorești sau administrative. (art. 16 parag. (1) din Convenție). Deci, prima distincție conform parag (1) al art. 16 din Convenție este făcută în funcție de temeiul răspunderii părintești, și anume, după cum aceasta izvorăște din lege (adică de plin drept) sau dintr-un acord ori act unilateral.

Legea statului unde copilul avea reședința obișnuită la momentul la care acordul sau actul unilateral își produc efectele va governa atribuirea sau încetarea răspunderii părintești printr-un acord ori un act unilateral, fără intervenția autorității judecătorești sau administrative. (art. 16 parag. 2)

Deci, prima distincție conform parag (2) al art. 16 din Convenție este în funcție de: "accord" sau "act unilateral". Atribuirea sau încetarea răspunderii părintești printr-un acord sau printr-un act unilateral fără intervenția autorității judecătorești sau administrative, este reglementată de legea statului unde copilul avea reședința obișnuită la momentul în care acordul sau actul unilateral își produce efectele. Spre exemplu: "acordul" poate consta în învoiala părinților cu privire la încredințarea copilului sau dreptul de intervenție al părintelui căruia nu i s-a încredințat copilul după divorț; "actul unilateral" poate fi un testament prin care părintele desemnează *post mortem* un ocrotitor pentru copilul său.¹

A doua distincție o găsim în art. 16 parag. (1) și prag. (2) din Convenție.

Din punctul de vedere al celei de a doua distincții, parag. (1) al art. 16 din Convenție nu conține o normă de soluționare a conflictului mobil de legi, astfel încât autoritățile statului unde copilul dobândește o nouă reședință obișnuită vor decide, în funcție de propria lor lege, dacă va aplica răspunderii părintești legea vechii reședințe, legea noii reședințe, o altă lege ținându-se seama de interesul superior al copilului.²

Dar, parag. (2) al art. 16 din Convenție, prevede că se va aplica legea statului unde copilul avea reședința obișnuită în momentul în care acordul sau actul unilateral își produce efectele. Momentul de referință poate fi diferit de cel în care acordul sau actul unilateral se încheie, el constând, în exemplele date mai sus, în data divorțului sau cea a decesului testatorului.³

Din prag. (1) și parag. (2) al art. 16 din Convenție observăm că răspunderea părintească se poate realiza "fără intervenția autorității judecătorești sau administrative".

Parag. (3) și parag. (4) al art. 16 din Convenție au în vedere soluțiile privind conflictual mobil de legi în două situații speciale.

Legea statului de reședință obișnuită a copilului va governa răspunderea părintească și după schimbarea reședinței obișnuite a copilului în alt stat. (art. 16 parag. 3)

Dispoziția acestui paragraf se referă la răspunderea "care există" neavând nicio importanță dacă ea există de plin drept (situație prevăzută de art. 16 parag. 1 din Convenție) sau ca urmare

¹ D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p.241.

² Ibidem.

³ Ibidem.

a unui accord ori actu unilateral (situație prevăzută de art. 16 parag. 2 din Convenție). Prioritatea este acordată legii vechi, pentru rațiuni de continuitate a regimului juridic al răspunderii părintești.¹

Legea statului de la noua reședință obișnuită va governa atribuirea răspunderii părintești deplin drept către o persoană care nu este încă investită cu această răspundere dacă reședința obișnuită a copilului s-a schimbat în acel stat. (art. 16 parag.4)

Se observă că, parag. (4) al art. 16 din Convenție pleacă de la aceeași ipoteză și anume aceea în care se schimbă reședința obișnuită a copilului și se pune problema atribuirii răspunderii părintești deplin drept și unei personae care nu este încă investită cu acea răspundere. Spre exemplu, avem o asemenea situație atunci când: legea vechii reședințe a copilului conferă autoritatea părintească doar mamei, pe când cea a noii reședințe o acordă și tatălui. Ca atare, atribuirea răspunderii părintești către persoana care nu avea o asemenea autoritate potrivit vechii legi a reședinței copilului este reglementată de legea statului de la noua reședință. Astfel, se va aplica noua lege în materia răspunderii părintești, care va conferi autoritate părintească în materialul răspunderii părintești atât mamei cât și tatălui.

Art. 17 din Convenție are drept conținut exercitarea autorității părintești.

Art. 17, teza (I) din Convenție stipulează că legea statului de la reședința obișnuită a copilului va governa exercitarea răspunderii părintești.

Art. 17, teza (II) din Convenție prevede că legea statului de la noua reședință obișnuită va governa exercitarea răspunderii părintești dacă reședința obișnuită a copilului se schimbă.

Observăm, din art. 17, teza (II) din Convenție, regula mutabilității răspunderii părintești, în sensul că ea este supusălocului de exercitare. Prin această regulă, spre exemplu, se impune ca un părinte căruia i-a fost atribuită răspunderea părintească să păstreze această răspundere și după schimbarea reședinței copilului. Dar dacă noua lege impune condiția unei autorizări (a instanței de judecată, a unei autorități administrative care are competente în domeniu) pentru ca acel părinte să efectueze un act privind copilul, autorizare pe care vechea lege nu o crea, această autorizare trebuie obținută.²

Se observă că, dacă norma conflictuală din art. 16 determina legea aplicabilă atribuirii și încetării răspunderii părintești, norma conflictuală din art. 17 are drept conținut exercitarea răspunderii părintești.

În planul soluționării conflictului de legi, există diferență de soluții între art. 16 parag. (3) din Convenție și art. 17, teza II din Convenție. Astfel, pe când art. 16 parag. (3) din Convenție aplică răspunderii părintești (observăm din expresia "care există") legea veche pe care o și menține și după schimbarea reședinței obișnuite a copilului în alt stat, art. 17, teza II din Convenție aplică exercitării răspunderii părintești noua lege.

Art. 18 din Convenție prevede: "Răspunderea părintească menționată la articolul 16 poate fi retrasă sau condițiile exercitării ei pot fi modificate prin măsuri luate în vederea aplicării acestei convenții."

Literatura de specialitate precizează că" reglementarea din acest articol exprimă idea că autoritatea competentă să ia măsuri de protecție a copilului poate interveni asupra regimului răspunderii părintești, care a fost atribuită *ex lege*, într-un accord sau act unilateral la care se referă art. 16 din Convenție, prin retragerea sau schimbarea condițiilor exercitării acestei răspunderi, atunci când o asemenea măsură este luată în aplicarea prevederilor din Capitolul II intitulat "Competența" din Convenție.³

8. Domeniul legii aplicabile răspunderii părintești conform dispozițiilor Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

¹ Ibidem.

² Ibidem.

³ Ibidem.

Domeniul legii aplicabile răspunderii părintești rezultă din prevederile art. 1-art.4 și art. 16-art.18 din Convenție.

În sens larg, noțiunea de ”răspundere părintească” este definită de Convenție incluzând atât autoritatea părintească cât și orice relație similară acestei autorități prin care se determină drepturi, puteri și obligații ale părinților, tutorelui sau ale altui reprezentant legal în legătură cu persoana sau bunurile copilului conform art. 1 paragraf (1).

Domeniu de aplicare al legii răspunderii părintești include următoarele instituții și noțiuni de drept:¹

1. cazurile în care se ”atribuie” (instituie) răspunderea (ocrotirea) părintească și împrejurarea dacă aceasta se atribuie de lin drept sau printr-un accord al părinților ori prin actul juridic 9 unilateral) al unui singur părinte (art. 16 și art. 18);

2. condițiile pe care trebuie să le îndeplinească persoana (persoanele) care are (au) sarcina să se ocupe de persoana copilului sau de bunurile acestuia, să îl reprezinte ori să îl asiste (art. 3 lit (d)).

Totuși, se supune legii naționale a ocrotitorului legal obligația acelei personae de a accepta și exercita tutela, curatela sau altă măsură de ocrotire a copilului.

2. Întinderea măsurii (ocrotirii) părintești, în sensul că aceasta privește persoana și bunurile sau numai persoana copilului, precum și durata ocrotirii.

3. Raporturile juridice dintre părinte și copil, respectiv drepturile, atribuțiile (”puterile”, conform art. 1 paragraf (2) din Convenție) și îndatoririle părintești cu privire la persoana și/sau bunurile copilului.

Din art. 3 lit (g) din Convenție observăm că în conținutul răspunderii părintești privind bunurile copilului intră deosebi atribuțiile părinților cu privire la administrarea, conservarea sau actele de dispoziție privind proprietatea copilului.

Domeniul de aplicare include formele de abilitare a copilului, și anume reprezentarea legală a minorului lipsit de capacitate de exercițiu sau asistarea minorului cu capacitate de exercițiu restransă, care prin natural or privesc raportul juridic dintre minor și părinții săi.

În categoria actelor juridice pe care minorul le poate sau nu le poate efectua singur, dar și sancțiunile încălcării incapacității de a face actul (cazurile de nulitate, felurile nulității, adică absolute sau relative, persoanele care o pot invoca, prescripția extinctivă, etc) fiind aspect ce țin de capacitatea sau incapacitatea de exercițiu a minorului, sunt supuse legii personale.

Regimul bunurilor minorului (aspectele reale) urmează legea locului situației bunului (*lex rei sitae*).

4. Exercițarea (exercițiul) răspunderii părintești (art. 3 lit (a) și art. 17 din Convenție)

În domeniul legii aplicabile se include, modul de exercitare a autorității (răspunderii) părintești.

Convenția în dispozițiile ei nu face deosebire între copilul din căsătorie și copilul din afara căsătoriei, sau după cum autoritatea părintească este exercitată de ambii sau doar de unul dintre părinți (familia monoparentală).

5. Cazurile de restrângere totală sau parțială a răspunderii părintești precum și delegarea acesteia este prevăzută de art. 3 lit (a) din Convenție.

6. Cazurile de modificare, retragere și încetare a răspunderii părintești sunt prevăzute de art.16 și art. 18 din Convenție.

Literatura de specialitate² stipulează că ”În situația în care dreptul roman este *lex causae*, în domeniul de aplicare al legilor determinate de Convenție intră și decăderea din drepturile părintești. Aceasta este o sancțiune civilă care, desi are o notă de ”drept public” este incontestabil de natură civilă și deci generatoare de conflicte de legi. De asemenea, intră în

¹ Idem, pp.243-244.

² Ibidem.

acest domeniu cazurile și condițiile în care această sancțiune se aplică, precum și efectele sale cu privire la raporturile dintre părintele decăzut și copil.

9. Ocrotirea terților în cazul lipsei calității de reprezentant al copilului: excepție de la aplicarea legii reședinței obișnuite a copilului conform dispozițiilor *Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996*

Din art. 19 parag. (1) se observă că nu pot fi contestate:

- validitatea unui act încheiat între un terț și o altă persoană care ar avea calitatea de reprezentant legal al copilului potrivit legii statului în care actul a fost încheiat, cu excepția situației în care terțul a cunoscut ori trebuia să fi cunoscut că răspunderea părintească era reglementată de această lege
- nici răspunderea terțului angajată pe motivul că cealaltă persoană nu avea calitatea de reprezentant legal al copilului potrivit legii desemnate de prevederile prezentului capitol, cu excepția situației în care terțul a cunoscut ori trebuia să fi cunoscut că răspunderea părintească era reglementată de această lege.

Ca și excepție parag. (2) precizează că se aplică parag (1) doar dacă actul a fost încheiat între persoane prezente pe teritoriul aceluiași stat.

Art. 19 din Convenție scoate de sub incidența legii reședinței obișnuite a copilului lipsa calității de reprezentant legal al copilului la încheierea unui act juridic cu terțul prevăzută de art. 16 și art. 17, aceasta fiind supusă legii locului încheierii actului, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- a. calitatea de reprezentant legal al copilului există potrivit legii locului încheierii actului (*lex loci actus*);
- b. terțul căruia i se opune lipsa calității de reprezentant legal s-a încrezut cu bună credință în existența acestei calități, în sensul că nu a cunoscut și nici nu trebuia să fi cunoscut că răspunderea părintească este reglementată de legea reședinței obișnuite a copilului;
- c. actul juridic între terț și persoana reprezentată care invocă lipsa calității de reprezentant a fost încheiat între persoane prezente pe teritoriul aceluiași stat.

Dacă sunt îndeplinite aceste condiții se consideră că actul juridic este valabil încheiat din punct de vedere al calității de reprezentant, între terț și persoana reprezentată legal. Ca atare, validitatea actului astfel încheiat ” nu poate fi contestată”, în sensul că persoana reprezentată nu poate invoca nevalabilitatea actului, și ”nici răspunderea terțului angajată”, adică terțul nu poate fi obligat să restituie bunul care face obiectul actului sau să suporte dezaunare echivalentă. De asemenea, reglementarea nu conține nicio limitare, ea se aplică indiferent de obiectul actului încheiat între terț și persoana reprezentată.¹

10. Aplicarea universală a normelor conflictuale din Capitolul III al *Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996*

Art. 20 stipulează că se aplică prevederile Capitolului III intitulat ”Legea aplicabilă” (art. 5-art.14) din Convenție chiar dacă legea desemnată de ele este legea unui stat necontractant.

Doctrina² precizează că ”Consecința acestei reglementări este aceea că în materiile prevăzute de Convenție, autoritățile judecătorești și administrative române sunt obligate să aplice normele conflictuale din art. 15-art.19 din Convenție, indiferent dacă legea la care aceste norme conflictuale trimit (*lex causae*) este legea unui stat parte la Convenție sau nu este. Așadar

¹ Idem, p. 245.

² Ibidem.

aplicarea în spațiu a dispozițiilor de drept internațional privat din Convenție are caracter universal, față de oricine (*erga omnes*). Condiția reciprocității nu este cerută.”

11. Recunoașterea și executarea măsurilor luate de către autorități conform dispozițiilor Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

Conform art. 23 parag. (1) ”Măsurile luate de către autoritățile unui stat contractant sunt recunoscute de plin drept în alte state contractante.”

Totuși, este refuzată recunoașterea în următoarele cazuri (conform parag. (2) al art. 23):

-) dacă măsura a fost luată de către autoritatea a cărei competență nu a fost stabilită pe unul dintre temeiurile prevăzute pentru aceasta în capitolul II;
-) dacă măsura a fost luată, cu excepția unei situații de urgență, în cadrul unei proceduri judecătorești sau administrative, fără să se fi dat posibilitatea copilului de a fi audiat, prin încălcarea principiilor fundamentale de procedură ale statului solicitat;
-) la cererea oricărei persoane care susține că măsura i-a încălcat răspunderea părintească,
-) dacă o asemenea măsură a fost luată, cu excepția unei situații de urgență, fără să se fi dat posibilitatea acestei persoane de a fi audiată;
-) dacă o asemenea recunoaștere este în mod vădit contrară ordinii publice a statului solicitat, luând în considerare interesul superior al copilului;
-) dacă măsura este incompatibilă cu o măsură ulterioară luată de un stat necontractant unde copilul își are reședința obișnuită, când această măsură ulterioară îndeplinește condițiile de recunoaștere în statul solicitat;
-) dacă procedura prevăzută la articolul 33 nu a fost respectată.”

Art. 24 teza (I) oferă posibilitatea tuturor persoanelor interesate să solicite autorităților competente ale unui stat contractant să decidă asupra recunoașterii sau nerecunoașterii unei măsuri luate în alt stat contractant condiția fiind să nu aducă atingere prevederilor art. 23 parag. (1). Teza (II) al aceluiași art. ne precizează că ”Procedura este reglementată de legea statului solicitat.”

Art. 25 dispune: ”Autoritatea statului solicitat este ținută de constatările de fapt pe baza cărora autoritatea statului care a luat măsura și-a întemeiat competența.”

În situația în care măsurile luate într-un stat contractant și care sunt executorii presupun acte de executare într-un alt stat contractant, ele sunt, în acest alt stat, declarate executorii sau înregistrate în vederea executării, la solicitarea oricărei părți interesate, potrivit procedurii prevăzute de legea acestui stat. (art. 26 parag. 1)

Procedura aplicată la declarația de exequatur sau de înregistrare de fiecare stat contractant va fi simplă și rapidă. (art. 26 parag.2)

Ca și excepție, declarația de exequatur ori de înregistrare poate fi refuzată doar pentru unul dintre motivele prevăzute la art. 23 parag. (2). (art. 26 parag. 3)

Art. 27 precizează că măsurile luate nu se revizuiesc pe fond chiar dacă e revizuirea este necesară și se va efectua în aplicarea articolelor precedente.

Conform art. 28 ”Măsurile luate într-un stat contractant și declarate ca executorii sau înregistrate în vederea executării în alt stat contractant sunt puse în executare ca și cum ar fi fost luate de autoritățile acestui stat. Punerea în executare se face potrivit legii statului solicitat în limitele stabilite de acesta, luând în considerare interesul superior al copilului.” Deci, eficiența principiului superior al copilului, este primordială în aplicarea legii statului solicitat să execute măsurile declarate ca executorii sau înregistrate.

12. Excluderea retrimiterii și excepțiile stabilite prin dispozițiile Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la

răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996

În materia retrimiterii art. 21 din Convenție instituie o regulă în paragraf (1), o excepție de la regulă (paragraf. (2), teza (I)) și o excepție la excepție, care revine la regulă (paragraf. (2), teza (II)).

Art. 21 paragraf. (1) precizează că în sensul art. 5-art. 14 ”prin termenul „lege” se are în vedere legea în vigoare într-un stat, cu excepția regulilor aplicabile conflictului de legi.” Prin această dispoziție se înlătură retrimiteria, deoarece se elimină explicit una dintre condițiile esențiale ale acestei operațiuni juridice și anume că sensul trimiterii de către norma conflictuală a forului să se facă la întregul sistem de drept strain.

Ca și excepție, art. 21 paragraf. (2), teza (I) din Convenție precizează: ”dacă legea aplicabilă conform art. 16 este cea a unui stat necontractant și dacă regulile de conflict ale acelui stat desemnează legea unui alt stat necontractant care aplică propria sa lege, se aplică legea celui din urmă stat. În această situație de excepție este admisă retrimiteria de gradul II între două state care nu sunt parte la Convenție, dar doar în cazul normei conflictuale prevăzute de art. 16 care are ca domeniu atribuirea sau încetarea răspunderii părintești. Rațiunea excepției este aceea de a păstra armonia care există între sistemele de drept a doua state necontractante, atunci când dreptul statului necontractant la care trimite norma conflictuală din art. 16 din Convenție retrimite, la rândul său, la dreptul unui al treilea stat, de asemenea necontractant, iar acesta din urmă acceptă trimiterea.¹

Excepția de la excepție este reglementată de art. 21 paragraf. (2), teza (II) din Convenție potrivit căruia ”Dacă legea acestui stat necontractant nu este recunoscută ca fiind aplicabilă, legea aplicabilă va fi cea desemnată de art. 16.” Deci, în situația în care nu există armonie între sistemele de drept ale statelor necontractante implicate în operațiune, în sensul că cel de-al doilea stat necontractant nu primește trimiterea, rațiunea excepției de la excluderea retrimiterii dispare, așa încât se revine la regulă prin aplicarea legii materiale la care trimite norma conflictuală din art. 16, adică fără posibilitatea retrimiterii.²

13. Ocrotirea ordinii publice de drept internațional privat

Art. 22 din Convenție conține o prevedere de ocrotire a ordinii publice de drept internațional privat potrivit căreia, poate fi refuzată aplicarea legii desemnate de prevederile art. 5-art.14 doar ”dacă această aplicare ar fi în mod vădit contrară ordinii publice, luând în considerare interesul superior al copilului.”

Ordinea publică este privită, astfel, în mod abstract (general). Cu toate acestea se precizează că în aplicarea excepției de ordine publică trebuie să se ia în considerare interesul superior al copilului, principiu care guvernează, de altfel, întreaga convenție.³

Bibliografie selectivă:

1. N-C Anitei. *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012.
2. N. Diaconu. *Drept internațional privat*, Editura Fundației ”România de Maine”, București, 2019.
3. C., Jugastru. *Autoritatea părintească și protecția copiilor. Aspecte de drept internațional privat*, Revista Universul Juridic. Premium, 16/03/2017 (Nr. 3 / 2017), Editura București, 2017.

¹ D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p. 246.

² P., Lagarde. *Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention*, 1998 consultat pe <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2943> la data de 19 aprilie 2021; D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p. 246.

³ D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013, p. 246.

4. G. Lupșan. *Ghid de drept internațional privat în materia dreptului familiei*. Editura Magic Print, Onești, 2014.
5. C., Mares. *Dreptul familiei*, Ediția 2, revizuită și adăugit, Editura C H Beck, 2015.
6. V. Onaca, I. Burduf. Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere, în *Revista Română de Jurisprudență* nr. 3/2011, partea I, partea a II-a.
7. V. Onaca, I. Burduf. Protocolul de la Haga din 23 noiembrie 2007 privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere partea III, partea a IV-a, în *Revista Română de Jurisprudență* nr. 6/2011.
8. Onaca, I. Burduf. Convenția de la 23 noiembrie 2007 privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei, partea a V-a, în *Revista Română de Jurisprudență* nr. 1/2012
9. D.-Al., Sitaru. *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială-Norme conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului privat*, editura CH beck, București, 2013.

Articol -Pagini web:

10. P., Lagarde. *Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention*, 1998 consultat pe <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2943> la data de 19 aprilie 2021.

Legislație:

11. Cod civil roman republicată în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011 fiind publicat în Legea nr. 287/2009 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011.
12. Legea nr. 361/2007 pentru ratificarea Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 895 din 28 decembrie 2007. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/88227> consultat pe 19 aprilie 2021.
13. *Convenția privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996 prin DECIZIA CONSILIULUI din 5 iunie 2008 de autorizare a anumitor state membre în vederea ratificării sau a aderării la Convenția de la Haga din 1996 asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor, în interesul Comunității Europene, și de autorizare a anumitor state membre în vederea efectuării unei declarații privind aplicarea normelor interne relevante de drept comunitar, (2008/431/CE), L 151/36, 11 iunie 2008.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008D0431&from=RO>

Copyright©Nadia-Cerasela ANIȚEI, 2021

Contacts/Contacte/ Контакты:

PhD Univ. Prof. Nadia-Cerasela Aniței

Faculty of Law, Social and Political Sciences,

"Dunărea de Jos" University, Galați, Romania

E-mail: ncerasela@yahoo.com, nadia.anitei@ugal.ro

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**CONSILIUL REDACȚIONAL AL REVISTEI
„REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE”**

**EDITORIAL BOARD (CONSILIUM)
OF THE „MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS”**

**РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ
„МОЛДАВСКОГО ЖУРНАЛА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ”**

BURIAN Alexandru.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova (Chișinău, Republica Moldova) – *Redactor-șef.*

BURIAN Alexander.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law (Chisinau, The Republic of Moldova) – *Editor-in-chief.*

БУРИАН Александр Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права (Кишинев, Республика Молдова) – *Главный редактор.*

E-mail: alexandruburian@yahoo.com; alexandruburian@mail.ru

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Șef Catedră Politică Mondială și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

— *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție.*

KINDIBALYK Olyana.

PhD in Political Sciences, Associate Professor, Senior Researcher, Institute of Legal, Political and Sociological Research; Head of the Department of World Politics and International Relations at the University of European Studies of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova). — *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship.*

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований; Заведующая кафедрой мировой политики и международных отношений Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). — *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии.*

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

CHIRTOACĂ Natalia.

Doctor în drept, profesor universitar, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova) — *Secretar științific.*

CHIRTOACA Natalia.

Ph.D in Law, Professor, leading researcher, Institute for Legal, Political and Sociological Research (Chisinau, The Republic of Moldova) — *Scientific secretary.*

КИРТОАКЭ Наталия Михайловна.

Кандидат юридических наук, профессор, ведущий научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова) — *Ученый секретарь.*

E-mail: natalia.chirtoaca@gmail.com

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor în drept, profesor universitar, Vicerector al Universității Publice din Navarra (Spania) - *Membru al consiliului redacțional.*

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor of Law, Professor, Vicerector of The Navarra Public University (Spain) – *Member of editorial board.*

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ.

Доктор права, профессор, проректор Наваррского публичного университета (Испания) — *Член редакционного совета.*

E-mail: jluis.iriarte@unavarra.es

http://www.uta.edu.ec/formacioncompetencias2005/files/pictures/cv_luisiriarte.pdf

ARHILIUC Victoria.

Doctor habilitat în drept, profesor cercetător, Universitatea de Stat din Moldova (Republica Moldova) – *Membru al consiliului redacțional.*

ARHILIUC Victoria.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The State University of Moldova (The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

АРХИЛЮК Виктория Нестеровна.

Доктор юридических наук, профессор, Молдавский государственный университет (Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: arhiliucv57@yahoo.com

ABASHIDZE Aslan.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Șef catedră Drept Internațional, Universitatea Prieteniei Popoarelor din Rusia, Vice-Președinte al Comisiei ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale (Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

ABASHIDZE Aslan.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Head of the Department of International Law, The Peoples' Friendship University of Russia, Deputy Chairman of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) — (The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

АБАШИДЗЕ Аслан Хусейнович.

Доктор юридических наук, профессор, зав. кафедрой международного права РУДН, Заместитель председателя Комитета ООН по экономическим, социальным и культурным правам (Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: aslan.abashidze@gmail.com

http://www.intlaw-rudn.com/about-en/faculty/abashidze?set_language=en-us

BALAN Oleg.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Rector al Academiei de Administrare Publică a Republicii Moldova (Republica Moldova) – *Membru al consiliului redacțional.*

BALAN Oleg.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Rector of The Academy of Public Administration of The Republic of Moldova (The Republic of Moldova) – *Member of editorial board.*

БАЛАН Олег Иванович.

Доктор юридических наук, профессор, ректор Академии публичного управления Республики Молдова (Республика Молдова) – *Член редакционного совета.*

E-mail: rector1@aap.gov.md; balanoleg9@gmail.com

http://aap.gov.md/index.php?option=com_content&view=article&id=167&Itemid=294&lang=en

BENIUC Valentin.

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Rector al Institutului de Stat de Relații Internaționale din Moldova (Republica Moldova) – *Membru al consiliului redacțional.*

BENIUC Valentin.

Doctor of Political Sciences, Professor, Rector of The Moldavian State Institute of Foreign Relations (The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

БЕНИУК Валентин Анастасьевич.

Доктор политических наук, профессор, Ректор Молдавского государственного института международных отношений (Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: lauriliana@yahoo.com , l.laur@mail.ru

<http://irim.md/index.php/ru/ob-irim/rektorat/13-memberscv/33-valentin-beniuc>

BOSHITSKY Iury.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Drept din Kiev a Academiei Naționale de Științe a Ucrainei (Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

BOSHITSKY Iury.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The Kyiv University of Law of The National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine) — *Member of editorial board.*

БОШИЦКИЙ Юрий Ладиславович.

Кандидат юридических наук, профессор, Ректор Киевского университета права НАН Украины (Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: rector@kul.kiev.ua; inter-dep@kl.kiev.ua

<http://en.kul.kiev.ua/kerivnictvo/boshickiy-juriy-ladislavovich.html>

DERGACIOV Vladimir.

Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar, expert în geopolitică, profesor la Universitatea Națională din Odesa (Ucraina) — *Membru al consiliului redacțional.*

DERGACHEV Vladimir A.

Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics, Professor of the Odessa National University (Ukraine) — *Member of editorial board.*

ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович.

Доктор географических наук, профессор, эксперт в геополитике, профессор Одесского национального университета (Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: admin@dergachev.ru; dergachev@farlep.net

<http://www.dergachev.farlep.net/>

<http://www.dergachev.ru/>

<http://dergachev-va.livejournal.com/>

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor habilitat în economie, doctor în istorie, profesor universitar, Catedra Relații Internaționale și Științe Politice, Universitatea Liberă din Varna „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) – *Membru al consiliului redacțional.*

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor of Economic Sciences (management and security), Ph.D. in History, Professor of International relations, Department of International Relations and Political Sciences, Faculty „Social Sciences”, Varna Free University „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) - *Member of editorial board.*

ДЮЛГЕРОВА Нина Ангелова.

Доктор экономических наук, кандидат исторических наук, профессор Варненского свободного университета «Черноризец Храбър» (Варна, Болгария)

— *Член редакционного совета.*

E-mail: nina_d6@hotmail.com; nina_d56@yahoo.com

<http://nina-dulgerova.org/Papers.htm>

<http://nina-dulgerova.org/CV.htm>

FUEREA Augustin.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din București (România) – *Membru al consiliului redacțional.*

FUEREA Augustin.

Doctor of Law, Professor, The University of Bucharest (Romania) – *Member of editorial board.*

ФУЕРЕА Августин.

Доктор права, профессор, Бухарестский государственный университет (Румыния) – *Член редакционного совета.*

E-mail: augustinfueria@yahoo.com

http://www.univnt.ro/cv/uploads/cv/CV_Fueria_Augustin.pdf

http://www.drept.unibuc.ro/dyn_doc/cv/a-fueria.pdf

HABÁNIK Jozef.

Doctor în economie, Rector al Universității „Alexandr Dubcek” din Trenčín, Slovacia (Trenčín, Republica Slovacă) — *Membru al consiliului redacțional.*

HABÁNIK Jozef.

PhD in economy, Rector of the Alexander Dubček University of Trenčín (Trenčín, Slovak Republic) — *Member of editorial board.*

ХАБАНИК Джозеф.

Доктор экономических наук, Ректор университета им. Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика) — *Член редакционного совета.*

E-mail: rector@tnuni.sk

<http://tnuni.sk/univerzita/organy-univerzity/rector/>

HEINRICH Hans-Georg.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din Viena (Austria) — *Membru al consiliului redacțional.*

HEINRICH Hans-Georg.

Doctor of Law, Professor, The University of Viena (Austria) — *Member of editorial board.*

ХЕЙНДРИЧ Ханс-Георг.

Доктор права, профессор, Венский университет (Австрия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: hans-georg.heinrich@univie.ac.at

<http://www.enri-east.net/consortium/institute-for-advanced-studies/en/>

KAPUSTIN Anatolii.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Federația Rusă (Moscova, Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

KAPUSTIN Anatoly.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, President of The Russian Association of International Law (Moscow, The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

КАПУСТИН Анатолий Яковлевич.

Доктор юридических наук, профессор, Президент Российской ассоциации международного права (Москва, Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: kapustin@izak.ru, akap@mail.ru

http://jppublishing.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=96&Itemid=102

<http://izak.ru/381>

LIPKOVA Ludmila.

Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia) — *Membru al consiliului redacțional.*

Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.

Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic) — *Member of editorial board.*

ЛИПКОВА Людмила.

Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика) — *Член редакционного совета.*

E-mail: lipkova@euba.sk

<http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1347>

MAZILU Dumitru.

Doctor în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Universitatea „Spiru Haret” din București (România) — *Membru al consiliului redacțional.*

MAZILU Dumitru.

Doctor of Law, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), The „Spiru Haret” University of Bucharest (Romania) — *Member of editorial board.*

МАЗИЛУ Думитру.

Доктор права, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Университет им. Спиру Харета, Бухарест (Румыния) — *Член редакционного совета.*

E-mail: dumitru.mazilu@spiruharet.ro; secretariat@universitatea-cantemir.ro

http://ro.wikipedia.org/wiki/Dumitru_Mazilu

NAZARIA Sergiu.

Doctor habilitat în științe politice, doctor în istorie, conferențiar universitar, Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova (Chișinău, Republica Moldova) — *Membru al consiliului redacțional.*

NAZARIA Sergeyu.

Doctor of Political Sciences, Ph.D in History, Associate professor, The Moldavian State Institute of Foreign Relations (Kishinev, The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

НАЗАРИЯ Сергей Михайлович.

Доктор политических наук, кандидат исторических наук, доцент, Молдавский государственный институт международных отношений (Кишинев, Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: sergnazar@mail.ru

PAPAVA Vladimer.

Doctor habilitat în economie, profesor universitar, academician al Academiei Naționale de Științe a Georgiei, Profesor universitar la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Tbilisi „Ivane Javakhishvili” (Tbilisi, Georgia) — *Membru al consiliului redacțional.*

PAPAVA Vladimer.

Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician of the Georgian National Academy of Sciences, Professor of Economics, Faculty of Economics and Business, The Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Tbilisi, Georgia) — *Member of editorial board.*

ПАПАВА Владимир.

Доктор экономических наук, профессор, действительный член Национальной Академии наук Грузии, профессор Экономического факультета Тбилисского государственного университета имени Иванэ Джавахишвили (Тбилиси, Грузия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: papavavladimer@ghsis.org; papavavladimer@yahoo.com

<http://www.papava.info/> ; http://en.wikipedia.org/wiki/Vladimer_Papava

POPESCU Dumitra.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea „Titu Maiorescu” din București, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române (România) — *Membru al consiliului redacțional.*

POPESCU Dumitra.

Doctor of Law, Professor, The „Titu Maiorescu” University of Bucharest, Legal Research Institute „Academician Andrei Rădulescu” of the Romanian Academy (Romania) — *Member of editorial board.*

ПОПЕСКУ Думитра.

Доктор права, профессор, Бухарестский университет имени Титу Майореску, Научно-исследовательский юридический институт имени академика Андрея Рэдулеску Румынской Академии (Румыния) — *Член редакционного совета.*

E-mail: juridic_institut@yahoo.com

STRATIEVSCHI Dmitrii.

Doctor în istorie, Vicedirector al Centrului de studii a Europei de Est din Berlin OEZB e.v. (Berlin, Republica Federală Germania) — *Membru al consiliului redacțional.*

STRATIEVSKI Dmitrii.

Ph.D in History, Deputy Director of the Center for the Study of Eastern Europe in Berlin OEZB e.v. (Berlin, The Federal Republic of Germany) — *Member of editorial board.*

СТРАТИЕВСКИЙ Дмитрий.

Доктор исторических наук, заместитель директора Центра изучения Восточной Европы в Берлине OEZB e.v. (Берлин, Федеративная Республика Германия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: stratievski@gmx.de

SEDLEȚCHI Iurie.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova) — *Membru al consiliului redacțional.*

SEDLETSCHI Yuri.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The European University of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

СЕДЛЕЦКИЙ Юрий Николаевич.

Кандидат юридических наук, профессор, Ректор Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: iuriesedletchii@yahoo.fr
<http://www.usem.md/ro.html>

TIMCENCO Leonid.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Națională a Serviciului Fiscal de Stat al Ucrainei (Kiev, Ucraina) — *Membru al consiliului redacțional.*

TIMCHENKO Leonid.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The National University of The State Tax Service of Ukraine (Kiev, Ukraine) — *Member of editorial board.*

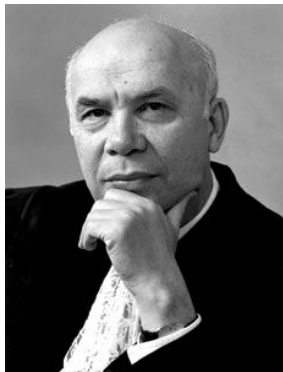
ТИМЧЕНКО Леонид Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Национальный университет Государственной налоговой службы Украины (Киев, Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: ltymch@ukr.net; timchenko@asta.edu.ua

VERESHCHETIN Vladlen.

Doctor habilitat în științe juridice, profesor universitar. În 1984-1995 – membru al Curții Permanente de Arbitraj a ONU (Haga), în 1992-1994 – membru și președinte al Comisiei de Drept Internațional a ONU, în 1995-2006 – Judecător al Curții Internaționale de Justiție a ONU (Haga), din 2012 – Arbitru în Dreptul Cosmic (Spațial) la Curtea Permanentă de Arbitraj a ONU (Haga). În 1978-1995 — Vice-președinte, din 1995 – Președinte de onoare al Institutului Internațional de Drept Cosmic (Spațial) din Paris. Din 1977 — academician al Academiei Internaționale de Astronautică (SUA), din 2006 — academician al Academiei de Științe din Bulgaria. (Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

Vladlen S. VERESHCHETIN.

Doctor of Juridical Sciences, Professor. In 1984-1995 - Member of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1992-1994 — Member and Chairman of the United Nations International Law Commission. In 1995-2006 — Judge of the International Court of Justice (the Hague). From 2012, the Referee for Space Law of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1978-1995-Vice President, from 1995 — Director Emeritus of the International Institute of Space Law (Paris). Since 1977 — Member of the International Astronautical Academy (USA), since 2006 — Foreign Member of Bulgarian Academy of Sciences. (The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

ВЕРЕЩЕТИН Владлен Степанович.

Доктор юридических наук, профессор. С 1984 по 1995 год — член Постоянной палаты третейского суда (г. Гаага). В 1992-1994 годах — член Комиссии международного права ООН. В 1994 году возглавлял Комиссию. В 1995-2006 годах — Судья Международного Суда ООН (г. Гаага). С 2012 г. — арбитр по космическому праву Постоянной Палаты третейского суда (г. Гаага). В 1978-1995 годах — вице-президент, с 1995 г. — почетный директор Международного института космического права (Франция). С 1977 г. — действительный член Международной астронавтической академии (США). С 2006 г. — иностранный член Болгарской Академии наук. (Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: vsvereshchetin@ziggo.nl;

<http://legal.un.org/avl/faculty/Vereshchetin.html>; http://legal.un.org/avl/pdf/ls/Vereshchetin_bio.pdf;
<http://intl.law.rudn.com/about/history-faces/vereshchetin>

WILLIAMS Silvia Maureen.

Doctor în drept și științe sociale, profesor de Drept Internațional Public, Universitatea din Buenos Aires. Președintele Comitetului de Drept Internațional Spațial al Asociației de Drept Internațional (ILA — Londra). Membru al Consiliului executiv al Asociației de Drept Internațional (sediul, Londra). Membru al Institutului Internațional de Drept Spațial, membru al Academiei Internaționale de Astronautică, membru al Institutului Regal de Relații Internaționale (Chatham House), membru al Institutului Ibero-American de Drept Aerian și Spațial (Argentina) – *Membru al consiliului redacțional.*

WILLIAMS Silvia Maureen.

Doctor of Law and Social Sciences, Professor of Public International Law, University of Buenos Aires. President of the International Space Law Committee of the International Law Association (ILA — London). Member of the Executive Council of the International Law Association (Headquarters, London). Member of the Institut International de Droit Spatial, full member of the International Academy of Astronautics, the Royal Institute of International Affairs (Chatham House), the Ibero American Institute of Air and Space Law (Argentina) – *Member of editorial board.*

УИЛЬЯМС Сильвия Морин.

Доктор права и социальных наук, профессор международного публичного права, Университет Буэнос-Айреса. Президент Комитета по международному космическому праву Ассоциации международного права (АМП — Лондон). Член, Сопредседатель Исполнительного Совета Ассоциации международного права (штаб-квартира, Лондон). Член Международного Института международного космического права, действительный член Международной академии астронавтики Королевского института международных отношений (Чэтхэм Хаус) и Иbero-американского института воздушного и космического права (Аргентина) – *Член редакционного совета.*

E-mail: maureenw777@yahoo.co.uk;

swilliams@derecho.uba.ar<http://www.derecho.uba.ar/investigacion/investigadores/williams.php>

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII)
EDITORSHIP (REVIEWERS)
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ)**

CHINDIBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Șef Catedră Politică Mondială și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

— *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție.*

KINDIBALYK Olyana.

PhD in political science, Associate Professor, Senior Scientific Fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research; Head of the Department of World Politics and International Relations at the University of European Studies of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova). — *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship.*

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований; Заведующая кафедрой мировой политики и международных отношений Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). — *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии.*

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

ANIȚEI Nadia Cerasela.

Doctor în drept, Profesor universitar, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, Universitatea „Dunărea de Jos” (Galați, România).

ANITEI Nadia Cerasela.

PhD in Law, Professor, Faculty of Legal, Social and Political Sciences, „Dunarea de Jos University” (Galati, Romania).

АНИЦЕЙ Надия Черасела.

Доктор права, профессор, факультет юридических, социальных и политических наук, университет «Нижний Дунай», (Галац, Румыния).

E-mail: nadia.anitei@ugal.ro; ncerasela@yahoo.com

CIUCĂ Aurora.

Doctor în drept, Profesor universitar, Profesor la Universitatea „Stefan Cel Mare” din Suceava, Avocat la Baroul de Avocați Iași, Președinte al Asociației „Vespasian V. Pella” Iași (Iași, România).

CIUCA Aurora.

Ph.D in Law, Professor at „Stefan cel Mare” University of Suceava, Lawyer Yassy Bar Association, President of „Vespasian V. Pella” Association (Yassy, Romania).

ЧИУКЭ Ауора.

Доктор права, профессор, Профессор Сучавского университета «Штефан чел Маре»; Адвокат в Ясской ассоциации адвокатов; Президент ассоциации „Vespasian V. Pella” (Яссы, Румыния).

E-mail: aurora_ciuca_2000@yahoo.com

DORUL Olga.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova; cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova).

DORUL Olga.

Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University; scientific fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Kishinev, The Republic of Moldova).

ДОРУЛ Ольга Павловна.

Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: dorulolga@yahoo.com

BURIAN Cristina.

Doctor în drept, conferențiar universitar la Catedra Drept Public, Universitatea de Studii Europene din Moldova; Secretar I, Direcția Generală Drept Internațional, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

BURIAN Cristina.

Ph.D in Law, Associate Professor, Departament of Public Law, European University of Moldova; First Secretary, The International Law Department, Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

БУРИАН Кристина Александровна.

Кандидат юридических наук, доцент кафедры публичного права, Европейский университет Молдовы; Первый секретарь, Генеральный Департамент международного права, Министерство иностранных дел и европейской интеграции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: krisburian@yahoo.com

EVSEEV Vladimir.

Doctor în științe tehnice, Expert militar, Vicedirector al Institutului Statelor CSI (Moscova, Federația Rusă).

EVSEEV Vladimir.

Ph.D in Technical Science, Military expert, Deputy Director of the Institute of CIS Countries (Moscow, The Russian Federation).

ЕВСЕЕВ Владимир Валерьевич.

Кандидат технических наук, Военный эксперт, Заместитель директора Института стран СНГ (Москва, Российская Федерация).

E-mail: vlad.evseev@gmail.com

http://ru.ino-ppic.ru/yevseyev_v/

<http://ir.russiancouncil.ru/person/evseev-vladimir-valerevich/>

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Doctor în istorie, Plymouth City College, Institutul Regal de Personal și Dezvoltare (Plymouth, Marea Britanie).

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Ph.D in History, Plymouth City College, Chartered Institute of Personnel and Development Course (Plymouth, United Kingdom).

ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя.

Доктор исторических наук, Плимутский колледж, Королевский Институт персонала и развития (Плимут, Великобритания).

E-mail: maia_gl@yahoo.fr

GENTIMIR Alina Mirabela.

Doctor în drept, Lector, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Iași, România).

GENTIMIR Alina Mirabela.

Lecturer Ph.D, Faculty of Law, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iassy (Iassy, Romania).

ДЖЕНТИМИР Алина.

Кандидат юридических наук, преподаватель, Юридический факультет Ясского университета им. А.И.Кузы (Яссы, Румыния).

E-mail: agentimir@yahoo.fr

GLUHAIA Diana.

Doctor în drept, Universitatea Publică din Navarra (Pamplona, Spania).

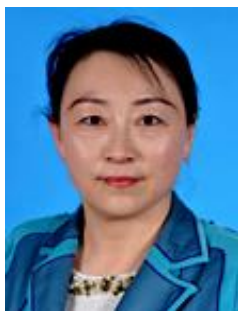
GLUHAIA Diana.

Ph.D in Law, The Navarra Public University (Pamplona, Spain).

ГЛУХАЯ Диана.

Доктор права, Наваррский публичный университет (Памплона, Испания).

E-mail: diana.gluhaya@unavara.es; diana_gluhaia@yahoo.com

GUO Ping.

Profesor universitar de drept maritim, director al Institutului de Drept Internațional Maritim (IIML) a Universității Maritime din Dalian, director a Asociației Chineze de Drept Maritim, arbitru în Comisia Chineză de Arbitraj Maritim (Dalian, Republica Populară Chineză).

GUO Ping.

Professor of Maritime Law, Director of The Institute of International Maritime Law (IIML) of the Dalian Maritime University, director of China Maritime Law Association, the arbitrator of China Maritime Arbitration Commission (Dalian, The People's Republic Of China).

ГУО Пинг.

Профессор морского права, директор Института международного морского права (ИИМЛ) Даляньского морского университета, директор китайской Ассоциации морского права, арбитр Арбитражной морской комиссии Китая (Далянь, КНР).

E-mail: guoping@dl.cn , guoping@dlmu.edu.cn

IOVIȚĂ Alexandrina.

Doctor în drept, UNAIDS, Cartierul general, Coordonator programe, drepturile omului și legislație (Chișinău, Republica Moldova – Geneva, Elveția).

IOVITA Alexandrina.

Ph.D in Law, UNAIDS Secretariat, Headquarters, Programme Officer, Human Rights and Law (Kishinev, The Republic of Moldova – Geneva, Switzerland).

ИОВИЦЭ Александрина Александровна.

Кандидат юридических наук, UNAIDS, генеральный офис, сотрудник по программам, права человека и правовые вопросы (Кишинев, Республика Молдова, Женева, Швейцария).

E-mail: alexandrina_iovita@yahoo.com

JANAS Karol.

Doctor în politologie, conferențiar universitar, Șef Catedră Politologie, Universitatea „Alexandr Dubcek” din Trencin, Slovacia (Trencin, Republica Slovacă).

JANAS Karol.

Doc. PhD in Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department Politologie of the Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne (Trencin, The Slovak Republic).

ЯНАС Карол.

Доктор политологии, доцент, Заведующий кафедрой политологии Тренчанского университета им. Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика).

E-mail: karol.janas@tuni.sk

KOVALEVA Natalia.

Doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Director al Fundației de Caritate „Fii Om!” (Orenburg, Federația Rusă).

KOVALYOVA Natalia.

Ph.D., Associate Professor, Director of the Charity Foundation „Be a man!” (Orenburg, The Russian Federation).

КОВАЛЁВА Наталья Александровна.

Кандидат педагогических наук, доцент, директор Благотворительного Фонда «Будь Человеком!» (Оренбург, Российская Федерация).

E-mail: kovaleva_osu@mail.ru

LISENCO Vladlena.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Vicerector pentru relații internaționale, Universitatea de Stat din Transnistria „T.G.Șevcenco” (Tiraspol, Republica Moldova).

LISENCO Vladlena.

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, Vicerector for International relations, Taras Shevchenko State University of Transnistria (Tiraspol, The Republic of Moldova).

ЛЫСЕНКО Владлена.

Доктор юридических наук, доцент, Заместитель ректора по международным связям, Приднестровский государственный университет имени Т. Г. Шевченко (Тирасполь, Республика Молдова).

E-mail: vlada.lisenco@mail.ru

MATTOȘ Boris.

Doctor în științe politice, Vicerector pentru relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

MATTOS Boris.

PhD in political science, Vicerector for International relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic).

МАТОШ Борис.

Доктор политических наук, Заместитель ректора по международным связям, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: mattos@euba.sk

METREVELI Levan.

Doctor în științe politice, șef al Centrului pentru dezvoltarea integrată a Georgiei, Universitatea de Stat Tbilisi (Tbilisi, Georgia).

METREVELI Levan.

Doctor of Political Sciences, Head of the Center for integrated development of Georgia, Tiflis State University (Tbilisi, Georgia).

МЕТРЕВЕЛИ Леван.

Доктор политических наук, руководитель Центра комплексного развития Грузии Тбилисского государственного университета (Тбилиси, Грузия).

E-mail: levanmetreveli@yahoo.com

MOUSMOUTI Maria.

Doctor în drept, Director executiv al Centrului European de Drept Constituțional din Atena (Atena, Grecia).

MOUSMOUTI Maria.

Ph.D in Law, Executive director of The European Center of Constitutional Law (Athenas, Grece).

МОУСМУТИ Мария.

Доктор права, Исполнительный директор Европейского центра конституционного права (Афины, Греция).

E-mail: mousmou@yahoo.com

<http://www.cecl2.gr/index.php/en/thecentre/theboard/11-thecentre/cv/16-08-maria-mousmouti>

http://ials.sas.ac.uk/postgrad/LDclinic/LDclinic_who.htm

SÂRCU Diana.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Director al Institutului Național de Justiție al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

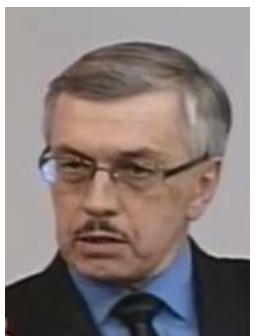
SARCU Diana.

Doctor of Juridical Sciences, Associate professor, Director of the National Institute of Justice of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

СЫРКУ Диана.

Доктор юридических наук, доцент, Директор Национального института юстиции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: sircu@yahoo.com

SYCI Alexandru.

Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Universitatea Națională „Jurie Fedikovici” din Cernăuți (Cernăuți, Ucraina).

SYCH Alexander.

Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi National University „Yuri Fedkovych” (Chernivtsi, Ukraine).

СЫЧ Александр Иванович.

Доктор исторических наук, профессор, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (Черновцы, Украина).

E-mail: asych_chnu@yahoo.com, amenitinna@gmail.com

SOLNȚEV Alexandr.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Șef-adjunct al Catedrei de Drept Internațional al Universității Prieteniei Popoarelor din Rusia (Moscova, Federația Rusă).

SOLNTSEV Alexander.

Ph.D in Law, Associate Professor, Deputy Head of the Department of International Law PFUR, the Peoples' Friendship University of Russia (Moscow, The Russian Federation).

СОЛНЦЕВ Александр Михайлович.

Кандидат юридических наук, доцент, зам. заведующего кафедрой международного права Российского университета дружбы народов (Москва, Российская Федерация).

E-mail: a.solntsev@gmail.com; intlaw.rudn@gmail.com
www.intlaw-rudn.com

SMOCHINA Carolina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Europeană din Lefke (Lefke, Nicosia, Cipru).

SMOCHINA Carolina.

Ph.D in Law, Associate Professor, European University of Lefke (Lefke, Nicosia, Cyprus).

СМОКИНЭ Каролина.

Доктор права, доцент, Европейский Университет в Лefке (Лefке, Никосия, Кипр)

E-mail: smochina@gmail.com

ISMAYL Togrul.

Doctor în istorie, Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea TOBB, Economie și Tehnologie (Ankara, Turcia).

ISMAYL Togrul.

Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor, TOBB University of Economics and Technology (Ankara, Turkey).

ИСМАИЛ Тогрул.

Доктор истории, Доктор экономики, доцент, TOBB университет экономики и технологии (Анкара, Турция).

E-mail: togrul65@hotmail.com, tismayil@etu.edu.tr

ȚIGĂNAȘ Ion.

Doctor în drept, Director General Adjunct, Agenția de Stat Pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

TIGANAS Ion.

Ph.D in Law, Deputy General Director of The State Agency on Intellectual Property of The Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

ЦИГЭНАШ Ион.

Кандидат юридических наук, Генеральный вице-директор Государственного агентства по интеллектуальной собственности Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: iondrept@yahoo.com

http://www.agepi.gov.md/pdf/about/cv_tiganas.pdf

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**DATE DESPRE AUTORI
DATES OF AUTHORS
СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ**

ANIȚEI Nadia Cerasela.

Doctor în drept, Profesor universitar, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați (Galați, România).

ANITEI Nadia Cerasela.

Ph.D in Law, professor, Faculty of Legal, Political and Social Sciences, University „Dunarea de Jos of Galati” (Galati, Romania).

АНИЦЕЙ Надия Черасела.

Доктор права, профессор, факультет правовых, политических и социальных наук, Галацкий Университет «Дунэря де Жос» (Галаць, Румыния).

E-mail: ncerasela@yahoo.com , nadia.anitei@ugal.ro

ALABDULJABBAR Naif Jassim.

PhD student - Free International University of Moldova (ULIM) (Chișinău, Republica Moldova).

ALABDULJABBAR Naif Jassim.

Doctorand - Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM) (Chisinau, Republic of Moldova).

АЛАБДУЛДЖАББАР Наиф Яссим.

Аспирант - Международный Свободный Университет Молдовы (ULIM) (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: abduljabbar@gmail.com

BĂIEȘU Aurel.

Doctor habilitat în drept, Profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, ex-judecător la Curtea Constituțională (Chișinău, Republica Moldova).

BAIESU Aurel.

Doctor of Juridical Sciences (Private International Law), Professor, The Moldova State University, Ex-Judge at the Constitutional Court (Chisinau, The Republic of Moldova).

БЭЕШУ Аурел.

Доктор юридических наук, профессор, Молдавский Государственный университет, Бывший Судья Конституционного суда (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: aurelbaiesu@yahoo.com

BROCKOVA Katarina.

Doctor în drept, Profesor universitar asociat, Catedra drept internațional, Facultatea Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

BROCKOVÁ Katarína.

PhD. In Law, Associate professor, Department of International Law, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic).

БРОЦКОВА Катарина.

Кандидат юридических наук, доцент, Кафедра международного права, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия).

E-mail: katarina@brocko.sk

CAUIA Alexandr.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM) (Chișinău, Republica Moldova).

CAUIA Alexandr.

Ph.D in Law, Associate Professor, The Free International University of Moldova (ULIM) (Chisinau, The Republic of Moldova).

КАУЯ Александр.

Кандидат юридических наук, доцент, Международный независимый университет Молдовы (ULIM) (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: cauia.alex16@gmail.com

CAZACU Doina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Catedra Protecție, Pază și Securitate, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport (Chișinău, Republica Moldova).

CAZACU Doina.

Ph. D. in Law, Associate Professor, Department of Protection, Guard and Security, State University of Physical Education and Sports (Chisinau, Republic of Moldova).

КАЗАКУ Дойна.

Кандидат юридических наук, доцент Кафедры защиты, охраны и безопасности Государственного университета физического воспитания и спорта (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: doina.cazacu@yahoo.com

LIPKOVA Ludmila.

Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia).

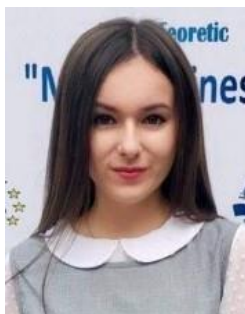
Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Eudmila, CSc.

Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic).

ЛИПКОВА Людмила.

Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: lipkova@euba.sk

MOSCALU Cristina.

Studenta anul 2, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova).

MOSCALU Cristina.

2nd year student, Faculty of Law, Moldovan State University (Chisinau, Republic of Moldova).

МОСКАЛУ Кристина.

Студентка 2 курса, Факультет Права, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: moscalucris@gmail.com

NASTAS Andrei.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Dunărea de Jos, Galați, Facultatea Transfrontalieră (Galați, România).

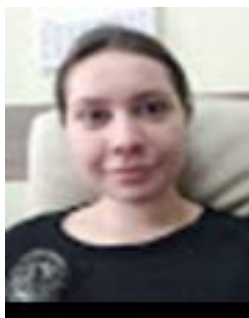
NASTAS Andrei.

Ph. D. in Law, Associate Professor, Lower Danube University, Galați, Cross-Border Faculty (Galați, Romania).

НАСТАС Андрей.

Доктор права, доцент, Университет Нижнего Дуная, Галац, Трансграничный факультет (Галац, Румыния).

E-mail: andrei.nastas@ugal.ro

POZNEACOVA Veronica.

Studenta anul 2, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova).

POZNEACOVA Veronica.

2nd year student, Faculty of Law, Moldovan State University (Chisinau, Republic of Moldova).

ПОЗНЯКОВА Вероника.

Студентка 2 курса, Факультет Права, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: veronicapozneacova@gmail.com

POCKLAN Marek.

Program-coordinator, Centrul Euro-Atlantic, Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

POCKLAN Marek.

Program coordinator, Euro-Atlantic Center, Bratislava (Bratislava, Republic of Slovakia).

ПОЦКЛАН Марек.

Проектный координатор, Евроатлантический центр, Братислава (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: marek.pocklan1@gmail.com

SUCEVEANU Natalia.

Dr. în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat (Chișinău, Republica Moldova). Director Centrul de Armonizare a Legislației, Cancelaria de Stat, Guvernul Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

SUCEVEANU Natalia - Ph. D. in Law, Associate Professor, The Moldova State University (Chisinau, Republic of Moldova). Director of the Center for Harmonization of Legislation, State Chancellery of the Government of the Republic of Moldova (Chisinau, The Republic of Moldova).

СУЧЕВЯНУ Наталья - доктор юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет (Республика Молдова) Директор Центра Гармонизации Законодательства, Государственной Канцелярии, Правительства РМ (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: natalia.suceveanu@gov.md

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

CERINȚELE

**privind condițiile de prezentare a manuscriselor pentru publicare în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Revista teoretico-științifică „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” acceptă pentru publicare articole în limbile moldovenească (română), rusă, engleză, spaniolă, franceză, germană (la discreția autorului), care conțin rezultate inedite ale cercetărilor efectuate și care sunt ajustate la „Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor”.

Consiliul Redacțional acceptă manuscrisul articolului pentru publicare în corespundere cu profilurile ediției („drept” și „științe politice”), cu un volum nu mai mult de 20 de pagini, inclusiv figuri și tabele. Manuscrisul ar trebui să conțină doar materiale originale, efectuat la un înalt nivel științific, reflectând rezultatele cercetării efectuate de către autor, obținute cu cel mult un an înainte de publicare, și care conține un element clar privitor la inovația științifică a cercetării și propria contribuție a autorului. Sunt acceptate pentru publicare materialele care anterior nu au fost publicate în alte ediții și nu au fost destinate pentru publicarea simultană în diverse ediții. Articolele sunt expuse recenzării obligatorii, în conformitate cu *Anexa 3*. Pentru doctoranzi (competitori) este obligatorie recenzarea articolelor de către conducătorul științific. Pot fi publicate doar articolele care au primit recenzii pozitive.

Cerințele menționate mai sus se aplică tuturor materialelor trimise pentru publicare în adresa revistei. Consiliul Redacțional are dreptul de a nu accepta publicarea materialelor în caz de: a) nerespectarea cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor; b) plagiat; c) conținutul articolului este neadecvat cu profilurile revistei.

În cazurile când nu sunt respectate cerințele redacția are dreptul să nu examineze manuscrisul. Consiliul Redacțional își rezervă dreptul de a reduce volumul articolului prezentat (dacă este necesar), expunându-l în versiunea redacției (introducând modificări redacționale, care nu schimbă sensul general al articolului prezentat de autor). Formulările și prezentarea materialelor în articolele publicate nu reprezintă întotdeauna poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția. Aceste materiale se publică în ordine de discuție, în scopul asigurării posibilității de a expune diverse opinii. Responsabilitatea asupra conținutului articolelor, selecției și preciziei faptelor și informației citate revine în exclusivitate autorilor. În același număr al revistei poate fi publicat doar un singur articol al unui autor.

Numărul de autori al unui articol nu poate fi mai mare de două persoane. Autorul (ii) trimite redacției 2 exemplare originale a articolului (semnate de autor) în imprimare pe hârtie și trimite articolul în format electronic prin e-mail la adresa: alexandrururian@yahoo.com, alexandrururian@mail.ru

Volumul articolului nu trebuie să depășească 1,5 c.a. dactilografiate pe hârtie, format A4 (60 de mii de caractere, sau 16-20 de pagini de text), inclusiv figuri, tăblițe, referințe și scheme. Atunci când se plasează referințe bibliografice în limba engleză este necesar de indicat denumirea oficială a surselor (revistelor) în limba engleză.

Pentru a plasa un articol în Revistă este necesar de prezentat următoarele documente: cerere, informațiile despre autor (ia), articolul, fotografia autorului (autorilor) în format JPG, adnotare (abstract, rezumat) în trei limbi (română, rusă și engleză) într-un volum de 100 de cuvinte, cuvinte-cheie (5-7 cuvinte). Adnotarea nu trebuie să conțină referiri la literatura citată, tabele și figuri.

Informația despre autor (i) conține următoarele date: numele, prenumele, patronimicul autorului (autorilor), locul de muncă, funcția, titlul științific, gradul științific, adresa poștală, adresa electronică și numărul de telefon. Numele autorului (autorilor) ar trebui să fie listate sub titlul articolului, în dreapta.

Cerințele tehnice pentru perfectarea manuscrisul pentru publicare:

Titlul articolului nu trebuie să depășească trei linii. Titlul ar trebui să fi dat numai cu majuscule (Times New Roman 16) și centrat. Sursele literare utilizate în articol trebuie prezentate într-o singură listă la sfârșitul textului (bibliografie), în conformitate cu **Anexa 2**. Referirile la literatura de specialitate menționate în text sunt obligatorii, trebuie să fie plasate în partea de jos a fiecărei pagini a textului și necesită să fie perfectate în conformitate cu **Anexa 1**. Referirile la sursele externe sunt prezentate într-o limbă străină și sunt urmate, în cazul traducerii în română și rusă, cu indicație privitor la traducere. Numerotarea referirilor la sursele literare este dată în ordinea menționată în text. Trimiteri la lucrări nepublicate nu sunt permise. Lista bibliografică (de la sfârșitul textului) este dată în ordine alfabetică în funcție de prima literă a prenumelui autorului (autorilor).

Acronimele și abrevierile trebuie să fie descifrate la prima mențiune în textul articolului. În textele în limba română, engleză, franceză, spaniolă și germană se utilizează ghilimele germane („ ”), în textele în limba rusă se utilizează ghilimelele franceze (« »).

Parametrii paginii:

Documentul trebuie salvat în MS Word, formatul de pagină A 4, marginile paginii: sus și jos - 2 cm, dreapta - 1,5 cm, stânga - 3 cm, Font - Times New Roman; Dimensiune font - 12, spațiere - 1,5. Aliniere pe lățime, un spațiu la stânga - 1,5. Numerotarea paginilor este consecutivă, secvențială, în partea de jos a paginii, pe centru.

Redactarea textului:

Despărțirea manuală în silabe a cuvintelor (transferul din rând în rând) este inacceptabilă. Figurile și tabelele trebuie să fie numerotate, să aibă denumire, legendă și subiect. Titlurile lor și trebuie să fie prezentate în text după alineatul care conține un link de referință la ele.

Exemplele autorului:

Fiecare autor al articolului obține doar un număr al revistei, indiferent de numărul de autori.

*Consiliul Redacțional**Anexa 1***Exemple de referințe bibliografice:**

Referințele (citatele) de la sfârșitul fiecărei pagini trebuie să conțină semnele de punctuație și să urmeze aceleași reguli ca și plasarea lor în descrierea bibliografică.

Dacă textul nu este citat de o sursă originală, dar de un alt document, atunci se utilizează următoarele cuvinte la început de referință: citat de: (citând sursele împrumutate):

Exemplu:	Citat de: Dumitru Mazilu. Drept diplomatic. București: Editura Lumina Lex, 2003, p. 115. Citat de: Alexandru Burian. Drept diplomatic și consular. Chișinău: Editura ARC, 2003, p. 154.
----------	--

La amenajarea secvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate se utilizează termenul "Ibid." sau ("Ibidem"):

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Ibid., p. 47 sau Ibidem., p. 47.

La amenajarea nesecvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate, când referințele urmează nu concomitent una după alta, se utilizează termenul *Op. cit.* (opus citato) și este prezentat folosind caractere cursive:

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Anexa 2

Exemple de „Listă bibliografică” (bibliografie):

Lista bibliografică este plasată după textul articolului cu titulatura „Bibliografie”. Toate link-urile din listă sunt numerotate secvențial și sunt aranjate în ordine alfabetică.

Descrierea unei cărți cu un singur autor:

Exemplu	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea de mare putere politica. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. XII + 359 p.
---------	---

Descrierea unei cărți cu trei sau mai mulți autori:

Exemplu	David G. Victor... [et al.]. Gaze naturale și geopolitică: din 1970 pînă în 2040. New York: Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

Descrierea unui articol publicat într-o revistă:

Este necesar de a indica numele autorului articolului, denumirea articolului, denumirea revistei, anul, numărul ediției sau volumul, numărul paginei de la începutul și sfârșitul articolului.

Exemplu	Serghei Lavrov. Rusia și lumea în secolul XXI. În: Rusia în afacerile globale. Iulie-septembrie 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 - 18.
---------	---

Descrierea unei teze de doctorat:

Exemplu	Vladislav Boiko. Securitatea energetică în contextul globalizării. Teză de doctor în științe politice. Moscova, 2012. 250 p.
---------	--

Descrierea unui autoreferat a tezei de doctorat:

Exemplu	Yuri Jukov. Centrismul politic în Rusia. Autoreferatul tezei... candidat în științe politice. Sankt-Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Descrierea publicațiilor științifice electronice:

Pentru surse de electronice, trebuie să specificați practic aceleași informații ca pentru reviste: autorul, titlul, numele site-ului (sau secțiune a site-ului) și URL-ul. Articolul ar trebui să conțină noțiunea [Online];; informații la data de partajare pe rețeaua electronică (după fraza „Vizitat la:” indica data, luna și anul): (Vizitat la: 03.02.2012).

Exemplu	Burian Alexandru, Gurin Corina. Procesul decizional în politica externă și influența lui asupra negocierilor. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2011, nr. 4, p. 39 - 55. [Online]: http://www.rmdir.md/pdf/RMDIRI20114.p.df/ . (Vizitat la: 07.09.2012).
---------	--

REGULAMENTUL
cu privire la recenzarea articolelor științifice în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”

1. Articole științifice primite de redacția *Revistei Moldovenești de Drept Internațional și Relații Internaționale* trec prin Instituția de recenzare.

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” a adoptat un sistem de patru niveluri de recenzare a articolelor și materialelor prezentate spre publicare:

Primul nivel – recenzarea de către Redactorul-șef (*main editor peer review*);

Al doilea nivel - recenzie de „nivel deschis” (*open peer review* - autorul și recenzentul se cunosc reciproc) – recenzia este transmisă la redacție de către autor;

Al treilea nivel - recenzie de nivel „orb-unilateral” (*single-blind* – recenzentul știe despre autor, autorul - nu);

Al patrulea nivel - recenzie de nivel „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul).

2. Fiecare articol științific necesită să aibă recenzii:

- deschise: *primul nivel* – recenzia (decizia) redactorului-șef; *al doilea nivel* - recenzia unui recenzent oficial, specialist în domeniu (doctor sau doctor habilitat);

- confidențiale (oarbe): *al treilea nivel* – recenzia redactorului științific sau a unui membru al consiliului redacțional sau al colegiului de redacție; *al patrulea nivel* – la decizia consiliului redacțional și recenzentul poate fi doar din exterior.

3. Toate articolele științifice, primite de Consiliul redacțional al revistei, sunt supuse obligatoriu recenzării „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul). Această recenzare este efectuată de către experți externi din baza de date de experți (recenzori) ai revistei, la solicitarea Consiliului redacțional.

4. Analizând recenziile, redacția evaluează prezența în articole a elementelor de actualitate a problemei științifice pe care autorul pretinde să o soluționeze. Recenzia necesită să descrie în mod clar valoarea teoretică sau aplicativă a investigației, și să coreleze constatările autorului cu conceptele științifice existente. Un element de bază al recenziei ar trebui să fie aprecierea de către recenzent a contribuției personale a autorului articolului la soluționarea problemei. Este necesar de a menționa în recenzie corespunderea stilului, logicii și nivelului de accesibilitate a expunerii științifice a materialului de către autor, precum și un aviz privind fiabilitatea și valabilitatea concluziilor.

5. După primirea recenziilor, redacția analizează articolele prezentate și adoptă decizia finală, în baza unei evaluări complete, privitor la publicarea sau ne-publicarea articolelor. În baza deciziei adoptate autorului i se comunică, prin e-mail sau poștă, informația cu privire la evaluarea articolului și decizia adoptată. În cazul că se refuză de a publica articolul, recenziile rămân anonimi.

6. Colegiul de redacție își rezervă dreptul de a trimite articolul la o recenzie suplimentară externă anonimă (*double-blind*). Redactor-șef, în asemenea caz, trimite recenzentului o scrisoare în care solicită recenzarea, atașând la scrisoare articolul și modelul conform căruia se recomandă de a efectua recenzia.

7. Prezența recenziilor pozitive nu este un motiv suficient pentru publicarea articolului. Decizia finală privitor la publicarea articolului este adoptată de consiliul redacțional.

8. În cazul în care există o critică substanțială din partea recenzentului, însă articolul, la general, este evaluat pozitiv, consiliul redacțional poate aprecia articolul ca polemic și poate decide de a-l publica în rubrica „Tribuna discuțională”.

9. Originalele recenziilor sunt păstrate la „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**REQUIREMENTS
to papers for publication in the
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” being a scientific-theoretical journal admits for publication articles in Moldovan (Romanian), Russian, English, Spanish, French, German (optional author) languages, containing the results of original research, designed in accordance with the „Requirements for the articles”.

An Editorial Board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, accept manuscript for publication corresponding to the edition profiles, no more than 20 pages, including figures and tables. The manuscript should contain only original material, performed at a high academic level, reflecting the author's research results, completed no more than one year before publication, and containing a clear element of creation of a new knowledge. The materials which earlier were not published and have been not intended to the simultaneous publication in other editions for printing are accepted. Articles are exposed to obligatory reviewing, in accordance with the **Appendix 3**. For post-graduate students (competitors) the review of the supervisor of studies is obligatory. We print only articles which have received only positive reviews.

The rules mentioned above apply to all the material sent to the journal for publication. The Editorial Board has the right not to accept materials to the publication in a case of: a) non-compliance of the paper with the requirements for its publication; b) plagiarism; c) inappropriate content of the presented paper to the journal profiles.

In cases when the requirements are not respected the editorial board has the right not to examine the manuscript. The editors reserve the right to reduce the volume of the article (if it is necessary), exposing it to editorial revision, make editorial (which do not change the general sense) changes in the author's original. Editors can publish materials without sharing author's opinion (in order of discussion). Authors are responsible for the selection and accuracy of the facts, quotes, and other information. Journal will only publish one article per author in each volume of the issue.

The number of authors should not be more than two people. Author (s) sent to the editor two copies of the article (signed by the author both in print and electronic form and send the article in electronic form by e-mail at: alexandruburian@yahoo.com , alexandruburian@mail.ru

The paper shouldn't exceed 1,5 printer's sheet of the typewritten text of format A4 (60 thousand characters, or 16-20 pages of text), including tables, list of references and drawings (schemes). At drafting of bibliographic references in English it is necessary to specify official English-speaking names of journals.

In order to place an article in the journal you should present following documents: an application, information about the author (s), an article, one author (s) photograph in JPG form, annotation provided (abstract) in three languages (Romanian, Russian and English) in a volume of 100 words, Keywords (5 - 7 words). Abstract should not contain references to the quoted literature, tables and figures.

Information about the author (s) contains: author's name, affiliation, post a scientific degree, an academic status, mailing address, e-mail address and telephone number Author's name should be listed under the article's title on the right.

Technical requirements to registration of the manuscript for the publication:

Title of the article should not exceed three lines. The title should be given only in capital letters (Times New Roman 16) and centred. Literary sources used in the paper should be submitted in one list at the end (bibliography). Bibliographical list is presented after the text item in accordance with the **Appendix 2**. Footnotes to the literature mentioned in the text are mandatory and must be prepared in the bottom of the page in accordance with the **Appendix 1**. References to the foreign sources are given in a foreign language and are followed in the case of translation into Romanian and Russian indication of the translation. The numbering of the sources is given in the order mentioned in the text. References to unpublished works are not permitted. The bibliography is given in alphabetic order according to the first letter of authors surnames. Acronyms and abbreviations should be deciphered in a place of the first mention in the text. In text presented in Romanian, English, French, German or Spanish language, German inverted commas („pads”) should be used; in text presented in Russian language the French inverted commas («fur-trees») are used.

Page Setup:

The document must be saved in MS Word, A 4 page format, page margins: top and bottom - 2 cm, right - 1.5 cm, left - 3 cm Font - Times New Roman; font size - 12, line spacing - 1,5. Alignment on width, a space at the left - 1,5. Numbering of pages is through, in the bottom of the page, on the centre.

Text drafting:

Using of manual transfer (manual hyphenation) is unacceptable. Figures and tables should have a caption and subject headings and should be presented in the text after the paragraph containing a link to them.

Author's copies:

Each author obtains only one issue of the journal, regardless of the number of authors.

The Editorial Board

Appendix 1

Example of bibliographic footnotes:

Punctuation and prescribed punctuation in citations should follow the same rules as their placement in the bibliographic description.

If the text is not cited by the original source, but by another document, then following words are used: in the beginning of the reference: *Quoted by*, with a reference to the citing sources of borrowed text:

Example:	Quoted by: Ernst Gabriel Frankel. Oil and Security A World Beyond Petroleum. The Netherlands: Springer, 2007, p. 115.
----------	---

«Ibid.» or (Ibidem) are used in the sequential arrangement of primary and repeated references.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 21.
<i>Repeated</i>	Ibid., p. 47.

Op. cit. (opus citato) is used in repeated footnotes containing item to the same document without following the primary reference and is presented using italics.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
----------------	---

Repeated	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.
----------	---

Appendix 2

Examples of a bibliography:

Bibliographical list is placed after the text article and is supplied after the notion „Bibliography”. All links in the list are numbered sequentially and are arranged in alphabetical order.

Book with one author:

Example	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. xii + 359 p.
---------	--

Book with three and more authors:

Example	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

The paper from the journal:

Article from a journal should contain following description - author (s), article title, journal name, year, and page number of the beginning and of the end of the article.

Example	Sergei Lavrov. Russia and the World in the 21 st Century. In: Russia in global affairs. July-September 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 – 18.
---------	--

Dissertation

Example	Vladislav Boiko. Energy security in the context of globalization. Political Science Dissertation. Moscow, 2012. 250 p.
---------	--

A dissertation synopsis:

Example	Yuri Jukov E.H. Political centrism in Russia. Dissertation synopsis ... candidate in political science. Saint Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Description of the electronic scientific publications:

For electronic sources, you need to specify practically the same information as for journals: author, title, name of the site (or section of the website) and the URL. The item should contain the notion [Online];; information on the date of the electronic network share (after „Visited on:” indicate the date, month and year): (Visited on: 03.02.2012) is used in referring to the e-resource e-mail address.

Example	Chietigi Bajpae. China’s Quest for Energy Security. In: Power and Interest News Report. February 25, 2005. [Online]: http://www.pinr.com/ . (Visited on: 07.09.2011).
---------	--

PROVISION
about the reviewing of scientific articles in
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”

1. Scientific papers received to the Editorial office of „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, pass through peer review process.

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” comprises a four-level system of peer review articles:

1st level – reviewing by the editor (main editor peer review);

2nd level – an open peer review (the author and the reviewer know each other) – a review is submitted to the editor by the author;

3rd level – one-sided i.e. „blind” peer review (single-blind - the reviewer knows the author, but the author - doesn't know the reviewer);

4th level – double-blind peer review (neither reviewer nor author know about each other).

2. Each scientific article must be accompanied by a review:

– Open: 1st level – a review (conclusion) of the editor; 2nd level – a review of official reviewer, specialist of appropriate scientific profile (doctorate or PhD);

– Closed (blind): 3rd level – a review done by a scientific editor or a member of the editorial board; 4th level - a review done by the decision of the editorial board and only external.

3. All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal are subject to mandatory review by bilateral double-blind („double-blind” - the reviewer does not know who the author of the article is, the author does not know who the reviewer is). This review is carried out by external experts from the expert database of experts (reviewers), at the request of the Editorial Board.

4. An editorial board, making the evaluation of reviews, draws attention to the relevance of the scientific problem to be solved by the author. The Review should clearly describe the theoretical or applied significance of the study; correlate the author's conclusions to existing scientific concepts. An essential element of the review should be the assessment a personal contribution to the solution of the issue by the reviewer. Correspondence to the style, logics and the availability of the narration to the scientific nature of the material and obtaining of the conclusions about the reliability and validity of the findings – are key aspects that must be noted in the review.

5. The issue about the received articles is considered after the obtaining of reviews, and then the final decision, based on the evaluation of reviews about the publication or refusal to publish articles, is made. On the basis of the decision the author (s) is sent a letter by e-mail or mail, which provides a general assessment of the article and the decision. In the case of failure in the publication, the reviewers remain anonymous.

6. The Editorial Board has the right to direct the article for additional external anonymous peer review. Editor in Chief directs the reviewer a letter asking for peer review. The letter includes an article and a recommended form of review.

7. The presence of positive reviews is not sufficient grounds for the publication of the article. The final decision on advisability of publication is taken by the editorial board.

8. In cases when the article is composed by a significant proportion of criticisms that have been made by the reviewer, as well as the overall positive recommendation, the Editorial Board can attribute the material to the category of polemical material and print it in the manner of scientific debate.

9. The Review originals are stored in „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**ТРЕБОВАНИЯ
к оформлению статей для публикации в
«Молдавском журнале международного права и международных отношений»**

Научно-теоретический журнал «Молдавский журнал Международного права и международных отношений» принимает к публикации статьи на молдавском (румынском), русском, английском, испанском, французском, немецком (по выбору автора) языках, содержащие результаты оригинальных исследований, оформленные в соответствии с «Требованиями к оформлению статей».

Редакция «Молдавского журнала международного права и международных отношений» принимает к публикации рукописи, соответствующие профилям издания, не более 20 страниц, включая рисунки и таблицы. Рукопись должна содержать только оригинальный материал, выполненный на высоком научном уровне, отражая результаты исследований автора, завершаемых не более чем за год до публикации и содержать очевидный элемент создания нового знания. К печати принимаются материалы, ранее не издававшиеся и не предназначенные к одновременной публикации в других изданиях. Статьи подвергаются обязательному рецензированию, в соответствии с *Приложением 3*. Для аспирантов (соискателей) обязательна рецензия научного руководителя. Печатаются только статьи, получившие положительные рецензии. Гонорар за публикации не выплачивается.

Настоящие правила распространяются на все материалы, направляемые в редакцию журнала для публикации. Редакция вправе не принять материал к публикации в случае: а) несоблюдения автором правил оформления рукописи; б) выявления элементов плагиата; с) несоответствия материала тематике журнала.

В случае несоблюдения настоящих требований редакционная коллегия вправе не рассматривать рукопись. Редакция оставляет за собой право при необходимости сокращать статьи, подвергая их редакционной правке, вносить редакционные (не меняющие общего смысла) изменения в авторский оригинал. Редакция может опубликовать материалы, не разделяя точку зрения автора (в порядке обсуждения). Авторы несут ответственность за подбор и достоверность приведенных фактов, цитат и прочих сведений. В одном номере журнала может быть опубликована только одна статья одного автора.

Число авторов статьи не должно быть более двух человек. Автор (ы) присылают в редакцию 2 экземпляра статьи (подписанные автором) в печатном виде и направляют статью в электронном виде по электронной почте по адресу: alexandrurburian@yahoo.com , alexandrurburian@mail.ru

Объем статьи не должен превышать 1,5 п. л. машинописного текста формата А4 (60 тыс. знаков, или 16-20 страниц текста), включая таблицы, список литературы и рисунки (схемы). При оформлении библиографических ссылок на английском языке необходимо указывать официальные англоязычные названия журналов.

Для размещения статьи в журнале необходимо предоставить в редакцию заявку, информацию об авторе (ах), статью, фотографию автора (ов) в формате JPG, аннотацию (резюме), представленную на трех языках (румынском, русском, английском) объемом – до 100 слов, ключевые слова (5-7 слов). Аннотация не должна содержать ссылок на цитируемую литературу, рисунки, таблицы.

Информация об авторе (ах) содержит: ФИО авторов, место работы, должность, ученую степень, ученое звание, почтовый адрес, электронный адрес и контактный телефон. ФИО автора должно быть указано под названием статьи справа.

Технические требования к оформлению рукописи для публикации:

Название статьи не должно превышать трех строк. Название должно даваться только заглавными буквами (Times New Roman 16) и располагаться по центру. Литературные источники, использованные в статье, должны быть представлены общим списком в ее конце (Библиография). Библиографический список приводится после текста статьи в соответствии с *Приложением 2*. Сноски на упомянутую литературу в тексте обязательны и должны быть оформлены внизу страницы в соответствии с *Приложением 1*. Ссылки на иностранные источники даются на иностранном языке и сопровождаются в случае перевода на румынский и русский язык указанием на перевод. Нумерация источников идет в последовательности упоминания в тексте. Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Список литературы (библиография) дается в алфавитном порядке по фамилиям первых авторов. Сокращения и аббревиатуры должны расшифровываться по месту первого упоминания в тексте статьи. В тексте на румынском, английском, французском, испанском языке используется немецкие кавычки („лапки”), в тексте на русском языке используются французские кавычки («ёлочки»).

Параметры страницы:

Документ должен быть сохранён в формате MS Word. Формат страницы А 4; поля страницы: верхнее и нижнее – 2 см, правое — 1,5 см, левое — 3 см. Шрифт - Times New Roman; кегль — 12; межстрочный интервал — 1,5. Выравнивание по ширине, отступ слева — 1,5. Нумерация страниц — сквозная, внизу страницы, по центру.

Оформление текста:

Использование ручных переносов (manual hyphenation) неприемлемо. Рисунки и таблицы должны иметь нумерационный и тематический заголовки и должны быть представлены в тексте после абзацев, содержащих ссылку на них.

Авторские экземпляры:

Каждому автору полагается один авторский экземпляр номера журнала вне зависимости от количества авторов статьи.

Редакционный совет

Приложение 1

Пример оформления библиографических сносок:

В библиографических сносках расстановка знаков препинания и предписанной пунктуации должна подчиняться тем же правилам, что и расстановка их в библиографическом описании.

Если текст цитируется не по первоисточнику, а по другому документу, то в начале ссылки приводят слова: Цит. по: (цитируется по), Приводится по: , с указанием источника заимствования:

Пример оформления:	Цит. по: Крупянко М.И., Арешидзе Л.Г. США и Восточная Азия. Борьба за «новый порядок». М.: Международные отношения, 2010, с. 325.
--------------------	---

При последовательном расположении первичной и повторной ссылок используют слова «Там же» или «Ibid.» (ibidem) для документов на языках, применяющих латинскую графику:

<i>Первичная</i>	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012, с. 27.
<i>Повторная</i>	Там же, с. 47. или Ibid., p. 47.

В повторных сносках, содержащих запись на один и тот же документ, не следующих за первичной ссылкой, приводят заголовки, а основное заглавие и следующие за ним

повторяющиеся элементы заменяют словами «Указ. соч.» (указанное сочинение), «Цит. соч.» (цитируемое сочинение), «Op. cit.» (opus citato):

<i>Первичная</i>	Жинкина Ю.В. Стратегия безопасности России: проблемы формирования понятийного аппарата. М.: Российский научный фонд, 1995, с. 87.
<i>Повторная</i>	Жинкина Ю.В. Указ. соч., с. 67. или Жинкина Ю.В. <i>Op. cit.</i> , р. 65.

Приложение 2

Примеры оформления списка библиографии:

Библиографический список приводится после текста статьи и следует после слова «Библиография». Все ссылки в списке последовательно нумеруются и располагаются в алфавитном порядке.

Описание книги одного автора:

Пример оформления	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012. 479 с.
-------------------	--

Описание книги четырех и более авторов:

Пример оформления	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
-------------------	--

Описание статьи из журнала:

Для статьи из журнала нужно указать автора (ов) статьи, название статьи, название журнала, год, номер выпуска и страницы начала и окончания статьи.

Пример оформления	Конобеев В.Н. Геостратегия США в Евразии. В: Проблемы управления. 2008, №1 (26), с. 87 – 97.
-------------------	--

Описание диссертаций

Пример оформления	Ганюхина Т.Г. Модификация свойств ПВХ в процессе синтеза: дис. ... канд. хим. наук: 02.00.06. Н. Новгород, 1999. 109 с.
-------------------	---

Описание авторефератов диссертаций:

Пример оформления	Жуков Е.Н. Политический центризм в России: автореф. дис. ... канд. филос. наук. М., 2000. 24 с.
-------------------	---

Описание электронных научных изданий:

Для электронных источников нужно указать практически те же данные, что и для журналов: автор, название статьи, название сайта (или раздела сайта) и адрес URL. В записи обязательно должен присутствовать текст [Online]:, при ссылке на электронный ресурс после электронного адреса в круглых скобках приводят сведения о дате обращения к электронному сетевому ресурсу (после слов «дата обращения» указывают число, месяц и год): (Дата посещения: 02.03.2012)

Пример оформления	Китай встает на «правильную сторону истории» в Персидском заливе. В: Мировая политика и ресурсы. [Online]: http://www.wpr.ru/?p=2591 . (Дата посещения: 07.01.2012).
-------------------	--

ПОЛОЖЕНИЕ
о рецензировании научных статей в журнале
«Молдавский журнал международного права и международных отношений»

1. Научные статьи, поступившие в редакцию журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений», проходят через институт рецензирования.

В журнале «Молдавский журнал международного права и международных отношений» принята четырехуровневая система рецензирования статей:

1^й уровень — рецензирование главным редактором (main editor peer review);

2^й уровень — открытое рецензирование (open peer review — автор и рецензент знают друг о друге) - рецензия, представленная в редакцию автором;

3^й уровень — одностороннее «слепое» рецензирование (single-blind — рецензент знает об авторе, автор — нет);

4^й уровень — двухстороннее «слепое» рецензирование (double-blind — оба не знают друг о друге).

2. Каждая научная статья должна иметь рецензии:

– открытые: 1^й уровень — рецензия (заключение) главного редактора; 2^й уровень официального рецензента – специалиста соответствующего научного профиля (доктора или кандидата наук);

– закрытые (слепые): 3^й уровень — научным редактором или одним из членов редколлегии; 4^й уровень — по решению редколлегии и только внешнее.

3. Все научные статьи, поступившие в редакцию нашего журнала, подлежат обязательному двустороннему слепому рецензированию (double-blind — рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент). Это рецензирование производится сторонними специалистами из базы экспертов-специалистов (рецензентов), по поручению редакции.

4. Редколлегия при оценке рецензий обращает внимание на наличие в материале актуальности решаемой автором научной проблемы. Рецензия должна однозначно характеризовать теоретическую или прикладную значимость исследования, соотносить выводы автора с существующими научными концепциями. Необходимым элементом рецензии должна служить оценка рецензентом личного вклада автора статьи в решение рассматриваемой проблемы. Целесообразно отметить в рецензии соответствие стиля, логики и доступности изложения научному характеру материала, а также получить заключение о достоверности и обоснованности выводов.

5. После получения рецензий рассматривается вопрос о поступивших статьях и принимается окончательное решение на основе оценки рецензий об опубликовании или отказе в опубликовании статей. На основе принятого решения автору (авторам) по e-mail или почте направляется письмо, в котором дается общая оценка статьи и принятое решение. При отказе в публикации рецензенты остаются анонимными.

6. Редколлегия вправе направлять статьи на дополнительное внешнее анонимное рецензирование. Главный редактор направляет рецензенту письмо с просьбой о рецензировании. К письму прилагаются статья и рекомендуемая форма рецензии.

7. Наличие положительных рецензий не является достаточным основанием для публикации статьи. Окончательное решение о целесообразности публикации принимает редакционная коллегия.

8. При наличии в статье существенной доли критических замечаний рецензента и при общей положительной рекомендации редколлегия может отнести материал к разряду полемичных и печатать его в порядке научной дискуссии.

9. Оригиналы рецензий хранятся в редакции журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений».

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
O HAIHEM ЖУРНАЛЕ**

Declarație

**privind etica publicațiilor științifice și baza juridică a politicii editoriale a revistei
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Colegiul de redacție al publicației periodice științifico-teoretice și informațional-practice „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” aderă la principiile de etică a publicațiilor științifice acceptate la nivel internațional, reflectate, printre altele, în recomandările Comisiei pentru etică a publicațiilor științifice (Comisia pentru publicație etică (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Ghid pentru etica publicațiilor științifice (editura etică Resource Kit) Elsevier editor (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și a personalului universitar din Republica Moldova, aprobat de către Consiliul Național de Atestare și Acreditare la 23.05. 2012 (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Termeni-cheie:

Etica publicațiilor științifice — un sistem de reguli de conduită profesională în relațiile dintre autori, recenzenti, redactori, editori și cititori în crearea, diseminarea și utilizarea publicațiilor științifice.

Redactor — un reprezentant al revistei sau editurii științifice, responsabil pentru pregătirea materialelor pentru publicare, precum și menținerea contactului cu autorii și cititorii publicațiilor științifice.

Autor — o persoană sau un grup de persoane (grup de autori), care participă la crearea și publicarea rezultatelor cercetării științifice.

Recenzent — expert care acționează în numele unei reviste științifice sau editurii și realizează expertiza materialelor științifice prezentate de către autor pentru a determina posibilitatea publicării lor.

Editor — persoană juridică sau fizică care exercită editarea publică a unei publicații științifice.

Cititor — orice persoană care a făcut cunoștință cu materialul publicat.

Plagiat — atribuție intenționată a dreptului de autor a unei alte opere de artă sau știință, idei sau invenții ale altor oameni. Plagiatul poate fi o încălcare a legii drepturilor de autor și legii brevetelor și poate atrage după sine răspunderea juridică ca atare.

1. Principiile de etică profesională în activitatea redactorului și editorului

Membrii consiliului editorial au următoarele responsabilități:

1.1. Să ia în considerare toate materialele manuscrise furnizate de autor, și să ia o decizie obiectivă cu privire la posibilitatea publicării lor, pe baza relevanței și a fiabilității studiului, precum și profilul de specialitate al revistei.

1.2. Să aibă atitudine respectuoasă față de autor, indiferent de rasă, sex, orientare sexuală, religie, origine, naționalitate, statutul social, preferințele politice sau a altor calități subiective;

1.3. Să respecte dreptul autorului de proprietate intelectuală, să împiedice divulgarea rezultatelor cercetării utilizarea acestora în scopuri personale fără consimțământul autorului;

1.4. Să excludă din articol materialele care conțin falsificarea rezultatelor și a plagiatului, precum și copierea multiplă a informațiilor și atribuirea falsă a dreptului de autor;

1.5. Să asigure confidențialitatea și anonimatul recenzării materialelor manuscrise;

1.6. Să angajeze în calitate de recenzenti a articolelor doar specialiștii de înaltă clasificare.

2. Principiile etice în activitățile recenzentului

Recenzentul este responsabil pentru respectarea următoarelor principii:

- 2.1. Să efectueze expertiza științifică confidențială a materialelor științifice manuscrise prezentate spre publicare de către autor, care are ca scop îmbunătățirea calității acestora și ajutorarea consiliului editorial să ia o decizie cu privire la posibilitatea publicării rezultatelor studiului;
- 2.2. Autorul/coautorul manuscrisului nu poate acționa în calitate de referent al articolului său;
- 2.3. Să refuze să recenzeze articolul în cazul când dispune de o insuficientă competență pentru această abilitate sau incapacitatea de a furniza recenzia manuscrisului într-un timp specificat;
- 2.4. Să asigure o maximă obiectivitate a recenziei pe baza relevanței, meritelor științifice, originalitatea și autenticitatea rezultatelor cercetărilor efectuate de autor. Orice critică a naturii subiective, care decurg din relațiile personale ale recenzentului cu autorul sau orice alte motive, sunt inacceptabile și nu sunt permise;
- 2.5. Să raporteze toate cazurile de posibile conflicte de interese;
- 2.6. Să nu păstreze copii ale manuscrisului și nu-l transmită la alte persoane terțe. În plus, informațiile furnizate în manuscrisele peer-revizuite, nu pot fi folosite în propriile cercetări înainte de publicarea lor fără consimțământul autorului;
- 2.7. Să verifice claritatea prezentării materialului în curs de revizuire pentru ca acesta să conțină link-uri către toate datele utilizate din lucrările publicate anterior;
- 2.8. Să argumenteze concluziile sale cu privire la manuscrisele peer-revizuite, astfel încât autorului și membrilor consiliului editorial să le fie clar obiectivitatea și legitimitatea acestora;
- 2.9. Să informeze membrii consiliului editorial, în cazul în care manuscrisul în curs de revizuire are o asemănare semnificativă cu articole publicate anterior, adică, cazuri de *plagiat*.

3. Principiile pe care trebuie să le ghideze autorul publicațiilor

Autorul — este persoana care a avut o contribuție personală la formarea și interpretarea rezultatelor cercetării. Prin furnizarea manuscrisului în vederea editării și difuzării comunității științifice a conținutului acestuia, autorul trebuie:

- 3.1. Să se bazeze exclusiv pe date precise și reale, precum și interpretarea lor obiectivă, evitând declarații inițial false și frauduloase cu privire la rezultatele obținute;
- 3.2. Să nu prezinte materialele manuscrise pentru examinare spre publicare în mai mult de o revistă, și să nu participe multiple și duplicate publicații, care sunt considerate ca fiind *autoplagiat*;
- 3.3. Să dezvăluie toate sursele de sprijin financiar sau de altă natură pentru studiu, în rezultatul cărora a fost pregătit manuscrisul, cu menționarea separată a rolului și contribuției fiecărei părți;
- 3.4. Informații de conversații personale sau corespondență pot fi folosite în cercetare numai cu acordul scris al persoanei căreia îi este furnizat;
- 3.5. Textele și informațiile grafice derivate din rezultatele publicate ale studiilor altor persoane, trebuie să fie prevăzute cu referire la activitatea relevantă. În plus, activitatea de același subiect, rezultatele care au influențat cursul studiului, ar trebui să fie anunțate în lista de referințe;
- 3.6. Atunci când a fost depistată o denaturare semnificativă sau constatări eronate în manuscrisul acceptat spre publicare sau articolul deja publicat este obligat să notifice consiliului editorial de a face corecții, negări sau revocarea lucrărilor;
- 3.7. În cazul luării deciziilor de către consiliul editorial privitor la publicarea manuscrisului, autorul este de acord cu transferul drepturilor la publicarea și difuzarea acestuia (în versiunile electronice și pe hârtie), inclusiv plasarea informațiilor bibliografice în bazele de date Science Citation, SCOPUS, Web of Science și versiunea full-text al Bibliotecii Electronice Științifice (elibrary.ru) în acces liber.

Consiliul Redacțional

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
O HAIHEM ЖУРНАЛЕ**

**Declaration
on the ethical and legal basis of the editorial policy
of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

The Editorial Board of the scientific-theoretical and information-practical periodical publication „Moldavian Journal of International Law and International Relations“ commits to the internationally accepted principles of publication ethics expressed in the recommendations of the Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Elsevier Publishing Ethics Resource Kit (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>) and the Code of ethics and professional deontology of the researchers and academic staff in the Republic of Moldova, approved by the National Certification Board and Acreditare at 23.05. 2012. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Key terms

Publication ethics is a system of professional conduct standards in relations between authors, reviewers, editors, publishers and readers when creating, disseminating and using scientific publications.

The **Editor** is a representative of the research journal or the publisher responsible for selecting and preparing materials for publication and encouraging communication between authors and readers of scientific papers.

The **Author** is a person or a group of persons (group of authors) who produce a manuscript that contains the results of their scientific research.

The **Reviewer** is an expert acting on behalf of the research journal or the publisher and providing scientific evaluation of authors' works in order to consider their publishing.

The **Publisher** is a legal entity or a natural person responsible for publication.

The **Reader** is any person who has familiarized themselves with the published materials.

Plagiarism is a wrongful appropriation of another author's scientific or artistic work, ideas, discoveries or inventions. Plagiarism may be a violation of copyright law and patent law and, as such, can entail legal liability.

The Code of Conduct for Editors-in-Chief and Publishers

Editors have the following general responsibilities:

1.1. Editor is bound to consider all materials of the manuscript submitted by Author. The final responsibility for accepting or rejecting the manuscript (based on its relevance, integrity, and fitting into the journal profile) without any personal and ideological favoritism or malice rests with Editor;

1.2. Editor should treat Author respectfully, regardless of their race, ethnicity, gender, sexual orientation, religious beliefs, origin, citizenship, social status or political preferences of the author and other subjective qualities;

1.3. Editor is obligated to observe the intellectual property rights of Authors by keeping in confidentiality all data provided in the manuscript without using them for personal purposes or transferring to the third parties;

1.4. Editor should exclude from publishing all plagiarized or falsified materials, as well as take serious steps in case of redundancy and false attribution of authorship;

1.5. Editor ensures confidentiality and anonymity of the review process;

1.6. Editor should invite only highly professional specialists as Reviewers.

The Code of Conduct for Reviewers

Reviewing of the submitted manuscript should be based on the following major principles:

- 2.1. Reviewer maintains confidentiality concerning the scientific inquiry of the manuscript, which is intended to improve its quality and helps the editorial board to finalize their decision on publishing the results of research;
- 2.2. Author/Co-author of the manuscript cannot act as Reviewer;
- 2.3. If Reviewer recognizes that either the manuscript is not related to their scholarly background or the time allocated for review is not enough, it immediately sets the ground for refusal;
- 2.4. When reviewing the material submitted for publication, Reviewers are obligated to be objective in their evaluation of the manuscript. All suggestions and judgements should be based on the relevance, integrity, and originality of the results of research performed by Author. Any critical statements of a subjective nature arising from personal attitudes to Author or other reasons are not acceptable;
- 2.5. Reviewers should disclose all conflicts of interest that may arise;
- 2.6. Reviewer is not allowed to keep any copies of the manuscript or transfer the materials under review to any other side. The manuscript cannot be used for personal research purposes prior to its publication unless special permission is obtained from Author;
- 2.7. Reviewer ensures that the manuscript is coherently written and contains all references to the cited or used works;
- 2.8. Reviewer should support their conclusions about the manuscript, thus ensuring that Author and Editor understand the basis of all comments and judgements;
- 2.9. Reviewer should point out if the manuscript bears considerable similarities to the works published earlier, i.e., report on plagiarism.

The Code of Conduct for Authors

Author is a person who has made a worthy contribution to the process of research or interpretation of its results. Author submitting their manuscript for the purpose of publishing and distribution in the scientific community should strive to comply with the following rules:

- 3.1. Authors should rely upon exceptionally accurate and actual data, as well as their unbiased interpretation without permitting any false or fraudulent claims about the obtained results;
- 3.2. Authors are not allowed to submit the same manuscript to any other journal for publication, in whole or in part, when it is being considered by Journal. In addition, they should not participate in multiple and redundant publications, which is regarded as self-plagiarism;
- 3.3. All research funders, as well as other sources of support, should be clearly identified and listed in the manuscript, including indication of the role of each contributing party;
- 3.4. Data obtained in the private talk or correspondence can be used only subject to prior written approval from the person, who provided them;
- 3.5. Graphic or textual data from the works published by other authors should be indicated with reference to the source, from which they were taken. Besides, all works published elsewhere and covering similar issues, which influenced the research, should be given in the list of references;
- 3.6. If Authors discover significant errors and incorrect conclusions in their manuscripts, either accepted for publishing or already published by Journal they should immediately inform Editor about it in order to take appropriate steps, such as correction, disclamation, or retraction;
- 3.7. As Editor makes the final decision to publish the manuscript, Authors agree with the transfer of the right to publish and distribute their published work (in print and electronic versions), as well as with that the bibliographic data will be included in the science citation databases SCOPUS, Web of Science and the full text will be freely available in the Scientific Electronic Library (elibrary.ru).

The Editorial Board

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

Декларация

**об этических и правовых основах редакционной политики журнала
«Молдавский журнал международного права и международных отношений»**

Редакционная коллегия научно-теоретического и информационно-практического периодического журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений» придерживается принятых международным сообществом принципов публикационной этики, отраженных, в частности, в рекомендациях Комитета по этике научных публикаций (Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Руководстве по этике научных публикаций (Publishing Ethics Resource Kit) издательства Elsevier (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Кодексе этики и профессиональной деонтологии исследователей и университетских кадров Республики Молдова от 23.05. 2012 г. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Основные термины:

Этика научных публикаций — это система норм профессионального поведения во взаимоотношениях авторов, рецензентов, редакторов, издателей и читателей в процессе создания, распространения и использования научных публикаций.

Редактор — представитель научного журнала или издательства, осуществляющий подготовку материалов для публикации, а также поддерживающий общение с авторами и читателями научных публикаций.

Автор — это лицо или группа лиц (коллектив авторов), участвующих в создании публикации результатов научного исследования.

Рецензент — эксперт, действующий от имени научного журнала или издательства и проводящий научную экспертизу авторских материалов с целью определения возможности их публикации.

Издатель — юридическое или физическое лицо, осуществляющие выпуск в свет научной публикации.

Читатель — любое лицо, ознакомившееся с опубликованными материалами.

Плагиат — умышленное присвоение авторства чужого произведения науки или искусства, чужих идей или изобретений. Плагиат может быть нарушением авторско-правового законодательства и патентного законодательства и в качестве такового может повлечь за собой юридическую ответственность.

1. Принципы профессиональной этики в деятельности редактора и издателя

На членов редакционной коллегии возлагаются следующие обязанности:

1.1. Рассматривать все материалы рукописи, предоставляемые автором, и принимать объективное решение о возможности их публикации, исходя из актуальности и достоверности проведенного исследования, а также соответствия профилю Журнала.

1.2. Уважительно относиться к автору вне зависимости от его расы, пола, сексуальной ориентации, религиозных взглядов, происхождения, гражданства, социального положения, политических предпочтений авторов или иных субъективных качеств;

1.3. Соблюдать право автора на интеллектуальную собственность, не допуская раскрытия данных исследования или использования их в личных целях без согласования с автором;

1.4. Исключать из публикации материалы, содержащие фальсификацию результатов и плагиат, а также многократное копирование информации и ложное приписывание авторства;

1.5. Обеспечивать конфиденциальность и анонимность рецензирования материалов рукописи;

1.6. Привлекать к рецензированию статей исключительно профильных специалистов высокого класса.

2. Этические принципы в деятельности рецензента

Рецензент несет ответственность за соблюдение следующих основных принципов:

2.1. Осуществлять конфиденциальную научную экспертизу авторских материалов рукописи, которая призвана улучшить ее качество и помочь редакционной коллегии принять решение о возможности публикации результатов проведенного исследования;

2.2. Автор/соавтор рукописи не может выступать в роли ее рецензента;

2.3. Отказываться от рецензирования в случае недостаточной для этого квалификации или невозможности предоставить рецензию рукописи в указанные сроки;

2.4. Гарантировать максимальную объективность рецензии на основе актуальности, научной значимости, достоверности и новизны результатов исследования, проведенного автором. Любые критические замечания субъективного характера, проистекающие из личного отношения к автору или каких-либо иных причин, неприемлемы и не допускаются;

2.5. Сообщать о всех случаях возможного конфликта интересов;

2.6. Не хранить у себя копии рукописи и не передавать ее материалы иным лицам. Кроме того, сведения, приводимые в рецензируемой рукописи, не могут быть использованы в собственных исследованиях до опубликования без согласия автора;

2.7. Проверять ясность изложения рецензируемого материала и наличие в нем ссылок на все используемые сведения из ранее опубликованных работ;

2.8. Аргументировать свои выводы о рецензируемой рукописи так, чтобы автору и членам редакционной коллегии была понятна их объективность и правомерность;

2.9. Информировать членов редакционной коллегии, если рецензируемая рукопись имеет значительное сходство с ранее опубликованными статьями, то есть о случаях плагиата.

3. Принципы, которыми должен руководствоваться автор научных публикаций

Автор — лицо, которое внесло свой индивидуальный вклад в формирование и интерпретацию результатов исследования. Автор, предоставляющий рукопись с целью опубликования и распространения в научном сообществе содержащихся в ней сведений, должен:

3.1. Опирается исключительно на точные и реальные данные, а также их объективную интерпретацию, не допуская изначально ложных и мошеннических заявлений о достигнутых результатах;

3.2. Не подавать материалы рукописи на рассмотрение к публикации в более чем один журнал, а также не принимать участие в многократных и дублирующих публикациях, что расценивается как самоплагиат;

3.3. Раскрывать все источники финансовой или иной поддержки исследования, по результатам которого подготовлена рукопись, с отдельным указанием роли и вклада каждой стороны;

3.4. Информация из личной беседы или переписки может быть использована в исследовании только с письменного согласия лица, которое ее предоставило;

3.5. Текстовая и графическая информация, заимствованная из опубликованных результатов исследований иных лиц, должна быть приведена с указанием ссылки на соответствующую работу. Кроме того, работы в рамках схожей тематики, результаты которых повлияли на ход исследования, должны быть оглашены в списке литературы;

3.6. При обнаружении существенных неточностей или ошибочных выводов в принятой к публикации или уже опубликованной рукописи требуется уведомить об этом редакционную коллегию Журнала для внесения корректировки, опровержения или отзыва работы;

3.7. При принятии редакционной коллегией решения о публикации рукописи автор соглашается с передачей права на ее издание и распространение (в электронной и бумажной версиях), в том числе на размещение библиографической информации в базах научного цитирования SCOPUS, Web of Science и полнотекстовой версии в Научной электронной библиотеке (elibrary.ru) в свободном доступе.

Редакционный совет

**REVISTA MOLDOVENEASCĂ
DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE**

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Nr. 1 (Volumul 16), 2021

**ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963**

www.rmdiri.md/

Bun de tipar 15.06.2021.

Format A4

Coli de tipar 12,59. Coli editoriale 12,60.

Tipar *Digital*. Hârtie ofset. Garnitura *Times New Roman*

Comanda 01/12B/2021 Tirajul 300 ex.

TIPOGRAFIA CENTRALA I.S.

Firma editorial-poligrafica.

Str. Florilor 1

MD-2068, mun. Chișinău, Republica Moldova

Tel: (373-22) 440091; 442315, 4921

Fax: (+373-22) 440091

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

MD 2009, Chișinău, Republica Moldova, str. A. Mateevici, 60.

Tel: +37379451426;

E-mail: usmcep@mail.ru

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2021.